

JBS

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ Journal of Buddhistic Sociology

ISSN: 2697-5130 (Print)

ISSN: 2697-5254 (Online)

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (เมษายน–มิถุนายน 2569)
Vol. 11 No. 2 (April–June 2026)

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ Journal of Buddhistic Sociology 2026

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสถา
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ Journal of Buddhist Sociology

ISSN: 2697-5130 (Print)

ISSN: 2697-5254 (Online)

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (เมษายน – มิถุนายน 2569) | Vol.11 No.2 (April – June 2026)

▶ กำหนดออกวารสาร ปีละ 4 ฉบับ (ราย 3 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม | ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน | ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

▶ วัตถุประสงค์

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช เป็นวารสารวิชาการ เพื่อเป็นสื่อกลางส่งเสริมการเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา ผลงานทั้งทางด้านการวิจัย และผลงานทางวิชาการ บทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ในมิติด้านพระพุทธศาสนา การพัฒนาสังคม สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย

2. เพื่อเผยแพร่งานการศึกษาค้นคว้าและวิจัยด้านด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์

3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นทางวิชาการของนักวิชาการ บุคลากร เจ้าหน้าที่ ตลอดจนผู้ที่สนใจทั่วไป

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เปิดรับบทความภาษาไทย โดยบทความต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงถึงที่มาของบทความให้ชัดเจน

▶ **ที่ปรึกษา**

พระธรรมวชิรากร

พระเทพสิริวิจิรวาท, ดร.

พระเมธีวชิราภิรต, ผศ.ดร.

▶ **บรรณาธิการบริหาร**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพมาศ เสวตวรโชติ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

▶ **กองบรรณาธิการ**

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูโฆษิตวิพัฒนานุกุล, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูนิติธรรมบัณฑิต, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.กัณตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตีรทรัพย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศริน มนูญผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ชุมเสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ สหพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ศรีคำมูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจั่น

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา วงศ์ยิมย่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณพงษ์ วงศ์ณาศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ดร.สำเริง จันทุม

ศึกษานิเทศก์กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช

ดร.บุรินทร์ภักดิ์ พรหมมาศ

กองการศึกษาเทศบาลตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรปราการ

ดร.พัชรี สุ่มโกล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ปรียา สงค์ประเสริฐ

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ดร.สุปรีชา ชำนาญพุดผิพร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

▶ **ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**

พระมหาไวยธิน มหาวิโร, ดร.

นายจิรพัฒน์ เผื่อแก้ว

▶ **ฝ่ายประสานงานและจัดการ**

พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร.

พระมหาประทีป เขมจารี

พระปลัดประวิทย์ ธนปญโญ

ดร.จิตรา อุณจะนำ

▶ **ออกแบบปก**

พระมหาอดิศักดิ์ คเวสโก

▶ **จัดรูปเล่ม**

นายจิรพัฒน์ เผื่อแก้ว

▶ **พิมพ์ที่**

โรงพิมพ์เม็ดทราย

1648 ถนนราชดำเนิน ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร: 0-7534-3768, 063-313 7828

▶ **เจ้าของ**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสัยกราช

128 หมู่ 6 ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์ 075-809 128-9 | E-mail: tippamas.mbu@gmail.com

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ (Journal of Buddhist Sociology)

เป็นวารสารอยู่ในฐานข้อมูล TCI (Thai Journal Citation Index-TCI) กลุ่ม 2 เป็นระยะ 5 ปี (ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2572) ซึ่งฉบับนี้ ก้าวเข้าสู่ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 ประจำปี 2569 ทางกองบรรณาธิการได้กำหนดการออกวารสารปีละ 4 ฉบับ โดยจะพยายามพัฒนาคุณภาพของบทความในวารสารให้ได้มาตรฐานที่ดียิ่ง ๆ ขึ้น เพื่อเป็นสื่อกลางเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศาสนา ศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา โดยบทความทุกบทความได้ผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลายสถาบันการศึกษา

กองบรรณาธิการวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้ จะเป็นเวทีทางวิชาการ ที่จะกระตุ้นความคิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ด้านการเรียนรู้ยุคใหม่” ของนักวิจัย นักวิชาการและผู้อ่านทุกท่าน ทั้งนี้ เพื่อการมีส่วนร่วมในการจุดประกายความคิดหรือต่อยอดความคิด อันจะก่อให้เกิดกระบวนทัศน์ทางความคิด (Paradigm Shift) ที่จะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนกรเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตนวัตกรรมและการพัฒนาเยาวชน 4.0 ให้เป็นผู้ที่สามารถก้าวทันโลกและทันเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตามนโยบายประเทศไทย 4.0

ในนามกองบรรณาธิการวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ ต้องขอขอบคุณต่อท่านเจ้าของบทความทุกบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกทุกท่าน ที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความให้มีคุณภาพทางวิชาการที่ดียิ่งขึ้น และต้องขอขอบคุณทีมงานผู้จัดทำวารสารทุกท่าน ที่ได้สนับสนุนวารสารฉบับนี้ให้สำเร็จตามเป้าหมายและออกได้ทันตามระยะเวลาที่กำหนด รวมถึงสมาชิกวารสารและผู้อ่านทุกท่าน ที่ได้ติดตามวารสารมาอย่างต่อเนื่อง

และหากท่านผู้เขียนหรือท่านผู้อ่านท่านใด มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถส่งความเห็นมาได้ที่ tippamas.mbu@gmail.com ทางกองบรรณาธิการขอน้อมรับมาปรับปรุงแก้ไขด้วยความยินดีเป็นอย่างยิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพมาศ เสตวรโชติ)

บรรณาธิการ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การบริหารสถานศึกษาเพื่อความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชนในยุค BANI SCHOOL ADMINISTRATION FOR PRIVATE SCHOOL SURVIVAL IN THE BANI ERA พันธิตรา เกาะสุวรรณ, ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์	1
การประเมินโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด โรงเรียนสวส์ตรีรัตนภูมิข สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ THE EVALUATION OF BE SMART SAY NO TO DRUGS AT SAWATRATTANAPHIMUK SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE TRANG KRABI ณภัทร กิจสวน, รัฐพร กลิ่นมาลี, นพรัตน์ ชัยเรือง	16
การประเมินโครงการ ENGLISH AND SCIENCE ON TOUR สำหรับนักเรียน ห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ โรงเรียน เทศบาลวัดท่าโพธิ์ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช THE EVALUATION OF ENGLISH AND SCIENCE ON TOUR PROJECT FOR STUDENTS IN THE SPECIAL PROGRAM FOR SCIENCE AND MATHEMATICS EXCELLENCE AT THAPHO MUNICIPAL SCHOOL NAKHON SI THAMMARAT MUNICIPALITY ชนิตา เพชรศรี, อรรครา ธรรมาธิกุล, วีระยุทธ ชาคะกาญจน์	30
การพัฒนาทักษะทางสังคมและความยืดหยุ่นผู้พันในการเรียนรายวิชาการออกกำลังกาย และกีฬาเพื่อสุขภาพ ของนักศึกษาปริญญาตรี โดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้ โดยใช้เกมเป็นฐาน DEVELOPING SOCIAL SKILLS AND LEARNING ENGAGEMENT IN EXERCISES AND SPORTS FOR HEALTH COURSE OF UNDERGRADUATE STUDENTS USING THE FITT PRINCIPLE AND GAME-BASED LEARNING พิชาติ แก้วพวง, ชนะชนม์ กล้าหาญ, อติเทพ ณ พัทลุง	44

- การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสวนแตงวิทยา 61**
 IMPROVING LEARNING ACHIEVEMENT ON THE TOPIC OF THAI GOODS AND SERVICES PRODUCTION USING THE JIGSAW TEACHING TECHNIQUE FOR MATHAYOM 2 STUDENTS AT SUAN TAENG WITTAYA SCHOOL
 สิรินทร อินทร์ชะคราม, พินธกร นามดี, ปรรารถนา แซ่อึ้ง
- การประเมินโครงการสุขใจปลอดภัยที่บ้านห้วยด่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 75**
 THE EVALUATION OF THE "SOOK-JAI PLOD-PHAI AT BAN HUAY DAN" PROJECT UNDER THE SURAT THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
 วิชญ์พล ศรีเรือง, รัฐพร กลิ่นมาลี, นพรัตน์ ชัยเรือง
- การประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการรู้เท่าทันป้องกันภัยในสถานศึกษาโรงเรียนบ้านบางใหญ่สินปุน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 90**
 THE EVALUATION OF THE TRAINING PROJECT ON DISASTER PREVENTION AWARENESS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS BAN BANGYAI SAMPUN SCHOOLSURAT THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3
 ทนงค์ศักดิ์ บุญคล่อง, รัฐพร กลิ่นมาลี, นพรัตน์ ชัยเรือง
- การบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาติ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 101**
 SCHOOL BUDGET MANAGEMENT USING RESULT-BASED MANAGEMENT BASED ON IDDHIPADA IV IN SCHOOL NETWORK 2 PANJAPAKEE UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
 เนตรชนก สงประสพ, พระครูสุเมธปริยัติคุณ, ปรีชา สามัคคี
- ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช 119**
 THE RELATION BETWEEN THE APPLICATION OF THE DASABIDHARAJA DHAMMA PRINCIPLES AND THE ADMINISTRATION OF SANGHA AFFAIRS BY ECCLESIASTICAL OFFICIALS IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE
 พระวัชรินทร์ วชิรวโส (ขุมจีน), ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี

- การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลัก
อิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่าง สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2** **136**
ACADEMIC ADMINISTRATION FOR ENHANCING READING AND WRITING ACHIEVEMENT
BASED ON THE PRINCIPLES OF IDDHIPADA IV OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN
EDUCATIONAL NETWORK CENTER 8 MUANG SONG ANG UNDER NAKHON SI
THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
สัณห์สิริ บุญฤทธิ์, ปรีชา สามัคคี, มะลิวัลย์ โยธารักษ์
- ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอระโนด
จังหวัดสงขลา** **150**
SOCIAL FACTORS AFFECTING BUDDHIST FAITH IN THE COMMUNITY OF RANOT DISTRICT,
SONGKHLA PROVINCE
พระครูศรีรัตนภิรมย์ (สมหมาย) ถิรจิตโต, ปิณณพงศ์ วงศ์ณาศรี,
- การพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุตามหลักสติปัญญา 4
ของโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช** **166**
DEVELOPMENT OF SAFETY ENHANCEMENT AND EMERGENCY RESPONSE PLANS BASED
ON SATIPATTHANA IV FOR CHA-UAT SCHOOL, UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE NAKHON SI THAMMARAT
วัชรพงศ์ มีจิตร์, พระครูสุเมธปริยัติคุณ, ปรีชา สามัคคี
- การประเมินโครงการพัฒนาสมรรถนะการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการจัดการเรียนรู้
โรงเรียนนานาชาติเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เทศบาลนครนครศรีธรรมราช
จังหวัดนครศรีธรรมราช** **180**
THE EVALUATION OF THE PROJECT TO DEVELOP COMPETENCY IN USING ARTIFICIAL
INTELLIGENCE IN LEARNING MANAGEMENT NAKHON INTERNATIONAL MUNICIPALITY
SCHOOL, NAKHON SI THAMMARAT MUNICIPALITY, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE
ดำรงศักดิ์ คุ่มสุข, อรรครา ธรรมาธิกุล, วีรยุทธ ขาตะกาญจน์
- การประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (ZERO WASTE SCHOOL) โรงเรียนบ้าน
บางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1** **198**
THE EVALUATION OF THE PROJECT ON ZERO WASTE SCHOOL AT BANBANGDUAN
SCHOOL UNDER TRANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
ศรินธร ควนวิไล, รัฐพร กลิ่นมาลี, นพรัตน์ ชัยเรือง

**การประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (ZERO WASTE SCHOOL) ของโรงเรียน
ราชประชานุเคราะห์ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่**

211

THE EVALUATION OF THE PROJECT ZERO WASTE SCHOOL AT RAJAPRACHANNUKROH 1
SCHOOL, UNDER THE KRABI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

รณพร อ่อนศรี, รัฐพร กลิ่นมาลี, นพรัตน์ ชัยเรือง

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

(ฦ)

การบริหารสถานศึกษาเพื่อความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชนในยุค BANI* SCHOOL ADMINISTRATION FOR PRIVATE SCHOOL SURVIVAL IN THE BANI ERA

พันธิตรา เกาะสุวรรณ*, ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์

Puntitra Kohsuwan*, Laddawan Petchroj

มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, ประเทศไทย

Rajapruk University, Thailand

*Corresponding author E-mail: psoonsatham@gmail.com

บทคัดย่อ

โรงเรียนเอกชนในประเทศไทยกำลังเผชิญจุดเปลี่ยนผ่านสำคัญจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การลดลงของอัตราการเกิด การแข่งขันที่รุนแรง และผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 บทความนี้มุ่งสังเคราะห์แนวคิด “ความสำเร็จเพื่อความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชน” ภายใต้บริบทโลกยุค BANI (Brittle, Anxious, Nonlinear, Incomprehensible) โดยพัฒนากรอบแนวคิด Private School Survival Model (PSSM) ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) คุณภาพการจัดการศึกษา 2) ความมั่นคงทางการเงิน 3) การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง 4) ความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 5) ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ การสังเคราะห์เชิงแนวคิดชี้ให้เห็นว่า คุณภาพการจัดการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทต่อความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชน ขณะที่ความมั่นคงทางการเงินเป็นความท้าทายหลักในบริบทโรงเรียนเอกชนไทย นอกจากนี้บทความยังนำเสนอข้อเสนอเชิงปฏิบัติผ่านการประยุกต์ส่วนประสมทางการบริหารจัดการสถานศึกษา 7Ps (7Ps Educational Management Mix) สำหรับผู้บริหารโรงเรียน ผู้กำหนดนโยบาย และเจ้าของโรงเรียนเอกชน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอยู่รอดอย่างยั่งยืนภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงในโลกยุค BANI

คำสำคัญ: โรงเรียนเอกชน, ความอยู่รอดขององค์กร, การบริหารสถานศึกษา, โลกยุค BANI, ส่วนประสมทางการบริหารจัดการสถานศึกษา 7Ps

ABSTRACT

Private schools in Thailand are facing a critical turning point driven by demographic aging, declining birth rates, intensifying educational competition, and the lingering impacts of the COVID-19 pandemic. This article synthesizes the concept of “success for private school survival” within the context of the BANI World (Brittle, Anxious, Nonlinear, Incomprehensible) by proposing the Private School Survival Model (PSSM). The framework comprises five key dimensions: 1) educational quality, 2) financial stability, 3) adaptability to change, 4) stakeholder relationships, and 5) reputation and image. The conceptual synthesis highlights educational quality as a central driver of private school survival, while financial stability emerges as a major structural challenge within the Thai private education context. Furthermore, the article presents practical implications through the application of the 7Ps Administrative Mix for school administrators, policymakers, and private school owners to strengthen sustainable survival capacity amid the uncertainties of the BANI era.

Keywords: Private schools, Organizational survival, School administration, BANI World, 7Ps Educational Management Mix

บทนำ

การศึกษาเอกชนในประเทศไทยกำลังเผชิญกับจุดเปลี่ยนผ่านที่สำคัญและตกอยู่ในสภาวะวิกฤตที่ต้องเร่งปรับตัวเป็นอย่างมาก ท่ามกลางปัจจัยเชิงโครงสร้างและพลวัตทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและการลดลงของอัตราการเกิดที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อจำนวนนักเรียนในระบบ นอกจากนี้ภาระค่าครองชีพที่สูงขึ้นยังเป็นปัจจัยสำคัญให้ผู้ปกครองพิจารณาถึงความคุ้มค่าของคุณภาพการศึกษาอย่างเข้มงวด โรงเรียนเอกชนที่ปรับตัวได้มักจะมีจุดเด่นด้านความคล่องตัวในการบริหารจัดการ มีความพร้อมของสื่อการเรียนการสอน มีชั้นเรียนขนาดเล็ก และมีการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะทางให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น หลักสูตรสองภาษา (Bilingual) และหลักสูตรนานาชาติ (International) อย่างไรก็ตาม โรงเรียนเอกชนก็ยังคงต้องเผชิญกับการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงจากโรงเรียนภาครัฐ คุณภาพสูงที่ได้รับงบประมาณสนับสนุน และการเติบโตอย่างรวดเร็วของโรงเรียนนานาชาติ รวมถึงปัญหาเรื้อรังด้านข้อจำกัดทางการเงินและสถานะขาดแคลนบุคลากรครูที่มีศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) ขณะเดียวกันความคาดหวังของผู้ปกครองก็ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะแห่งอนาคต และความปลอดภัยของผู้เรียนมากกว่าในอดีต (OECD, 2023)

สถานการณ์ดังกล่าวยิ่งปรากฏชัดขึ้นหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งทำหน้าที่เสมือนเป็นปัจจัยเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง ที่เผยให้เห็นความเปราะบางของการบริหารโรงเรียนเอกชนไทยโดยเฉพาะด้านสภาพคล่องทางการเงิน ความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และสมรรถนะของบุคลากรในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนสู่ระบบออนไลน์ (UNESCO, 2021; World Bank, 2022) โรงเรียนหลายแห่งประสบกับภาวะรายได้ลดลงอย่างฉับพลัน ส่งผลให้ต้องลดจำนวนครูและบุคลากร เลื่อนหรือยกเลิกโครงการพัฒนา และบางแห่งถึงขั้นปิดตัวลงอย่างถาวร (MGR Online, 2025)

บริบทการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อนดังกล่าวสามารถอธิบายผ่านกรอบแนวคิด BANI World ซึ่ง Cascio (2020) เสนอเพื่ออธิบายโลกยุคปัจจุบันที่มีความเปราะบาง (Brittle) ก่อให้เกิดความวิตกกังวล (Anxious) เปลี่ยนแปลงไม่เป็นเชิงเส้น (Nonlinear) และยากต่อความเข้าใจ (Incomprehensible) ลักษณะเหล่านี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าในบริบทของการบริหารโรงเรียนเอกชนไทย ซึ่งโครงสร้างรายได้ที่พึ่งพาค่าเล่าเรียนเป็นหลักทำให้โรงเรียนมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของจำนวนนักเรียนและภาวะเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันความไม่แน่นอนด้านนโยบายภาครัฐและการแข่งขันที่รุนแรงยิ่งก่อให้เกิดแรงกดดันในการรักษาคุณภาพและความเชื่อมั่นของผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความต้องการของผู้ปกครองและผู้เรียนที่รวดเร็ว รวมถึงการเติบโตของโรงเรียนนานาชาติ โรงเรียนทางเลือกและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ แนวคิดด้านความอยู่รอดขององค์กรในทางบริหารและธุรกิจชี้ให้เห็นว่า องค์กรจะสามารถดำรงอยู่ได้จากความสามารถในการสร้างความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ การพัฒนานวัตกรรม และความยืดหยุ่นในการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (Porter, 1996; Teece et al., 1997) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความสามารถเชิงพลวัต (dynamic capabilities) ที่มองว่า องค์กรจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถในการรับรู้โอกาส ปรับกลยุทธ์ และปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน (Teece, Pisano & Shuen, 1997) แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าความอยู่รอดมิได้เป็นผลลัพธ์ของปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นกระบวนการเชิงระบบที่เกิดจากการบริหารจัดการอย่างบูรณาการ

ภายใต้โลกยุค BANI การทำความเข้าใจ “ความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชน” จำเป็นต้องขยายกรอบการวิเคราะห์จากมิติการบริหารเชิงโครงสร้างไปสู่มิติของการสร้างคุณค่าทางการศึกษา เมื่อพิจารณาโรงเรียนเอกชนในฐานะองค์กรผู้ให้บริการทางการศึกษา ความสำเร็จไม่ได้เกิดจากประสิทธิภาพการจัดการเพียงอย่างเดียว แต่ยังสัมพันธ์กับประสบการณ์ คุณค่า และความเชื่อมั่นที่โรงเรียนส่งมอบให้แก่ผู้เรียนและผู้ปกครองในฐานะผู้รับบริการหลัก ภายใต้มุมมองนี้แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดบริการ (Marketing Mix 7Ps) จึงสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดเสริมเพื่ออธิบายกลไกการดำรงอยู่และการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโรงเรียนเอกชน (Kotler & Keller, 2016) ดังนั้น การพิจารณาความอยู่รอดในบริบทการบริหารสถานศึกษาจึงไม่ควรถูกจำกัดอยู่เพียงตัวชี้วัดด้านจำนวนผู้เรียนหรือผลลัพธ์ระยะสั้นเท่านั้น แต่ควรมองผ่านศักยภาพขององค์กรในการรักษา

คุณภาพการจัดการเรียนรู้ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการสร้างความไว้วางใจจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระยะยาว บทความวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งสังเคราะห์แนวคิด “ความสำเร็จเพื่อความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชน” และพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาเอกชนภายใต้บริบทโลกยุค BANI ได้อย่างเป็นรูปธรรม

นิยามความสำเร็จเพื่อความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชน

ในบริบทการบริหารการศึกษา “ความอยู่รอด” มิได้หมายความว่าเพียงการหลีกเลี่ยงการปิดกิจการหรือการรักษาจำนวนนักเรียนในระยะสั้นเท่านั้น หากแต่สะท้อนถึงความสามารถของโรงเรียนในการดำเนินงานอย่างมั่นคง คงไว้ซึ่งคุณภาพการจัดการเรียนรู้ การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างคุณค่าให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระยะยาว (Brauckmann-Sajkiewicz & Pashiardis, 2022) เมื่อประยุกต์สู่บริบทโรงเรียนเอกชนจึงนิยาม “ความสำเร็จเพื่อความอยู่รอด” ว่าเป็นกระบวนการที่โรงเรียนเอกชนสามารถรักษาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ เสถียรภาพทางการเงิน และมีความสามารถในการปรับตัวเชิงพลวัต ที่นำไปสู่การได้รับการยอมรับในศักยภาพของสถานศึกษา (School Potential Recognition) จากสังคมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถอธิบายผ่านกรณีศึกษาเชิงประจักษ์ได้ดังนี้

ประการแรก กรณีศึกษาของสถานศึกษาที่ไม่สามารถรักษาความอยู่รอดไว้ได้ มักเผชิญกับสภาวะความเปราะบาง (Brittle) เชิงโครงสร้างที่สะสมมานาน ดังจะเห็นได้จากสถิติโรงเรียนเอกชนที่ต้องยุติการดำเนินงานเนื่องจากประสบภาวะขาดทุนสะสมและไม่สามารถปรับตัวต่อการลดลงของจำนวนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) ตัวอย่างเช่น โรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ (นามสมมติ) ที่ต้องปิดตัวลงถาวรเนื่องจากพึ่งพารายได้จากค่าเล่าเรียนเพียงทางเดียว โดยไม่มีแผนบริหารความเสี่ยงทางการเงิน เมื่อต้องเผชิญกับปัจจัยเร่งจากวิกฤตเศรษฐกิจและพฤติกรรมผู้ปกครองที่เปลี่ยนไป ซึ่งมักจะหาโรงเรียนที่มีคุณภาพมีความพร้อมด้านเทคโนโลยีมากกว่า โรงเรียนแห่งนี้จึงไม่สามารถแบกรับต้นทุนการดำเนินงานได้ (MGR Online, 2568) กรณีนี้สะท้อนให้เห็นว่า การสูญเสียการยอมรับในศักยภาพด้านการจัดการศึกษา และความยากลำบากในการอ้างความเชื่อมั่นท่ามกลางภาวะวิกฤต เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความล้มเหลว (Teece et al., 1997)

ประการที่สอง กรณีศึกษาของสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จและดำเนินการได้อย่างมั่นคง มักมีการบริหารจัดการที่เน้นการสร้างคุณค่าและการยกระดับการยอมรับในศักยภาพของสถานศึกษาอย่างโดดเด่น ตัวอย่างเช่น โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี ซึ่งมีปัจจัยความสำเร็จหลักจากการวางระบบบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและการปรับตัวเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities) โดยสถานศึกษาสามารถบูรณาการระบบประกันคุณภาพภายในเข้ากับกระบวนการเรียนการสอนอย่างเข้มข้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อทักษะในศตวรรษที่ 21 และความต้องการของผู้ปกครองได้อย่างเป็นรูปธรรม (รุ่งทิwa แยมรุ่ง และคณะ, 2566) นอกจากนี้ ความสำเร็จยังเกิดจาก

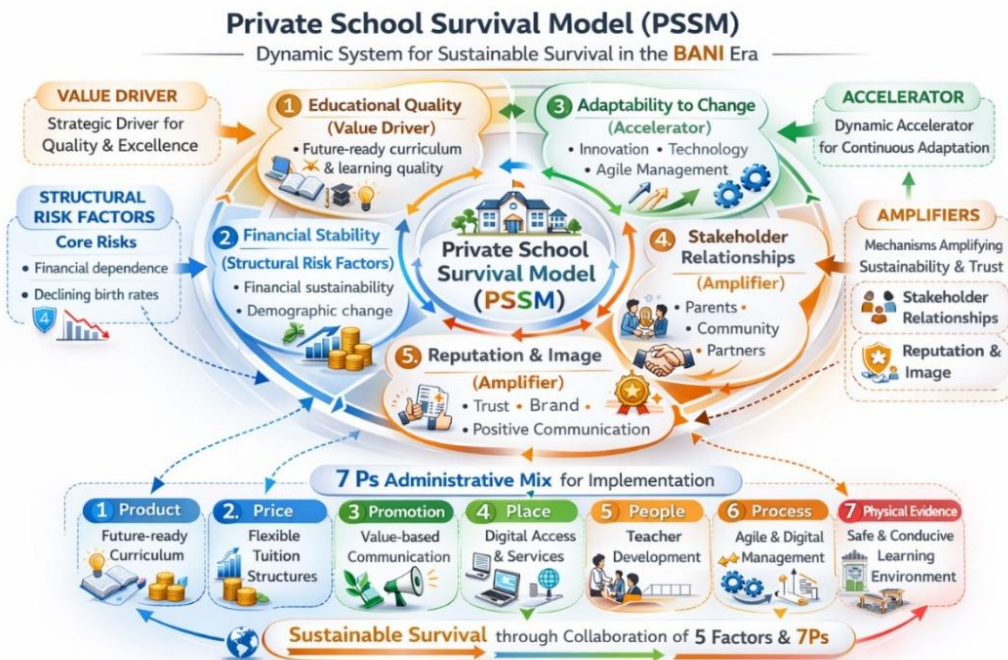
การที่ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงาน และการสื่อสารภาพลักษณ์สถานศึกษา (School Branding) อย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่น และความจงรักภักดีในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แม้ในสภาวะวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม (รุ่งทิวา แยมรุ่ง และคณะ, 2566)

ในอีกมิติหนึ่ง สถานศึกษาที่อยู่รอดมักมีความโดดเด่นในการสร้าง “ทุนทางสังคม” ผ่านความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน โดยพบว่า การได้รับการยอมรับในศักยภาพด้านชื่อเสียงและความมั่นคงของสถาบัน เป็นดัชนีสำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบการตัดสินใจเลือกสถานศึกษามากกว่าปัจจัยด้านราคาเพียงอย่างเดียว (จรรยา เกิดแก้ว และคณะ, 2568; นภัส พงศ์ภัสสร, 2565) สอดคล้องกับแนวคิดความสำเร็จเพื่อความอยู่รอดที่มีได้วัดเพียงผลกำไรในระยะสั้น แต่คือความสามารถในการดำรงไว้ซึ่งมาตรฐาน คุณภาพการจัดการศึกษา และการได้รับการยอมรับจากสังคมอย่างยั่งยืนภายใต้บริบทโลกยุค BANI (Kotler & Keller, 2016)

แบบจำลองความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชน (Private School Survival Model: PSSM)

จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารการศึกษา การจัดการเชิงกลยุทธ์ และความอยู่รอดขององค์กร บทความนี้ได้พัฒนาแบบจำลองความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชน (Private School Survival Model: PSSM) เพื่ออธิบายกลไกเชิงระบบที่ส่งผลต่อการอยู่รอดและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโรงเรียนเอกชนภายใต้บริบทโลกยุค BANI แบบจำลองดังกล่าวนั้นไม่ได้มองความอยู่รอดเป็นผลลัพธ์เชิงเส้น (linear outcome) กล่าวคือไม่ได้อธิบายว่าความอยู่รอดเกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งที่นำไปสู่ผลลัพธ์โดยตรง หากแต่เป็นผลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหลายมิติที่เชื่อมโยงและส่งอิทธิพลต่อกันอย่างต่อเนื่องในลักษณะระบบพลวัต (dynamic system) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบหนึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อองค์ประกอบอื่น และย้อนกลับมาส่งผลต่อความอยู่รอดของโรงเรียนในระยะยาว อันสะท้อนธรรมชาติของบริบทที่ไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และยากต่อการคาดการณ์ในโลกยุค BANI

ภาพที่ 1 แบบจำลองความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชน

PSSM ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน

องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านเหล่านี้จะทำหน้าที่เชื่อมโยงกันในลักษณะระบบพลวัต โดยแต่ละองค์ประกอบมีบทบาทแตกต่างกันทั้งในฐานะแรงขับเคลื่อนคุณค่า กลไกเสริมเสถียรภาพ และเงื่อนไขเชิงโครงสร้างของความอยู่รอด ของโรงเรียนเอกชน ดังนี้

1. คุณภาพการจัดการศึกษา (Educational Quality) เป็นแกนกลางของความอยู่รอด เนื่องจากเป็นปัจจัยหลักที่ผู้ปกครองใช้ตัดสินใจเลือกสถานศึกษา และเป็นพื้นฐานของการสร้างคุณค่าทางการศึกษา (Educational Value Proposition) โรงเรียนที่สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พัฒนาสมรรถนะครู ออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับทักษะแห่งอนาคต และสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ย่อมมีโอกาสสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันและรักษาจำนวนนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง (จรรยา เกิดแก้ว และคณะ, 2568) ในเชิงระบบองค์ประกอบนี้ทำหน้าที่เป็น แรงขับเคลื่อนคุณค่า (value driver) ที่เป็นจุดเริ่มต้นของวงจรความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชน

2. ความมั่นคงทางการเงิน (Financial Stability) เป็นรากฐานสำคัญที่กำหนดขีดความสามารถของโรงเรียนเอกชนในการคงคุณภาพและขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทโรงเรียนเอกชนไทยที่พึ่งพารายได้จากค่าเล่าเรียนเป็นหลัก ความผันผวนของจำนวนนักเรียนและภาวะเศรษฐกิจจึงสามารถส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพขององค์กรได้โดยตรง องค์ประกอบนี้ครอบคลุมถึงสภาพคล่อง การบริหารต้นทุน ความสามารถในการกระจายแหล่งรายได้ และศักยภาพในการลงทุน

เชิงกลยุทธ์ งานวิจัยเชิงประจักษ์ชี้ว่าโรงเรียนที่มีระบบการเงินที่ยืดหยุ่นและหลากหลายสามารถรับมือกับความไม่แน่นอนได้ดีกว่า (Andrabi et al., 2023) ในกรอบของ PSSM ความมั่นคงทางการเงินจึงทำหน้าที่เป็นฐานรองรับ (supporting foundation) ที่เอื้อให้การพัฒนาคุณภาพ การสร้างนวัตกรรม และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน

3. การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (Adaptability to Change) ภายใต้บริบทโลกยุค BANI ความสามารถในการปรับตัวถือเป็นสมรรถนะสำคัญของโรงเรียนเอกชน การปรับตัวครอบคลุม การใช้เทคโนโลยีการศึกษา การบริหารจัดการวิกฤต การพัฒนานวัตกรรมหลักสูตร และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โรงเรียนที่มีความคล่องตัวเชิงกลยุทธ์สามารถตอบสนองต่อแรงกดดันจากภายนอกได้รวดเร็วและลดความเปราะบางของระบบ (Brauckmann-Sajkiewicz & Pashardis, 2022) เมื่อพิจารณาในเชิงบทบาทเชิงกลยุทธ์ การปรับตัวจึงทำหน้าที่เป็น “ตัวเร่ง” (accelerator) ที่ช่วยขับเคลื่อนวงจรความอยู่รอดของโรงเรียนให้ดำเนินต่อไปได้ แม้เผชิญกับสถานะที่มีความไม่แน่นอนสูง

4. ความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Relationships) เป็นแรงยึดเหนี่ยวสำคัญที่ช่วยเสริมความมั่นคงของโรงเรียนเอกชนในระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง นักเรียน ครู ชุมชน หรือเครือข่ายภายนอก ความสัมพันธ์เชิงบวกและการสื่อสารอย่างโปร่งใสช่วยสร้างทุนทางสังคม (social capital) และความไว้วางใจ ซึ่งทำหน้าที่เป็นฐานรองรับที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถดำรงความต่อเนื่องของการดำเนินงานท่ามกลางความไม่แน่นอน งานวิจัยชี้ว่าการมีส่วนร่วมและความร่วมมืออย่างต่อเนื่องช่วยเพิ่มศักยภาพในการคงอยู่ของสถานศึกษา โดยเฉพาะในสถานการณ์วิกฤต (Azorín et al., 2019) ภายใต้กรอบ PSSM องค์ประกอบนี้จึงทำหน้าที่เป็นกลไกเสริมเสถียรภาพ (stability mechanism) ที่ช่วยรักษาความต่อเนื่องของการดำเนินงานและลดความผันผวนของระบบโดยรวม

5. ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ (Reputation and Image) เป็นผลจากการสะสมผลงานของโรงเรียนเชิงกลยุทธ์ที่เกิดจากการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านคุณภาพการจัดการศึกษา ประสบการณ์ที่ได้รับของผู้เรียน และความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ชื่อเสียงของโรงเรียนเอกชนนั้นเกิดขึ้นจากการค่อย ๆ สร้างขึ้นจากจุดเด่นของโรงเรียน การสร้างอัตลักษณ์ขององค์กร การสื่อสารกับผู้ปกครองและชุมชนอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญอย่างยิ่งคือบทบาทของผู้บริหารในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างแบรนด์สถานศึกษา ในบริบทไทย (นภัส พงศ์ภัสสร, 2565) เมื่อชื่อเสียงของโรงเรียนได้รับการยอมรับอย่างต่อเนื่องจะช่วยยกระดับความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน และสนับสนุนความสามารถในการดึงดูดและรักษานักเรียนในระยะยาว ภายใต้กรอบ PSSM องค์ประกอบนี้จึงสะท้อน “ผลลัพธ์เชิงภาพลักษณ์” ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันขององค์ประกอบอื่นในระบบ และทำหน้าที่เป็นแรงขยาย (amplifier) ที่เสริมความมั่นคงของโรงเรียนเอกชนในบริบทการแข่งขันยุคใหม่

องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านของแบบจำลอง PSSM มิได้ทำงานอย่างแยกส่วน หากมีความเชื่อมโยงและส่งอิทธิพลต่อกันอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบหนึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบอื่น และย้อนกลับมากำหนดศักยภาพในการอยู่รอดของโรงเรียนเอกชนในระยะยาวได้ ตัวอย่างเช่น การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอาจนำไปสู่ความไว้วางใจของผู้ปกครองและชื่อเสียงที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลต่อจำนวนนักเรียนและเสถียรภาพทางการเงิน ขณะที่ความมั่นคงทางการเงินก็เป็นเงื่อนไขสำคัญที่เอื้อให้โรงเรียนสามารถลงทุนพัฒนาคุณภาพและนวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น แบบจำลอง PSSM จึงมิได้เป็นเพียงการจัดหมวดหมู่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความอยู่รอด หากเป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่มองความอยู่รอดในฐานะกระบวนการเชิงกลยุทธ์ซึ่งประกอบด้วยแรงขับเคลื่อนด้านคุณภาพการจัดการศึกษา เงื่อนไขเชิงโครงสร้างด้านความมั่นคงทางการเงิน สมรรถนะการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในฐานะตัวเร่งของความอยู่รอด กลไกเสริมเสถียรภาพผ่านความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และแรงขยายเชิงภาพลักษณ์จากชื่อเสียงของโรงเรียน โดยองค์ประกอบเหล่านี้หลอมรวมเป็นระบบที่ส่งอิทธิพลต่อกันอย่างต่อเนื่องภายใต้บริบทโลกยุค BANI ที่มีความไม่แน่นอนสูง

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว จึงนำเสนอการวิเคราะห์ในลำดับถัดไปผ่านการจัดกลุ่มองค์ประกอบตามบทบาทเชิงกลยุทธ์ เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนว่าปัจจัยใดทำหน้าที่เป็นแรงขับเคลื่อน ปัจจัยใดเป็นความเสี่ยงเชิงโครงสร้าง และปัจจัยใดช่วยเร่งความสามารถในการปรับตัวของโรงเรียนเอกชนในบริบทการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน

ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่กำหนดความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชนในบริบทโลกยุค BANI

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของแบบจำลอง Private School Survival Model (PSSM) ในเชิงบทบาทเชิงกลยุทธ์ สามารถจัดกลุ่มปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชนออกเป็นมิติสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยแรงขับเคลื่อนหลักของความอยู่รอด (value driver) ปัจจัยความเสี่ยงเชิงโครงสร้าง (structural risk factors) ปัจจัยเร่งการปรับตัว (accelerators) และกลไกขยายความยั่งยืน (amplifiers) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความอยู่รอดของโรงเรียนมิได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง หากเป็นผลจากการทำงานร่วมกันของหลายปัจจัยภายใต้บริบทโลกยุค BANI ที่มีความไม่แน่นอนสูง (Cascio, 2020; Teece et al., 1997)

1. คุณภาพการจัดการศึกษา : ปัจจัยแรงขับเคลื่อนหลักของความอยู่รอด (Value Driver)

เมื่อพิจารณาในเชิงบทบาทเชิงกลยุทธ์ คุณภาพการจัดการศึกษาทำหน้าที่เป็น “แรงขับเคลื่อนเชิงกลยุทธ์” ที่กำหนดทิศทางความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชนในระยะยาว เนื่องจากคุณภาพเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้ปกครอง การตัดสินใจเลือกสถานศึกษา และการรับรู้คุณค่าทางการศึกษาในภาพรวม คุณภาพในบริบทนี้มีได้จำกัดอยู่เพียงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงสมรรถนะของครู การออกแบบหลักสูตรที่ตอบสนองทักษะแห่งอนาคต ความปลอดภัยของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ตลอดจนประสบการณ์เชิงคุณค่าที่ผู้เรียนได้รับ

อย่างต่อเนื่อง (OECD, 2023; UNESCO, 2021) งานวิจัยในบริบทประเทศไทยชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนเอกชนที่สามารถยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านการพัฒนาครู การใช้เทคโนโลยี และการสร้างนวัตกรรมหลักสูตร มักมีความสามารถในการรักษาจำนวนนักเรียนและสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน (ชิดพันธ์ ต้นติมังกร, 2564; รุ่งทิวา แยมรุ่ง และคณะ, 2566) เมื่อคุณภาพได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จะนำไปสู่การสร้างชื่อเสียงขององค์กร การบอกต่อเชิงบวกจากผู้ปกครอง และการเพิ่มความไว้วางใจในระยะยาว ซึ่งส่งผลต่อเสถียรภาพทางการเงินและความยั่งยืนของโรงเรียนโดยรวม

ในโลกยุค BANI ที่มีความไม่แน่นอนสูง คุณภาพจึงมิได้เป็นเพียงผลลัพธ์ของการบริหารสถานศึกษา หากเป็นจุดตั้งต้นของวงจรความอยู่รอดที่เชื่อมโยงไปยังองค์ประกอบอื่นในระบบ ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือภาพลักษณ์ของโรงเรียนในตลาดการศึกษา การมองคุณภาพในฐานะแรงขับเคลื่อนกลยุทธ์จึงช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสามารถกำหนดทิศทาง การพัฒนาองค์กรได้อย่างมีเป้าหมาย และสร้างรายได้เปรียบเชิงการแข่งขันภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

2. ความมั่นคงทางการเงินและการเปลี่ยนแปลงเชิงประชากร: ปัจจัยความเสี่ยงเชิงโครงสร้างในบริบทไทย (Risk Factors)

แม้คุณภาพการจัดการศึกษาจะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของความอยู่รอด แต่ในบริบทโรงเรียนเอกชนไทย ความมั่นคงทางการเงินกลับเป็นเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่กำหนดขีดความสามารถของโรงเรียนในการรักษาคุณภาพและดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนเอกชนจำนวนมากยังพึ่งพารายได้จากค่าเล่าเรียนเป็นหลัก ส่งผลให้มีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของจำนวนนักเรียนและภาวะเศรษฐกิจ ความเสี่ยงดังกล่าวครอบคลุมตั้งแต่สภาพคล่องทางการเงิน การบริหารต้นทุน ไปจนถึงความสามารถในการลงทุนด้านบุคลากรและนวัตกรรมการเรียนรู้ (World Bank, 2022) งานวิจัยเชิงประจักษ์ในระดับนานาชาติชี้ว่าโรงเรียนที่มีโครงสร้างรายได้หลากหลายหรือได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอก จะมีความยืดหยุ่นและมีโอกาสอยู่รอดสูงกว่าโรงเรียนที่พึ่งพารายได้เพียงช่องทางเดียว (Andrabi et al., 2023) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในบริบทไทย ความท้าทายด้านการเงินยิ่งทวีความรุนแรงจากแนวโน้มอัตราการเกิดที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้การแข่งขันเพื่อรักษาจำนวนนักเรียนเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและอำนาจต่อรองในตลาดการศึกษา

ภายใต้โลกยุค BANI ความไม่แน่นอนด้านเศรษฐกิจและโครงสร้างประชากรทำให้ความมั่นคงทางการเงินไม่ใช่เพียงประเด็นด้านบัญชีหรือการบริหารงบประมาณ หากเป็น “ปัจจัยความเสี่ยงเชิงระบบ” ที่สามารถส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบอื่นของความอยู่รอดได้โดยตรง เช่น การรักษาครูคุณภาพ การพัฒนานวัตกรรมหลักสูตร และการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียน ดังนั้น การมองความมั่นคงทางการเงินในฐานะความเสี่ยงเชิงโครงสร้างจึงช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสามารถออกแบบกลยุทธ์การกระจายรายได้ การบริหารต้นทุน และการวางแผนระยะยาวได้อย่างรอบด้านมากขึ้น

3. การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง: ปัจจัยเร่งการปรับตัวของความอยู่รอดในโลกยุค BANI (Accelerator)

ภายใต้บริบทโลกยุค BANI ที่มีความเปราะบางและเปลี่ยนแปลงอย่างไม่เป็นเชิงเส้น ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเร่งให้วงจรความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชนดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง การปรับตัวในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเพียงการตอบสนองต่อวิกฤตระยะสั้น แต่รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมหลักสูตร การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ การปรับรูปแบบการบริหารให้คล่องตัว และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Brauckmann-Sajkiewicz & Pashardis, 2022; OECD, 2023) แนวคิดความสามารถเชิงพลวัต (dynamic capabilities) อธิบายว่าองค์กรที่สามารถรับรู้โอกาส ปรับกลยุทธ์ และปรับโครงสร้างการดำเนินงานได้อย่างรวดเร็ว จะมีศักยภาพในการรักษาความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน (Teece et al., 1997) สำหรับโรงเรียนเอกชนไทย ความสามารถในการปรับตัวจึงเป็นกลไกที่ช่วยลดความเปราะบางจากปัจจัยเสี่ยงด้านการเงินและโครงสร้างประชากร พร้อมทั้งเสริมพลังให้คุณภาพการจัดการศึกษาเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณาบทบาทเชิงกลยุทธ์ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงจึงทำหน้าที่เป็น “ปัจจัยเร่ง” (accelerator) ที่เชื่อมโยงระหว่างแรงขับเคลื่อนด้านคุณภาพและข้อจำกัดเชิงโครงสร้างด้านการเงิน กล่าวคือโรงเรียนที่สามารถปรับตัวได้อย่างยืดหยุ่นมักสามารถสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ รักษาความสนใจของผู้ปกครอง และพัฒนารูปแบบการบริหารใหม่ ๆ ได้รวดเร็วกว่า ส่งผลให้วงจรความอยู่รอดเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องแม้ในสถานะที่มีความไม่แน่นอนสูง

4. ความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและชื่อเสียงของโรงเรียน: กลไกขยายความยั่งยืน (Amplifiers)

นอกจากปัจจัยด้านคุณภาพ การเงิน และการปรับตัวแล้ว ความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และชื่อเสียงของโรงเรียนยังมีบทบาทสำคัญในฐานะ “กลไกขยาย” ที่ช่วยเสริมพลังให้ความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชนมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง นักเรียน ครู ชุมชน และเครือข่ายภายนอก ช่วยสร้างทุนทางสังคมและความไว้วางใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของเสถียรภาพองค์กรในระยะยาว โดยงานวิจัยด้านภาวะผู้นำและเครือข่ายวิชาชีพชี้ว่าความร่วมมือและการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องสามารถเพิ่มศักยภาพในการดำรงอยู่ของสถานศึกษา โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตหรือการเปลี่ยนแปลง (Azorín et al., 2019)

ในขณะเดียวกัน ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของโรงเรียนถือเป็นผลสะสมจากการดำเนินงานที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และมีอิทธิพลต่อการรับรู้และการตัดสินใจของผู้ปกครองในตลาดการศึกษา (Malik et al., 2018) การกำหนดอัตลักษณ์องค์กร การสื่อสารที่สม่ำเสมอ และบทบาทของผู้บริหารในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ ล้วนมีส่วนสำคัญต่อการสร้างแบรนด์สถานศึกษาในบริบทไทย (นภัส พงศ์ภัสสร, 2565) เมื่อความสัมพันธ์และชื่อเสียงได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จะช่วยขยายผลขององค์ประกอบอื่นในระบบ ไม่ว่าจะเป็นการเสริมความเชื่อมั่นต่อคุณภาพ การสนับสนุน

ด้านทรัพยากร หรือการดึงดูดนักเรียนใหม่ ส่งผลให้โรงเรียนเอกชนสามารถรักษาความยั่งยืนได้ในระยะยาวภายใต้บริบทโลกยุค BANI

โดยสรุป ปัจจัยเชิงกลยุทธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชนมิได้เกิดจากองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเพียงลำพัง หากเป็นผลจากการทำงานร่วมกันของแรงขับเคลื่อนคุณภาพ เงื่อนไขเชิงความเสี่ยงด้านโครงสร้างทางการเงิน ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และกลไกขยายความยั่งยืนผ่านความสัมพันธ์และชื่อเสียงขององค์กร ภายใต้บริบทโลกยุค BANI ที่มีความไม่แน่นอนสูง โรงเรียนเอกชนจึงจำเป็นต้องบริหารจัดการอย่างบูรณาการ โดยมองความอยู่รอดในฐานะกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องอาศัยทั้งการสร้างคุณค่า การลดความเปราะบาง และการเสริมศักยภาพเชิงระบบ แนวคิดดังกล่าวทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมจากกรอบแนวคิด PSSM ไปสู่ข้อเสนอเชิงปฏิบัติในส่วนถัดไปของบทความ ซึ่งมุ่งเน้นการแปลงแนวคิดเชิงทฤษฎีให้เป็นแนวทางการบริหารที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทโรงเรียนเอกชนไทย เพื่อให้กรอบแนวคิดดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม บทความนี้จึงเสนอการประยุกต์ “ส่วนประสมทางการบริหาร 7Ps” ในฐานะเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยแปลงแนวคิด PSSM ไปสู่แนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนไทยในบริบทโลกยุค BANI

ข้อเสนอเชิงปฏิบัติสำหรับการบริหารโรงเรียนเอกชน

การสังเคราะห์แบบจำลองความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชน (PSSM) บทความนี้นำเสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพและความมั่นคงของสถานศึกษาภายใต้บริบทโลกยุค BANI ข้อเสนอเหล่านี้ถูกออกแบบให้ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก 3 กลุ่ม เพื่อใช้เป็นกรอบในการยกระดับการบริหารจัดการสถานศึกษาเอกชนไทยอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. ข้อเสนอสำหรับผู้บริหารโรงเรียน: การบูรณาการ PSSM ผ่านส่วนประสมทางการบริหาร 7Ps

ผู้บริหารโรงเรียนควรประยุกต์ ส่วนประสมทางการบริหาร 7Ps เพื่อยกระดับคุณภาพและความสามารถในการแข่งขันอย่างเป็นระบบ (สุกัญญา สุदारาร์ตัน, 2568) โดย 1) Product การพัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองทักษะแห่งอนาคต เช่น ทักษะดิจิทัล การเรียนรู้สองภาษา SEL และการคิดเชิงออกแบบ พร้อมระบบดูแลผู้เรียนแบบองค์รวม เพื่อเสริมคุณภาพและสร้างฐานชื่อเสียงระยะยาว (OECD, 2023; UNESCO, 2021) 2) Price การออกแบบโครงสร้างค่าเล่าเรียนที่ยืดหยุ่น เช่น ทางเลือกการชำระ ทุนการศึกษา หรือส่วนลดตามบริบท เพื่อลดอัตราการลาออกและเสริมสภาพคล่องทางการเงิน (World Bank, 2022) 3) Promotion การสื่อสารบนฐานคุณค่าและหลักฐานเชิงประจักษ์ เช่น ผลลัพธ์การเรียนรู้ ความปลอดภัย ความเป็นอยู่ที่ดี และความสำเร็จของผู้เรียน ด้วยข้อมูลที่โปร่งใส เพื่อยกระดับความเชื่อมั่นและเอื้อต่อการบอกต่อเชิงบวก (Fan & Fu, 2020) 4) Place การขยายช่องทางการเข้าถึงผ่านระบบสมัครเรียนออนไลน์ การสื่อสารแบบ real-time

และการเยี่ยมชมโรงเรียนเสมือนจริง เพื่อยกระดับประสบการณ์ของผู้ปกครอง 5) People การลงทุนพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องด้าน Active Learning, Digital Pedagogy และการประเมินผลเพื่อคงไว้ซึ่งครูคุณภาพซึ่งสัมพันธ์กับคุณภาพการเรียนรู้และชื่อเสียง (Darling-Hammond & Lieberman, 2012; Fullan, 2020) 6) Process การปรับระบบบริหารให้คล่องตัวด้วยเอกสารดิจิทัล ระบบติดตามผลผู้เรียน และการบริหารจัดการวิกฤต เพื่อเพิ่มศักยภาพการปรับตัว (Brauckmann-Sajkiewicz & Pashiardis, 2022) และ 7) Physical Evidence การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ห้องเรียนดิจิทัล และพื้นที่เรียนรู้ยืดหยุ่น เพื่อสะท้อนคุณค่าการศึกษาในเชิงประจักษ์ และเพิ่มความเชื่อมั่น

2. ข้อเสนอสำหรับผู้กำหนดนโยบายรัฐ

รัฐควรยกระดับมาตรการสนับสนุนโรงเรียนเอกชนให้สอดคล้องกับความผันผวนในยุคปัจจุบัน โดยปรับปรุงกฎหมายแรงงานและเกณฑ์อัตราค่าจ้างครูให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นเพื่อลดข้อจำกัดในการบริหารต้นทุน ควบคู่กับการจัดสรรเงินอุดหนุนตามรายหัวนักเรียนอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส เพื่อเสริมเสถียรภาพทางการเงินของโรงเรียน นอกจากนี้ควรสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) ผ่านงบประมาณและการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง พร้อมพัฒนาระบบประกันคุณภาพที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้และหลักฐานเชิงประจักษ์มากกว่าภาระเอกสาร เพื่อเพิ่มความคล่องตัวและลดต้นทุนการบริหารของโรงเรียนเอกชน

3. ข้อเสนอสำหรับเจ้าของโรงเรียนเอกชน

ในฐานะผู้กำหนดทิศทางเชิงนโยบายและผู้ลงทุนหลัก เจ้าของโรงเรียนเอกชนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวข้ามความท้าทายในยุค BANI โดยสามารถนำแนวคิดจากแบบจำลองความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชน (PSSM) มาบูรณาการเพื่อวางรากฐานการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ผ่านแนวทางปฏิบัติดังนี้

1) การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา (Educational Quality): มุ่งเน้นการลงทุนเชิงรุกในด้านบุคลากรและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโดยตรง เพื่อเปลี่ยนบทบาทจากการบริหารจัดการทั่วไปสู่การสร้าง “แรงขับเคลื่อนคุณค่า” (Value Driver) ที่ช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน

2) การวางโครงสร้างความมั่นคงทางการเงิน (Financial Stability): ควรตระหนักถึงความเสี่ยงจากการพึ่งพารายได้หลักเพียงมิติเดียว และมุ่งเน้นการสร้างเสถียรภาพผ่านการกระจายแหล่งรายได้ (Revenue Diversification) พร้อมจัดสรรงบประมาณสำรองที่ยืดหยุ่นเพื่อรองรับการลงทุนเชิงกลยุทธ์ในสภาวะวิกฤต

3) การเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัว (Adaptability to Change): สนับสนุนให้โรงเรียนมีวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ โดยทำหน้าที่เป็นผู้สรรหาและอนุมัติทรัพยากรที่จำเป็นต่อการปรับรูปแบบการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัว (Agile Management) เพื่อเป็น “ตัวเร่ง” (Accelerator) ให้โรงเรียนเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว

4) การบ่มเพาะความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Relationships): ควรให้ความสำคัญกับการสร้าง “ทุนทางสังคม” ผ่านการบริหารความสัมพันธ์ที่จริงใจและโปร่งใสกับผู้ปกครอง ครู และชุมชน ซึ่งการสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นจะทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความต่อเนื่องของการดำเนินงานในระยะยาว

5) การสร้างชื่อเสียงและภาพลักษณ์ที่เข้มแข็ง (Reputation & Image): ควรพัฒนาแบรนด์สถานศึกษาและมีการประชาสัมพันธ์สื่อสารจุดยืนที่ชัดเจนต่อสาธารณะอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ชื่อเสียงที่สั่งสมมาเป็น “แรงขยาย” (Amplifier) ในการสร้างความไว้วางใจและดึงดูดกลุ่มผู้เรียนในตลาดการศึกษาที่มีการแข่งขันสูง

โดยสรุป เจ้าของโรงเรียนเอกชนควรหลอมรวมองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านของ PSSM เข้ากับวิสัยทัศน์และการตัดสินใจเชิงนโยบาย เพื่อปรับเปลี่ยนจากการบริหารงานแบบตั้งรับไปสู่การบริหารเชิงรุกที่พร้อมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ได้รับ “การยอมรับในศักยภาพ” อย่างแท้จริงและยั่งยืน

สรุป

บทความนี้สังเคราะห์แนวคิด “ความสำเร็จเพื่อความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชน” ในโลกยุค BANI ผ่านการพัฒนากรอบแนวคิด Private School Survival Model (PSSM) ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ คุณภาพการจัดการศึกษา ความมั่นคงทางการเงิน การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และชื่อเสียงกับภาพลักษณ์ ผลการวิเคราะห์ชี้ว่าคุณภาพการจัดการศึกษาเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้ปกครอง ขณะที่ ความมั่นคงทางการเงินเป็นรากฐานสำคัญที่กำหนดขีดความสามารถของโรงเรียนเอกชนในการคงคุณภาพและขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่วนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ทำหน้าที่เป็นตัวเร่งสำคัญของความอยู่รอดในบริบทที่ผันผวนและไม่แน่นอน โรงเรียนเอกชนที่ต้องการดำเนินงานอย่างมั่นคงในยุค BANI จึงจำเป็นต้องบริหารจัดการอย่างบูรณาการ โดยผสานคุณภาพ ความยืดหยุ่น ความร่วมมือ และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเข้าด้วยกัน การประยุกต์ ส่วนประสมทางการบริหารจัดการสถานศึกษา 7Ps (7Ps Educational Management Mix) ช่วยแปลงกรอบ PSSM ไปสู่การปฏิบัติจริงทั้งในระดับผู้บริหาร ผู้กำหนดนโยบาย และเจ้าของโรงเรียน ในภาพรวม กรอบแนวคิด PSSM สามารถใช้เป็นฐานทั้งในการกำหนดยุทธศาสตร์องค์กร การออกแบบนโยบายสนับสนุน และการต่อยอดการวิจัยเชิงประจักษ์ด้านความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชนในบริบทสังคมไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จรรยา เกิดแก้ว, ดลศักดิ์ ไทโรเล็กทิม, และ งามอาจ นัยพัฒน์. (2568). การพัฒนาทฤษฎีฐานรากในการเลือกสถานศึกษาให้บุตรหลานของผู้ปกครองไทย. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 9(11), 349-362.

- ชิดพันธ์ ตันติมังกร. (2564). รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารด้านการจัดการเชิงธุรกิจเพื่อส่งเสริมความคงอยู่ของโรงเรียนเอกชน. ใน *วิทยานพนธ์ปริญาดุขฎฐิบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รุ่งทิวา แยมรุ่ง และคณะ. (2566). การวิจัยประเมินผลการดำเนินงาน ปัจจัยความสำเร็จและผลกระทบ ต่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ*. 24(2), 49-68.
- นภัส พงศ์ภัสสร. (2565). การศึกษาการสร้างแบรนด์ของโรงเรียนเอกชนในระบบ. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุกัญญา สุदारรัตน์. (2568). ส่วนประสมทางการบริหาร 7P เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของโรงเรียนเอกชนในยุคการเปลี่ยนแปลง. *วารสารนวมฏองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์*, 12(2), 357-372.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเอกชน: สภาพและแนวทางการสนับสนุน*. กรุงเทพฯ: สกศ.
- Andrabi, T., Das, J., Khwaja, A. I., Özyurt, Ş., & Singh, N. (2023). Helping schools survive: Experimental evidence on the impact of financial and educational support to private schools. *American Economic Review*, 113(10), 3315-3349.
- Azorín, C., Harris, A., & Jones, M. (2019). Taking a distributed perspective on leading professional learning networks. *School Leadership and Management*, 40(2-3), 111-127.
- Brauckmann-Sajkiewicz, S., & Pashiardis, P. (2022). Entrepreneurial leadership in schools: linking creativity with accountability. *International Journal of Leadership in Education*, 25(5), 787-801.
- Darling-Hammond, L., & Lieberman, A. (Eds.). (2012). *Teacher education around the world: Changing policies and practices*. Routledge.
- Fullan, M. (2020). *Leading in a culture of change* (2nd ed.). Jossey-Bass/John Wiley & Sons.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Malik, H.-R., Ahmad, M., & Ahmad, Z. (2018). Parents' choice regarding school selection for their children's education. *Journal of Educational Sciences & Research*, 5(1). Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/358646690_Parents'_Choice_Regarding_School_Selection_for_their_Children's_Education

- MGR Online. (2025, January 5). สัญญาณเตือนโรงเรียนเอกชนไทย: เด็กน้อยลง รายได้หด ความท้าทายที่รออยู่ข้างหน้า. ผู้จัดการออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2568, จาก <https://mgronline.com/specialscoop/detail/9680000116383>
- OECD. (2023). The future of education and skills: Education 2030. OECD Publishing.
- OECD. (2023). Education at a glance 2023: OECD indicators. OECD Publishing.
- Porter, M. E. (1996). What is strategy? Harvard Business Review, 74(6), 61-78.
- Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. Strategic Management Journal, 18(7), 509-533.
- UNESCO. (2021). Global education monitoring report 2021: Non-state actors in education-Who chooses? Who loses? UNESCO Publishing.
- World Bank. (2022). Thailand education monitor: Post-pandemic recovery and schooling resilience. World Bank.

การประเมินโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด โรงเรียนสวสดีรัตนภูมิข
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่*

THE EVALUATION OF BE SMART SAY NO TO DRUGS
AT SAWATRATTANAPHIMUK SCHOOL UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE TRANG KRABI

ณภัทร กิจสวน, รัฐพร กลิ่นมาลี*, นพรัตน์ ชัยเรือง

Naphat Kitsuan, Rattaporn Klinmalee*, Nopparat Chairueng

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: rattapon_kli@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด โรงเรียนสวสดีรัตนภูมิข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ตามรูปแบบการประเมิน CSE ของ Alkin ใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านระบบโครงการ 2) ด้านการวางแผนโครงการ 3) ด้านการดำเนินโครงการ 4) ด้านการปรับปรุงโครงการ และ 5) ด้านการยอมรับโครงการ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง จำนวน 626 คน และผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า:

1. ผลการประเมินด้านระบบโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยด้านความเหมาะสมของนโยบาย วิสัยทัศน์ และเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านความเหมาะสมกับสภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชน

2. ผลการประเมินด้านการวางแผนโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยด้านความเหมาะสมของเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านความรู้ความเข้าใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา และด้านความพร้อมของงบประมาณและทรัพยากร ตามลำดับ

* Received January 31, 2026; Revised June 13, 2026; Accepted June 19, 2026

3. ผลการประเมินด้านการดำเนินโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยกิจกรรมเดินรณรงค์วันต่อต้านยาเสพติดมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากิจกรรมอบรมให้ความรู้ ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยกิจกรรมอบรมให้ความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากิจกรรมเดินรณรงค์วันต่อต้านยาเสพติด

4. ผลการประเมินด้านการปรับปรุงโครงการพบว่า โครงการช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก และทักษะการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียน อย่างไรก็ตาม ควรพัฒนาระบบคัดกรองและดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง รวมทั้งบูรณาการกิจกรรมป้องกันยาเสพติดเข้ากับหลักสูตรของสถานศึกษา

5. ผลการประเมินด้านการยอมรับโครงการตามความคิดเห็นของครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสะท้อนให้เห็นว่าผู้เกี่ยวข้องยอมรับและเห็นประโยชน์ของโครงการที่มีต่อการพัฒนาความรู้และทักษะการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียน

คำสำคัญ: การป้องกันยาเสพติด, รูปแบบ CSE, สถานศึกษา

ABSTRACT

This study aimed to examine: 1) the system assessment 2) the program planning 3) the program implementation 4) the program improvement 5) the program certification The target population consisted of administrators, teachers, students, and parents, totaling 626 participants. In addition, seven key informants provided qualitative data. The research instruments included questionnaires and interviews. Data were analyzed using frequency, mean, and standard deviation.

The research findings were as follow:

1. The overall system assessment was at the highest level The appropriateness of policies, vision, and goals received the highest mean score, followed by the appropriateness of the school and community context

2. The overall program planning assessment was at the highest level Content appropriateness received the highest mean score, followed by teachers' and educational personnel's knowledge and understanding, and the readiness of budget and resources, respectively.

3. The overall program implementation assessment, as perceived by teachers, was at the highest level. The anti-drug campaign activity received a higher mean score than the training activity. Students also rated the overall program

implementation at the highest level, with the training activity receiving a higher mean score than the anti-drug campaign activity.

4. Regarding program improvement, the project enhanced students' knowledge, understanding, awareness, and self-protection skills related to drug prevention. However, the school should further develop its screening and support system for at-risk students and integrate drug prevention activities into the school curriculum.

5. The overall program acceptance, as perceived by teachers, students, and parents, was at the highest level, respectively). These findings indicate that the stakeholders accepted the project and recognized its benefits in enhancing students' knowledge and self-protection skills against drug-related risks.

Keywords: Evaluation of drug, CSE evaluation model, secondary school

บทนำ

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดนับวันจะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น ปัญหานี้ก่อให้เกิดความเสียหายต่าง ๆ ทั้งผู้เสพ ครอบครัว สังคม ประเทศชาติและโลกและมีแนวโน้มจะขยายตัวต่อเนื่องตามสภาพความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมจากรายงานสถานการณ์ยาเสพติดโลก พบว่าจำนวนผู้ติดยาเสพติดทั่วโลกที่ได้ทำการสำรวจมาตั้งแต่ปี 2016 มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสถิติที่สำรวจล่าสุด พบว่า จำนวนประชากรโลกที่มีอายุระหว่าง 15-64 ปี มีการใช้ยาเสพติดจำนวนมากถึง 255 ล้านคน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2014 ถึง 8 ล้านคน และอาจกล่าวได้ว่า ประชากรในช่วงอายุระหว่าง 15 ถึง 64 ปี ทุก ๆ 20 คนจะมีคนใช้สารเสพติด 1 คน เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว โดยนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ได้กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินการโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ที่ประกอบด้วย 5 มาตรการ ตามโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติด คือ 1) มาตรการป้องกัน 2) มาตรการค้นหา 3) มาตรการรักษา 4) มาตรการเฝ้าระวัง และ 5) มาตรการบริหารจัดการ โดยให้สถานศึกษาทุกแห่งถือว่าการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มนักเรียนเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของสถานศึกษา โดยจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพให้ความรู้ ตามโครงการครุฑตำรวจ D.A.R.E (Drug Abuse Resistance Education) และโครงการ TO BE NUMBER ONE ที่จะให้มีการจัดตั้งชมรมนี้ในทุกสถานศึกษาก็คือเป็นการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืนที่กระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานตำรวจแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

ผู้วิจัยได้ทำการประเมินโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด โรงเรียนสวัสดีรัตนนิมิต อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ เป็นโครงการที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการสถานศึกษาสีขาวตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้การประเมินประเมินที่เรียกว่า Center for the Study of Evaluation approach (CSE) ของอัลคิน (Alkin, 1969) โดยเน้นการประเมินเพื่อที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจ เป็นรูปแบบซึ่งมีลักษณะการประเมินที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการประเมินโดยการหาข้อมูลสารสนเทศ เพื่อประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ ในด้านต่างๆ และเพื่อการยอมรับโครงการ เพื่อนำผลการประเมินที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนา ยาเสพติดในสถานศึกษา และผลของการประเมินโครงการจะเป็นประโยชน์แก่โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานการศึกษาอื่นในการปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินระบบของโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด โรงเรียนสวัสดีรัตนนิมิต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่
2. เพื่อประเมินการวางแผนของโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด โรงเรียนสวัสดีรัตนนิมิต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่
3. เพื่อประเมินการดำเนินการของโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด โรงเรียนสวัสดีรัตนนิมิต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่
4. เพื่อประเมินการปรับปรุงของโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด โรงเรียนสวัสดีรัตนนิมิต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่
5. เพื่อประเมินการยอมรับของโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด โรงเรียนสวัสดีรัตนนิมิต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด โรงเรียนสวัสดีรัตนนิมิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดในการประเมินโครงการ โดยใช้รูปแบบการประเมินของอัลคิน (Alkin, 1969)

กลุ่มเป้าหมาย ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง ของโรงเรียนสวัสดีรัตนนิมิต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ จำนวน 626 คน

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ตัวแทนนักเรียน และผู้ปกครอง จำนวน 7 คน กำหนด โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประเมินโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด โรงเรียนสวสดีรัตนนิมิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต.ร่ง กระบี่ ใช้เครื่องมือทั้งหมด 7 ฉบับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การประเมินระบบโครงการ (System Assessment) ที่เกี่ยวข้องกับโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด โรงเรียนสวสดีรัตนนิมิต เครื่องมือที่ใช้ คือ

แบบสอบถามความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน การประเมินระบบโครงการ ได้แก่ ด้านความเหมาะสมกับสภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชน และด้านความเหมาะสมของนโยบาย วิสัยทัศน์ และเป้าหมาย

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การประเมินการวางแผนโครงการ (Program Planning) ของผู้บริหารและครูผู้เข้าร่วมโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน การประเมินวางแผนโครงการ ได้แก่ ด้านความเหมาะสมของเนื้อหา ด้านความรู้ความเข้าใจของครูผู้สอน และด้านความพร้อมของงบประมาณและทรัพยากร

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การประเมินการดำเนินโครงการ (Program Implementation) ของครูผู้สอนและนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นครูผู้สอนและนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนและนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ การประเมินการดำเนินโครงการ ได้แก่ กิจกรรมการเดินรณรงค์วันต่อต้านยาเสพติด และกิจกรรมการอบรมให้ความรู้

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การประเมินการปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) ของโครงการโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อนำผลไปพัฒนาและปรับปรุงโครงการเพื่อการพัฒนาการจัดโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติดต่อไป

การประเมินการยอมรับโครงการ (Program Planning) ของครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง ของโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็น ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง การประเมินการยอมรับโครงการ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของหลังการอบรม ทักษะการป้องกันตนเอง และด้านพึงพอใจของครูผู้สอน นักเรียนและผู้ปกครอง

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักการและวิธีการประเมินโครงการ แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ ตามทฤษฎี CSE ของอัลคิน นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ความถูกต้อง ความชัดเจนของข้อคำถาม นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผลที่ได้คือมีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อระบบโครงการ ทำการวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามการวางแผนโครงการที่แสดงถึงการความเหมาะสมของเนื้อหา ความรู้ความเข้าใจ และความพร้อมของงบประมาณ ทำการวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามการดำเนินโครงการที่แสดงถึงการความเหมาะสมของกิจกรรมการเดินรณรงค์ และกิจกรรมอบรมให้ความรู้ ทำการวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงการและประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการที่มีต่อโรงเรียน ครู นักเรียน และผู้ปกครอง โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการยอมรับโครงการที่แสดงถึงความรู้ความเข้าใจหลังเข้าร่วมโครงการ ทักษะการป้องกันตนเอง และความพึงพอใจของครูผู้สอน นักเรียนและผู้ปกครอง ทำการวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การประเมินโครงการรู้จัก รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด โรงเรียนสวัสดิ์รัตนนิมิตต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวันบุรี ๒๕๖๒ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจำนวน ๕ ข้อ ได้แก่ การประเมินระบบโครงการ การประเมินการวางแผนโครงการ การประเมินการดำเนินโครงการ การประเมินการปรับปรุงโครงการ และการประเมินการยอมรับโครงการ ดังนี้

1. ผลการประเมินระบบโครงการรู้จัก รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด ผลการประเมินระบบโครงการรู้จัก รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด ประกอบด้วย ความเหมาะสมกับสภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชน และความเหมาะสมของนโยบาย วิสัยทัศน์ และเป้าหมาย ผลการประเมิน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.88$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสมของนโยบาย วิสัยทัศน์ และเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}=5.00$) รองลงมาคือ ด้านความเหมาะสมกับสภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชน ($\bar{X}=4.79$) โดยผลการประเมินทั้งสองด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการประเมินการวางแผนโครงการรู้จัก รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด ผลการประเมินการวางแผนโครงการรู้จัก รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด ประกอบด้วย ความเหมาะสมของเนื้อหา ความรู้ ความเข้าใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา และความพร้อมของงบประมาณและทรัพยากร ผลการประเมิน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.78$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสมของเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}=4.95$) รองลงมาคือ ด้านความรู้ความเข้าใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา ($\bar{X}=4.79$) และด้านความพร้อมของงบประมาณและทรัพยากรมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}=4.56$) โดยผลการประเมินทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการประเมินการดำเนินโครงการรู้จัก รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด ผลการประเมินการดำเนินโครงการรู้จัก รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด ประกอบด้วย กิจกรรมเดินรณรงค์วันต่อต้านยาเสพติด และกิจกรรมอบรมให้ความรู้ โดยเก็บข้อมูลจากครูผู้สอนและนักเรียน ผลการประเมิน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.79$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กิจกรรมเดินรณรงค์วันต่อต้านยาเสพติดมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}=4.91$) รองลงมาคือ กิจกรรมอบรมให้ความรู้ ($\bar{X}=4.71$) โดยผลการประเมินทั้งสองด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และระดับผลการประเมินการดำเนินโครงการรู้จัก รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด ตามความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.89$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กิจกรรมอบรมให้ความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}=4.90$) รองลงมาคือ กิจกรรมเดินรณรงค์วันต่อต้านยาเสพติด ($\bar{X}=4.86$) โดยผลการประเมินทั้งสองด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการประเมินการปรับปรุงโครงการรู้จัก รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง พบว่า โครงการรู้จัก รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด มีจุดเด่นในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักเกี่ยวกับโทษและภัยของยาเสพติดที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยใช้กิจกรรมการอบรมให้ความรู้ กิจกรรมเดินรณรงค์

และสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของยาเสพติด มีทัศนคติที่เหมาะสม และมีทักษะในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้น ได้แก่ การรู้จักดูแลตนเอง มีวินัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ มีทักษะในการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถเลือกปฏิบัติตนให้ห่างไกลจากปัจจัยเสี่ยงและสิ่งยั่วยู่ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า โครงการยังมีข้อจำกัดด้านการคัดกรองและจำแนกนักเรียนกลุ่มเสี่ยง รวมทั้งการวิเคราะห์สภาพปัญหาของนักเรียนเชิงลึกโดยครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้อง จึงควรพัฒนาระบบคัดกรองและดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงให้มีความชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น

แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการ ได้แก่ การบูรณาการกิจกรรมของโครงการเข้ากับหลักสูตรต่อต้านยาเสพติดของสถานศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด การพัฒนานวัตกรรมด้านทักษะการป้องกันตนเองจากยาเสพติด และการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินโครงการมีความต่อเนื่อง เข้มแข็ง และยั่งยืนยิ่งขึ้น

5. ผลการประเมินการยอมรับโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด ผลการประเมินการยอมรับโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด เก็บข้อมูลจากครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง ผลการประเมินพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.94$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจของนักเรียนหลังเข้าร่วมโครงการและด้านทักษะการป้องกันตนเองของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ($\bar{X}=5.00$) รองลงมาคือ ด้านความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา ($\bar{X}=4.85$) สำหรับนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการยอมรับโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=5.00$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจหลังเข้าร่วมโครงการและด้านทักษะการป้องกันตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ($\bar{X}=5.00$) รองลงมาคือ ด้านความพึงพอใจหลังเข้าร่วมโครงการ ($\bar{X}=4.99$) ส่วนความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการยอมรับโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.96$)

ผลการประเมินโดยรวมสะท้อนให้เห็นว่าครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองให้การยอมรับต่อโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติดในระดับมากที่สุด และเห็นว่าโครงการก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการป้องกันตนเอง และการสร้างภูมิคุ้มกันต่อยาเสพติด จึงควรได้รับการดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการประเมินโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด โรงเรียนสวัสดีรัตนนิมิตฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวันบุรี กระบี่ ตามรูปแบบการประเมิน CSE ของ Alkin ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 5 ข้อ ดังนี้

1. ผลการประเมินระบบโครงการ รู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสมของนโยบาย วิสัยทัศน์ และเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความเหมาะสมกับสภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแนวทางดำเนินโครงการให้สอดคล้องกับนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ตลอดจนสอดคล้องกับบริบทและสภาพปัญหาของนักเรียน โรงเรียน และชุมชน ทำให้ผู้บริหารและครูผู้สอนเห็นว่าโครงการมีความจำเป็นและสามารถนำไปดำเนินการได้จริง ผลการประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินรูปแบบ CSE ของ Alkin ในขั้นการประเมินระบบ ซึ่งมุ่งศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ บริบท และความสอดคล้องของโครงการกับนโยบายและเป้าหมายของหน่วยงาน เพื่อให้ได้สารสนเทศประกอบการตัดสินใจก่อนดำเนินโครงการ เมื่อโครงการมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา ย่อมส่งผลให้โครงการได้รับการยอมรับและการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้อง (Alkin, 1969) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวทางของกระทรวง- ศึกษาธิการ ที่กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข โดยมุ่งสร้างภูมิคุ้มกัน ป้องกัน เฝ้าระวัง และดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ดังนั้น การที่โครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด มีความสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และบริบทของสถานศึกษา จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลการประเมินระบบโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

2. ผลการประเมินการวางแผนโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสมของเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความรู้ความเข้าใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่วนด้านความพร้อมของงบประมาณและทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้ยังอยู่ในระดับมากที่สุด ผลดังกล่าวสะท้อนว่า การวางแผนโครงการมีการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกิจกรรมเดินรณรงค์วันต่อต้านยาเสพติดและกิจกรรมอบรมให้ความรู้ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สามารถสร้างทั้งความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมได้ ขณะเดียวกัน ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา และแนวทางดำเนินงาน จึงสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ ภัสราภรณ์ อินทรีย์ การประเมินโครงการอบรมวัยรุ่นวัยใส ใส่ใจป้องกันยาเสพติด และการตั้งครุภักก่อนวัยอันควร และพบว่า การกำหนดเนื้อหา กิจกรรม และกระบวนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและสถานศึกษา ช่วยให้ผู้เข้าร่วมโครงการเกิดความรู้ ความตระหนัก และทัศนคติที่เหมาะสมต่อการป้องกันปัญหายาเสพติด (ภัสราภรณ์ อินทรีย์, 2566) อย่างไรก็ตาม แม้ด้านความพร้อมของงบประมาณและทรัพยากรจะได้รับการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น แสดงให้เห็นว่า การจัดสรรงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ

และทรัพยากรสนับสนุนยังเป็นประเด็นที่ควรพัฒนา โรงเรียนจึงควรวางแผนงบประมาณอย่างเป็นระบบ กำหนดรายละเอียดการใช้ทรัพยากรให้ชัดเจน และประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก เพื่อเพิ่มความพร้อมและความต่อเนื่องในการดำเนินโครงการ

3. ผลการประเมินการดำเนินโครงการ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยครูผู้สอนประเมินกิจกรรมเดินรณรงค์วันต่อต้านยาเสพติด สูงกว่ากิจกรรมอบรมให้ความรู้ ขณะที่นักเรียนประเมินกิจกรรมอบรมให้ความรู้สูงกว่ากิจกรรมเดินรณรงค์วันต่อต้านยาเสพติด ความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากบทบาทและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม ครูผู้สอนมีบทบาทในการวางแผน ควบคุม และกำกับการดำเนินกิจกรรม จึงมองเห็นความเป็นระบบ ความต่อเนื่อง การมีส่วนร่วม และผลสำเร็จของกิจกรรมเดินรณรงค์อย่างชัดเจน ส่วนกิจกรรมอบรมให้ความรู้เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับประเภทโทษ และผลกระทบของยาเสพติด ตลอดจนแนวทางปฏิเสธและการป้องกันตนเองโดยตรง จึงทำให้นักเรียนประเมินกิจกรรมอบรมให้ความรู้สูงกว่ากิจกรรมเดินรณรงค์ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมทั้งสองรูปแบบมีคุณค่าที่แตกต่างและเกื้อหนุนกัน โดยกิจกรรมเดินรณรงค์ช่วยสร้างการมีส่วนร่วม การแสดงออก และความตระหนักร่วมกันในระดับโรงเรียนและชุมชน ขณะที่กิจกรรมอบรมให้ความรู้ช่วยพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นต่อการป้องกันตนเองจากยาเสพติด การดำเนินโครงการที่ผสมผสานทั้งกิจกรรมเชิงรณรงค์และกิจกรรมการเรียนรู้จึงสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างครอบคลุม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ พงณกร ราชแก้ว ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนารายวาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 15 พบว่า การรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การควบคุมตนเอง ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และกลยุทธ์การป้องกันยาเสพติดของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดของนักเรียน (พงณกร ราชแก้ว, 2564) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ภัสราภรณ์ อินทรีย์ เรื่องการประเมินโครงการอบรมวัยรุ่นวัยใส ใส่ใจป้องกันยาเสพติดและการตั้งครร์ก่อนวัยอันควร โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า กิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนช่วยเสริมสร้างความรู้ ความตระหนัก และทัศนคติที่เหมาะสมต่อการป้องกันยาเสพติด (ภัสราภรณ์ อินทรีย์, 2566) ดังนั้น โรงเรียนควรดำเนินกิจกรรมทั้งสองรูปแบบอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ เช่น การจำลองสถานการณ์ การฝึกทักษะ การปฏิเสธ การอภิปรายกรณีศึกษา และการสะท้อนผลการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ และทักษะไปประยุกต์ใช้เมื่อเผชิญกับสถานการณ์เสี่ยงในชีวิตจริง

4. ผลการประเมินการปรับปรุงโครงการ จากข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า โครงการมีจุดเด่นในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักเกี่ยวกับโทษและภัยของยาเสพติด โดยใช้กิจกรรมอบรม กิจกรรมรณรงค์ และสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งผลให้นักเรียนมีทัศนคติที่เหมาะสม มีทักษะการป้องกันตนเอง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผล

ดังกล่าวอาจเนื่องมาจากกิจกรรมของโครงการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับทั้งความรู้และประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรม นักเรียนจึงไม่ได้เพียงรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโทษของยาเสพติด แต่ยังได้ฝึกการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การควบคุมตนเอง และการหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและสังคมให้แก่ผู้เรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ พณณกร ราชแก้ว เรื่องปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนารายวาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 15 ที่พบว่า การรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การควบคุมตนเอง และกลยุทธ์การป้องกันของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดของนักเรียน (พณณกร ราชแก้ว, 2564)

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สะท้อนว่า โครงการยังมีข้อจำกัดด้านการคัดกรองและจำแนกนักเรียนกลุ่มเสี่ยง รวมถึงการวิเคราะห์สภาพปัญหาของนักเรียนแต่ละกลุ่มอย่างลึกซึ้ง ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของภัสราภรณ์ อินทรีย์ เรื่องการประเมินโครงการ อบรมวัยรุ่นวัยใส ใส่ใจป้องกันยาเสพติดและการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ที่เสนอให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมจำลองสถานการณ์เพื่อให้นักเรียนฝึกวิธีปฏิเสธสิ่งชั่วร้าย และส่งเสริมกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสม (ภัสราภรณ์ อินทรีย์, 2566) ตามแนวคิดการประเมิน CSE การประเมินการปรับปรุงโครงการมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาจุดเด่น ปัญหา อุปสรรค และข้อมูลย้อนกลับสำหรับใช้ตัดสินใจพัฒนาโครงการ ดังนั้น โรงเรียนควรนำผลการประเมินไปพัฒนาระบบคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยง จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับความเสี่ยงของนักเรียนแต่ละกลุ่ม และสร้างกลไกการดูแลช่วยเหลือร่วมกันระหว่างครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรบูรณาการกิจกรรมป้องกันยาเสพติดเข้ากับหลักสูตรและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและยั่งยืน

5. ผลการประเมินการยอมรับโครงการ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยครูผู้สอนประเมินด้านความรู้ความเข้าใจและด้านทักษะการป้องกันตนเองของนักเรียนสูงที่สุด ขณะที่นักเรียนประเมินด้านความรู้ความเข้าใจและด้านทักษะการป้องกันตนเองสูงที่สุดเช่นเดียวกัน ส่วนผู้ปกครองให้การยอมรับโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลดังกล่าวสะท้อนว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นประโยชน์ของโครงการที่เกิดขึ้นกับนักเรียนทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการป้องกันตนเอง ความตระหนักต่อโทษของยาเสพติด และความสามารถในการหลีกเลี่ยงสถานการณ์เสี่ยง การที่ครู นักเรียน และผู้ปกครองมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันยังแสดงให้เห็นว่า โครงการสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และมีแนวโน้มได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของธีรวัฒน์ พงศ์ภาณุพัฒน์ และคณะ เรื่องผลของโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตำบลอิสาน อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ที่พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตด้านความตระหนักในตนเองและ

การเห็นคุณค่าในตนเองสามารถพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้ (พงศ์ภานุพัฒน์ และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับการศึกษาของจักรพงศ์ แกลงกันท์ (2565) การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนสันติวิทยาสรรพ์ ซึ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดอย่างเป็นระบบและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษา (จักรพงศ์ แกลงกันท์, 2565) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลตามความคิดเห็นของครูผู้สอน พบว่า ด้านความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะการป้องกันตนเองของนักเรียน แม้จะยังอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า โรงเรียนยังสามารถพัฒนากระบวนการดำเนินงานให้ตอบสนองความต้องการของครูและบุคลากรได้มากขึ้น เช่น การเปิดโอกาสให้ร่วมวางแผน การกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร ตลอดจนการนำข้อเสนอแนะของครูและผู้ปกครองไปใช้ปรับปรุงโครงการอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ ผลการยอมรับในระดับมากที่สุดเป็นการสะท้อนความคิดเห็นและการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลภายหลังการเข้าร่วมโครงการ จึงควรมีการติดตามผลในระยะยาวเพิ่มเติม เพื่อศึกษาว่าความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันตนเองของนักเรียนยังคงอยู่หรือไม่ รวมถึงควรใช้ข้อมูลจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การคัดกรองพฤติกรรมเสี่ยง และการติดตามร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อยืนยันผลลัพธ์ของโครงการให้มีความครอบคลุมยิ่งขึ้น

สรุป

การประเมินโครงการรู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด โรงเรียนสวัสดิ์รัตนากิมุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการตามกรอบแนวคิด CSE ของ Alkin ได้แก่ การประเมินระบบโครงการ การวางแผน การดำเนินโครงการ การปรับปรุง และการยอมรับโครงการ ผลการวิจัยโดยภาพรวมพบว่า โครงการมีความเหมาะสมและมีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน ผลการประเมินระบบโครงการสะท้อนความสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ และบริบทของโรงเรียนและชุมชน ด้านการวางแผนโครงการพบว่า เนื้อหาและความพร้อมของครูและบุคลากรมีความเหมาะสมในระดับสูง อย่างไรก็ตาม ด้านงบประมาณและทรัพยากรยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ผลการประเมินการดำเนินโครงการชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมอบรมให้ความรู้และกิจกรรมเดินรณรงค์วันต่อต้านยาเสพติดมีความเหมาะสมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการปรับปรุงโครงการพบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเชิงบวกต่อการป้องกันยาเสพติดเพิ่มขึ้น ขณะที่ครูและผู้บริหารมีความพึงพอใจต่อผลลัพธ์ของโครงการในระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่าโครงการมีศักยภาพในการเป็นแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือขยายผลในบริบทที่ใกล้เคียงกันได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การประเมินระบบโครงการ จากผลการประเมินระบบโครงการ พบว่า กรอบระยะเวลาในการดำเนินงานอาจยังไม่เอื้อต่อการบรรลุวัตถุประสงค์อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้น โรงเรียนควรนำผลการประเมินไปใช้ในการทบทวนโครงสร้างระยะเวลาโครงการ โดยพิจารณาปรับให้สอดคล้องกับความซับซ้อนของกิจกรรมและลักษณะกลุ่มเป้าหมาย

2. การประเมินการวางแผนโครงการ พบว่า ด้านความพร้อมของงบประมาณและทรัพยากร โดยเฉพาะประเด็นการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ และความเพียงพอของทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินโครงการมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น โรงเรียนควรนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงกระบวนการวางแผนงบประมาณ โดยจัดทำแผนงบประมาณเฉพาะสำหรับโครงการป้องกันยาเสพติดอย่างชัดเจน รวมทั้งพัฒนาระบบติดตามและรายงานการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. การประเมินการดำเนินโครงการ พบว่า ด้าน ความเหมาะสมของสถานที่จัดกิจกรรม และความสอดคล้องของระยะเวลาในการอบรมให้ความรู้กับกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น โรงเรียนจึงควรนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการบริหารจัดการกิจกรรม โดยเลือกสถานที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของนักเรียนมากขึ้น รวมทั้งจัดสรรระยะเวลาการอบรมและกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยและบริบทของผู้เรียน หรือจัดกิจกรรมเสริมอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา เพื่อเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ และการฝึกทักษะการป้องกันตนเองอย่างแท้จริง

4. การประเมินเชิงคุณภาพด้านการปรับปรุงโครงการ พบว่า การขาดระบบคัดกรองและดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการขาดกิจกรรมการให้คำปรึกษาอย่าง ดังนั้น โรงเรียนควรนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาระบบคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยง โดยบูรณาการข้อมูลจากครูที่ปรึกษา งานแนะแนว และผู้ปกครอง เพื่อให้การช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างตรงจุด นอกจากนี้ ควรจัดให้มีกิจกรรมให้คำปรึกษาเฉพาะกลุ่ม และพัฒนานวัตกรรมหรือสื่อดิจิทัลที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการป้องกันตนเองจากยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพของโครงการในระยะยาว

5. การประเมินการยอมรับโครงการ พบว่า ด้านความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงประเด็นความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองในการแก้ไขปัญหาของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น โรงเรียนควรนำผลการประเมินไปใช้ในการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาการประเมินโครงการเรื่อง “การพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหาเสพติดภายในสถานศึกษา” ของโรงเรียนสวัดีรัตนวิมุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่

2. ควรทำการศึกษาวิจัย การศึกษาเปรียบเทียบกับรูปแบบ CSE ของอัลคิน เช่น รูปแบบ CIPP หรือรูปแบบการประเมินผลลัพธ์ (Outcome-based Evaluation) เพื่อค้นหารูปแบบการประเมินที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อการพัฒนาโครงการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ของโรงเรียนส่วสดีรัตนภูมิฯ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ

3. ควรทำการศึกษาวิจัย ผลกระทบของโครงการการป้องกันยาเสพติด ต่อคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ของโรงเรียนส่วสดีรัตนภูมิฯ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จักรพงษ์ แดงกัณฑ์. (2565). การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนสันติวิทยาสรรพ์. วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 1(5), 15–27.
- ธีรวัฒน์ พงศ์ภาณุพัฒน์ และคณะ. (2565). ผลของโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตำบลอิสาน อำเภอมะเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารการแพทย์ โรงพยาบาลศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์, 37(3), 559–568.
- พณณกร ราชแก้ว (2564). ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนราธิวาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 15. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 13(1), 99–115.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ภัสราภรณ์ อินทรีย์. (2566). การประเมินโครงการ อบรมวัยรุ่นวัยใส ใส่ใจป้องกันยาเสพติดและการตั้งครรภก่อนวัยอันควร โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ. (2568). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและกลยุทธ์การดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ. ต่ง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2567). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- Alkin, Marvin C. (1969). Evaluation Theory Development. UCLA CSE Evaluation Comment, 2, 2–7.
- Freeman H.E. (1982). Evaluation: A systematic approach. Beverly Hill, California: Sage.

การประเมินโครงการ ENGLISH AND SCIENCE ON TOUR
สำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์
คณิตศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช*
THE EVALUATION OF ENGLISH AND SCIENCE ON TOUR PROJECT FOR
STUDENTS IN THE SPECIAL PROGRAM FOR SCIENCE AND
MATHEMATICS EXCELLENCE AT THAPHO MUNICIPAL SCHOOL
NAKHON SI THAMMARAT MUNICIPALITY

ชณิดา เพชรศรี, อรรครา ธรรมาธิกุล*, วีระยุทธ ชาทะกาญจน์

Chanida Petsri, Akara Thammathikul*, Werayut Chatakan

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: Akara_tha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการ English and Science on Tour ตามกรอบการประเมินของเคิร์กแพทริก ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปฏิกิริยา ด้านการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรม และด้านผลลัพธ์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์ 5 คน ครูผู้ดำเนินโครงการ 10 คน และนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่เข้าร่วมโครงการ 34 คน รวมทั้งสิ้น 49 คน และผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบทดสอบวัดความรู้ แบบสอบถามเจตคติ และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที่ใช้แบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. การประเมินด้านปฏิกิริยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด
2. การประเมินด้านการเรียนรู้ พบว่า คะแนนความรู้ด้านภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์หลังเข้าร่วมโครงการสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* Received February 1, 2026; Revised June 11, 2026; Accepted June 17, 2026

3. การประเมินด้านพฤติกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยนักเรียนมีความสุขในการทำกิจกรรมกลุ่มที่ใช้ภาษาอังกฤษ และมีความชื่นชอบการทดลองทางวิทยาศาสตร์จากการได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ

4. การประเมินด้านผลลัพธ์ จากข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า โครงการช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ การคิดวิเคราะห์ และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ส่งเสริมความมั่นใจในการใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง ตลอดจนเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, เคิร์กแพทริกโมเดล, การเรียนรู้เชิงประสบการณ์

ABSTRACT

This study aimed to evaluate the English and Science on Tour Project based on the Kirkpatrick Evaluation Model, which consists of four dimensions: Reaction, Learning, Behavior, and Results. The target group comprised 5 administrators of Wat Thapho Municipal School, 10 teachers responsible for the project, and 34 students enrolled in the Special Program for Science and Mathematics Excellence who participated in the project, totaling 49 participants. In addition, 8 key informants were selected to provide qualitative data. The research instruments included a five-point rating scale questionnaire, an achievement test, an attitude questionnaire, and a semi-structured interview. Data were analyzed using mean, standard deviation, paired-samples t-test, and content analysis.

The findings revealed that:

1. The overall evaluation of the Reaction dimension was at the highest level, with the perceived benefits of the learning activities receiving the highest mean score.

2. Students' post-test scores in English and Science were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level.

3. The overall evaluation of the Behavior dimension was at the highest level, indicating positive attitudes toward English learning and scientific experimentation.

4. The Results dimension showed that the project enhanced students' English communication skills, critical thinking, and experiential learning, while also strengthening collaboration among the school, parents, and the community.

Keywords: Project Evaluation, Kirkpatrick Model, Experiential Learning

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 กระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ และการศึกษา ประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมทรัพยากรมนุษย์ให้พร้อมต่อการแข่งขันและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในด้านภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ เนื่องจากทั้งสองศาสตร์ถือเป็นกุญแจสำคัญในการเข้าถึงองค์ความรู้ระดับนานาชาติ การใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ เทคโนโลยี และงานวิจัยจากทั่วโลก ขณะที่วิทยาศาสตร์เป็นรากฐานของการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การแก้ปัญหา และนวัตกรรม ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและการทำงานในสังคมยุคใหม่ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2564) การพัฒนาทักษะทั้งสองด้านดังกล่าวสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่กำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศให้มี “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นให้คนไทยเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การสื่อสารภาษาอังกฤษ การคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวทางดังกล่าวยังเชื่อมโยงกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. 2562) มาตรา 24 ซึ่งกำหนดให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การปฏิบัติ การคิดแก้ปัญหา และการบูรณาการ แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันจึงให้ความสำคัญกับแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้กับสถานการณ์จริงและนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

หลักการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ของ Kolb (1984) ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยประสบการณ์ตรงของผู้เรียน ผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) Concrete Experience การเผชิญประสบการณ์จริง 2) Reflective Observation การสะท้อนคิด 3) Abstract Conceptualization การเชื่อมโยงประสบการณ์กับแนวคิดทางทฤษฎี และ 4) Active Experimentation การนำสิ่งที่เรียนรู้ไปทดลองใช้ในสถานการณ์ใหม่ แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Dewey (2005) ที่มองว่าการเรียนรู้เกิดจากการปฏิบัติจริงและการไตร่ตรองอย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อมโยงประสบการณ์เข้ากับการคิดวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความรู้ที่ยั่งยืน แนวคิดการสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ของ Piaget (1972) และ Vygotsky (1978) เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยใช้การแก้ปัญหา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำงานร่วมกันเป็นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและร่วมกับผู้อื่น ขณะที่ STEM Education (Science, Technology, Engineering, Mathematics) เป็นอีกแนวทางสำคัญที่บูรณาการ

ศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะ 4C ได้แก่ Critical Thinking, Communication, Collaboration และ Creativity ซึ่งถือเป็นทักษะหลักที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (พรทิพย์ ศิริภัทราชัย, 2556)

โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์จึงได้จัดตั้งโครงการห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (SMP) เพื่อตอบสนองต่อแนวนโยบายและแนวคิดทางการศึกษาดังกล่าว โดยมุ่งยกระดับคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ ทักษะภาษาอังกฤษ ทักษะการคิดขั้นสูง และการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงภายใต้โครงการดังกล่าว โรงเรียนได้จัดกิจกรรม English and Science on Tour เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านการฟัง พูด อ่าน และเขียนในสถานการณ์จริง รวมทั้งได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์จากการศึกษาสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น การเรียนรู้ชีววิทยาทางทะเล การสังเกตปรากฏการณ์ธรรมชาติ และการเชื่อมโยงความรู้ทางวิทยาศาสตร์กับชีวิตประจำวัน กิจกรรมดังกล่าวส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ควบคู่กับการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และการแก้ปัญหา อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการดังกล่าวยังไม่เคยได้รับการประเมินผลอย่างเป็นทางการเป็นระบบมาก่อน จึงยังไม่สามารถสะท้อนประสิทธิภาพของโครงการ จุดแข็ง ข้อจำกัด ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาโครงการในอนาคตได้อย่างชัดเจน การประเมินโครงการจึงมีความสำคัญในการตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสมของกิจกรรมที่ดำเนินการ รวมทั้งเพื่อให้การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงนโยบายของชาติและบริบทของสถานศึกษา

ในการนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้กรอบการประเมินของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick Model) ซึ่งเป็นกรอบการประเมินที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในการประเมินโครงการฝึกอบรมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากสามารถประเมินผลได้อย่างครอบคลุม ทั้งด้านความพึงพอใจของผู้เข้าร่วม การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินโครงการ โดยครอบคลุมการประเมิน 4 ระดับ ได้แก่ 1) ด้านปฏิกิริยา (Reaction) 2) ด้านการเรียนรู้ (Learning) 3) ด้านพฤติกรรม (Behavior) และ 4) ด้านผลลัพธ์ (Results) กรอบแนวคิดดังกล่าวช่วยให้การประเมินโครงการ English and Science on Tour เป็นไปอย่างเป็นระบบ สามารถสะท้อนคุณค่าและผลกระทบของโครงการได้ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร อันจะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนา และยกระดับคุณภาพของการจัดกิจกรรมในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินปฏิกิริยา (Reaction) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ English and Science on Tour สำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช

2. เพื่อประเมินการเรียนรู้ (Learning) ของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ English and Science on Tour สำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช

3. เพื่อประเมินพฤติกรรม (Behavior) ของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปหลังเข้าร่วมโครงการ English and Science on Tour สำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช

4. เพื่อประเมินผลลัพธ์ (Results) ที่เกิดขึ้นต่อโรงเรียนและชุมชนจากการดำเนินโครงการ English and Science on Tour สำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินโครงการ English and Science on Tour สำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ในครั้งนี้ ใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick Model) ซึ่งเป็นการประเมินที่ครอบคลุมการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปฏิกิริยา (Reaction) ด้านการเรียนรู้ (Learning) ด้านพฤติกรรม (Behavior) และด้านผลลัพธ์ (Results)

กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้ดำเนินโครงการ จำนวน 10 คน และนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 34 คน รวมทั้งสิ้น 49 คน

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนนักเรียน และตัวแทนชุมชน จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 ฉบับ ดังนี้

1. เครื่องมือสำหรับการประเมินด้านปฏิกิริยา (Reaction) ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ครูผู้ดำเนินโครงการ และผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการ ครอบคลุมด้านกิจกรรม สื่อการจัดการเรียนรู้ วิทยากร บรรยายภาคการจัดกิจกรรม และประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

2. เครื่องมือสำหรับการประเมินด้านการเรียนรู้ (Learning) ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ด้านภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก สำหรับทดสอบก่อนเข้าร่วมโครงการ (Pre-test) และหลังเข้าร่วมโครงการ (Post-test)

3. เครื่องมือสำหรับการประเมินด้านพฤติกรรม (Behavior) ใช้แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ของนักเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ภายหลังเข้าร่วมโครงการ

4. เครื่องมือสำหรับการประเมินด้านผลลัพธ์ (Results) ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สำหรับผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับผลลัพธ์ของโครงการต่อผู้เรียน โรงเรียน และชุมชน

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการตามรูปแบบของเคิร์กแพทริก

2. สร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ พร้อมตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ

3. ดำเนินการทดสอบความรู้ด้านภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ก่อนเข้าร่วมโครงการ (Pre-test)

4. ดำเนินกิจกรรมตามโครงการ English and Science on Tour ตามแผนที่กำหนด

5. เมื่อสิ้นสุดโครงการ ดำเนินการทดสอบความรู้ด้านภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์หลังเข้าร่วมโครงการ (Post-test)

6. เก็บข้อมูลด้านปฏิกิริยา (Reaction) โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจจากผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ

7. เก็บข้อมูลด้านพฤติกรรม (Behavior) โดยใช้แบบสอบถามเจตคติของนักเรียนภายหลังการเข้าร่วมโครงการ

8. เก็บข้อมูลด้านผลลัพธ์ (Results) โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนนักเรียน และตัวแทนชุมชน

9. รวบรวมข้อมูลทั้งหมดเพื่อนำไปวิเคราะห์และสรุปผลการประเมินโครงการ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการตามกรอบการประเมินของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick Model) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ ประกอบด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจ แบบทดสอบวัดความรู้ แบบสอบถามเจตคติ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากนั้นนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ภาษา และความเหมาะสมของข้อคำถาม ก่อนนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

ผลการตรวจสอบพบว่า เครื่องมือทุกฉบับมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ และสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลด้านปฏิกิริยา (Reaction) และด้านพฤติกรรม (Behavior) วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. ข้อมูลด้านการเรียนรู้ (Learning) วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent t-test)
3. ข้อมูลด้านผลลัพธ์ (Results) วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินโครงการ English and Science on Tour สำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการประเมินด้านปฏิกิริยาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความเหมาะสมของกิจกรรม และด้านความเหมาะสมของสื่อการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความเหมาะสมของวิทยากร

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเพื่อประเมินด้านปฏิกิริยาของโครงการ English and Science on Tour สำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช

ด้านปฏิกิริยา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านความเหมาะสมของกิจกรรม	4.95	0.15	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสมของสื่อการจัดการเรียนรู้	4.95	0.15	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสมของวิทยากร	4.94	0.19	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสมของบรรยากาศ	4.95	0.22	มากที่สุด
ประโยชน์ที่ได้รับของการจัดการเรียนรู้	4.97	0.08	มากที่สุด
รวม	4.95	0.25	มากที่สุด

2. ผลการประเมินด้านการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมโครงการเท่ากับ 11.12 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมโครงการเท่ากับ 18.47 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการโดยใช้สถิติทดสอบสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent t-test) พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมโครงการสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=17.79$)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า t-test เปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ English and Science on Tour สำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช

Test	n	$\bar{X}$	S.D.	t-test
คะแนน Pre-test	34	11.12	2.31	17.79
คะแนน Post-test	34	18.47	1.73	

3. ผลการประเมินด้านพฤติกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ฉันมีความสุขเมื่อได้ทำกิจกรรมกลุ่มที่ใช้ภาษาอังกฤษ และ “ฉันชอบทดลองทางวิทยาศาสตร์เพราะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รองลงมา คือ ฉันรู้สึกว่าการเรียนภาษาอังกฤษเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ฉันรู้สึกมั่นใจเมื่อพูดภาษาอังกฤษในกิจกรรมต่าง ๆ และ ฉันกล้าแสดงออกเมื่อใช้ภาษาอังกฤษในการทำงานกลุ่ม

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมของนักเรียนผู้เข้าร่วมโครงการ English and Science on Tour สำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช

พฤติกรรมของนักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านเจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษ			
1. ฉันรู้สึกสนุกเมื่อได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านกิจกรรมในโครงการ	4.60	0.50	มากที่สุด
2. ฉันรู้สึกว่าการเรียนภาษาอังกฤษเป็นเรื่องที่น่าสนใจ	4.67	0.17	มากที่สุด
3. ฉันมีความสุขเมื่อได้ทำกิจกรรมกลุ่มที่ใช้ภาษาอังกฤษ	5.00	0.00	มากที่สุด
4. ฉันพยายามฝึกใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์ต่าง ๆ หลังจากเข้าร่วมโครงการ	4.88	0.33	มากที่สุด
5. ฉันอยากเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ	4.88	0.33	มากที่สุด
6. ฉันเชื่อว่าการเรียนภาษาอังกฤษช่วยให้เข้าใจวิทยาศาสตร์ได้ดีขึ้น	4.85	0.36	มากที่สุด
7. ฉันเห็นว่าภาษาอังกฤษเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนวิทยาศาสตร์	4.88	0.33	มากที่สุด
8. ฉันรู้สึกมั่นใจเมื่อพูดภาษาอังกฤษในกิจกรรมต่าง ๆ	4.65	0.69	มากที่สุด
9. ฉันกล้าแสดงออกเมื่อใช้ภาษาอังกฤษในการทำงานกลุ่ม	4.65	0.69	มากที่สุด
รวม	4.85	0.36	มากที่สุด

พฤติกรรมของนักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านเจตคติต่อการเรียนวิทยาศาสตร์			
10. ฉันมีความตั้งใจเข้าร่วมกิจกรรมวิทยาศาสตร์ทุกครั้ง	4.88	0.33	มากที่สุด
11. ฉันชอบทดลองทางวิทยาศาสตร์เพราะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	5.00	0.00	มากที่สุด
12. ฉันคิดว่าความรู้วิทยาศาสตร์ช่วยในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน	4.88	0.33	มากที่สุด
13. ฉันมั่นใจในการทำการทดลองทางวิทยาศาสตร์ด้วยตนเอง	4.88	0.33	มากที่สุด
14. ฉันอยากเข้าร่วมกิจกรรมแบบ English and Science on Tour อีกในอนาคต	4.71	0.63	มากที่สุด
15. ฉันรู้สึกว่าคุณเองมีพัฒนาการในการเรียนภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ หลังเข้าร่วมโครงการ	4.88	0.33	มากที่สุด
รวม	4.87	0.32	มากที่สุด
รวมทุกด้าน	4.86	0.34	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับผลลัพธ์ของโครงการ English and Science on Tour สำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลกระทบต่อการพัฒนาการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่า โครงการช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ การคิดวิเคราะห์ และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง นักเรียนมีความมั่นใจและกล้าแสดงออกมากขึ้น รวมทั้งสามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ ยังพบการเปลี่ยนแปลงด้านความรับผิดชอบ การทำงานเป็นทีม และการมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้

2. การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากขึ้น โดยผู้ปกครองให้การสนับสนุนและติดตามกิจกรรมของนักเรียน ขณะที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะแหล่งเรียนรู้และผู้สนับสนุนการจัดกิจกรรม ส่งผลให้เกิดความร่วมมือทางการศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาโครงการในอนาคต ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เสนอให้ดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริง การบูรณาการทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้กับชุมชนให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังเสนอให้มีการติดตามและประเมินผลในระยะยาว รวมทั้งสื่อสารผลการดำเนินงานแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาโครงการต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการศึกษา ตามวัตถุประสงค์การวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ มาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. การประเมินด้านปฏิกิริยา (Reaction) ผลการประเมินด้านปฏิกิริยาของผู้เข้าร่วมโครงการ English and Science on Tour โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโครงการเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่มุ่งเน้นการบูรณาการภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ผ่านกิจกรรมนอกห้องเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นในบริบทจริง ส่งผลให้นักเรียนเกิดความสนใจ แรงจูงใจ และทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb ที่เน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงและการสะท้อนประสบการณ์ของผู้เรียน (Kolb, 1984) รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะนุช แก้วคำ จากการประเมินโครงการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด เมื่อกิจกรรมมีความสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (ปิยะนุช แก้วคำ, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Weng, Schmidt, Huang & Hao ที่ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้เสมือนจริงในการเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองสำหรับนักเรียนระดับ K-12 ซึ่งพบว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์ช่วยเพิ่มความพึงพอใจและทัศนคติเชิงบวกของผู้เรียนต่อการเรียนภาษาอย่างมีนัยสำคัญ (Weng, Schmidt, Huang & Hao, 2024)

2. การประเมินด้านการเรียนรู้ (Learning) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ English and Science on Tour มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องมาจากกิจกรรมของโครงการมุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติจริง การทำกิจกรรมกลุ่ม และการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งเอื้อต่อการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริงและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ดียิ่งขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี อินทร์ทอง ที่ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ STEM ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการประเมินของ Kirkpatrick พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สุภาวดี อินทร์ทอง, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Le, Nguyen & Nguyen (2023) ซึ่งทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ STEM และพบว่าการจัดกิจกรรม STEM แบบบูรณาการช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แรงจูงใจ และทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียนระดับ K-12 อย่างมีประสิทธิภาพ (Le, Nguyen & Nguyen, 2023)

3. การประเมินด้านพฤติกรรม (Behavior) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการเรียนรู้ในทางที่ดีขึ้น ได้แก่ ความกล้าแสดงออก การใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร

ความรับผิดชอบ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมของโครงการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันผ่านการทำกิจกรรมกลุ่ม การสื่อสารในสถานการณ์จริง และการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ส่งผลให้นักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวรรณ ศรีสุข ที่ศึกษาการประเมินโครงการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่าการจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ส่งผลให้พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเปลี่ยนแปลงในทางบวก โดยผลการประเมินด้านพฤติกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด (ธนวรรณ ศรีสุข, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Song et al. ซึ่งศึกษาการประยุกต์ใช้ Kirkpatrick Evaluation Model ในหลักสูตร STEM และพบว่าการประเมินในระดับพฤติกรรมสามารถสะท้อนการเปลี่ยนแปลงด้านการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะของผู้เรียนในบริบทจริงได้อย่างชัดเจน (Song et al., 2025)

4. การประเมินด้านผลลัพธ์ (Results) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า โครงการ English and Science on Tour ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยนักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และเกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์ของโครงการในระดับองค์กรและชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติยา พงศ์พานิช ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และพบว่าการจัดกิจกรรมดังกล่าวช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียนและส่งเสริมความร่วมมือทางการศึกษาอย่างยั่งยืน (กิตติยา พงศ์พานิช, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Faruqi Marzuki et al. ซึ่งพบว่าการจัดการศึกษาแบบ STEM และการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกต่อผู้เรียน สถานศึกษา และชุมชน (Faruqi Marzuki et al., 2024)

สรุป

การประเมินโครงการ English and Science on Tour สำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์ เทศบาลนคร นครศรีธรรมราช โดยใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick Model) ซึ่งครอบคลุมการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปฏิกิริยา (Reaction) ด้านการเรียนรู้ (Learning) ด้านพฤติกรรม (Behavior) และด้านผลลัพธ์ (Results) พบว่า โครงการประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ผลการประเมินด้านปฏิกิริยา (Reaction) พบว่า ผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ ด้านการเรียนรู้ (Learning) พบว่า นักเรียนมีคะแนนความรู้

ด้านภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์หลังเข้าร่วมโครงการสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านพฤติกรรม (Behavior) พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะด้านความสนใจในการเรียนรู้ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ส่วนด้านผลลัพธ์ (Results) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าโครงการส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาผู้เรียน และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

โดยสรุป โครงการ English and Science on Tour เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ พฤติกรรมการเรียนรู้ และความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อันเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และสามารถนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินโครงการในครั้งต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ที่บูรณาการภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ผ่านสถานการณ์จริงและแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
2. ครูผู้สอนควรนำรูปแบบกิจกรรมของโครงการ English and Science on Tour ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาและระดับชั้นอื่น โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริง การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และการบูรณาการองค์ความรู้ข้ามศาสตร์ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน
3. สถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกการสื่อสารภาษาอังกฤษ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้และทักษะทางสังคมของผู้เรียนให้เกิดความยั่งยืน
4. สถานศึกษาควรสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และแหล่งเรียนรู้ภายนอกอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาติดตามผลในระยะยาว (Follow-up Study) เพื่อประเมินความคงทนของความรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ของผู้เรียนภายหลังสิ้นสุดโครงการ

2. ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ร่วมกับชุมชนหรือแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และส่งเสริมความร่วมมือทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

3. ควรศึกษาผลของโครงการในมิติด้านพฤติกรรม (Behavior) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงลึก เช่น การสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการติดตามผลหลังการเข้าร่วมโครงการ เพื่อให้เห็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติยา พงศ์พานิช. (2566). การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. วารสารวิชาการทางการศึกษา, 14(2), 85-98.
- ธนวรรณ ศรีสุข. (2566). การประเมินโครงการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 18(2), 67-82.
- ปิยะนุช แก้วคำ. (2564). การประเมินโครงการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์, 32(1), 45-60.
- พรทิพย์ ศิริภัทราชัย. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. วารสารนักบริหาร, 33(2), 49-56.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก, หน้า 7-8. (1 พฤษภาคม 2562).
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ..
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2564). รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนในศตวรรษที่ 21. สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สุภาวดี อินทร์ทอง. (2565). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ STEM ร่วมกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วารสารครุศาสตร์, 50(3), 112-128.
- Dewey, J. (2005). Experience and education. Free Press.
- Faruqi Marzuki, O., et al. (2024). Innovating education: A comprehensive review of STEM education approaches. International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development, 13(1), 614-631.
- Kirkpatrick, D. L., & Kirkpatrick, J. D. (2006). Evaluating training programs: The four levels (3rd ed.). Berrett-Koehler.
- Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Prentice Hall.

- Le, H. C., Nguyen, V. H., & Nguyen, T. L. (2023). Integrated STEM approaches and associated outcomes of K–12 student learning: A systematic review. *Education Sciences*, 13(3), 297.
- Piaget, J. (1972). *The psychology of the child*. Basic Books.
- Song, M., Ozmaeian, M., Howell, N., & Siddiqui, M. (2025, September 11). Applying Kirkpatrick's evaluation model in STEM education: Assessing learning outcomes to meet industry demands. Presented at Emerging Dialogues in Assessment, Association for Assessment of Learning in Higher Education.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Weng, Y., et al. (2024). The effectiveness of immersive learning technologies in K-12 English as a second language learning: A systematic review. *ReCALL*, 36(2), 210-229.

การพัฒนาทักษะทางสังคมและความยืดหยุ่นผู้พัน
ในการเรียนรายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ
ของนักศึกษาปริญญาตรี โดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน*
DEVELOPING SOCIAL SKILLS AND LEARNING ENGAGEMENT IN EXERCISES
AND SPORTS FOR HEALTH COURSE OF UNDERGRADUATE STUDENTS
USING THE FITT PRINCIPLE AND GAME-BASED LEARNING

พิชาติ แก้วพวง*, ชนะชนม์ กล้าหาญ, อติเทพ ณ พัทลุง

Pichart Kaewpuang*, Chanachon Klahan, Aditep Na Phatthalung

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ประเทศไทย

Phranakhon Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: pichart@pnru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะทางสังคมรายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพของนักศึกษาปริญญาตรี ก่อนและหลังเรียนโดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน 2) เปรียบเทียบความยืดหยุ่นผู้พันในการเรียนรายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพของนักศึกษาปริญญาตรี ก่อนและหลังเรียนโดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ที่ลงทะเบียนรายวิชา การออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 หมู่เรียน จำนวน 40 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินทักษะทางสังคม และแบบประเมินความยืดหยุ่นผู้พันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า:

1. ทักษะทางสังคมของนักศึกษาปริญญาตรี หลังเรียนโดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน

* Received April 2, 2026; Revised June 8, 2026; Accepted June 15, 2026

2. ความยืดหยุ่นผูกพันในการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี หลังเรียนโดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน

คำสำคัญ: ทักษะทางสังคม, ความยืดหยุ่นผูกพันในการเรียน, หลัก FITT, การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to compare the social skills of undergraduate students in the Exercise and Sports for Health course before and after using the FITT principle and game-based learning; 2) to compare the learning engagement of undergraduate students in the Exercise and Sports for Health course before and after using the FITT principle and game-based learning. A quasi-experimental research design was employed. The sample consisted of 40 undergraduate students (1 section) enrolled in the same course at Phranakhon Rajabhat University in the second semester of the 2025 academic year using cluster random sampling. The research instruments included lesson plan, a social skills evaluation form, and a learning engagement evaluation in the Exercise and Sports for Health course. The statistics used for data analysis included the mean and standard deviation.

The research findings revealed that:

1. The social skills of undergraduate students after using the FITT principle and game-based learning was higher than before learning.
2. The learning engagement of undergraduate students after using the FITT principle and game-based learning was higher than before learning.

Keywords: Social skills, Learning engagement, FITT principle, Game-based learning

บทนำ

การเรียนการสอนวิชาพลศึกษาให้ความสำคัญของการพัฒนากิจกรรมการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม และกีฬา โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพในการจัดการเรียนรู้พลศึกษา ผู้เรียนจะได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายและกีฬาที่หลากหลาย ซึ่งกิจกรรมทางกายและกีฬาช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พัฒนาการทางด้านร่างกาย ได้ปรับปรุงสุขภาพ และสมรรถภาพทางกายให้ดีขึ้น รวมไปถึงเกิดการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวพื้นฐานและทักษะกลไกได้อย่างเต็มที่ เกมกีฬาเป็นเกมที่ดัดแปลงทักษะของชนิดกีฬานั้น ๆ ทั้งประเภทบุคคลและประเภททีม โดยมีกฎกติกาแน่นอน เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน สนุกสนาน เหมาะสมกับวัยของผู้เล่น สอดคล้องกับทักษะ

กีฬาและจุดประสงค์ของผู้สอน เพื่อให้ผู้เล่นเกิดทักษะกีฬาขั้นพื้นฐานของกีฬาจากการเล่นเกมน่าได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสมรรถภาพทางกลไกที่แข็งแรงสมบูรณ์นำไปสู่การพัฒนาทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา (มณีนุชา นิตยสุข และคณะ, 2566) สำหรับทักษะทางสังคมมีความสำคัญอย่างยิ่งกับการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพของผู้เรียน เนื่องจากลักษณะการเรียนรู้ที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ การทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกาย ส่งผลให้ผู้เรียนต้องใช้ทักษะการสื่อสาร ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ และการแก้ปัญหาาร่วมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมเชิงบวกในสังคม (Adifa & Amri, 2025) อีกทั้ง การพัฒนาทักษะดังกล่าวยังมีความเชื่อมโยงกับการสร้างวินัย ความมีน้ำใจนักกีฬา และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนในสาขาพลศึกษาและกีฬา (Zeng & Tongdechaoen, 2025) นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าทักษะทางสังคม เช่น การทำงานเป็นทีมและความเพียรพยายามสามารถถ่ายทอดไปสู่บริบททางวิชาการและส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนผ่านการเสริมสร้างคามยึดมั่นผูกพันในการเรียนทั้งด้านพฤติกรรม อารมณ์ และการรู้คิด (Tannoubi et al., 2023) ดังนั้น การส่งเสริมทักษะทางสังคมในรายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ จึงไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาในระยะยาว

จากการสังเกตพฤติกรรมนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ในรายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ พบว่า นักศึกษาส่วนหนึ่งขาดทักษะทางสังคมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ไม่เป็นไปอย่างราบรื่น อีกทั้งยังพบว่านักศึกษาบางส่วนมีความยึดมั่นผูกพันในการเรียนค่อนข้างต่ำ โดยแสดงออกผ่านพฤติกรรมขาดความกระตือรือร้น สมาธิในการเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง และไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน ชนະชมม์ กล้าหาญ (2568) สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาหลายคนรู้สึกไม่มั่นใจในการสื่อสารและไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม ขณะที่อาจารย์ผู้สอนอีกท่าน อติเทพ ณ พัทลุง (2568) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า นักศึกษาบางส่วนยังขาดความรับผิดชอบต่อบทบาทของตนในกิจกรรมกลุ่ม และไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ส่งผลให้บรรยากาศการเรียนรู้ขาดความร่วมมือและความกระตือรือร้น ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันยังไม่สามารถพัฒนาทักษะทางสังคมและเสริมสร้างคามยึดมั่นผูกพันในการเรียนของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม และการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนในบริบทของรายวิชาดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม

การจัดกิจกรรมการออกกำลังกายและกีฬาส่วนใหญ่จะมีการประยุกต์ใช้หลัก FITT เพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) ความหนัก (Intensity) ระยะเวลา (Time) ประเภท (Type) (รุ่งเสาวลักษณ์ กิจเมธิกุล และคณะ, 2563) นอกจากนี้ยังมีการใช้เกมเป็นเครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจและเสริมสร้างความยึดมั่นผูกพันในการเรียนของผู้เรียนให้เกิดการกระตุ้นในการเรียนรู้ เรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ทำให้นักเรียนจดจำเนื้อหาได้อย่างแม่นยำและคงทน ส่งเสริมความเจริญงอกงามทางด้านสังคมของนักเรียน รู้จักควบคุมตนเอง รู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบ การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการนำเข้าสู่เกม ขั้นการอธิบายเกม ขั้นการเรียนรู้ผ่านเกม ขั้นการอภิปรายเกม ขั้นสรุปและประเมินผล (พิชาติ แก้วพวง, 2568) การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาทักษะทางสังคมและความยึดมั่นผูกพันในการเรียน ในรายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ เนื่องจากลักษณะของเกมที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ การทำงานเป็นทีม และการแข่งขันอย่างสร้างสรรค์ ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสื่อสาร การร่วมมือ และการยอมรับบทบาทของตนในกลุ่ม ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญ (Lasala, 2024) ขณะเดียวกันกลไกของเกม เช่น ความท้าทาย เป้าหมาย และรางวัล ยังช่วยเพิ่มแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจและมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง (Seddighi-Khavidak et al., 2025; Nadeem et al., 2023) โดยเฉพาะในบริบทของกิจกรรมทางกาย เกมสามารถบูรณาการการเรียนรู้เชิงประสบการณ์กับการเคลื่อนไหว ส่งเสริมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความผูกพันต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทั้งการมีส่วนร่วมเชิงพฤติกรรม อารมณ์ และความคิดอย่างสมดุล (Alotaibi, 2024) ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลัก FITT กับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะทางสังคมควบคู่กับความยึดมั่นผูกพันในการเรียนในรายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญและปัญหาทักษะทางสังคมและความยึดมั่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ ของนักศึกษาปริญญาตรี ผู้วิจัยจึงสนใจเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความยึดมั่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ ของนักศึกษาปริญญาตรี โดยใช้หลัก FITTและการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะทางสังคมและความยึดมั่นผูกพันในการเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมและการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคม รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ ของนักศึกษาปริญญาตรี ก่อนและหลังเรียนโดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน
2. เพื่อเปรียบเทียบความยึดมั่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพของนักศึกษาปริญญาตรี ก่อนและหลังเรียนโดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน (The Single Group Pretest-Posttest Design)

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลอง

กลุ่มทดลอง	การทดสอบก่อนเรียน	ทดลอง	การทดสอบหลังเรียน
E	T ₁ , T ₂	X	T ₁ , T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง

E แทน กลุ่มทดลอง

T₁ แทน การประเมินทักษะทางสังคม รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ

T₂ แทน การประเมินความยืดหยุ่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ

X แทน การใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ที่ได้ลงทะเบียนรายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 8 หมู่เรียน จำนวน 378 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ที่ลงทะเบียนรายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 หมู่เรียน จำนวน 40 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ทั้งนี้ เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการเสร็จสิ้น และผลการวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ คือ นักศึกษามีทักษะทางสังคมและความยืดหยุ่นผูกพันในการเรียนสูงขึ้น จึงได้นำไปใช้กับนักศึกษาหมู่เรียนอื่น ๆ หลังงานวิจัยเสร็จสิ้นต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน โดยมีโครงสร้างและหาคุณภาพตามขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาคำอธิบายรายวิชาและวัตถุประสงค์ของรายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน (แผนละ 2 ชั่วโมง) รวม 16 ชั่วโมง โดยคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ สาระสำคัญ วัตถุประสงค์ กิจกรรมโดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ฯ นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษา คำถามที่ใช้ และสื่อประกอบที่มีความเหมาะสมกับวัย ด้วยการหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ของรายการประเมินแต่ละข้อ ด้วยการหาค่า IOC (Item-Objective Congruency) โดยตั้งเกณฑ์ค่าความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.50-1.00 ผลปรากฏว่าค่าความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

1.4 ผู้วิจัยปรับแผนการจัดการเรียนรู้ฯ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้ว สุ่มแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 1 แผน (จำนวน 2 ชั่วโมง) ทดลองใช้กับนักศึกษาปริญญาตรีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 45 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเวลา กิจกรรมพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน มีข้อจำกัดเรื่องการบริหารเวลา ผู้วิจัยต้องออกแบบกิจกรรมให้มีความกระชับขึ้น

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ฯ ที่ได้แก้ไขและปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว จัดทำให้สมบูรณ์ และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบประเมินทักษะทางสังคม 2) แบบประเมินความยึดมั่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ

2.1 แบบประเมินทักษะทางสังคม มีการสร้างและหาคุณภาพตามขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินทักษะทางสังคม จากนั้นสร้างแบบประเมินทักษะทางสังคม

2) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนทักษะทางสังคม โดยให้นักศึกษาเป็นผู้ประเมินตนเอง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูปกรวยในการพิจารณา 5 ระดับคะแนน ซึ่งเกณฑ์การให้คะแนนและการแปลผลอ้างอิงตามแนวทางของ พิชชาติ แก้วพวง (2568) ประกอบด้วยมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3) นำแบบประเมินทักษะทางสังคมของนักศึกษาปริญญาตรีปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาลงความเห็นว่าแบบประเมินมีความถูกต้องตามหลักวิชาการและเหมาะสมกับการนำไปประเมินนำแบบประเมินทักษะทางสังคมของนักศึกษาปริญญาตรี ผลปรากฏว่าค่าความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1

4) นำแบบประเมินทักษะทางสังคมของนักศึกษาปริญญาตรีไปทดลองใช้กับนักศึกษาซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.94

5) นำแบบประเมินทักษะทางสังคมของนักศึกษาปริญญาตรีที่แก้ไขสมบูรณ์แล้ว จัดพิมพ์เป็นฉบับที่สมบูรณ์แล้วนำไปใช้กับประชากร

2.2 แบบประเมินความยึดมั่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ มีการสร้างและหาคุณภาพตามขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินความยึดมั่นผูกพันในการเรียน จากนั้นสร้างความยึดมั่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ

2) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนความยึดมั่นผูกพันในการเรียน โดยให้นักศึกษาเป็นผู้ประเมินตนเอง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริกส์ในการพิจารณา 5 ระดับคะแนน ซึ่งเกณฑ์การให้คะแนนและการแปลผลอ้างอิงตามแนวทางของ พิชชาติ แก้วพวง (2568) ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3) นำแบบประเมินความยึดมั่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ ของนักศึกษาปริญญาตรีปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาลงความเห็นว่าแบบประเมินมีความถูกต้องตามหลักวิชาการและเหมาะสมกับการนำไปประเมินนำแบบประเมินทักษะทางสังคมของนักศึกษาปริญญาตรี ผลปรากฏว่า ค่าความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1

4) นำแบบประเมินความยึดมั่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ ของนักศึกษาปริญญาตรีไปทดลองใช้กับนักเรียนซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95

5) นำแบบประเมินความยึดมั่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ ของนักศึกษาปริญญาตรีที่แก้ไขสมบูรณ์แล้ว จัดพิมพ์เป็นฉบับที่สมบูรณ์แล้วนำไปใช้กับประชากร

การทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ปฐมนิเทศเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน และทดสอบก่อนเรียนโดยใช้ และแบบประเมินทักษะทางสังคมและแบบประเมินความยึดมั่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพของนักศึกษาปริญญาตรี

2. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองจัดการเรียนรู้โดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน จำนวน 8 แผน (แผนละ 2 ชั่วโมง) รวม 16 ชั่วโมง เป็นเวลาต่อเนื่อง 8 สัปดาห์

3. เมื่อผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบประเมินทักษะทางสังคมและแบบประเมินความยึดมั่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพของนักศึกษาปริญญาตรี

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ทักษะทางสังคม รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพของนักศึกษาปริญญาตรี จากคะแนนที่ได้จากการประเมินทักษะทางสังคม รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ความยึดมั่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ ของนักศึกษาปริญญาตรี จากคะแนนที่ได้จากการประเมินความยึดมั่นผูกพันในการเรียนรายวิชา การออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นตามวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลผลการเปรียบเทียบทักษะทางสังคมและความยึดมั่นผูกพันในการ เรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ ของนักศึกษาปริญญาตรีก่อนและหลังเรียน โดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ซึ่งสามารถเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะทางสังคม รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ ของนักศึกษาปริญญาตรีก่อนและหลังเรียน โดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้ เกมเป็นฐาน

ทักษะทางสังคม	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มารยาทการสื่อสารกับผู้อื่น	1.95	0.45	น้อย	4.43	0.59	มาก
2. การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น	2.25	0.49	น้อย	4.38	0.63	มาก
3. การทำงานร่วมกันเป็นทีม	2.33	0.69	น้อย	4.40	0.63	มาก
รวม	2.18	0.39	น้อย	4.44	0.56	มาก

จากตารางพบว่า ทักษะทางสังคมของนักศึกษาปริญญาตรีหลังเรียนโดยใช้หลัก FITT และ การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่าก่อนเรียนอยู่ใน ระดับน้อย ($\bar{X}=2.18$, S.D.=0.39) และหลังเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.56) โดย หลังเรียนนักศึกษาปริญญาตรีมีทักษะทางสังคมด้านมารยาทการสื่อสารกับผู้อื่นมากที่สุด ($\bar{X}=4.43$, S.D.=0.59) รองลงมา คือ ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.56) และด้าน การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ($\bar{X}=4.38$, S.D.=0.63) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความยึดมั่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬา เพื่อสุขภาพของนักศึกษาปริญญาตรีก่อนและหลังเรียน โดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

ความยึดมั่นผูกพันในการเรียน	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านปัญญา	2.20	0.65	น้อย	4.48	0.60	มาก
2. ด้านอารมณ์	2.23	0.48	น้อย	4.45	0.68	มาก
3. ด้านพฤติกรรม	2.10	0.44	น้อย	4.58	0.55	มากที่สุด
รวม	2.18	0.38	น้อย	4.45	0.54	มาก

จากตารางพบว่า ความยึดมั่นผูกพันในการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรีหลังเรียนโดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่าก่อนเรียนอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.18$, S.D.=0.38) และหลังเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.54) โดยหลังเรียนนักศึกษาปริญญาตรีมีความยึดมั่นผูกพันในการเรียนด้านพฤติกรรมมากที่สุด ($\bar{X}=4.58$, S.D.=0.55) รองลงมา คือ ด้านปัญญา ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.60) และด้านอารมณ์ ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.68) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะทางสังคมและความยึดมั่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ ของนักศึกษาปริญญาตรีก่อนและหลังเรียนโดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ทักษะทางสังคม ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ทักษะทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ หลังเรียนโดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมตามหลัก FITT ช่วยส่งเสริมทักษะทางสังคมผ่านการกำหนดความถี่และระยะเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการสื่อสารและการทำงานเป็นทีมอย่างต่อเนื่อง การกำหนดความหนักและประเภทของกิจกรรมที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปรับตัว แบ่งบทบาท และช่วยเหลือกันตามศักยภาพของแต่ละบุคคลจึงส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาความร่วมมือ ความรับผิดชอบ และการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง ผ่านกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม และการสื่อสารอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของทักษะทางสังคม โดยกระบวนการจัดกิจกรรมสามารถอธิบายได้เป็นลำดับขั้น ได้แก่ ขั้นการนำเข้า

สู่เกมที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม ขั้นการอธิบายเกมที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจกติกาและบทบาทของตน ส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกัน ขั้นการเรียนรู้ผ่านเกมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกการสื่อสาร การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างอย่างเป็นรูปธรรม ขั้นการอธิบายเกมที่ช่วยให้ผู้เรียนสะท้อนคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น ส่งเสริมการยอมรับความคิดเห็นที่หลากหลาย และขั้นการสรุปและประเมินผลที่ช่วยต่อยอดพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมและสร้างแรงเสริมทางบวก ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะทางสังคมของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นหลังการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธวัชชัย บุตรงาม และประยุทธ ไทยธานี ที่กล่าวว่า กิจกรรมนันทนาการเกมและกีฬาที่ส่งผลต่อทักษะทางสังคมของผู้เรียนด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น แสดงว่ากิจกรรมนันทนาการเกมและกีฬาทำให้เกิดการเห็นคุณค่าของกิจกรรม และการวางแผนการจัดกิจกรรมที่มีหลักสำคัญคือการคำนึงถึงวัตถุประสงค์ ความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ด้านการพัฒนาทักษะทางสังคม (ธวัชชัย บุตรงาม และประยุทธ ไทยธานี, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lasala พบว่า กลุ่มทดลองมีพัฒนาการด้านทักษะทางสังคม และความเข้าใจเชิงมนทัศน์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Lasala, 2024) นอกจากนี้ การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนายังชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสามารถส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้เกมและการเรียนรู้ได้อีกด้วย ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพจากบันทึกสะท้อนคิดและการสัมภาษณ์ครูผู้สังเกตการณ์ พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมเกมเป็นฐานมีพัฒนาการด้านการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน ความมั่นใจ และการมีส่วนร่วมที่ดีขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างความเข้าใจเชิงมนทัศน์ทักษะทางสังคม และเจตคติต่อการเรียนรู้ ซึ่งไม่เพียงเป็นเครื่องมือทางการสอนเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือเชิงปฏิบัติในการพัฒนาด้านพฤติกรรมจิตพิสัยของผู้เรียน และช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยซึ่งเอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้โดยรวมอีกด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ ปริญญา ดิเรกโกศ พบว่า การจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษาโดยใช้เกมเป็นฐาน ช่วยให้เกิดการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ไขปัญหา การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (ปริญญา ดิเรกโกศ, 2568)

2. ความยึดมั่นผูกพันในการเรียน ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ความยึดมั่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพของนักศึกษาระดับปริญญาตรีหลังเรียนโดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการกำหนดความถี่ ความหนัก ระยะเวลา และประเภทของกิจกรรมอย่างเหมาะสมตามหลัก FITT ช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความท้าทาย ความสนุก และมีแรงจูงใจในการเข้าร่วมอย่างต่อเนื่อง การออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนช่วยทำให้เกิดความสำเร็จเชิงประสบการณ์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ อีกทั้ง การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานช่วยกระตุ้น

ให้ผู้เรียนเกิดการมีส่วนร่วมทั้งด้านพฤติกรรม อารมณ์ และความคิด ผ่านกิจกรรมที่มีความท้าทาย มีเป้าหมายชัดเจน และมีแรงเสริมทางบวก ช่วยสร้างแรงจูงใจและความสนใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยในขั้นการนำเข้าสู่เกมช่วยสร้างความสนใจและสร้างความพร้อมในการเรียนรู้ ขั้นการอธิบายเกมช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเป้าหมายและกติกา เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในกิจกรรม ขั้นการเรียนรู้ผ่านเกมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เกิดความสนุกสนานและความท้าทาย ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมเชิงพฤติกรรมและอารมณ์ ขั้นการอภิปรายเกมช่วยให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิด และเชื่อมโยงประสบการณ์กับเนื้อหาการเรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเชิงความคิด และขั้นการสรุป และประเมินผลช่วยเสริมแรงทางบวกและสร้างความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนเองและกลุ่ม ดังนั้น การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความยึดมั่นผูกพันในการเรียนของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจ และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มิ่งขวัญ ภิญญอยาง และคณะ ที่กล่าวว่าความยึดมั่นผูกพันในการเรียนเป็นความตั้งใจและความผูกพันของนักเรียนหรือผู้เรียนที่มีต่อการเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการศึกษามีผลอย่างมากในการกระตุ้นให้เกิดความสำเร็จในการเรียนและการลดภาวะหมดไฟในการเรียนได้ การที่นักศึกษามีความยึดมั่นในสิ่งที่เรียนจะช่วยให้ นักศึกษามีความพยายามและความทุ่มเทในการศึกษามากขึ้นและสามารถรับมือกับภาระการเรียนที่หนักหน่วงได้ดีกว่าสะท้อนว่านักศึกษามีความยึดมั่นผูกพันในการเรียนสูงมีโอกาสดังกล่าวหมดไฟในการเรียนลดลง การยึดมั่นในเป้าหมายการเรียนหรือแรงจูงใจภายในช่วยให้สามารถรับมือกับความเครียดหรือความเหนื่อยล้าจากการเรียนได้ดีขึ้น (มิ่งขวัญ ภิญญอยาง และคณะ, 2568) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภานุพงศ์ กรวดสระน้อย และพิชาติ แก้วพวง ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมเกมการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความยึดมั่นผูกพันในการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเศรษฐศาสตร์ มีความยึดมั่นผูกพันในการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเศรษฐศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (ภานุพงศ์ กรวดสระน้อย และพิชาติ แก้วพวง, 2566) และอีกทั้งยัง สอดคล้องกับการวิจัยของ ศิริพล แสตนบุญส่ง และอัศรพล พูลสวัสดิ์ ที่พบว่า การให้คำแนะนำและกระตุ้นผู้เรียนขณะเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานอย่างใกล้ชิด จะช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ เกิดความรู้สึกสบายในสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนดีขึ้น (ศิริพล แสตนบุญส่ง และ อัศรพล พูลสวัสดิ์, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการประยุกต์หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน มาใช้ในการออกแบบกิจกรรมรายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะทางสังคมและความยืดหยุ่นผูกพันในการเรียน รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ ของนักศึกษาปริญญาตรีโดยใช้หลัก FITT และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

หลัก FITT ผู้วิจัยได้ประยุกต์การเรียนรู้โดยใช้หลัก FITT มาใช้ในการออกแบบกิจกรรมรายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ เป็นการออกแบบกิจกรรมที่บูรณาการความสนุกกับหลักการทางวิทยาศาสตร์การออกกำลังกาย เพื่อส่งเสริมทั้งสมรรถภาพทางกาย ทักษะทางสังคม และความยืดหยุ่นผูกพันในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีการประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. ความถี่ (Frequency) การจัดกิจกรรมเกมกำหนดความถี่อย่างสม่ำเสมอ จำนวน 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ อย่างต่อเนื่อง รวม 8 สัปดาห์ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะทางกายและสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เกมที่หลากหลายช่วยลดความจำเจและเพิ่มแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ความหนัก (Intensity) การออกแบบเกมคำนึงถึงระดับความหนักของกิจกรรม เช่น เกมเคลื่อนไหวระดับเบา ปานกลาง และหนัก สลับกันอย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางกาย โดยยังคงความปลอดภัยและเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน
3. ระยะเวลา (Time) กำหนดระยะเวลาในการเล่นแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสม เช่น 10-20 นาทีต่อเกม มีการพักและสวดแทรกกิจกรรมนันทนาการเป็นระยะ รวมกิจกรรมเกม กิจกรรมนันทนาการ และการอภิปรายในคาบเรียน 2 ชั่วโมง เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการออกกำลังกายและมีเวลาเพียงพอสำหรับการอภิปรายและสะท้อนผลการเรียนรู้

4. ประเภท (Type) มีการเลือกประเภทของเกมที่สุดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนและงานวิจัย เช่น เกมแบบทีม (Team-based games) เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม เกมทักษะเฉพาะด้าน (Skill-based games) เพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางกาย และเกมสถานการณ์ (Simulation games) เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจของกลุ่ม

การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ผู้วิจัยได้ประยุกต์ขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานของนักวิชาการด้านการศึกษา พิชาดิ แก้วพวง (2568) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการนำเข้าสู่เกม (Introducing Game) เป็นการจัดกิจกรรมกระตุ้นความสนใจด้วยสื่อหรือสถานการณ์เกี่ยวกับการออกกำลังกายและกีฬา เช่น คลิปทักษะกีฬา ภาพกิจกรรมกลุ่มหรือสถานการณ์จำลอง เพื่อเชื่อมโยงสู่เนื้อหาและสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมทางกายและสังคม

2. ขั้นการอธิบายเกม (Explaining Game) เป็นการชี้แจงวัตถุประสงค์ กติกา และบทบาทของผู้เรียนในเกมที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกายและกีฬา โดยเน้นความปลอดภัย ความมีน้ำใจ นักกีฬา และการปฏิบัติตามกติกา เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การมีส่วนร่วมอย่างมีระเบียบ

3. ขั้นการเรียนรู้ผ่านเกม (Learning through Game) เป็นการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมเกมที่บูรณาการทักษะทางกายและทักษะทางสังคม เช่น การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และการแก้ปัญหา โดยผู้สอนทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

4. ขั้นการอภิปรายเกม (Discussing Game) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนประสบการณ์จากการเล่นเกม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน ความรับผิดชอบ และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในทีม โดยผู้สอนชี้แนะให้เชื่อมโยงกับทักษะทางสังคมและการมีส่วนร่วมในการเรียน

5. ขั้นการสรุปและการประเมินผล (Drawing Conclusions and Evaluation) เป็นการร่วมกันสรุปองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ ทั้งด้านทักษะการออกกำลังกายและทักษะทางสังคม พร้อมประเมินผลการมีส่วนร่วมและความยึดมั่นผูกพันในการเรียนรู้ อาจมีการเสริมแรงทางบวก เช่น การให้รางวัล เพื่อสร้างแรงจูงใจและพัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง

โดยภาพรวม การประยุกต์ใช้หลัก FITT ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีความเป็นระบบ มีความเหมาะสมทางด้านร่างกาย และสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย สังคม และจิตใจอย่างสมดุลและยั่งยืน เมื่อนำการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน มาใช้ในรายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมที่ประยุกต์เกมเป็นสื่อกลางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม และการสร้างความยึดมั่นผูกพันต่อการเรียนรู้ โดยปรับขั้นตอนให้สอดคล้องกับบริบทของกิจกรรมทางกายและการพัฒนาทักษะทางสังคมและความยึดมั่นผูกพันในการเรียนของผู้เรียน

สรุป

การออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพมิได้มุ่งเน้นเพียงการส่งเสริมสุขภาพร่างกายและสมรรถภาพทางกายของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่สำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิต การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงจากกิจกรรมทางกายและกีฬา การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมจึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสังคมปัจจุบัน จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้รายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพ โดยบูรณาการหลัก FITT ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เป็นแนวทางที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน ทั้งในมิติของทักษะทางสังคมและความยืดหยุ่นผูกพันในการเรียน เนื่องจากกิจกรรมที่ออกแบบตามหลัก FITT ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมทางกายอย่างเป็นระบบ เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง และมีความต่อเนื่องในการปฏิบัติ ขณะที่การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ทำลาย และเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมดังกล่าวเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง การแก้ปัญหา และการรับผิดชอบต่อบทบาทของตนภายในกลุ่ม ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของทักษะทางสังคม นอกจากนี้ ลักษณะของเกมที่มีเป้าหมาย ความท้าทาย และการเสริมแรงทางบวก ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความยืดหยุ่นผูกพันต่อการเรียนทั้งด้านพฤติกรรม อารมณ์ และการรู้คิด

ข้อค้นพบที่สำคัญของการวิจัยครั้งนี้ คือ การบูรณาการหลัก FITT ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานไม่ได้ส่งผลเพียงต่อการพัฒนาสมรรถภาพทางกายเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้เป็นกลไกในการพัฒนาทักษะทางสังคมและสร้างความยืดหยุ่นผูกพันในการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สังคม และจิตใจ สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการสร้างผู้เรียนที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างมีความหมายและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. งานวิจัยได้ข้อค้นพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานในชั้นการเรียนรู้ผ่านเกม ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดทักษะทางสังคมด้านการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และความรับผิดชอบต่อบทบาทของตนอย่างชัดเจน ดังนั้น ผู้สอนควรออกแบบเกมที่เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีปฏิสัมพันธ์อย่างทั่วถึง พร้อมทั้งติดตามและให้คำแนะนำระหว่างกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

2. งานวิจัยได้ข้อค้นพบว่า การจัดกิจกรรมในชั้นการอภิปรายเกม ช่วยให้นักศึกษาได้สะท้อนคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมและความเข้าใจตนเอง ดังนั้น ผู้สอนควรกำหนดประเด็นคำถามที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการสะท้อนตนเอง พร้อมทั้งส่งเสริมบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เปิดกว้างและยอมรับความคิดเห็นที่หลากหลาย

3. งานวิจัยได้ข้อค้นพบว่า การประยุกต์ใช้หลัก FITT กับการใช้เกมที่มีความท้าทายและมีแรงเสริมทางบวกในชั้นการสรุปและประเมินผล ช่วยเพิ่มความยึดมั่นผูกพันในการเรียนของนักศึกษาทั้งความสนใจ ความกระตือรือร้น และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมที่มีเป้าหมายชัดเจน มีระบบการให้รางวัลหรือการเสริมแรงที่เหมาะสม และเชื่อมโยงผลการเรียนรู้กับประสบการณ์จริงของผู้เรียน

4. งานวิจัยได้ข้อค้นพบว่า การจัดกิจกรรมในชั้นการอธิบายเกมที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย ช่วยให้นักศึกษารับรู้บทบาทหน้าที่และกติกา ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีระเบียบและลดความขัดแย้งในกลุ่ม ดังนั้น ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการชี้แจงกติกาและวัตถุประสงค์ของเกมอย่างชัดเจน รวมทั้งเน้นย้ำคุณลักษณะของการมีน้ำใจนักกีฬาและการเคารพกติกา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสอนอื่น ๆ เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning) หรือการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมและความยึดมั่นผูกพันในการเรียนในมิติที่หลากหลายยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาผลของการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานที่มีต่อผลลัพธ์ด้านอื่น ๆ เช่น ความสุขในการเรียนรู้ สมรรถนะด้านการคิดขั้นสูงของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา และควรศึกษารูปแบบเกมหรือประเภทของเกมที่แตกต่างกัน เช่น เกมดิจิทัล เกมสถานการณ์จำลอง หรือเกมกิจกรรมกลางแจ้ง เพื่อวิเคราะห์ว่ารูปแบบใดส่งผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมและความยึดมั่นผูกพันในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- ชนะชนม์ กล้าหาญ. (31 ต.ค. 2568). ปัญหาทักษะทางสังคมและความยึดมั่นผูกพันในการเรียนรายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพของนักศึกษาปริญญาตรี (พิชาติ แก้วพวง, ผู้สัมภาษณ์)
- ธวัชชัย บุตรงาม และประยุทธ ไทยธานี. (2565). ผลของกิจกรรมนันทนาการที่มีต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารนวมิถุสงฆ์พุทธศาสนปริทรรศน์, 9(2), 37-48.

- ปริญญาดิเรกโกศ. (2568). การจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษาโดยใช้เกมเป็นฐานเพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. Thai Journal of Health, Physical Education and Recreation, 51(2), 162-173.
- พิชาติ แก้วพวง. (2568). การวิจัยและสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้สังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชาติ แก้วพวง. (2568). สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้สังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภานุพงศ์ กรวดสระน้อย และพิชาติ แก้วพวง (2566). การพัฒนาชุดกิจกรรมเกมการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเศรษฐศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 12(3), 150-165.
- มณีนุชา นิตยสุข และคณะ. (2566) ผลการจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษาโดยใช้เกมนำไปสู่กีฬาที่มีต่อสมรรถภาพพลไก ของนักเรียนประถมศึกษา. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 15(1), 219-233.
- มิ่งขวัญ ภิญโญยาง และคณะ. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะหมดไฟในการเรียนของนิสิตวิชาชีพครูพลศึกษา. วารสารจิตวิทยาพุทธศาสตร์ประยุกต์เพื่อสังคม, 11(1), 15-28.
- รุ่งเสาวลักษณ์ กิจเมธิกุล และคณะ. (2563). การประยุกต์ใช้หลัก FITT ในการสอนพลศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางกาย เพื่อสุขภาพของนิสิต. วารสารสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการ, 46(2), 118-129.
- ศิริพล แสนวนุสงฆ์ และอัศรพล พูลสวัสดิ์. (2567). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเกมเป็นฐานเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระอินทร์ศึกษา (กลุ่มสมถะอุทิศ). วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 16(45), 130-138.
- อดิเทพ ณ พัทลุง. (31 ต.ค. 2568). ปัญหาทักษะทางสังคมและความยืดหยุ่นในการเรียนรายวิชาการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพของนักศึกษาปริญญาตรี (พิชาติ แก้วพวง, ผู้สัมภาษณ์)
- Adifa, F., & Amri, K. (2025). Improving students' social skills through collaborative-based physical education learning. Siber International Journal of Sport Education, 2(2), 57–62.
- Alotaibi, M. S. (2024). Game-based learning in early childhood education: A systematic review and meta-analysis. Frontiers in Psychology, 15: 1-11.
- Lasala, N. J. (2024). Effects of game-based activities on student's social skills and attitudes toward learning science. Recoletos Multidisciplinary Research Journal, 12(1), 181-194.

- Nadeem, M. , Oroszlanyova, M. , & Farag, W. (2023). Effect of digital game-based learning on student engagement and motivation. *Computers*, 12(9), 177.
- Seddighi-Khavidak, S., Sanchez, B. N., Chan, S. S. K., & Le-Chan, G. (2025). Game-based learning enhances engagement and comprehension in undergraduate education. *Education Sciences*, 16(1), 9.
- Tannoubi, A. , Quansah, F. , Magouri, I. , Chalghaf, N. , Bonsaksen, T. , Srem-Sai, M. , Hagan, J. E., Handrianto, C., Azaiez, F., & Bragazzi, N. L. (2023). Modelling the associations between academic engagement, study process and grit on academic achievement of physical education and sport university students. *BMC Psychology*, 11.
- Zeng, D., & Tongdecharoen, W. (2025). Expected Key Success Factors Affecting the Achievement of Major Physical Education University Students. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 5(5), 373-396.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย
โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนสวนแตงวิทยา*

IMPROVING LEARNING ACHIEVEMENT ON THE TOPIC OF THAI GOODS
AND SERVICES PRODUCTION USING THE JIGSAW TEACHING
TECHNIQUE FOR MATHAYOM 2 STUDENTS
AT SUAN TAENG WITTAYA SCHOOL

สิรินทร อินทร์ชะคราม¹, พินธกร นามดี^{2*}, ปรารถนา แซ่อึ้ง²
Sirintorn Inchakam¹, Pinthakorn Namdee², Pradtana Saeueng²

¹โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1, ประเทศไทย

¹ Tessaban Tha klong 1 School, Thailand

²มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ประเทศไทย

² Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: cebiscuit@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนเรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ และ 2) ศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนสวนแตงวิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 38 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (Paired Sample t-test) และการหาค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (Efficiency Index: E1/E2)

ผลการวิจัยพบว่า:

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย 9.02 คะแนน สูงกว่าก่อนเรียนที่มีค่าเฉลี่ย 4.34 คะแนน

* Received March 13, 2026; Revised June 07, 2026; Accepted June 17, 2026

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 90.26 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 70

3. การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.10/90.26 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 70/70 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบร่วมมือ, เทคนิคจิ๊กซอว์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ABSTRACT

This research aimed to: 1) compare students' learning achievement before and after instruction on the topic of Thai goods and services production using the Jigsaw teaching technique, and 2) examine the efficiency of learning management using the Jigsaw teaching technique. The research sample consisted of 38 Mathayom 2/1 students from Suan Taeng Wittaya School, Suphan Buri Province. The research instruments included Jigsaw-based lesson plans and pre- and post-learning achievement tests. Data were analyzed using mean scores, percentages, Paired Sample t-test, and the instructional efficiency index (E1/E2).

The findings revealed that:

1. students' mean post-test score was 9.02, which was higher than the mean pre-test score of 4.34.

2. the post-test achievement accounted for 90.26%, exceeding the established criterion of 70%.

3. the learning management efficiency was 87.10/90.26, surpassing the standard criterion of 70/70. These results indicate that learning management using the Jigsaw teaching technique can effectively enhance students' learning achievement.

Keywords: Cooperative learning, Jigsaw technique, Learning achievement

บทนำ

การศึกษาของชาติถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของประชากร เพื่อสร้างคนในชาติให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีศักยภาพพร้อมแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก ทั้งในด้านการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต ในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวิทยาการสมัยใหม่ ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงมีความจำเป็นต้องเสริมสร้างคุณภาพของประชากรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีหลักการทางความคิด รู้จักไตร่ตรองและเลือกสรรสิ่งที่มีคุณค่าทั้งต่อตนเองและ

ส่วนรวม การเตรียมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่มองการณ์ไกล คิดวิเคราะห์ และใฝ่พัฒนาตนเอง จึงต้องอาศัยการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2542) การศึกษานับเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากร และการพัฒนาประเทศโดยตรง ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้วางหลักการสำคัญไว้ว่า การจัดการศึกษายึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด มาตรา 23 เน้นให้การจัดการศึกษาบูรณาการทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้อย่างสมดุล เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพของแต่ละบุคคล และมาตรา 24 ให้ความสำคัญกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงการฝึกทักษะการคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตลอดช่วงปี พ.ศ. 2563-2565 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบการศึกษาทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย โดย UNESCO (2021) รายงานว่าการปิดสถานศึกษาจากการระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนกว่า 1,600 ล้านคนทั่วโลก ก่อให้เกิดภาวะการสูญเสียการเรียนรู้ (Learning Loss) อย่างกว้างขวาง ส่วนในบริบทของประเทศไทย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ชี้ว่าผู้เรียนต้องปรับตัวสู่การเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์อย่างเร่งด่วน ซึ่งก่อให้เกิดข้อจำกัดหลายประการ ทั้งความไม่พร้อมด้านอุปกรณ์ และระบบอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้เรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ด้อยโอกาส ปัญหาความเครียดจากการจ้องหน้าจอเป็นเวลานาน ความสนใจที่เบี่ยงเบนไปสู่สื่อออนไลน์และเกมดิจิทัล รวมถึงการขาดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้เรียน สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยรวมลดต่ำลงอย่างเห็นได้ชัด (UNICEF, 2021)

ในบริบทของโลกยุคดิจิทัลที่ข้อมูลข่าวสารไหลเวียนอย่างรวดเร็ว รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำเนื้อหาจึงไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบันอีกต่อไป การจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญจึงได้รับการยอมรับ และนำมาใช้อย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ Partnership for 21st Century Learning (P21, 2019) ได้กำหนดกรอบทักษะสำคัญไว้ 4 ประการ ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การสื่อสาร (Communication) การทำงานร่วมกัน (Collaboration) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) หรือที่เรียกว่า "4C" ซึ่ง วิจารณ์ พานิช (2555) ได้อธิบายไว้ว่าทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) เป็นทักษะสำคัญที่สุดที่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พึงมีบทบาทของครูจึงต้องปรับเปลี่ยนจากผู้บรรยายความรู้มาสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Facilitator) ที่คอยกระตุ้น สนับสนุน และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสร้างสรรค์

และมีความรับผิดชอบต่อสังคม (ทิตินา แคมมณี, 2553) สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก การปรับตัว ต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและการพัฒนาพลเมืองที่มีคุณธรรม ซึ่งล้วนมีความสำคัญ อย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตในสังคมยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระ นี้ยังคงอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกระบวนการ จัดการเรียนการสอนอย่างเร่งด่วน (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2552)

นอกจากปัญหาการสูญเสียการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในระดับประเทศแล้ว ผู้วิจัยยังพบปัญหา ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในบริบทจริงของโรงเรียนสวนแตงวิทยา โดยเฉพาะ ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระเศรษฐศาสตร์ เรื่องการผลิตสินค้าและบริการ ของไทย ซึ่งจากการจัดการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ผ่านมา พบว่านักเรียนจำนวนหนึ่งยังมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และประสบปัญหาในการทำความเข้าใจ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ปัจจัยการผลิต และความสัมพันธ์ระหว่างการผลิตสินค้า และบริการกับเศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ ผู้เรียนส่วนใหญ่มักเรียนรู้ผ่านการรับฟังคำอธิบาย จากครูเป็นหลัก ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียน ยังอยู่ในระดับจำกัด สภาพปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการ จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และสามารถเชื่อมโยงเนื้อหากับสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษา การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw Technique) ซึ่งเป็นรูปแบบการ เรียนรู้แบบร่วมมือที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อ การเรียนรู้ของตนเองและกลุ่ม อันจะนำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น

ผู้วิจัยจึงสนใจนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม และปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้เรียนมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาถึงผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ที่ทำให้ผู้เรียน ขาดโอกาสในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นมาเป็นระยะเวลานาน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้เทคนิคการสอนแบบ จิ๊กซอว์ (Jigsaw Technique) ซึ่ง Aronson (1978) ได้พัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบ ร่วมมือ โดยจัดให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มที่มีความหลากหลายทั้งในด้านเพศ และระดับความสามารถ Johnson and Johnson (1994) ได้อธิบายว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน และทักษะทางสังคมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม มีความรับผิดชอบในส่วนของตนเองและต้องถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนสมาชิก ผ่านการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการตรวจสอบความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดของ ทิตินา แคมมณี (2553) ที่ระบุว่าเทคนิคจิ๊กซอว์เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ช่วยให้ ผู้เรียนพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน ความรับผิดชอบ และการสื่อสาร อันเป็นทักษะสำคัญ ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21

ในขณะที่งานวิจัยร่วมสมัยยังสนับสนุนประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์อย่างต่อเนื่อง โดย Drouet et al. (2023) พบว่าเทคนิคจิ๊กซอว์ช่วยส่งเสริมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และการอยู่ร่วมกันของผู้เรียนในบริบทที่มีความหลากหลาย ขณะที่ Vives et al. (2024) ซึ่งได้ทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ พบว่าเทคนิคจิ๊กซอว์มีผลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะทางสังคม และความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ในหลากหลายสาขาวิชา นอกจากนี้ Moin et al. (2024) ยังรายงานว่าการใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ช่วยยกระดับผลการเรียนและสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การผลิตสินค้าและบริการของไทย โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำราและงานวิจัยรวมทั้งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยออกแบบวิธีการดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียดและขั้นตอนดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนสวนแตงวิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 4 ห้องเรียน โดยมีนักเรียน จำนวน 152 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนสวนแตงวิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 38 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย

2. แบบแผนในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental Research) แบบ One Group Pretest–Posttest Design โดยแสดงเป็นแบบแผนการวิจัย

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง	การทดสอบก่อนเรียน	การจัดกระทำ	การทดสอบหลังเรียน
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1	นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน	นักเรียนเรียนรู้จากวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์	นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

4. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย เรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้

ในการสร้างและหาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้มีขั้นตอน ดังนี้

1) วิเคราะห์และสรุปข้อมูลพื้นฐานจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา หลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ รวมทั้งข้อมูลจากการสอบถามและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการจากครู อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้และผู้ที่มีความรู้ด้านการผลิตสินค้าและบริการของไทยเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เนื้อหาการผลิตสินค้าและบริการของไทย โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2) ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้ที่มาตรฐาน ส 3.1 ตัวชี้วัดที่ ม.2/2 เพื่อนำมาสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3) นำข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม การสัมภาษณ์และการศึกษามาตรฐาน และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เนื้อหาการผลิตสินค้าและบริการของไทย โดยใช้วิธีสอนด้วยเทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ ซึ่งได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ในหน่วยที่ 2 ชื่อหน่วย การผลิตสินค้าและบริการประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 1 แผน ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 16 เรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย จำนวน 2 ชั่วโมง

4) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบเสร็จแล้วจำนวน 1 แผน ไปขอความอนุเคราะห์จากครูและอาจารย์ที่เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้และเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษา เรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประเมินและให้คำแนะนำเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ทั้งด้านเนื้อหา ภาษา และความเหมาะสมของจุดประสงค์การเรียนรู้สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การกำหนดชิ้นงาน สื่อการเรียนรู้ตลอดจนวิธีการวัดและประเมินผล

5) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการตรวจมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของคุณครู และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้มีความสมบูรณ์ และนำไปจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนต่อไป

4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

ในการสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้มีขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเกี่ยวกับเนื้อหา เรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้ ส 3.1 และตัวชี้วัดที่ ม.2/2 เพื่อนำมาสร้างแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย จำนวน 10 ข้อ ซึ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนนี้เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก โดยแบบทดสอบนี้มุ่งวัดพฤติกรรมในการเรียนรู้ 6 ระดับ คือ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า โดยผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่มีเนื้อหาครอบคลุมเนื้อหา เรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย

3) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทยที่สร้างขึ้นให้คุณครูและอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาการผลิตสินค้าและบริการของไทย ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดความถูกต้องและได้ข้อสอบที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด

4) นำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้แบบทดสอบที่มีความสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนสวนแตงวิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 38 คน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ โดยเริ่มจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) เรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย จากนั้นผู้สอนจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้วิธีจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการสอนจิ๊กซอว์ พร้อมทั้งเก็บคะแนนระหว่างเรียน โดยการทำใบงาน เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้แล้วนักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test)

5.2 นำคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทยมาเปรียบเทียบกับกันเพื่อหาความแตกต่างทางสถิติ

5.3 นำคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำได้จากการทำใบงานระหว่างเรียน รวมทั้งคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ มาวิเคราะห์หาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (Pre-test) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post-test) ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ซึ่งวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

6.2 ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด คือ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าร้อยละ

6.3 วิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ โดยการนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมาหาค่าร้อยละ จากนั้นนำไปเทียบกับเกณฑ์ประสิทธิภาพ 70/70

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 38 คน ผลการวิจัยสรุปได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน ผลการเปรียบเทียบพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 9.02 คะแนน (ร้อยละ 90.26) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนซึ่งอยู่ที่ 4.34 คะแนน (ร้อยละ 43.42) โดยมีผลต่างของคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 คะแนน แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยใช้การทดสอบ Paired Sample t-test

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน

การทดสอบ	N	Mean	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	38	4.34	1.25		
หลังเรียน	38	9.02	0.86	18.72	.000

คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนของนักเรียนเท่ากับ 4.34 คะแนน ขณะที่คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 9.02 คะแนน เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ Paired Sample t-test พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการ

จัดการเรียนรู้โดยใช้ เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (ร้อยละ 90.26) กับเกณฑ์ผ่านของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 70 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดถึงร้อยละ 20.26

3. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ ค่าประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ มีค่าเท่ากับ 87.10/90.26 โดยประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) ซึ่งวัดจากคะแนนระหว่างเรียนคิดเป็นร้อยละ 87.10 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ซึ่งวัดจากคะแนนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 90.26 ทั้งสองค่าสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 70/70 ที่กำหนดไว้ แสดงว่านวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเป็นที่น่าพอใจและสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 3 ค่าประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์		เกณฑ์ การประเมิน	ผลการ ประเมิน
	ประสิทธิภาพของ กระบวนการ (E_1)	ประสิทธิภาพของ ผลลัพธ์ (E_2)		
ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน	87.10		70	ผ่านเกณฑ์
ร้อยละของคะแนนการทดสอบเฉลี่ยหลังเรียน		90.26	70	ผ่านเกณฑ์

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผลการวิจัยพบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาทในการค้นคว้า วิเคราะห์ และถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในกลุ่ม ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากเทคนิคจิ๊กซอว์เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ค้นคว้า และแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบในการถ่ายทอดความรู้ให้กลุ่ม ส่งผลให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจและความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับกรมวิชาการ ที่อธิบายว่าเทคนิคจิ๊กซอว์เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนแต่ละคนศึกษาเนื้อหาคนละส่วน

จากนั้นร่วมแลกเปลี่ยนในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญก่อนกลับมาถ่ายทอดให้กลุ่มเดิม (กรมวิชาการ, 2545) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพัตรา ทองคำ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเวลา กับประวัติศาสตร์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์กับการเรียนรู้แบบปกติ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์เรื่องเวลา กับประวัติศาสตร์กับเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สุพัตรา ทองคำ, 2559) จากเหตุผลดังกล่าวสนับสนุนว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่นักเรียน ทำหน้าที่เป็นผู้เรียนรู้ร่วมกันตามบทบาทและความรับผิดชอบในการเรียนรู้ ด้วยการแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนย่อย และให้นักเรียนแต่ละคนรับผิดชอบศึกษาเฉพาะส่วนที่ตนเองได้รับมอบหมาย จากนั้นนำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในกลุ่ม ซึ่งนักเรียนต้องผ่านกระบวนการจัดลำดับความคิดและทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้งก่อนจะนำไปสื่อสารต่อ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น (ส่งเสริมให้ผลสัมฤทธิ์ในภาพรวมของห้องเรียนขยับสูงขึ้น) ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัยของ Moin et al. ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น (Moin et al., 2024) รวมทั้งสอดคล้องกับ Drouet et al. ที่สรุปว่าเทคนิคจิ๊กซอว์ช่วยสร้างความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้และส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ร่วมกันของผู้เรียน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระยะยาว (Drouet et al., 2023)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลการวิจัยจะสะท้อนให้เห็นว่าเทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้ แต่ความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นจากการแบ่งกลุ่มหรือการมอบหมายหน้าที่เพียงอย่างเดียว หากแต่เกิดจากกระบวนการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน (Knowledge Construction) ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองทางสังคม (Social Constructivism) ของ Vygotsky ที่มองว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เรียน ผู้เรียนที่มีความรู้หรือความเข้าใจมากกว่าสามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเพื่อนในกลุ่มได้ผ่านกระบวนการอธิบาย ซักถาม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งผลให้ผู้เรียนทุกคนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น (Vygotsky, 1978)

นอกจากนี้ การที่ผู้เรียนแต่ละคนได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบเนื้อหาเฉพาะส่วนและต้องถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกในกลุ่ม ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดกระบวนการทบทวนและจัดระบบความคิดของตนเองก่อนการสื่อสารออกไป ซึ่งถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ระดับสูงที่ส่งเสริมทั้งความเข้าใจและการจดจำเนื้อหาในระยะยาว อันเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม การนำเทคนิคจิ๊กซอว์ไปใช้ในบริบท

จริงของชั้นเรียนยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ความแตกต่างด้านความสามารถของผู้เรียน ความพร้อมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และทักษะการสื่อสารของสมาชิกในกลุ่ม หากผู้เรียนบางคนขาดความรับผิดชอบต่องานของตนเอง อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ของสมาชิกคนอื่นในกลุ่มได้ นอกจากนี้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีการวางแผนกิจกรรม การจัดกลุ่ม และการกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง มิฉะนั้นอาจเกิดปัญหาการพึ่งพาสมาชิกบางคนมากเกินไปและลดประสิทธิภาพของการเรียนรู้แบบร่วมมือได้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ (Percentage) 90.26 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 70 เนื่องจากเทคนิคจิ๊กซอร์กระตุ้นให้ผู้เรียนเอาใจใส่ต่องานของตนเองและรับผิดชอบต่อความสำเร็จของกลุ่ม การถ่ายทอดความรู้ระหว่างสมาชิกทำให้ผู้เรียนได้รับมุมมองที่หลากหลายและจดจำเนื้อหาได้ยาวนานยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ ที่อธิบายว่าในเทคนิคจิ๊กซอร์ผู้เรียนแต่ละคนทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านและถ่ายทอดความรู้ให้กลุ่ม ส่งผลให้ผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้ครบถ้วนทุกหัวข้อ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2552) ที่และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอกพันธ์ โห้พันธ์ ได้ศึกษาวิจัย เรื่องผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอร์ วิชาสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยเทคนิคจิ๊กซอร์มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่กำหนดไว้ (เอกพันธ์ โห้พันธ์, 2558) จากเหตุผลดังกล่าวสนับสนุนว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอร์เปรียบเสมือนการย่อยข้อมูลขนาดใหญ่ให้เป็นข้อมูลขนาดเล็กที่นักเรียนแต่ละคนสามารถลงมือปฏิบัติ ค้นคว้า วิเคราะห์และแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความมั่นใจในเนื้อหาเฉพาะส่วน ก่อนจะนำมาประกอบจนครบทุกส่วนเป็นภาพใหญ่ในกลุ่มบ้าน ซึ่งช่วยลดการรับข้อมูลปริมาณมากสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์และศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้

3. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ค่าประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 87.10/90.26 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 70/70 ทั้งนี้เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ได้ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ประกอบกับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอร์ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับที่ Slavin อธิบายว่าเทคนิคจิ๊กซอร์เป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษาเนื้อหาคนละหัวข้อ แล้วรวมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่ออภิปราย และแลกเปลี่ยนความรู้ก่อนนำกลับมาถ่ายทอดในกลุ่มเดิม (Slavin, 1983) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นงนุช บุตติสี ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอร์ 2 เรื่องภูมิศาสตร์ภูมิภาคของประเทศไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค

จิกซอร์ 2 วิชาสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 85.02/83.60 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้เช่นเดียวกัน (นงนุช บุตติสี, 2557) จากเหตุผลดังกล่าวสนับสนุนว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิกซอร์สร้างกลไกที่ทำให้นักเรียนทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน เนื่องจากการบรรลุเป้าหมายของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสำเร็จของสมาชิกทุกคน แรงกดดันเชิงบวกนี้กระตุ้นให้นักเรียนที่เรียนอ่อนมีความพยายามมากขึ้น และนักเรียนที่เรียนเก่งได้ฝึกทักษะการช่วยเหลือผู้อื่น บรรยากาศการเรียนรู้ที่เกื้อกูลกันนั้น ทำให้นักเรียนเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล และยังช่วยส่งเสริมทักษะในการทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้

สรุป

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบจิกซอร์สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา สาระเศรษฐศาสตร์ เรื่องการผลิตสินค้าและบริการของไทย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการทำงานเป็นกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิก และการร่วมกันแก้ปัญหาหรืออภิปรายเนื้อหาในประเด็นที่กำหนด ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้นและสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางเศรษฐศาสตร์กับบริบทในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การใช้เทคนิคจิกซอร์ยังช่วยส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นทั้งผู้เรียนรู้และผู้ถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกในกลุ่ม กระบวนการดังกล่าวช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารการทำงานร่วมกัน และความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนอยู่ในระดับสูงและเกินเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิกซอร์สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือในรูปแบบจิกซอร์สามารถเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา โดยเฉพาะในเนื้อหาด้านเศรษฐศาสตร์ ซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวจึงมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนสามารถนำเทคนิคการสอนแบบจิกซอร์ไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาอื่นในกลุ่มสาระสังคมศึกษาได้
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการทำงานเป็นกลุ่ม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลของเทคนิคจิ๊กซอว์ต่อทักษะการคิดวิเคราะห์หรือทักษะการทำงานเป็นทีม
2. ควรเปรียบเทียบกับวิธีการสอนรูปแบบอื่นเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2545). การเรียนรู้แบบร่วมมือ. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- ทศนา แหมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงนุช บุตติสี. (2557). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เทคนิคจิ๊กซอว์ 2 เรื่อง ภูมิศาสตร์ภูมิภาคของประเทศไทยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก, หน้า 49-53.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2542). แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานสถานการณ์การศึกษาไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุพัตรา ทองคำ. (2559). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเวลา กับประวัติศาสตร์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์กับการเรียนรู้แบบปกติ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2552). 21 วิธีการจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เอกพันธ์ โห้พันธ์. (2558). ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ วิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. สิกขวารสารศึกษาศาสตร์, 4(1), 93-105.
- Aronson, E. (1978). The jigsaw classroom. Sage Publications.
- Drouet, O., Lentillon-Kaestner, V., & Margas, N. (2023). Effects of the Jigsaw method on student educational outcomes: Systematic review and meta-analyses. Frontiers in Psychology, 14, Article 1216437.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1994). Learning together and alone: Cooperative, competitive, and individualistic learning (4th ed.). Allyn and Bacon.

- Moin, H., et al. (2024). Assessing the impact of jigsaw technique for cooperative learning on academic performance and student perceptions. *BMC Medical Education*, 24(1), 945.
- Partnership for 21st Century Learning. (2019). Framework for 21st century learning definitions. Battelle for Kids. Retrieved January 30, 2026, from <https://www.battelleforkids.org/networks/p21>.
- Slavin, Robert E. (1983). *Cooperative Learning*. New York: Longman.
- UNESCO. (2021). COVID-19 and education: The lingering effects of school closures. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Retrieved January 30, 2026, from <https://www.unesco.org/en/covid-19/education>
- UNICEF. (2021). COVID-19 and school closures: One year of education disruption. United Nations Children's Fund. Retrieved January 30, 2026, from <https://www.unicef.org/reports/covid19-education-disruption>
- Vives, E., Poletti, C., Robert, A., Butera, F., Huguet, P., Regner, I., & ProFAN Consortium. (2025). Learning with Jigsaw: A systematic review gathering all the pieces of the puzzle more than 40 years later. *Review of Educational Research*, 95(3), 339–384.
- Vygotsky, Lev (1978). *Mind in Society*. London: Harvard University Press.

การประเมินโครงการ “สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน”
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1*
THE EVALUATION OF THE "SOOK-JAI PLOD-PHAI AT BAN HUAY DAN"
PROJECT UNDER THE SURAT THANI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1

วิชญ์พล ศรีเรือง*, รัฐพร กลิ่นมาลี, นพรัตน์ ชัยเรือง

Witchapon Srirueang*, Rattaporn Klinmalee, Nopparat Chairueang

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6755701051@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการ “สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสภาวะแวดล้อม 2) ด้านกระบวนการ และ 3) ด้านผลผลิต การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครอง รวมทั้งสิ้น 162 คน ตามเกณฑ์ของ Krejcie & Morgan โดยดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (interview) และแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า:

1. ด้านสภาวะแวดล้อม (Context) โครงการมีความจำเป็นสูงในการสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันอุบัติเหตุและลดความเสี่ยงในโรงเรียน วัตถุประสงค์สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบผ่านหลักการ "3 ป." (ป้องกัน ปลุกฝัง ปราบปราม) และแนวความคิดดูแลแบบองค์รวม อย่างไรก็ตาม ควรเร่งปรับปรุงโครงสร้างอาคาร สนามเด็กเล่น และระบบไฟฟ้าเพื่อความปลอดภัยสูงสุด

* Received March 21, 2026; Revised June 9, 2026; Accepted June 17, 2026

2. ด้านกระบวนการ (Process) ผลการประเมินในภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับ มากที่สุด โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบและการวางแผนงบประมาณที่ชัดเจน ส่วนประเด็นที่ควรพัฒนาคือ การสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายและหน่วยงานภายนอก

3. ด้านผลผลิต (Outcome) ผลการประเมินในภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับ มากที่สุด โดยความพึงพอใจต่อโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และผู้ปกครองเห็นว่าโครงการมีประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ประเด็นที่ควรส่งเสริมเพิ่มเติมคือ ทักษะของนักเรียนในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้และเผยแพร่ต่อผู้อื่น

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, รูปแบบการประเมินของ CPO, โครงการสถานศึกษาปลอดภัย

ABSTRACT

This research aimed to evaluate the “Suk-Jai Plod-Phai at Ban Huai Dan” Project under the Surat Thani Primary Educational Service Office Area 1. The evaluation focused on three key dimensions: 1) Context, 2) Process, and 3) Product/Outcome. This study employed a mixed-methods research design. The sample consisted of 162 participants, including school administrators, school board members, teachers, students, and parents. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan (1970) table, and the participants were selected through stratified random sampling. The research instruments included interviews and questionnaires. Quantitative data were analyzed using mean and standard deviation.

The research results revealed that:

1. Context The project is highly essential for establishing a safe environment to prevent accidents and mitigate risks within the school. The objectives align with the local context and needs. Management is systematically integrated through the "3 Ps" principle (Prevention, Cultivation, and Suppression) and holistic care concepts. However, further improvements to school buildings, playgrounds, and electrical systems are recommended to ensure maximum safety.

2. Process The overall and individual evaluation results were at the highest level. The highest-rated aspects were the clear appointment of responsible personnel and transparent budget planning. Conversely, the area requiring further development was the enhancement of collaboration with community networks and external agencies.

3. Product (Outcome) Both the overall and individual evaluation results were at the highest level. Project satisfaction received the highest mean score, with

parents perceiving the project as highly beneficial to students. The primary area for further promotion is enhancing students' skills in applying and disseminating their knowledge and experiences to others.

Keywords: Project Evaluation, CPO'S Evaluation Model, Safe School Project

บทนำ

มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ แหล่งกำเนิด เพศ อายุ สีผิว ฐานะ ความคิดเห็นที่แตกต่าง กันหรือในเรื่องอื่น ๆ ซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ไม่มีบุคคลหรือ องค์กรใดสามารถล่วงละเมิดความเป็นมนุษย์ได้ หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 28 ที่ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย และย่อมได้รับสิทธิในการดำรงชีวิตอยู่อย่างมนุษย์ สิทธิในการอยู่ร่วมกันในสังคม (รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560) นอกจากนี้ บุคคลทุกคนควรได้รับการตอบสนองตามความ ต้องการขั้นพื้นฐานของชีวิต เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย รวมไปถึงได้รับ การคุ้มครองให้ปลอดภัย ซึ่งความปลอดภัยเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้ อย่างมีคุณภาพและมีความสุข (Maslow, 1943)

ทว่าสถานการณ์ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาการและ เทคโนโลยีของโลกศตวรรษที่ 21 เป็นพลวัตที่ก่อให้เกิดความท้าทายในด้านการเปลี่ยนแปลงของ บริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การติดกับกับดักประเทศที่มี รายได้ปานกลาง ทักษะคน ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยน ไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งยังเกิดภัยคุกคามต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อความ ปลอดภัยทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะสถานศึกษาดังเห็นได้จากข่าวการเกิดเหตุไฟไหม้รถบัส ทักษะศึกษาในช่วงปลายปี พ.ศ. 2567 บริเวณถนนวิภาวดีรังสิต หน้าศูนย์การค้าเซียร์รังสิต ส่งผลให้ มีนักเรียนและครูเสียชีวิตรวม 23 ราย (ข่าวสดออนไลน์, 2567) สาเหตุเพราะการขาดมาตรการ ป้องกันที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ปัญหาเหล่านี้ทวีความรุนแรงขึ้นในรั้วสถานศึกษามากพบอาชญากรรม ที่ซาดุค สนามเด็กเล่นที่ไม่ได้รับการดูแล หรือขาดมาตรการป้องกันอัคคีภัย ส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุ ที่อาจเป็นอันตรายต่อชีวิตของนักเรียนและครู อีกปัญหาที่สำคัญคือความรุนแรงและการกลั่นแกล้ง ในโรงเรียน ปัจจุบัน ปัญหาการกลั่นแกล้ง (Bullying) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งในรูปแบบของการทำร้าย ร่างกาย คำพูดที่ดูถูกเหยียดหยาม และการกลั่นแกล้งผ่านสื่อออนไลน์ (Cyberbullying) การกระทำ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของนักเรียน

ด้วยเหตุนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ วางนโยบาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาการศึกษาสู่ “การศึกษาวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ” โดยให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในสถานศึกษา การเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม และการ บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมพัฒนาระบบดูแลความปลอดภัยของผู้เรียน ครู และบุคลากร

ให้ครอบคลุมทุกภัยคุกคามอย่างเป็นระบบ การดำเนินงานยึดมาตรการ “3 ป” ได้แก่ ป้องกัน ปลูกฝัง และปราบปราม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายั่งยืน สร้างความมั่นใจแก่ผู้เรียน ผู้ปกครองและสังคม ให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและปลอดภัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษา ภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อให้แผนการศึกษาแห่งชาติบรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมาย วิสัยทัศน์ และแนวคิดการจัดการการศึกษา โดยได้กำหนดใน ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อีกทั้งนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 11-12 กันยายน พ.ศ. 2566 กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ประกาศข้อสั่งการและแนวทางปฏิบัติให้หน่วยงานในสังกัด และหน่วยงานในการกำกับของกระทรวงศึกษาธิการนำนโยบายด้านการศึกษาของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภาและนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการไปดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษาหลายแห่งได้วางมาตรการในการคุ้มครองด้านความปลอดภัยหลากหลายรูปแบบ เช่น การออกกฎหมายและกฎระเบียบ การบังคับใช้มาตรการป้องกัน เช่น การติดตั้งกล้องวงจรปิดในพื้นที่เสี่ยง การบังคับใช้กฎจราจร และการรักษาความปลอดภัยในโรงเรียนและสถานที่ทำงาน การให้ความรู้และการฝึกอบรม เช่น การป้องกันอุบัติเหตุ การปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน และการฝึกซ้อมอพยพเมื่อเกิดอัคคีภัยและการเสริมสร้างความร่วมมือในสังคม การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน เพื่อร่วมกันเฝ้าระวังและป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) สอดคล้องกับงานวิจัยของกัมปนาท นาคบัว (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการดำเนินงานรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญตระหนักของความปลอดภัยมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ โดยการมีการประชุมวางแผนแนวทางป้องกัน แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนบ้านห้วยด่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เล็งเห็นถึงความสำคัญในการเสริมสร้างมาตรการด้านความปลอดภัยภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยได้ดำเนินโครงการ “สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน” ซึ่งเป็นไปตามนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567-2568 และนโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ในเรื่องการเสริมสร้างความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยให้ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพของสถานศึกษา เพื่อให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย อบอุน มีความสุข เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยได้ดำเนินกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ จิตวิทยา และพฤติกรรม ตลอดจนวางแผนในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเสริมสร้างความปลอดภัยสถานศึกษาและเพื่อผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความตระหนักถึงความสำคัญและสนใจที่จะประเมินโครงการสุขใจ

ปลอดภัยที่บ้านห้วยด่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการที่เรียกว่าแบบจำลองซีโป CPO (CPO'S Evaluation Model) อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเสริมสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ครูและบุคลากรทางการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินด้านสภาวะแวดล้อม ของโครงการสุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
2. เพื่อประเมินด้านกระบวนการ ของโครงการสุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
3. เพื่อประเมินด้านผลผลิต ของโครงการสุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการ “สุขใจ ปลอดภัยที่บ้านห้วยด่าน” ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อประเมินด้านปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อม (Context) กระบวนการปฏิบัติระหว่าง การดำเนินโครงการ (Process) และประเมินผลผลิต (Outcome) ของโครงการสุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมิน CPO (CPO'S Evaluation Model) ซึ่งผู้ประเมินได้กำหนดขอบเขตของการประเมิน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 10 คน นักเรียนระดับชั้นอนุบาลจนถึงประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 จำนวน 130 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 130 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 280 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 5 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 6 คน นักเรียน จำนวน 75 คน ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 75 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 162 คน ตามเกณฑ์ของเครชีและมอร์แกน โดยดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

1.3 ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 7 คน คัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพความปลอดภัยในโรงเรียนบ้านห้วยด่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

2.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการการดำเนินโครงการสุขใจ ปลอดภัยที่บ้าน ห้วยด่าน สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน หาประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งระดับการวัดออกเป็น 5 ระดับ

2.3 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลผลิตการดำเนินโครงการสุขใจ ปลอดภัยที่บ้าน ห้วยด่าน เพื่อประเมินทักษะและพฤติกรรมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สภาพความปลอดภัยในสถานศึกษา และระบบดูแลความปลอดภัยในสถานศึกษา สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน หาประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งระดับการวัดออกเป็น 5 ระดับ

3. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับโครงการ 2) ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ แล้วร่างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิด เกี่ยวกับสภาพความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด 3) นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและแก้ไขข้อมูลให้ครอบคลุมปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ 4) นำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการ จำนวน 3 ท่านเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ 5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการเสนอจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ 6) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์

3.2 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับโครงการ 2) สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่วางไว้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งระดับการวัดออกเป็น 5 ระดับ 3) นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและแก้ไขข้อมูลให้ครอบคลุมกระบวนการดำเนินการและการประเมินโครงการ 4) นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการ จำนวน 3 ท่าน เพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ 5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการเสนอจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ 6) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยด่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4.2 ผู้วิจัยประสานงานกับผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยด่าน เพื่อกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดของ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และแนวทางการตอบแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามแก่ผู้เกี่ยวข้อง

4.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ กับผู้ให้ข้อมูล สำคัญ จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ครู นักเรียน และ ผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยผู้วิจัย เป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ

4.4 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 162 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ครู นักเรียน และ ผู้ปกครองนักเรียน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการตอบแบบสอบถาม และขอความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

4.5 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนทุกฉบับ หากพบ ข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือมีข้อสงสัย ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบและสอบถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ สมบูรณ์และถูกต้อง

4.6 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด นำมาตรวจสอบ ความถูกต้อง จัดระเบียบข้อมูล และเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติและ การวิเคราะห์เนื้อหาที่กำหนดไว้ในกรวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพความปลอดภัยในโรงเรียนบ้าน ห้วยด่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 (Context) ใช้วิธี วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ ความพร้อมและทรัพยากรในด้านต่าง ๆ และความสอดคล้องเชิงนโยบาย จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สรุปประเด็นโดยเสนอเป็นความเรียง

5.2 ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการการดำเนินโครงการ สุขใจ ปลอดภัยที่บ้านห้วยด่าน (Process) และผลการดำเนินโครงการสุขใจ ปลอดภัยที่บ้านห้วยด่าน (Outcome) ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการ “สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน” สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมิน CPO (CPO'S Evaluation Model) สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การประเมินด้านสภาพแวดล้อมของโครงการ “สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน” จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านห้วยด่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

1.1 ด้านความต้องการจำเป็นของโครงการ สรุปได้ว่า สถานศึกษาควรมีการดำเนินโครงการ “สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน” เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยภายในโรงเรียน เพื่อป้องกันอุบัติเหตุและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนและบุคลากร อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกและทักษะด้านความปลอดภัยให้แก่นักเรียน ส่งเสริมความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกในการดูแลความปลอดภัยร่วมกัน ตลอดจนพัฒนาโรงเรียนให้เป็นสถานศึกษาที่มีความสุขและปลอดภัยอย่างยั่งยืน

1.2 ด้านวัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของโครงการ “สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน” สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาอย่างชัดเจน โครงการช่วยแก้ไขปัญหาคความไม่ปลอดภัย และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เสริมสร้างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมด้านความปลอดภัยให้แก่นักเรียน ครู และบุคลากรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่องและช่วยพัฒนาโรงเรียนให้เป็นพื้นที่ที่มีความสุข ปลอดภัยสำหรับทุกคน

1.3 ด้านความพร้อมและทรัพยากรในด้านต่าง ๆ สรุปได้ว่า สถานศึกษามีสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้มาตรฐานและมีความพร้อมต่อการใช้งานเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ควรมีการปรับปรุงคุณภาพบางส่วน อาทิ อาคารเรียน สนามเด็กเล่น ระบบไฟฟ้าให้เพียงพอเพื่อความปลอดภัยของทุกคนในสถานศึกษา ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความสามารถ และความพร้อมในการส่งเสริมความปลอดภัยภายในโรงเรียน สามารถนำแนวทางและมาตรการไปปฏิบัติจริงได้อย่างเป็นระบบ และมีทักษะในการดูแลอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก และสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัยต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

1.4 ด้านความสอดคล้องเชิงนโยบาย สรุปได้ว่า โครงการ “สุขใจ ปลอดภัยที่บ้านห้วยด่าน” มีการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยมีการบูรณาการหลัก "3 ป." และแนวคิดการดูแลแบบองค์รวมที่ สพฐ. เน้นย้ำอย่างเป็นรูปธรรม มีการเน้นการ "ป้องกันเชิงระบบ" และกำหนดผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน รวมถึงการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน อย่างเป็นทางการ ทำให้เกิดความชัดเจนในการร่วมรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังมีการจัดทำ มาตรการเฉพาะสำหรับภัยแต่ละประเภท พร้อมแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับบุคลากร ทั้งยังให้ความสำคัญกับการประเมินผลและทบทวนมาตรการ ด้านความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มั่นใจในประสิทธิภาพสูงสุด

2. การประเมินด้านกระบวนการของโครงการ “สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมิน CPO (CPO'S Evaluation Model) จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสำรวจข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

คือ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครู นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนบ้านห้วยด่าน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จำนวน 162 คน

ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการ “สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนมีบุคลากรผู้ดูแลรับผิดชอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ แผนงานและงบประมาณดำเนินการ ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษามีความชัดเจนและโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นจิตสำนึกด้านความปลอดภัยให้นักเรียน ผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โรงเรียนมีการสร้างความร่วมมือและกิจกรรมดำเนินการระหว่างชุมชน หรือผู้ปกครองหรือหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในสถานศึกษา

3. การประเมินด้านผลผลิตของโครงการ “สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมิน CPO (CPO'S Evaluation Model) จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสำรวจข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครู นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนบ้านห้วยด่าน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จำนวน 162 คน

ผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ “สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจของท่านต่อโครงการสุขใจปลอดภัยบ้านห้วยด่าน ค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้ปกครองเห็นว่าการดำเนินโครงการมีประโยชน์ต่อนักเรียน ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากโครงการไปประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่องค์ความรู้ต่อผู้อื่น

อภิปรายผล

จากผลวิเคราะห์การวิจัยครั้งนี้ เป็นการประเมินโครงการ “สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมิน CPO (CPO'S Evaluation Model) ซึ่งมุ่งประเมินใน 3 ด้าน คือ ด้านสถานะแวดล้อม ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1. การประเมินด้านสถานะแวดล้อมของโครงการ “สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน” จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านห้วยด่าน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อโครงการ เป็นโครงการที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อสถานศึกษา ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากโรงเรียนบ้านห้วยด่านให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความ

ปลอดภัยของผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยมีการกำหนดนโยบาย มาตรการ และแนวทาง ในการป้องกันและเฝ้าระวังความเสี่ยงด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ทั้งด้านอุบัติเหตุ ภัยจากสิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการ ศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีริยูท เมืองแมน ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีราชบุรีธานี เขต 1 ที่พบว่า สภาพปัจจุบันและความต้องการ ในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็น ว่าการเตรียมความพร้อมด้านปัจจัยพื้นฐานและทรัพยากรที่ดีย่อมส่งผลให้การดำเนินโครงการ มีความเป็นไปได้สูง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การลดความ เสี่ยง และการพัฒนาระบบดูแลความปลอดภัยอย่างเป็นระบบในสถานศึกษา (อีริยูท เมืองแมน, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล ทัยอ่อน และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมิน โครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านพารา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภูเก็ต โดยใช้รูปแบบการประเมิน CPO's Evaluation Model ที่พบว่า การประเมินปัจจัยพื้นฐาน ด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความต้องการจำเป็นและความ เป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด (สุวิมล ทัยอ่อน และคณะ, 2566) เนื่องจากมีความสอดคล้องกับ สภาพปัญหาของนักเรียนและการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งโครงการ “สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้าน หัวใจด้าน” ได้ดำเนินงานบนพื้นฐานของการพิจารณาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เป็นสำคัญ พร้อมทั้งได้รับความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้ปกครองในการร่วมพัฒนา สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ จึงสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นและความเป็นไป ได้ของโครงการในระดับสูงเช่นเดียวกับผลการวิจัยดังกล่าว

2. การประเมินด้านกระบวนการของโครงการ พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนมีบุคลากรผู้ดูแลรับผิดชอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ แผนงานและงบประมาณดำเนินการ ด้านความปลอดภัย ในสถานศึกษามีความชัดเจนและโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นจิตสำนึกด้าน ความปลอดภัยให้แก่ นักเรียน ผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โรงเรียน มีการสร้างความร่วมมือและกิจกรรมดำเนินการระหว่างชุมชน หรือผู้ปกครองหรือหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ความสำคัญกับการวางโครงสร้างองค์กรและ การมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากร มีการแต่งตั้งคณะทำงานอย่างเป็น ลายลักษณ์อักษร ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงบทบาทหน้าที่และขอบเขตความรับผิดชอบของ ตนเองอย่างชัดเจน นำไปสู่การขับเคลื่อนโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย กระทรวง ศึกษาธิการในการให้ความสำคัญด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่ง สพฐ. ได้ดำเนินการกิจกรรมด้านความปลอดภัย

ด้วยมาตรการ "3 ป." ได้แก่การอบรมให้ความรู้ การเฝ้าระวังอัคคีภัย และการจัดทำแผนเผชิญเหตุ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัมปนาท นาคบัว ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการดำเนินงานรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า ผู้บริหาร สถานศึกษาควรให้ความสำคัญตระหนักของความปลอดภัยมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ โดยการมีการประชุมวางแผนแนวทางป้องกัน แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง (กัมปนาท นาคบัว, 2565) ซึ่งโครงการ “สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน” มีแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับผลการวิจัยดังกล่าวในเรื่อง การกำหนดบุคลากรหรือคณะทำงานรับผิดชอบด้านความปลอดภัยอย่างชัดเจน การวางแผนมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ และการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยให้การสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษามีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. การประเมินด้านผลผลิตของโครงการ พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจของท่านต่อโครงการสุขใจปลอดภัยบ้านห้วยด่าน ค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ผู้ปกครองเห็นว่าการดำเนินโครงการมีประโยชน์ต่อนักเรียน ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากโครงการไปประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่องค์ความรู้ต่อผู้อื่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การดำเนินโครงการสามารถตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นพื้นฐานของนักเรียนและผู้ปกครองได้อย่างตรงจุด โดยเฉพาะการสร้างเชื่อมั่นในสวัสดิภาพเมื่อนักเรียนอยู่ในสถานศึกษาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นคุณค่าและประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมจากการที่โรงเรียนมีมาตรการดูแลความปลอดภัยอย่างเป็นระบบส่งผลให้เกิดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ได้รับการปรับปรุงจนมีความปลอดภัยเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษา ภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อให้แผนการศึกษาแห่งชาติบรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมาย วิสัยทัศน์ และแนวคิดการจัดการศึกษา โดยได้กำหนดในยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาที่ครอบคลุมประเด็นหลักสำคัญที่มีผลด้านความมั่นคงแก่คนในชาติจะส่งผลให้ทุกคนมีจิตสำนึก ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความคิด ทักษะคิด ความเชื่อค่านิยม และพฤติกรรมที่เหมาะสมรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกศตวรรษที่ 21 สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสันติและสงบสุขอันจะส่งผลให้สังคมและประเทศเกิดความมั่นคง ดำรงรักษาอธิปไตย และผ่านพ้นจากภัยคุกคามต่าง ๆ ได้ (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ McDonal, Holttum & Drey ที่ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมเชิงบวกในโรงเรียนส่งผลต่อพฤติกรรมโดยรวมและการแสดงออกของนักเรียนในทางที่ดีขึ้น (McDonal, Holttum & Drey, 2019) ซึ่งโครงการ “สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน” มีแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับผลการวิจัยดังกล่าวในเรื่อง การส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก และการสร้างความมั่นใจในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจและสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การประเมินโครงการสุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการที่เรียกว่า แบบจำลองซีโป CPO (CPO'S Evaluation Model) ประกอบด้วย การประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาวะแวดล้อม (Context) ด้านกระบวนการ (Process) และ ด้านผลผลิต (Outcome)

ภาพที่ 1 รูปแบบการประเมินโครงการสุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัย อธิบายได้ดังนี้

1. การประเมินด้านสภาวะแวดล้อม (Context) ทราบความต้องการ ความเป็นไปได้ของโครงการ การกำหนดวัตถุประสงค์ ความพร้อมของทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ของโครงการสุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

2. การประเมินด้านกระบวนการ (Process) ทราบกระบวนการดำเนินโครงการสุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ในทุกกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมความปลอดภัยในทรัพย์สินและบุคคล กิจกรรมรับมือภัยคุกคาม ประเภทกิจกรรมเฝ้าระวังอัคคีภัย กิจกรรมการอบรมให้ความรู้ด้านความปลอดภัยแก่นักเรียน ครู และบุคลากร และกิจกรรมการอบรมให้ความรู้การป้องกันอัคคีภัยและการอพยพหนีไฟในโรงเรียน

3. การประเมินด้านผลผลิต (Outcome) ทราบผลการดำเนินโครงการสุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ได้แก่ ความรู้

ความเข้าใจ และทักษะ ด้านความปลอดภัยของนักเรียน พฤติกรรมเชิงบวกในการป้องกันอุบัติเหตุ และลดความเสี่ยง ความพึงพอใจของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของสภาพแวดล้อม ในโรงเรียนที่มีความปลอดภัยเพิ่มขึ้น

สรุป

การประเมินโครงการ "สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน" ของโรงเรียนบ้านห้วยด่าน ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เป็นการศึกษาเชิงประเมินตามรูปแบบจำลองซีโป (CPO Evaluation Model) ซึ่งมุ่งวิเคราะห์ความสำเร็จใน 3 มิติหลัก คือ ด้านสภาวะแวดล้อม ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต เพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนาความปลอดภัยของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยในด้านสภาวะแวดล้อม (Context) ชี้ให้เห็นว่าโครงการนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เพื่อป้องกันอุบัติเหตุและลดความเสี่ยงต่าง ๆ ภายในโรงเรียน โดยวัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่ อีกทั้งยังมีการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับนโยบาย "การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ" ของ สพฐ. โดยเฉพาะการบูรณาการหลัก "3 ป." (ป้องกัน ปลุกฝัง ปราบปราม) และแนวคิดการดูแลแบบองค์รวม อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตที่สำคัญจากการประเมินในด้านนี้คือ โรงเรียนควรดำเนินการปรับปรุงอาคารเรียน สนามเด็กเล่น และระบบไฟฟ้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับความปลอดภัยเชิงกายภาพให้มีประสิทธิภาพสูงสุดควบคู่ไปกับมาตรการเชิงนโยบาย

สำหรับด้านกระบวนการ (Process) ผลการประเมินในภาพรวมและรายละเอียดอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงการบริหารจัดการที่มีระบบ ประเด็นที่มีความโดดเด่นคือความชัดเจนของบุคลากรที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัย และการวางแผนงานร่วมกับงบประมาณที่โปร่งใสและชัดเจน ทว่ายังมีข้อสังเกตในประเด็นการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก ซึ่งเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สิ่งนี้ให้ข้อคิดแก่ผู้อ่านว่าความปลอดภัยในสถานศึกษาจะมีความมั่นคงได้นั้น จำเป็นต้องได้รับพลังสนับสนุนและกิจกรรมความร่วมมือที่เข้มข้นจากผู้ปกครองและเครือข่ายภายนอกร่วมด้วย

ในส่วนของด้านผลผลิต (Outcome) ผลการวิจัยพบว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับ มากที่สุด เช่นเดียวกัน โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือความพึงพอใจต่อโครงการ และการที่ผู้ปกครองเห็นประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมต่อตัวนักเรียน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยได้ทิ้งประเด็นสำคัญที่ควรพัฒนาต่อคือ ทักษะของนักเรียนในการนำความรู้และประสบการณ์ด้านความปลอดภัยไปประยุกต์ใช้เพื่อเผยแพร่ต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าควรมีการส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดความกล้าในการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ด้านความปลอดภัย เพื่อสร้างสังคมแห่งความปลอดภัยจากภายในสู่ภายนอกโรงเรียน

ภาพรวมของการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าโครงการ "สุขใจ ปลอดภัย ที่บ้านห้วยด่าน" ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการสร้างความมั่นใจด้านสวัสดิภาพให้แก่ผู้เกี่ยวข้องการสร้างความปลอดภัยที่ยั่งยืนไม่ได้หยุดเพียงแค่การมีนโยบายหรืออุปกรณ์ที่ครบถ้วน แต่ต้องบูรณาการความปลอดภัยให้กลายเป็นวัฒนธรรมในวิถีชีวิตของนักเรียน (Safety Culture) ผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้นำในการสื่อสารเรื่องความปลอดภัยไปยังชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ด้านสภาวะแวดล้อม โรงเรียนควรดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เช่น อาคารเรียน สนามเด็กเล่น และระบบไฟฟ้า เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของ สพฐ. ในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพเพื่อให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย
2. ด้านกระบวนการ โรงเรียนควรบูรณาการเนื้อหาด้านความปลอดภัยในรายวิชาต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ด้านผลผลิต โรงเรียนควรเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการ นำความรู้ และประสบการณ์ด้านความปลอดภัยไปประยุกต์ใช้และเผยแพร่ ต่อผู้อื่นได้ เช่น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้เกิดผลผลิตที่ยั่งยืนในด้านคุณค่าหรือประโยชน์ (Utility) ของโครงการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนผู้ปกครองและภาคีเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา
2. ควรมีการศึกษาและประเมินผลในระยะยาว เพื่อติดตามผล ความก้าวหน้า และคุณค่าของโครงการ ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา
3. ควรมีการเปรียบเทียบผลการประเมินโครงการด้านความปลอดภัยกับสถานศึกษาอื่น ๆ หรือใช้รูปแบบการประเมินที่หลากหลาย (เช่น CIPP Model) เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กัมปนาท นาคบัว. (2565). การศึกษาแนวทางการดำเนินงานรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. เรียกใช้เมื่อ 13 เมษายน 2568, จาก <https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/5654/3/KumpanadNakbua.pdf>.

- ข่าวสดออนไลน์. (2567). ข่าวการเกิดเหตุไฟไหม้รถบัสดักศึกษาในช่วงปลายปี พุทธศักราช 2567. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2568, จาก <https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/5654/3/KumpanadNakbua.pdf>.
- ธีรยุทธ เมืองแมน. (2566). การพัฒนาระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(11), 251-265.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2556). การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567-2568 และนโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สุวิมล หัยอ่อน. (2566). การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านพารา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. *วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี*, 5(2), 2566-2578.
- McDonal, A., Holttum, S., & Drey, N. St. J. (2019). Primary-school-based art therapy: exploratory study of changes in children's social, emotional and mental health. *International Journal of Art Therapy*, 24(3).

การประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการรู้เท่าทันป้องกันภัยในสถานศึกษา
โรงเรียนบ้านบางใหญ่สินปุน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3*

THE EVALUATION OF THE TRAINING PROJECT ON DISASTER
PREVENTION AWARENESS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS
BAN BANGYAI SINPUN SCHOOLSURAT THANI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 3

ทนงศักดิ์ บุญคล่อง, รัฐพร กลิ่นมาลี*, นพรัตน์ ชัยเรือง
Tanongsak Bunklong, Rattaporn Klinmalee*, Nopparat Chairueang

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: rattapon_kli@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการรู้เท่าทันป้องกันภัยในสถานศึกษา โรงเรียนบ้านบางใหญ่สินปุน ใน 6 มิติ ตามรูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler's Evaluation Model) กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 50 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครู 4 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 45 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ พฤติกรรมด้านความปลอดภัย และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า:

ภาพรวมของโครงการมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านผลลัพธ์ของโครงการทางการศึกษา และด้านการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ ตามลำดับ ส่วนมิติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดแต่ยังคงอยู่ในเกณฑ์ดีคือ ด้านการประเมินเพื่อแนะแนวในการพัฒนาโครงการ กิจกรรมการจัดอบรมเน้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และ

* Received March 16, 2026; Revised June 6, 2026; Accepted June 17, 2026

การจำลองสถานการณ์ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะในการป้องกันภัยจากความเสี่ยงอุบัติเหตุ การละเมิดสิทธิ และปัญหาด้านสุขภาวะ ตลอดจนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดูแลความปลอดภัยของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ สถานศึกษายังมีความพร้อมด้านทรัพยากร และการบริหารจัดการที่เป็นระบบ รวมถึงมีการวางกลไกติดตามผลอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ยั่งยืน

คำสำคัญ การประเมินโครงการ, รูปแบบการประเมินของไทเลอร์, การป้องกันภัยในสถานศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to evaluate the training project on disaster prevention awareness in educational institutions at Ban Bangyai Sinpun School across six dimensions based on Tyler's Evaluation Model. The sample, selected through purposive sampling, consisted of 50 participants: 1 school administrator, 4 teachers, and 45 students from Grades 4 to 9. Instruments included a questionnaire assessing safety knowledge, skills, attitudes, and behaviors, alongside semi-structured interviews. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results indicated that:

The overall project quality was at the highest level. The dimension with the highest mean was the learning process, followed by educational project outcomes and project implementation, respectively. The lowest-rated dimension, though still high, was the evaluation for project development. Active learning activities and simulations successfully enhanced participants' capacity to prevent hazards related to violence, accidents, rights violations, and health issues. It led to concrete safety behavior changes and established continuous monitoring mechanisms for a sustainable safety culture.

Keywords Project Evaluation, Tyler's Evaluation Model, School Safety

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้นโยบายด้านความปลอดภัยของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นนโยบายเร่งด่วนขั้นสูงสุด เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยได้แนวคิด "การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ" ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่เน้นการสร้างโอกาสควบคู่กับความปลอดภัยอย่างเท่าเทียม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) การพัฒนาการศึกษาดังกล่าวบูรณาการร่วมกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 โดยเฉพาะหมวดหมู่ที่ 12 ซึ่งมุ่งพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะสูง พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงรอบด้านเพื่อดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ความปลอดภัยในสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ และพัฒนาการทางสุขภาพของผู้เรียน โรงเรียนบ้านบางใหญ่สินปุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ตระหนักถึงความสำคัญนี้ จึงได้ดำเนิน “โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการรู้เท่าทันป้องกันภัยในสถานศึกษา” ครอบคลุมการป้องกันภัย 4 ด้าน ได้แก่ การป้องกัน ภัยจากความรุนแรงของมนุษย์ (Violence) ภัยจากอุบัติเหตุ (Accident) ภัยจากการละเมิดสิทธิ (Right) และภัยจากปัญหาด้านสุขภาพทางกายและจิตใจ (Unhealthiness) ในการดำเนินโครงการ ดังกล่าว ได้ประยุกต์ใช้หลักการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) ที่เน้นการลงมือ ปฏิบัติสะท้อน คิด ร่วมกับแนวคิดทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1997) และ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษาของ UNESCO (2017) อย่างไรก็ตามเพื่อให้ทราบว่าโครงการ ประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด จึงจำเป็นต้องมีการประเมินผลอย่างเป็นระบบ

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการดังกล่าว โดยใช้กรอบแนวคิด การประเมินของไทเลอร์ (Tyler's Evaluation Model) ใน 6 มิติ เพื่อศึกษาความสอดคล้อง ระหว่างวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งผลการประเมินที่ได้จะถูกนำไปใช้เป็นแนวทาง พัฒนาองค์ความรู้ และเป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับสถานศึกษาในการวางแผนการป้องกัน ภัยในโรงเรียนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินวัตถุประสงค์ของโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการรู้เท่าทันป้องกันภัยใน สถานศึกษา โรงเรียนบ้านบางใหญ่สินปุน
2. เพื่อประเมินกระบวนการเรียนรู้ของโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการรู้เท่าทันป้องกันภัยใน สถานศึกษา โรงเรียนบ้านบางใหญ่สินปุน
3. เพื่อประเมินแนวทางในการพัฒนาโครงการ อบรมเชิงปฏิบัติการรู้เท่าทันป้องกันภัยใน สถานศึกษา โรงเรียนบ้านบางใหญ่สินปุน
4. เพื่อประเมินการนำโครงการไปปฏิบัติในด้านความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ
5. เพื่อประเมินผลลัพธ์ของโครงการทางการศึกษาในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และ พฤติกรรมของผู้เรียน
6. เพื่อติดตามและประเมินผลกระทบ ของโครงการที่มีต่อการพัฒนาระบบดูแลความ ปลอดภัยในสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการการประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการรู้เท่าทันป้องกันภัยในสถานศึกษาโรงเรียนบ้านบางใหญ่สินปุน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยใช้กรอบแนวคิดการประเมินตามแนวของไทเลอร์ ครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ การประเมินวัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาโครงการ การนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ ผลลัพธ์ของโครงการ และการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนบ้านบางใหญ่สินปุน ตำบลสินเจริญ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 2 คน ครูจำนวน 18 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 50 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 70 คน

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครู จำนวน 4 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 45 คน รวมทั้งสิ้น 50 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และได้มาโดยใช้วิธีการสุ่ม แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) คือ เป็นนักเรียนที่ลงทะเบียนและเข้าร่วมกิจกรรมอบรมในโครงการเชิงปฏิบัติการดังกล่าวครบถ้วนตลอดหลักสูตร

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครู จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 5 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่ม แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกคือ เป็นผู้บริหารที่มีอำนาจตัดสินใจเชิงนโยบายของโครงการ และเป็นครูผู้รับผิดชอบโครงการหรือครูแกนนำที่จัดการเรียนรู้ในกิจกรรมจำลองสถานการณ์จริง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการรู้เท่าทันป้องกันภัยในสถานศึกษาโรงเรียนบ้านบางใหญ่สินปุน ผู้วิจัยจึงสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้า โดยแบ่งเป็น 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีใช้สำหรับตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 5 ในการวัดผลลัพธ์โครงการ มีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามเลือกตอบ (check list) ประกอบด้วย เพศ ระดับชั้น

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเจตคติและพฤติกรรมการเรียนรู้ ของนักเรียนที่มีต่อโครงการ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันภัยในสถานศึกษา
2. ทักษะในการรับมือกับสถานการณ์เสี่ยง
3. เจตคติต่อการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษา
4. พฤติกรรมการดูแลและป้องกันตนเองจากภัยต่างๆ

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครู ใช้สำหรับตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1, 2, 3, 4 และ 6 เพื่อการประเมินเชิงลึกกรอบด้าน มีประเด็นคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การประเมินและกรอบแนวคิดการประเมินของไทเลอร์ทั้ง 6 มิติ เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงการ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักการและวิธีการประเมินโครงการ แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ แนวคิดการประเมินตามแนวของไทเลอร์ ครอบคลุม 6 ด้าน นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ความถูกต้อง ความชัดเจนของข้อความ นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผลที่ได้คือมีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 และทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

นอกจากนี้ ในส่วนของเครื่องมือเชิงคุณภาพ (แบบสัมภาษณ์) ผู้วิจัยได้สร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลผ่านการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งที่มาที่ต่างกัน ได้แก่ ตัวบุคคล ผู้บริหารและครูที่มีบทบาทต่างกัน และช่วงเวลาเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถามชุดที่ 1 ตอนที่ 2 วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกตามรหัสประเด็นโครงสร้าง 6 มิติของไทเลอร์ และทำการสังเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงตรวจสอบสอดคล้องประสานข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้เกณฑ์ความถี่ของคำสำคัญเชิงบวกและข้อสรุปเชิงพ้องร่วมกันของผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อพิจารณาสนับสนุนการสรุปผลว่าอยู่ในระดับมากที่สุดหรือน้อยที่สุดตามเกณฑ์คุณภาพ ให้มีความสอดคล้องเป็นระบบและชัดเจน

ผลการวิจัย

การประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการรู้เท่าทันป้องกันภัยในสถานศึกษา โรงเรียนบ้านบางใหญ่สินปุน โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler's Evaluation Model) ครอบคลุม 6 มิติ ผู้วิจัยสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้:

1. ด้านวัตถุประสงค์ของโครงการ ผลการประเมินพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากโครงการมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายความปลอดภัยระดับชาติและความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษา โดยเฉพาะความเชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์กับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. ด้านกระบวนการเรียนรู้ของโครงการ ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด โดยกิจกรรมการเรียนรู้มีการออกแบบที่เหมาะสม เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นสำคัญ (Active Learning) และมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างเป็นระบบ

3. ด้านการประเมินเพื่อแนะแนวในการพัฒนาโครงการ ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าโครงการมีจุดแข็งที่โดดเด่นในระดับมากที่สุด และมีโอกาสในการพัฒนาต่อยอดได้สูง ขณะที่ผู้ประเมินเห็นว่าอุปสรรคและจุดอ่อนในการดำเนินงานมีอยู่ในระดับน้อย

4. ด้านการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงความพร้อมของโรงเรียนในด้านบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ การสนับสนุนงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอ รวมถึงมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อขับเคลื่อนโครงการสู่การปฏิบัติจริง

5. ด้านผลลัพธ์ของโครงการทางการศึกษา ผลการประเมินระดับบุคคล ซึ่งวัดจากแบบสอบถามความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักเรียนร่วมกับผลสัมฤทธิ์ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้เข้าร่วมโครงการทั้งครูและนักเรียนมีพัฒนาการที่โดดเด่นใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจทักษะการรับมือสถานการณ์เสี่ยง เจตคติต่อการรักษาความปลอดภัย และพฤติกรรมการดูแลป้องกันตนเอง ซึ่งเป็นระดับคุณภาพที่สูงที่สุดในทุกมิติ

6. ด้านการติดตามและประเมินผลกระทบ ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีการวางระบบการติดตามผลอย่างต่อเนื่องและมีการขยายผลความรู้สู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ตลอดจนสามารถนำผลการประเมินไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาและต่อยอดโครงการในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู พบว่าโครงการช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษาและลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุได้จริง รูปแบบการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลอง (Simulation) ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึกและสามารถถ่ายทอดความรู้สู่ผู้อื่นได้นอกจากนี้ยังสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองและชุมชนต่อมาตรการความปลอดภัยของสถานศึกษา ทั้งนี้ คณะผู้บริหารและครูได้ให้ข้อมูลสะท้อนคิดสำคัญร่วมกันในตอนท้ายว่า แม้โครงการเชิงปฏิบัติการนี้จะประสบความสำเร็จสูง แต่ในทางปฏิบัติตอนเกิดเหตุฉุกเฉิน โรงเรียนยังมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้อง "จัดทำคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงาน (SOP) ที่เป็นลายลักษณ์อักษรและชัดเจน" เพื่อใช้เป็นแนวทางมาตรฐานเดียวกันสำหรับบุคลากรทุกคนเมื่อต้องเผชิญเหตุการณ์จริงในอนาคต ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพส่วนนี้จะใช้เป็นฐานสำคัญในการสนับสนุนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อไป

อภิปรายผล

จากการประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการรู้เท่าทันป้องกันภัยในสถานศึกษา โรงเรียนบ้านบางใหญ่สินปุน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการประเมินด้านวัตถุประสงค์ของโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าโครงการมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจาก กระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการไม่ได้เกิดขึ้นอย่างลอย ๆ แต่มีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากสภาพปัญหาจริงในสถานศึกษา (Pain Points) โดยเฉพาะความปลอดภัย 4 ด้าน (ความรุนแรง, อุบัติเหตุ, การละเมิดสิทธิ, และสุขภาพ) ซึ่งเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของผู้เรียนในปัจจุบัน ส่งผลให้ครูและนักเรียนรับรู้ถึงความสำคัญและเป้าหมายของโครงการในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ในหัวข้อ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการประเมินโครงการ ได้อธิบายว่า การประเมินวัตถุประสงค์เป็นการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพื่อพิจารณาว่าการดำเนินโครงการสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้เพียงใด (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2564) ความสอดคล้องของผลการวิจัยนี้เห็นได้ชัดจากการที่วัตถุประสงค์ของโครงการมีความเป็นไปได้ (Feasibility) และมีความเฉพาะเจาะจง (Specific) ทำให้เมื่อสิ้นสุดโครงการ ผู้ประเมินสามารถตรวจสอบร่องรอยหลักฐานของความสำเร็จได้ง่าย สะท้อนให้เห็นว่าโครงการสามารถดำเนินงานได้สอดคล้องกับเป้าหมายระดับนโยบายชาติและเกิดผลลัพธ์ต่อผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม อันนำไปสู่ความเชื่อมั่นของสถานศึกษาในการสร้างระบบความปลอดภัยที่ยั่งยืน

2. ผลการประเมินกระบวนการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด สาเหตุสำคัญมาจากรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เน้น การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการจำลองสถานการณ์ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่จดจำทฤษฎี แต่ยังสามารถตัดสินใจในสภาวะวิกฤต สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี ได้อธิบายว่า การประเมินกระบวนการเรียนรู้ช่วยให้ผู้สอนเห็นพัฒนาการและนำข้อมูลไปปรับปรุงการสอนได้ทันทั่วทั้ง การที่โครงการนี้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ จึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึก และสามารถถ่ายทอดความรู้สู่ผู้อื่นได้จริง (ทิศนา ขัมมณี, 2563) นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง การใช้วิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงรุกโดยการประเมินได้ ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จในการถ่ายทอดทักษะการป้องกันภัยผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งข้อมูลส่วนนี้จะเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรความปลอดภัยของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

3. ผลการประเมินด้านการนำผลไปใช้พัฒนาโครงการ ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการประเมินตามแนวคิดของ Tyler ช่วยให้โรงเรียนเห็นช่องว่างระหว่างเป้าหมายกับผลการปฏิบัติ ทำให้สามารถจำแนกจุดแข็งที่โดดเด่นและจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุงได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ที่กล่าวว่า การประเมินโครงการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) โดยนำข้อมูลมาใช้เป็นฐานในการตัดสินใจเพื่อคงไว้ซึ่งส่วนที่ดีและแก้ปัญหาที่เป็นอุปสรรคได้อย่างตรงจุด ส่งผลให้โครงการมีความยั่งยืน (สมหวัง

พินิจานันต์, 2564) รวมถึงการถอดบทเรียนเพื่อใช้เป็นฐานความรู้ในการออกแบบโครงการอื่น ๆ ในอนาคต ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการประเมินโครงการส่งผลต่ออย่างยั่งยืนต่อการพัฒนาองค์กร เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากการประเมิน ตามรูปแบบของไทเลอร์ช่วยให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายและผลการปฏิบัติงานจริง นำไปสู่การวางแผนปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีระบบ

4. ผลการประเมินด้านการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ผลที่เกิดขึ้นเป็นเพราะสถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง (Systematic Management) มีการจัดสรรทรัพยากร ทั้งงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญไว้อย่างเพียงพอ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิมล ติรกานันท์ ที่ว่าการประเมินการนำไปปฏิบัติเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าเพื่อให้กิจกรรมเป็นไปตามแผนและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าที่สุด ความพร้อมในด้านปัจจัยนำเข้านี้เองที่เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ (สุวิมล ติรกานันท์, 2564) อีกทั้งการบริหารจัดการที่มีเอกภาพยังช่วยส่งเสริมให้บุคลากรสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ ข้อมูลจากการประเมิน ส่วนนี้จึงเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ และความยั่งยืนในการนำโครงการไปบูรณาการเข้ากับภารกิจปกติของโรงเรียนสืบต่อไป

5. ผลการประเมินด้านผลลัพธ์ของโครงการ ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้เรียนมีพัฒนาการที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรม สิ่งนี้พิสูจน์ให้เห็นว่าความรู้เท่าทันภัยได้เปลี่ยนไปเป็นพฤติกรรมการป้องกันตนเองอย่างถาวร สอดคล้องกับแนวคิดของ สุพจน์ เตชวรสินสกุล ที่ชี้ว่าการประเมินผลลัพธ์คือการพิจารณาความสำเร็จภายหลังสิ้นสุดโครงการเพื่อสะท้อนประสิทธิผล ผลการวิจัยนี้จึงยืนยันว่าโครงการประสบความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความปลอดภัยของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน (สุพจน์ เตชวรสินสกุล, 2554) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการประเมินด้านการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ พบว่ามีผลต่ออย่างยั่งยืนในการสร้างความพร้อมเชิงระบบให้กับสถานศึกษา โดยผลการประเมินยืนยันว่าโครงสร้างด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์มีความสอดคล้องกับกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

6. ผลการประเมินด้านการติดตามและประเมินผลกระทบ ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากโรงเรียนไม่ได้จบโครงการเพียงแค่การอบรม แต่มีการวางระบบติดตามผลในชีวิตประจำวันและการขยายผลสู่ชุมชน สอดคล้องกับแนวทางของ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่เน้นการรวบรวมข้อมูลผลกระทบในระยะยาวเพื่อประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิด วัฒนธรรมความปลอดภัยในโรงเรียน และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครองและชุมชนโดยรอบ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบว่าโครงการได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ โดยเน้นการหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล เพื่อสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าของโครงการ อันจะนำไปสู่

การปรับปรุงการดำเนินงานในปัจจุบัน สร้างความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการตัดสินใจและวางแผนโครงการในอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ

สรุป

ผลการประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการรู้เท่าทันป้องกันภัยในสถานศึกษา โรงเรียนบ้านบางใหญ่สินปุน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ภาพรวมของโครงการมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าโครงการสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับนโยบายและความต้องการของสถานศึกษา กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและส่งเสริมการมีส่วนร่วม การประเมินเพื่อพัฒนาโครงการที่ช่วยให้เห็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการดำเนินงาน ตลอดจนความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากรที่สนับสนุนการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ ผลการประเมินยังสะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะในการป้องกันภัยในสถานศึกษาเพิ่มขึ้น รวมทั้งสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตได้จริง อีกทั้งมีการติดตามและประเมินผลกระทบของโครงการอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการขยายผลสู่การปฏิบัติและสามารถนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาและต่อยอดโครงการในอนาคตได้ ดังนั้น โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการรู้เท่าทันป้องกันภัยในสถานศึกษาจึงเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างระบบความปลอดภัยในสถานศึกษาและพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังเป็นต้นแบบของการดำเนินโครงการที่มีการวางแผนดำเนินงาน และประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือขยายผลในสถานศึกษาอื่นได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ด้านหลักสูตรและกิจกรรม ผู้บริหารโรงเรียน และครูฝ่ายวิชาการ ควรนำเนื้อหา "การรู้เท่าทันภัย 4 ด้าน" ไปบรรจุในแผนการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ หรือบูรณาการเข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เพื่อให้เกิดการทบทวนความรู้อย่างสม่ำเสมอ
2. ด้านกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนและวิทยากรแกนนำควรนำผลการวิจัยที่พบว่า สถานการณ์จำลอง (Simulation) ได้ผลดีที่สุด ไปใช้เป็นแกนหลักในการจัดอบรม โดยจัดทำมูมสาธิตหรือฐานฝึกปฏิบัติการเผชิญเหตุวิกฤตประจำในโรงเรียน
3. ด้านการบริหารจัดการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ควรนำองค์ความรู้ที่ได้จากโครงการนี้ ไปสนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดจัดทำคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงาน (SOP) ด้านความปลอดภัยที่เป็นระบบ และใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน

4. ด้านการมีส่วนร่วม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุมชน โรงเรียนควรร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขยายผลโครงการ จัดอบรมถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ปกครองและผู้ประกอบการรอบสถานศึกษา เพื่อร่วมกันสร้างเขตปลอดภัย (Safety Zone) ให้แก่นักเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาความคงทนของพฤติกรรม ควรมีการวิจัยติดตามผลในระยะ 6 เดือน หรือ 1 ปี เพื่อศึกษาความคงทนของความรู้และทักษะ (Retention) ของผู้เรียนภายหลังการอบรมตามแนวทางของไทเลอร์ที่มุ่งเน้นความสำเร็จของจุดมุ่งหมายในระยะยาว

2. การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัย: ควรมีการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันภัยของผู้เรียนในบริบทที่ต่างกัน เช่น เปรียบเทียบระหว่างนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เพื่อพัฒนารูปแบบการอบรมให้เหมาะสมกับช่วงวัย

3. การพัฒนาเครื่องมือประเมิน ควรมีการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือประเมินผลพฤติกรรมความปลอดภัยที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การใช้แอปพลิเคชันหรือการประเมินผ่านสถานการณ์เสมือนจริง (Virtual Reality) เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการวัดผลตามวัตถุประสงค์

4. การศึกษาในระดับนโยบาย ควรมีการวิจัยเชิงประเมินโครงการในลักษณะเดียวกันนี้ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา (สพป.สุราษฎร์ธานี เขต 3) เพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่ดีเลิศ (Best Practice) และใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายความปลอดภัยระดับจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567-2568. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ทิตนา แหมมณี. (2563). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2564). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพจน์ เตชวรสินสกุล. (2554). การประเมินโครงการทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ติรกันันท์. (2564). การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548). แนวทางการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แนวทางการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). คู่มือการติดตามและประเมินผล
แผนงาน/โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and
development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Tyler Ralph W (1949). *Basic Principia of Curriculum and Instruction*. Chicago: the Univer.
- Tyler, R.W. (1969). *Educational Evaluation :New Roles, New Means*. Chicago:
University of C.
- World Health Organization. (1997). *Life skills education for children and adolescents
in schools*. Geneva: World Health Organization.
- UNESCO. (2017). *Education for Sustainable Development Goals: Learning objectives*.
Paris: UNESCO.

การบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
ตามหลักอริยาบท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญจภาคี”
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1*
SCHOOL BUDGET MANAGEMENT USING RESULT-BASED MANAGEMENT
BASED ON IDDHIPADA IV IN SCHOOL NETWORK 2 PANJAPAKEE
UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1

เนตรชนก สงประสพ*, พระครูสุเมธปริยัติคุณ, ปรีชา สามัคคี

Netchanok Songprasop*, Phrakrusumetpariyatkun, Pricha Samakkhi

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

*Corresponding author E-mail: netchanok2947@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอริยาบท 4 และ 3) นำเสนอและประเมินแนวการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอริยาบท 4 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 15 คน สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบประเมินการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า:

1. สภาพการบริหารงานงบประมาณการใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่า ตัวชี้วัดยังไม่สอดคล้องกับบริบท ข้อมูลตัดสินใจไม่รอบด้าน ข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร ระบบติดตามผลเน้นเอกสารมากกว่าคุณภาพ ความร่วมมือและแรงจูงใจที่ยังไม่เข้มแข็ง ส่งผลให้การขับเคลื่อนงบประมาณยังไม่เต็มประสิทธิภาพ

* Received February 24, 2026; Revised June 19, 2026; Accepted June 22, 2026

2. แนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 กำหนดขอบข่ายการบริหารงบประมาณ 7 ด้านร่วมกับกระบวนการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 4 ด้านบูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ 1) ฉันทะ (การมีใจรัก รู้จักวางแผนงานที่ดี) 2) วิริยะ (การปฏิบัติงานโดยไม่ย่อท้อ) 3) จิตตะ (การใส่ใจ ตรวจสอบ) 4) วิมังสา (การพิจารณาปรับปรุง) ในการขับเคลื่อนคุณภาพการบริหารงานงบประมาณ ส่งเสริมความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่น ความรอบคอบ การพัฒนางาน เพื่อให้การบริหารงานงบประมาณมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้

3. ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า แนวทางมีความเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารงานงบประมาณ, การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์, หลักอิทธิบาท 4

ABSTRACT

This research article aimed to: 1) study the current state of budget management using result-based management; 2) study the guidelines for budget management using result-based management based on the Iddhipada IV principles; and 3) propose and evaluate the guidelines for budget management using result-based management based on Iddhipada IV. This study was a qualitative research. Data were collected through in-depth interviews with 15 stakeholders, in-depth interviews with 5 experts, and a focus group discussion with 7 qualified experts. The research instruments used were interview forms and focus group evaluation forms.

The findings revealed that:

1. The state of budget management using result-based management: It was found that the indicators were not yet aligned with the context, and the information used for decision-making was not comprehensive. There were budget and personnel constraints, and the monitoring system focused more on documentation rather than quality. Furthermore, cooperation and motivation were still weak, resulting in the inefficient execution of the budget.

2. The guidelines for budget management using result-based management based on Iddhipada IV: The guidelines established 7 scopes of budget management combined with 4 dimensions of the result-based management process, integrated with the principles of Iddhipada IV. These include: 1) Chanda (having a love for the work and good planning); 2) Viriya (perseverance in operation without discouragement);

3) Citta (attentiveness and inspection); and 4) Vimamsa (contemplation and improvement). This integration drives the quality of budget management by promoting responsibility, determination, prudence, and work development, ensuring that budget management is efficient, transparent, and verifiable.

3. The evaluation results: The assessment by qualified experts revealed that the proposed guidelines were appropriate, feasible, and beneficial for practical application in school budget management.

Keywords: Budget Administration, Results-Based Management (RBM), Iddhipada 4 principles

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพต้องอาศัยการบริหารและการจัดสถานศึกษาที่ดี เป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามโครงสร้างการบริหารของการบริหารจัดการศึกษา ภายใต้สาระแห่งบทบัญญัติของกฎหมายการศึกษา ที่เรียกว่า “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545” เป็นการจัดโครงสร้างการบริหารการศึกษา โดยยึดหลักของการมีเอกภาพเชิงนโยบายหลากหลายในการปฏิบัติ โดยเน้นระบบการกระจายอำนาจ และการยึดหลักการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ มีการกำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ในด้านงบประมาณนั้น เป็นการบริหารที่มีความเกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี โครงการ แผนงานต่าง ๆ เพื่อเป็นการวางแผนงบประมาณในการดำเนินงาน รวมไปถึงการเสนอของบประมาณ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา อาจกล่าวได้ว่าการบริหารงานงบประมาณนั้นมีขอบข่ายเป็นไปตามกรอบแนวคิดดังนี้ 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณ 3) การตรวจสอบติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน 4) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา 5) การบริหารการเงิน 6) การบริหารบัญชี 7) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ ซึ่งมุ่งให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการเกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ (กาญจนา บุษยชัย, 2560)

การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นเครื่องมือการบริหารที่มีการนำมาใช้ร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ต่อผลการดำเนินงาน และการตรวจวัดผลสำเร็จในการดำเนินงาน

ขององค์กรซึ่งจะต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์การดำเนินงานรวมทั้ง การกำหนดเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ที่ชัดเจนนั้น ประกอบด้วยกระบวนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) การวางแผนก ยุทธ์ขององค์กร 2) การกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัด ผลการดำเนินงาน 3) การวัดและการ ตรวจสอบผลการดำเนินงาน 4) การให้รางวัลตอบแทน (พัชรพงษ์ เพชรโก, 2564) ซึ่งการนำการ บริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์มาใช้ในการบริหารงบประมาณ จะทำให้การบริหารงบประมาณเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในองค์กรที่มีความซับซ้อนในการจัดสรรทรัพยากรหรือต้องการ ให้การจัดการงบประมาณเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร โดยเฉพาะสถานศึกษาในเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาธิ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษา ขนาดเล็ก จึงมีความจำเป็นต้องบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณอย่างรอบคอบและ เกิดประโยชน์สูงสุด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1, 2567) จากการพิจารณาสภาพการดำเนินงาน พบว่า การบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษายังพบ ข้อจำกัด ทั้งในด้านงบประมาณและบุคลากร ทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุเป้าหมายอย่างเต็มที่ ส่งผลต่อประสิทธิภาพโดยรวม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้อง โปร่งใส และบรรลุ ผลลัพธ์ทางการศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และดังนั้นการนำหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งจำแนกไว้ 4 อย่าง คือ 1) ฉันทะ คือ ความรักงาน-พอใจกับงานที่ทำอยู่ ความพอใจหรือความรักในสิ่งที่ทำ เป็นแรงผลักดันให้เกิดการวางแผนที่ดีและมีเป้าหมายที่ชัดเจน 2) วิริยะ คือ ขยันหมั่นเพียรกับงาน ความพยายามอย่างต่อเนื่อง ลงมือปฏิบัติงานโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการ ดำเนินงานให้สำเร็จ 3) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่รับผิดชอบงาน ความตั้งใจและความใส่ใจในงาน ที่ทำ ซึ่งช่วยให้การตรวจสอบผลเป็นไปอย่างละเอียดรอบคอบและ 4) วิมังสา คือ การพินิจ พิจารณา หรือ ความเข้าใจนำมาใช้ในการบริหารงบประมาณให้มีผลสัมฤทธิ์ที่ดีจะช่วยเสริมสร้าง การทำงานอย่างเป็นระบบและมีการวางแผน (ครูบ้านนอก.คอม, 2568) เป็นขั้นตอนที่ดีในการ ดำเนินงาน เนื่องจากหากมีการวางแผนและปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการตรวจสอบและแก้ไข ปรับปรุงงานอยู่เสมอจะทำให้บุคลากรมีแนวทางในการทำงาน เกิดความระมัดระวังในการใช้จ่าย งบประมาณและพิจารณาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ป้องกันการทำงานที่ผิดพลาด ทำให้การ บริหารงานงบประมาณให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเป้าหมายของการบริหาร

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา แนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบ มุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาธิ” สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 เป็นแนวทางในการเสริมสร้าง การพัฒนาทางการบริหารงานงบประมาณที่สามารถช่วยในการจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างความเข้มแข็งต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาให้มีความโปร่งใสสามารถ ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาติ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาติ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาติ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษา 3 ลักษณะ คือ ศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาติ” จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 4 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มบริหารงานงบประมาณ จำนวน 8 คน

2.2 ระยะที่ 2 ศึกษาแนวการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 คือผู้เชี่ยวชาญ ในเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาติ” จำนวน 5 รูป/คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มบริหารงานงบประมาณ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารการเงินและสินทรัพย์เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 จำนวน 1 คน พระภิกษุจบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 1 รูป

2.3 ระยะที่ 3 นำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดย

เป็นทรงคุณวุฒิ ในเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาติ” จำนวน 7 รูป/คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีดังนี้ ประธานกรรมการบริหารจำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่การเงินในสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่การบัญชีในสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่พัสดุ จำนวน 1 คน พระภิกษุจบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 1 รูป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับการศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาติ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

3.2 ระยะที่ 2 แนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผล สัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เกี่ยวกับการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาติ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

3.3 ระยะที่ 3 นำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสนทนากลุ่ม และแบบประเมินการสนทนากลุ่ม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาติ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

4.2 ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ตามหลักอิทธิบาท 4 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คนเกี่ยวกับการบริหารงานงบประมาณแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาติ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

4.3 ระยะที่ 3 นำเสนอและประเมินแนวการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ใช้การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

5.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงเป็นข้อสรุป

5.2 ระยะที่ 2 แนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ตามหลักอิทธิบาท 4 วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาเรียบเรียงและปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

5.3 ระยะที่ 3 นำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ตามหลักอิทธิบาท 4 วิเคราะห์โดยนำความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ว่ามีความเหมาะสม เป็นไปได้และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้

ผลการวิจัย

การบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาธิ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ซึ่งมีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาธิ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

1.1 ด้านการจัดทำและเสนอของงบประมาณ สถานศึกษามีการบริหารอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์กับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย กำหนดตัวชี้วัดตามแผนปฏิบัติการประจำปี ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ยังพบข้อจำกัดด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ความเพียงพอของงบประมาณ ความชัดเจนของตัวชี้วัด ระบบติดตามผล และความรู้เฉพาะด้านของบุคลากร ระบบการให้รางวัล ควรพัฒนาการวิเคราะห์ข้อมูลและการมีส่วนร่วม กำหนดตัวชี้วัดที่เหมาะสม เสริมสร้างทักษะด้านการติดตามประเมินผล นำเทคโนโลยีมาสนับสนุน

1.2 ด้านการจัดสรรงบประมาณสถานศึกษาดำเนินการโดยยึดแผนกลยุทธ์และนโยบายของต้นสังกัดเป็นกรอบสำคัญ มีการจัดสรรงบประมาณสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปี ยังพบข้อจำกัดด้านความเพียงพอของงบประมาณและข้อมูล ความชัดเจนของตัวชี้วัด ระบบติดตามประเมินผล ควรพัฒนาระบบข้อมูลและการติดตามประเมินผลให้ทันสมัยและปรับปรุงตัวชี้วัดรวมถึงการให้รางวัลตอบแทนให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

1.3 ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา สถานศึกษาดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงกับแผนกลยุทธ์และตัวชี้วัด แม้ยังพึ่งพางบประมาณภาครัฐเป็นหลัก แต่การสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายช่วยเสริมทรัพยากรและเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ยังพบปัญหาความไม่ต่อเนื่องของความร่วมมือ การวางแผนระยะยาวที่ไม่ครอบคลุม ควรพัฒนาการระดมทรัพยากรอย่างยั่งยืน เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระยะยาว

1.4 ด้านการบริหารการเงิน สถานศึกษามีการวางแผนเชิงกลยุทธ์กำหนดตัวชี้วัดทางการเงินเชื่อมโยงกับแผน ปฏิบัติการประจำปี และมีระบบบัญชี รายงาน และการตรวจสอบที่เป็นระบบ ยังพบข้อจำกัดด้านความชัดเจนของเป้าหมายและตัวชี้วัดเน้นเอกสารมากกว่าผลลัพธ์เชิงคุณภาพ ภาระงานและทรัพยากรบุคคลที่จำกัด ควรพัฒนาระบบการเงินให้มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน ปรับปรุงระบบข้อมูลและการประเมินผลด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย เสริมสร้างศักยภาพบุคลากร

1.5 ด้านการบริหารบัญชี มีการจัดระบบงานบัญชีและการเงินที่เชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนพัฒนาการศึกษา กำหนดตัวชี้วัดตามระเบียบและสามารถตรวจสอบได้ สถานศึกษานขนาดเล็กยังประสบข้อจำกัดด้านข้อมูล ความชัดเจนของตัวชี้วัด และความเข้าใจของบุคลากร ระบบการให้รางวัลที่ยังไม่เชื่อมโยงกับผลสัมฤทธิ์ ควรพัฒนาระบบบัญชีให้มีตัวชี้วัดที่ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร ปรับปรุงระบบรางวัล

1.6 ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์สถานศึกษาดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงกับงบประมาณประจำปี การใช้ทรัพยากรมีทิศทางชัดเจนโปร่งใส ยังพบข้อจำกัดด้านการวิเคราะห์ความต้องการ การบูรณาการข้อมูล และการติดตามผล ควรพัฒนาระบบบริหารพัสดุและสินทรัพย์ให้เชื่อมโยงกับกลยุทธ์องค์กรอย่างชัดเจน ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการวางแผนและการตรวจสอบ

1.7 ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมิน และรายงานผลการใช้เงิน สถานศึกษาสามารถประเมินผลได้ทั้งในระดับกระบวนการและผลลัพธ์ อีกทั้งการยกย่องชมเชยช่วยเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากร ยังพบข้อจำกัดด้านความชัดเจนและความสอดคล้องของตัวชี้วัดกับบริบท ความเข้าใจของบุคลากร และระบบติดตามที่ยังเน้นเอกสารมากกว่าคุณภาพ ควรพัฒนาตัวชี้วัดและระบบประเมินผลให้ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ใช้ระบบสารสนเทศเพื่อลดภาระงาน

2. ผลการศึกษาแนวการศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญจภาคี” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

2.1 ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ สถานศึกษามีการบริหารและวางแผนเชิงกลยุทธ์ด้านงบประมาณอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้กำกับทิศทางและแสดงความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนการบริหารงบประมาณ โดยยึดประโยชน์ของผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาเป็นสำคัญ (ฉันทะ) เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง ดำเนินงานให้แล้วเสร็จตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด (วิริยะ) วัดและประเมินผลมาวิเคราะห์ ทบทวน และใช้เป็น

ข้อมูลประกอบการปรับปรุงการบริหารงบประมาณ พิจารณาการให้รางวัลตอบแทนแก่บุคลากรที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยยึดหลักความยุติธรรม

2.2 ด้านการจัดสรรงบประมาณ สถานศึกษาวางแผนกลยุทธ์การจัดสรรงบประมาณตามโครงสร้างค่าใช้จ่ายที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปี มุ่งเน้นการใช้งบประมาณเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ (ฉันทะ) โดยจัดสรรงบประมาณด้านวิชาการได้รับสัดส่วนสูงสุด มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล ตามระเบียบราชการ เชื่อมโยงผลการบริหารงบประมาณไปสู่การให้รางวัลและการพัฒนาบุคลากรอย่างเหมาะสม

2.3 ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา สถานศึกษามีการวิเคราะห์บริบทแต่งตั้งคณะกรรมการจากหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานด้วยความมุ่งมั่นและรับผิดชอบร่วมกัน (วิริยะ) กำหนดแผนการระดมทรัพยากร ควบคู่กับการประชาสัมพันธ์เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมจากเครือข่ายภายนอก (วิริยะ) การติดตาม ตรวจสอบ และรายงานผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส (จิตตะ)

2.4 ด้านการบริหารการเงิน สถานศึกษามีการวางแผนกลยุทธ์และกำหนดกรอบการเงินมีการดำเนินการรับ ควบคุม เก็บรักษา จ่าย โอน และนำส่งเงินคลังตามระเบียบกระทรวงการคลังอย่างเคร่งครัด กำกับติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานทางการเงินอย่างต่อเนื่อง ประเมินความคุ้มค่าของการใช้จ่ายงบประมาณอย่างเป็นระบบ ช่วยให้การบริหารการเงินมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้

2.5 ด้านการบริหารบัญชี สถานศึกษาวางแผนกลยุทธ์และกำหนดเป้าหมายงานบัญชี ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดนโยบายและกำกับทิศทางด้วยความตั้งใจในการจัดทำข้อมูลบัญชีให้ถูกต้อง ครบถ้วน และใช้ประโยชน์ได้จริง (ฉันทะ) กำหนดตัวชี้วัดด้านบัญชีที่ชัดเจน ผู้รับผิดชอบมีการบันทึกบัญชีในทะเบียนคุมและสมุดเงินสดอย่างเป็นปัจจุบัน มีการตรวจสอบบัญชีและรายงานเงินคงเหลือประจำวันอย่างสม่ำเสมอ(วิมังสา) และมีระบบการให้รางวัลตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม

2.6 ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ สถานศึกษามีวางแผนกลยุทธ์และการจัดหาพัสดุ ภายใต้การกำกับทิศทางของผู้อำนวยการสถานศึกษาด้วยความตั้งใจ(ฉันทะ) ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ ดำเนินการบริหารสินทรัพย์และทะเบียนพัสดุอย่างถูกต้อง ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ นำผลการดำเนินงานด้านพัสดุมาใช้ประกอบการให้รางวัลและยกย่องชมเชย

2.7 ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมิน รายงานการใช้จ่ายเงินและผลการดำเนินงาน สถานศึกษามีระบบการบริหารงบประมาณ กำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน (KPI) ที่ชัดเจน มีการตรวจสอบเอกสารทางการเงินและบัญชี การตรวจสอบภายใน และการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นรูปธรรม สรุปผลการติดตามและประเมินคุณนามาวิเคราะห์ สรุป และจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน

อย่างเป็นระบบ นำผลการประเมินมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการยกย่องชมเชยและให้รางวัลตอบแทนแก่บุคลากรในรูปแบบที่ไม่ขัดต่อระเบียบ

3. สรุปผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาณี” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

3.1 แนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาณี” มีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ของแนวทาง 3) แนวทางการดำเนินงาน 4) การติดตามและประเมินผล และ 5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ซึ่งแนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 มีขอบข่ายการบริหารงานงบประมาณ 7 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณ 3) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา 4) การบริหารการเงิน 5) การบริหารบัญชี 6) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ 7) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมิน รายงานการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร 2) การกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน 3) การวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน 4) การให้รางวัลตอบแทน และหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ 1) ฉันทะ (การมีใจรัก รู้จักวางแผนงานที่ดี) 2) วิริยะ (การปฏิบัติงานโดยไม่ย่อท้อ) 3) จิตตะ (การใส่ใจ ตรวจสอบ) 4) วิมังสา (การพิจารณา ปรับปรุง)

3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาณี” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยภาพรวมพบว่ามีเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์

อภิปรายผล

การบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาณี” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาณี” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาณี” มีดำเนินงานตามขอบข่ายอย่างเป็นระบบใน 7 ด้าน ได้แก่ การจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมิน รายงานการใช้เงินและผลการดำเนินงาน โดยรวมดำเนินงานอย่างเป็น

ระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ พบว่า ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณมีความเชื่อมโยงแผนและตัวชี้วัดชัดเจน แต่ยังจำกัดด้านข้อมูลและความแม่นยำของตัวชี้วัด ด้านการจัดสรรงบประมาณยึดแผนกลยุทธ์เป็นหลัก ใช้ทรัพยากรคุ้มค่า แต่ยังคงพัฒนาระบบข้อมูลและการให้รางวัลตอบแทน ด้านการระดมทรัพยากรมีความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย ทว่าความต่อเนื่องและทักษะบุคลากรยังเป็นข้อจำกัด ด้านการบริหารการเงินและบัญชีมีระบบตรวจสอบชัดเจน แต่ยังคงขาดการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและการเชื่อมโยงผลลัพธ์ ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์มีความโปร่งใส ลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน แต่ระบบติดตามยังต้องพัฒนา ด้านการตรวจสอบ ติดตาม และรายงานผลดำเนินการเป็นระบบ แต่ตัวชี้วัดยังไม่สะท้อนผลสัมฤทธิ์อย่างครบถ้วน ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า สถานศึกษามีการนำนโยบายและแผนกลยุทธ์มาใช้เป็นกรอบในการบริหารงบประมาณอย่างเป็นระบบ จึงทำให้ระบบ มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้แต่การพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดเชิงผลลัพธ์ยังไม่สมบูรณ์ ส่งผลให้การวัดผลยังไม่แม่นยำรวมทั้งข้อจำกัดด้านบุคลากร ความต่อเนื่องของความร่วมมือ และการใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำให้การวิเคราะห์ยังไม่ลึกเพียงพอ จึงทำให้ระบบเด่นด้านกระบวนการ แต่ยังคงพัฒนาด้านข้อมูลและการประเมินผลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา บุษยยะ ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงบประมาณของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 ที่พบปัญหาระดับปานกลางในหลายด้าน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก (กาญจนา บุษยยะ, 2560) รวมถึงงานวิจัยของ เพ็ญพรรณ บางอร แนวทางการบริหารจัดการระบบบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนสพเมยวิทยาคม อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ยังมีข้อจำกัดด้านแผน ควบคุมภายใน และงานการเงิน (เพ็ญพรรณ บางอร, 2562) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พชรินทร์ ยืนนาน ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงบประมาณ ในสถานศึกษา สังกัดงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า การวางแผนงบประมาณและบริหารสินทรัพย์ยังเป็นประเด็นสำคัญ (พชรินทร์ ยืนนาน (2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ ทัสนา การพัฒนารูปแบบกระบวนการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันในการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุดและมีความต้องการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยรูปแบบการบริหารครอบคลุม 7 ด้านสำคัญของการจัดการงบประมาณ นอกจากนี้รูปแบบกระบวนการบริหารงบประมาณที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงในระดับมากที่สุด (ศิริวรรณ ทัสนา, 2567)

2. แนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาธิ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาธิ” สังกัดสำนักงาน

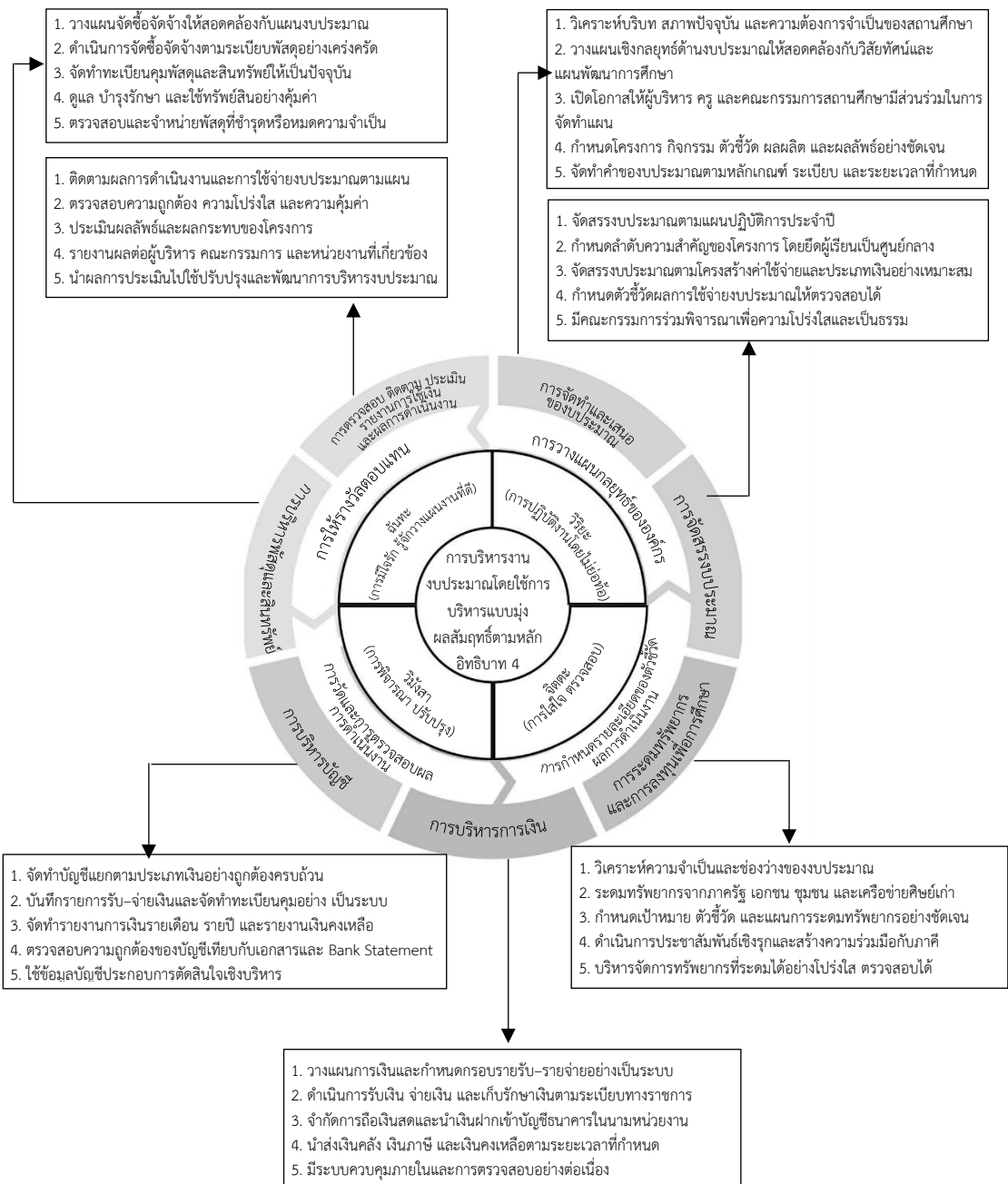
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า การบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ดำเนินงานอย่างเป็นระบบใน 7 ด้าน ได้แก่ การจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ การตรวจสอบติดตาม ประเมิน รายงานการใช้จ่ายเงินและผลการดำเนินงาน โดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 อย่างเหมาะสม ส่งผลให้การดำเนินงานงบประมาณมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเกิดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมขอบข่ายงานทั้ง 7 ด้าน มีการวางแผนกลยุทธ์ สอดคล้องกับการดำเนินงานยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ฉันทะ) กำหนดตัวชี้วัดอย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีการขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่องตามแผน (วิริยะ) วัดและตรวจสอบรอบคอบ (จิตตะ) ปรับปรุงพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ (วิมังสา) และมีการกำหนดรางวัลตอบแทนที่โปร่งใสและเชื่อมโยงกับผลการปฏิบัติงาน ส่งผลให้การบริหารงบประมาณมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการบริหารงบประมาณที่มีความเป็นระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ เกิดจากการประยุกต์ใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ร่วมกับหลักอิทธิบาท 4 อย่างเหมาะสม ส่งผลให้มีการกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด และการติดตามประเมินผลที่ชัดเจน อีกทั้งการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องช่วยเสริมการตรวจสอบร่วมกันและลดความคลาดเคลื่อนในการดำเนินงาน ทำให้การบริหารงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภกิจ ภูโอบ ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5 พบว่า การบริหารการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ (ศุภกิจ ภูโอบ, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา บัวชัยยะ ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงบประมาณของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 พบว่า เน้นการมีส่วนร่วม การจัดทำข้อมูล และการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ (กาญจนา บัวชัยยะ, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรัญชญา หนูชูสุข ได้ศึกษาเรื่องการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเบตง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 3 พบว่าการวางแผนกลยุทธ์ การกำหนดตัวชี้วัด และการวัดผลเป็นปัจจัยที่สำคัญ (อรัญชญา หนูชูสุข, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธพงษ์ เพชรโก ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 2 พบว่ามุ่งเน้นการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา และเสนอให้เสริมความสำคัญด้านการให้รางวัลตอบแทนและการเผยแพร่ผลงานเพื่อเป็นปัจจัยสำคัญส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (พัธพงษ์ เพชรโก, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระกิตติคุณ วิไลวงศ์ ได้ศึกษาเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียน

มัธยมสงฆ์แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับมากทุกด้าน (พระกิตติ์ กิตติวุฒ (วิไลวงศ์), 2560)

3. การนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาภาติ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการศึกษาและการประเมินแนวทางพบว่า แนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 มีโครงสร้างการดำเนินงาน 7 ด้าน ได้แก่ การจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมิน รายงานการใช้เงินและผลการดำเนินงานโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์มุ่งบูรณาการการบริหารเชิงผลลัพธ์ควบคู่หลักอิทธิบาท 4 เพื่อเสริมทั้งประสิทธิภาพและคุณธรรม วัตถุประสงค์สำคัญคือใช้เป็นกรอบบริหารงบประมาณที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเน้นความรับผิดชอบต่อแนวทางครอบคลุมการดำเนินงาน 7 ด้าน ตั้งแต่การจัดทำคำของบประมาณถึงการติดตามประเมินผลการจัดทำและเสนอของบประมาณเชื่อมโยงแผนกลยุทธ์ ตัวชี้วัด และผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบการจัดสรรงบประมาณมุ่งความสอดคล้องเชิงยุทธศาสตร์และความคุ้มค่าการระดมทรัพยากรเน้นสร้างเครือข่ายและมาตรฐานการปฏิบัติงานร่วมกันด้านการเงินและบัญชีดำเนินการตามระเบียบ โปร่งใส และใช้เทคโนโลยีลดความผิดพลาดการบริหารพัสดุและสินทรัพย์มุ่งใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเสริมศักยภาพบุคลากรการตรวจสอบติดตาม และรายงานผลใช้ตัวชี้วัดสะท้อนผลสัมฤทธิ์เชิงประจักษ์ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญมี วิทวัสสิทธิ์ ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า เน้นเป้าหมายชัดเจนและความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ (บุญมี วิทวัสสิทธิ์, 2560) รวมถึง Tatjan Horvata et al. ได้ศึกษาเรื่อง การจัดทำงบประมาณตามโรงเรียน: การเพิ่มอิทธิพล และข้อมูลในระดับโรงเรียนในเมืองโรเซสเตอร์ รัฐนิวยอร์ก พบว่าเน้นการสื่อสารระหว่างผู้บริหารกับนักบัญชี (Tatjan Horvata et al., (2021) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phumlani Erasmus Myende ได้ศึกษาเรื่อง โครงการพัฒนาการจัดการการเงินของโรงเรียนสำหรับผู้อำนวยการโรงเรียน เอสวาตินี พบว่า มีการเสนอการพัฒนาวิชาชีพด้านการเงินอย่างต่อเนื่อง (Phumlani Erasmus Myende, 2020)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุป

แนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 2 “ปัญญาธิ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 มีการดำเนินงานโดยกำหนดขอบข่ายการบริหารงานงบประมาณเป็น 7 ด้าน ได้แก่ การจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ และการตรวจสอบ ติดตาม ประเมิน และรายงานผลการดำเนินงาน ร่วมกับกระบวนการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ขององค์กร การกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน การวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และการให้รางวัลตอบแทน สร้างแรงจูงใจ ผ่านการยกย่องชมเชย การดำเนินงานดังกล่าวมุ่งเน้นให้การบริหารงานงบประมาณมีความ สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา เกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรทาง การศึกษา และสามารถแสดงผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังได้นำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการเป็นกรอบแนวคิดในการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร ได้แก่ ฉันทะ (การมีใจรัก รู้จักวางแผนงานที่ดี) ซึ่งเน้นการสร้างเจตคติที่ดีและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานอย่าง มีแผนงานที่เป็นระบบ วิริยะ (การปฏิบัติงานโดยไม่ย่อท้อ) ส่งเสริมความเพียรพยายามในการ ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จิตตะ (การใส่ใจ ตรวจสอบ) ส่งเสริมการมีความตั้งใจและความรอบคอบ ในการติดตามตรวจสอบ และวิมังสา (การพิจารณา ปรับปรุง) รู้จักวิเคราะห์และประเมินผลเพื่อ การปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แนวทางดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพ ในการบริหารงานงบประมาณ ส่งเสริมความมุ่งมั่น ความรับผิดชอบ ความรอบคอบ และการ พัฒนาปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาให้มี ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีประสิทธิภาพ และเกิดความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษานำแนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตาม หลักอิทธิบาท 4 มาใช้เป็นกรอบการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการหลัก ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสาเข้ากับทุกกระบวนการของการบริหารงานงบประมาณ ได้แก่ การจัดทำและเสนอขอ งบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหาร การเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมิน รายงาน การใช้เงินและผลการ เพื่อพัฒนาการบริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบท ของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. สถานศึกษาควรพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการบริหารงานงบประมาณให้มีความทันสมัยและเป็นระบบ โดยนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดทำหรือปรับปรุงฐานข้อมูลงบประมาณที่เป็นเอกภาพ สามารถเชื่อมโยงข้อมูลการวางแผน การจัดสรร การใช้จ่าย การติดตาม และการประเมินผลได้อย่างครบถ้วนและถูกต้อง เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร ลดความซ้ำซ้อนของงานเอกสาร

3. ควรนำผลวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษา โดยส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการบริหารงบประมาณแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการงบประมาณ ตั้งแต่การวางแผน การใช้งบประมาณ การติดตามและประเมินผล เพื่อให้ครูสามารถบริหารจัดการงบประมาณได้อย่างคุ้มค่า โปร่งใส และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ในบริบทของสถานศึกษาขนาดต่าง ๆ หรือในสังกัดอื่น เพื่อขยายองค์ความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2. ควรทำวิจัยเรื่อง การนำแนวทางการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือวิจัยเชิงทดลอง เพื่อติดตามผลลัพธ์เชิงประจักษ์ ไปใช้ต่อคุณภาพการบริหารจัดการและผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาในระยะยาว

3. ควรทำวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการบริหารงานงบประมาณโดยใช้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า และผลลัพธ์ทางการศึกษาของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา บัวชัยยะ. (2560). แนวทางการบริหารงบประมาณของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. ใน การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ครูบ้านนอก.คอม. (2553). อิทธิบาท 4 ธรรมะที่ใช้ในการทำงาน สู่ความสำเร็จ. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2568, จาก <https://www.kroobannok.com/34738>.
- บุญมี วิทยาสิทธิ์. (2560). การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระกิตติ์ กิตติวุฒโฒ (วิไลวงศ์). (2560). การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนมัธยมสงฆ์แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2545, 19 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก. หน้า 16-21.
- พัชรพงษ์ เพชรโก. (2564). การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์.
- พัชรินทร์ ยืนนาน. (2560). การพัฒนาแนวทางการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 4. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เพ็ญพรรณ บางอร (2562). แนวทางการบริหารจัดการระบบงบประมาณของโรงเรียนสบเมยวิทยาคม อำเภอสบเมย จังหวัด แม่ฮ่องสอน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สิริพร โยศรีธา. (2564). แนวทางการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาอำเภอสามโก้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. (2567). ข้อมูลอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ตามเกณฑ์ ก.ค.ศ. (ว.23 ลว. 23 ธ.ค. 63) ข้อมูลจำนวนนักเรียน DMC ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2567. เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2567, จาก <http://www.nst1.go.th/home/wp-content/uploads/2024/01/อัตรากำลัง ข้อมูลข้าราชการครู>.
- ศิริวรรณ ทัสนา. (2567). การพัฒนารูปแบบกระบวนการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพายัพ.
- ศุภกิจ ภูโอบ. (2560). การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อรัญชญา หนูชูสุข. (2563). การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเบตงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. ใน สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

- Horvat, T., Zvonec, B., & Skoko, H. (2021). Impact of school management on legally adequate content of a budget plan: The evidence from Slovenia. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 34(1), 1427-1442.
- Myende, P. E., Bhengu, T. T., & Kunene, I. S. (2020). School financial management development programme for Eswatini principals: Lessons, challenges and implications. *South African Journal of Education*, 40(4), 1-10.
- Suherman, J., Nurdin, N., Juhana, H., & Elmansyah, E. (2020). Budget-based education financing management. *Journal of Islamic Studies*, 3(2), 101-111.

ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE RELATION BETWEEN THE APPLICATION OF THE DASABIDHARAJA
DHAMMA PRINCIPLES AND THE ADMINISTRATION OF SANGHA AFFAIRS
BY ECCLESIASTICAL OFFICIALS IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระวัชรินทร์ วชิรวโส (ชุมจิน)*, ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี

PhraWacharin Wachirawangso (Chumjeen)*, Punnapong Wongnasri

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช, ประเทศไทย

Mahamakut Buddhist University, Sridharmasokarat Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: wacharin.cho@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และ 4) เสนอแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 226 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสังฆาธิการและนักวิชาการทางด้านศาสนา จำนวน 18 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. การใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านตบะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านปริจาคะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
2. การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการสาธารณูปการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการศาสนศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

* Received February 25, 2026; Revised June 15, 2026; Accepted June 22, 2026

3. การใช้หลักทศพิธราชธรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ($r = .806$) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

4. แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักทศพิธราชธรรมควรบูรณาการหลักธรรมเข้าสู่แผนยุทธศาสตร์การบริหารคณะสงฆ์ พัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ และจัดให้มีระบบติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม ความโปร่งใส และความเข้มแข็งขององค์กรคณะสงฆ์

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, หลักทศพิธราชธรรม, การบริหารกิจการคณะสงฆ์, พระสังฆาธิการ

ABSTRACT

This thesis has four main objectives: 1) to study the level of application of the Ten Royal Virtues (Dasavidha-Rajadhamma) among ecclesiastical administrators in Nakhon Si Thammarat Province; 2) to examine the level of Sangha administration conducted by ecclesiastical administrators in Nakhon Si Thammarat Province; 3) to investigate the relationship between the application of the Ten Royal Virtues and the administration of Sangha affairs by ecclesiastical administrators in the province; and 4) to propose guidelines for promoting the application of the Ten Royal Virtues in Sangha administration. This study employed a Mixed Methods Research design. The quantitative phase utilized a questionnaire to collect data from 226 Sangha administrators in Nakhon Si Thammarat Province. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient. The qualitative phase employed in-depth interviews with 18 key informants, including Sangha administrators and religious scholars. The qualitative data were analyzed using content analysis.

The research findings were as follows:

1. The overall application of the Ten Royal Virtues (Dasavidha-Rajadhamma) among Sangha administrators in Nakhon Si Thammarat Province was at a high level. Among the dimensions, Tapa (self-discipline and diligence) had the highest mean score, while Pariccaga (self-sacrifice) had the lowest mean score.

2. The overall level of Sangha administrative management was at a high level. Among the dimensions, public utility management (Satharanupakara) had the highest mean score, whereas religious education administration had the lowest mean score.

3. The application of the Ten Royal Virtues was positively correlated with Sangha administrative management at a high level ($r = .806$), with statistical significance at the .001 level.

4. The guidelines for promoting the application of the Ten Royal Virtues suggest integrating Buddhist virtues into the strategic plans of Sangha administration, enhancing the capacity of Sangha administrators, and establishing a continuous monitoring and evaluation system in order to strengthen morality, transparency, and organizational effectiveness within the Sangha.

Keywords: Relation, Dasabidharaja Dhamma, Administration of Sangha, Sangha Administrators

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทย มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของประชาชนชาวไทยตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน โดยเฉพาะในด้านจริยธรรม ศีลธรรม และการพัฒนาจิตใจ พระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้สืบทอดพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า มีหน้าที่ทั้งเผยแผ่ธรรมะ พัฒนาสังคม และเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของชุมชน การดำเนินกิจการพระพุทธศาสนาในสังคมไทยจึงมิได้ดำเนินไปตามหลักธรรมเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังต้องอาศัยระบบการบริหารจัดการภายในคณะสงฆ์ เพื่อให้กิจการของพระพุทธศาสนาเป็นไปโดยเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ในโครงสร้างการบริหารดังกล่าว พระสังฆาธิการในแต่ละระดับ มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้บริหาร ผู้กำกับดูแล และผู้นำทางธรรม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมประกอบการบริหารอย่างรอบคอบ เพื่อให้สามารถนำพาคณะสงฆ์ไปสู่เป้าหมายแห่งความมั่นคงและยั่งยืนทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในยุคสมัยที่บริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นปัจจุบัน (พระพรหมคุณาภรณ์, 2555) พระพุทธศาสนาเป็นเสาหลักสำคัญของสังคมไทยที่หล่อหลอมวิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมของประชาชนมาตั้งแต่อดีตกาล พระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณทำหน้าที่เป็นทั้งผู้สืบทอดคำสอนของพระพุทธเจ้าและผู้ประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างแก่พุทธศาสนิกชน หน้าที่ดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินชีวิตในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการสั่งสอนธรรมะ การพัฒนาจิตใจ การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม รวมถึงการเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน อย่างไรก็ตาม ความมั่นคงและประสิทธิภาพของพระพุทธศาสนาในแต่ละพื้นที่นั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของคณะสงฆ์เป็นสำคัญ โดยเฉพาะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละระดับ ซึ่งมีพระสังฆาธิการเป็นผู้บริหารหลัก ความสามารถของพระสังฆาธิการในการนำพาคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องจึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อทั้งความมั่นคงภายในองค์กรสงฆ์และความเชื่อมั่นของประชาชนต่อพระพุทธศาสนาโดยรวม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทยมีรากฐานมาจากการกำหนดระเบียบวินัยทางพระพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการธำรงพระธรรมวินัยให้มั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของคณะสงฆ์ไทยที่มีการจัดระเบียบปกครองอย่างเป็นระบบภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย พระสังฆาธิการในฐานะผู้มีหน้าที่ดูแลควบคุมการปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองของตน จึงต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ปรากฏปัญหาการบริหารงานบางประการที่สะท้อนให้เห็นถึงความบกพร่องทั้งในเชิงวินัย การบริหารจัดการ และคุณธรรมในการปกครอง โดยเฉพาะในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาอันยาวนาน และเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาในภาคใต้ของประเทศไทย การนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมธรรมาภิบาลทางศาสนา และพัฒนาองค์กรสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพทั้งด้านวินัยและศีลธรรม ในบริบทของการปกครองคณะสงฆ์นั้น พระสังฆาธิการมีบทบาทคล้ายคลึงกับผู้บริหารองค์กรที่ต้องบริหารจัดการบุคลากร งบประมาณ โครงการศาสนา และการมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชน พระสังฆาธิการจึงต้องมีคุณสมบัติของผู้นำที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือ ความยุติธรรม และความโปร่งใสในการดำเนินงาน หนึ่งในหลักธรรมที่สำคัญยิ่งในการส่งเสริมคุณสมบัติเหล่านี้คือ “หลักทศพิธราชธรรม” ซึ่งเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อใช้ในการปกครองอย่างเป็นธรรม หลักธรรมดังกล่าวประกอบด้วย 10 ประการ ได้แก่ ทาน ศีล บริจาคะ อาชวชะ มัทวะ ตปะ อักโกธะ อวิหิงสา ขันติ และอวิโรธนะ (พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตโต) (2559) หลักธรรมทั้งสิบประการนี้ แม้ในอดีตจะใช้กับพระมหากษัตริย์ แต่ก็สามารถประยุกต์ใช้กับผู้นำในทุกระดับ โดยเฉพาะพระสังฆาธิการซึ่งต้องบริหารงานทั้งในระดับปัจเจกและหมู่คณะ การยึดมั่นในทศพิธราชธรรมจึงเปรียบเสมือนเข็มทิศทางธรรมที่ช่วยให้การบริหารของพระสังฆาธิการมีความสมดุลระหว่างหลักธรรมกับประสิทธิภาพในเชิงปฏิบัติ

หลักทศพิธราชธรรมเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปกครองบ้านเมือง โดยเฉพาะสำหรับกษัตริย์หรือผู้นำในการดูแลราษฎร ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรม 10 ประการ ได้แก่ ทาน (การให้) ศีล (การรักษาศีล) บริจาคะ (การเสียสละ) อาชวชะ (ความซื่อตรง) มัทวะ (ความอ่อนโยน) ตปะ (ความเพียร) อักโกธะ (ไม่โกรธ) อวิหิงสา (ไม่เบียดเบียน) ขันติ (ความอดทน) และอวิโรธนะ (ความไม่คลาถธรรม) หลักธรรมเหล่านี้มิได้จำกัดอยู่เพียงแค่การปกครองทางโลกเท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของการปกครองคณะสงฆ์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีเนื้อหาและเจตนารมณ์ที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคุณธรรมของผู้นำ และความสงบสุขของหมู่คณะ การที่พระสังฆาธิการจะสามารถบริหารงานได้อย่างเป็นธรรมและสร้างความศรัทธาในหมู่พุทธศาสนิกชน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยึดถือและประพฤติตนตามหลักทศพิธราชธรรม อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในองค์กรสงฆ์ในระดับชุมชนและสังคมโดยรวม (พระพรหมคุณาภรณ์, 2560)

ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการบริหารงาน คณะสงฆ์ในบางพื้นที่สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการนำหลักธรรมมาเป็นเครื่องชี้นำพฤติกรรม และจริยธรรมของผู้นำสงฆ์ ทั้งในมิติของการปกครองภายในวัด การส่งเสริมพระธรรมวินัย การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และการจัดการทรัพยากรทางศาสนาอย่างโปร่งใส การขาดหลักคุณธรรม ในการบริหารงานอาจนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจจากพุทธศาสนิกชน ความเสื่อมศรัทธา และผลกระทบ เชิงลบต่อภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์ในวงกว้าง การที่พระสังฆาธิการขาดการยึดถือทศพิธราชธรรม ในการบริหาร เช่น การไม่เสียสละเพื่อหมู่คณะ การใช้อารมณ์ในการปกครอง การขาดความโปร่งใส ในการจัดการทรัพย์สินวัด ตลอดจนการไม่อดทนต่อความเห็นต่างในหมู่สงฆ์ ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิด ปัญหาในระยะยาวทั้งต่อองค์การสงฆ์และต่อศรัทธาประชาชนในระดับรากฐาน การวิจัยเชิงลึก เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการปกครองคณะสงฆ์จึงมีความจำเป็น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมและคุณธรรมของพระสังฆาธิการให้สอดคล้องกับหลักธรรม อันเป็นรากฐานของพระพุทธศาสนา (สิริพงศ์ จันทร์เสวก, 2561)

จากความสำคัญดังกล่าว การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรม กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมีความจำเป็นอย่าง ยิ่งในการสร้างองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติที่สามารถส่งเสริมความมีคุณธรรมของผู้นำสงฆ์และ มีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์เชิงลึกถึงพฤติกรรมและแนวคิดของพระสังฆาธิการเกี่ยวกับการยึดมั่น ในหลักทศพิธราชธรรมจะสามารถบ่งชี้ปัจจัยแห่งความสำเร็จ หรือข้อบกพร่องที่ต้องได้รับการ ปรับปรุง เพื่อให้การบริหารงานคณะสงฆ์สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และดำรง ไว้ซึ่งพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง อีกทั้งยังสามารถต่อยอดไปสู่การจัดอบรมพัฒนาและเสริมสร้าง คุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้นำทางพระพุทธศาสนาในระดับต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งในมิติ ขององค์กรสงฆ์และสังคมโดยรวม งานวิจัยนี้จึงไม่ได้มุ่งหวังเพียงการอธิบายความสัมพันธ์เชิงวิชาการ เท่านั้น แต่ยังเป็นการตอบโจทย์ในเชิงสังคมและศาสนาในระยะยาว ที่จะส่งเสริมความสงบสุขของ สังคมไทยบนรากฐานของพระธรรมวินัยและธรรมาภิบาลทางศาสนาอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช
4. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปี 2568 จำนวน 561 รูป จากทั้งหมด 23 อำเภอ (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2568)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปี 2568 จำนวน 226 รูป ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช” เป็นการวิจัยงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เป็นแนวทางการวิจัยที่รวมเอาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะคำถามปลายปิด (Close Ended) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบ สอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบ (Multiple Choices) มีจำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการเป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีจำนวน 40 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (Rating Scale) มีจำนวน 24 ข้อ

2. แบบสัมภาษณ์ การสร้างเครื่องมือ และการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 จัดทำแบบสัมภาษณ์ตามเนื้อหาที่ได้ศึกษา และนำข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้จัดทำไว้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา

หรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องทำการประเมินคุณภาพ ตรวจสอบเนื้อหาข้อความ คำถาม ความครอบคลุมของเนื้อหา โครงสร้างทางภาษา ความถูกต้อง และเที่ยงตรงตามหลักวิชาการ

2.2 ผู้วิจัยจะต้องนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับร่างที่ได้สร้างไว้พร้อมแบบประเมินเตรียมส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Content Validity Index: CVI) (Phuekphan, Aungsuroch, Yunibhand, & Chan, 2016) โดยผู้วิจัยจะต้องระบุความคล้ายคลึงกันของข้อมูลในแบบการสัมภาษณ์ เพื่อประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ และเพื่อให้แน่ใจว่าเหมาะสมกับคำถามงานวิจัย

2.3 การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น โดยทั่วไปควรขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้คำปรึกษา และชี้แนะเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย และในการนี้ผู้วิจัยจะได้เรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (CVI) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจะพิจารณาแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์ (Lynn, M. R. 1986) ผลของคะแนนรวมที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านให้มานั้นได้ค่าดัชนีที่คำนวณได้อยู่ระหว่าง 1.00 จึงเป็นการบ่งชี้ถึงความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิมาดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และเมื่อแบบสัมภาษณ์ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงนำไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 9 รูป/คนต่อไป

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยกำหนดค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 รูป เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) โดยผลการประเมินมีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 แสดงว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analyzed) ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าสถิติพื้นฐานคือค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ระดับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ โดยใช้สถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และแปลความหมายของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามเกณฑ์การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของ พิสณุ ฟองศรี (2552)

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการการศึกษาในเอกสารต่าง ๆ โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากพระไตรปิฎก บทความ หนังสือ รายงาน การวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์รายงานการประชุมเอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ในประเด็นของความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในรูปแบบกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์แบบสรุปตามสาระสำคัญของเนื้อหาที่กำหนดไว้โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นหัวข้อ ดังนี้

5.1 วิเคราะห์การใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการ

5.2 วิเคราะห์แนวคิดการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลการให้สัมภาษณ์เชิงลึกโดยการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช

5.4 การสร้าง และการพิสูจน์บทสรุปของเนื้อหาการวิจัย โดยการนำแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยต่าง ๆ ทางวิชาการ รวมถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาสร้างเป็นบทสรุปร่วมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรม และตรงต่อข้อเท็จจริง รวมถึงข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า พระสังฆาธิการที่มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านตบะ (ความเพียร) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านศีล (การรักษาศีล) ส่วนด้านปริจาคะ (การเสียสละ) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า พระสังฆาธิการที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการสาธารณูปการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการปกครอง และด้านการศาสนศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกระดับสูง .806 และรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงที่สุดคือ การใช้หลักทศพิธราชธรรมด้านมัทวะ (ความอ่อนโยน) กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ด้านการสาธารณูปการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .719 รองลงมา คือ การใช้หลักทศพิธราชธรรม ด้านขันติ (ความอดทน) กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ด้านการศาสนศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .703 และคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับน้อยที่สุด คือ การใช้หลักทศพิธราชธรรม ด้านอภิกโกธะ (ไม่โกรธ) กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .517

4. การนำหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราชควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยยึดหลักทศพิธราชธรรมในการแบ่งปันความรู้และสร้างโอกาสทางการศึกษา หลักศีลและอาชวชะในการบริหารงานด้วยความโปร่งใส ซื่อตรง และเป็นธรรม หลักมัทวะในการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพและเมตตา และหลักอวิโรธนะในการยึดมั่นพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษาควรส่งเสริมหลักตปะเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านการศึกษาสงเคราะห์ควรยึดหลักทานและบริจาคในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรอาศัยหลักบริจาค อาชวชะ มัทวะ และตปะเพื่อเผยแผ่ธรรมอย่างเหมาะสมกับสังคมร่วมสมัย สำหรับด้านการสาธารณูปการควรยึดหลักอาชวชะ อวิหิงสา และบริจาคในการบริหารทรัพยากรอย่างโปร่งใสและเกิดประโยชน์สูงสุด ขณะที่ด้านการสาธารณสงเคราะห์ควรยึดหลักทาน บริจาค อวิหิงสา และขันติ เพื่อช่วยเหลือประชาชนด้วยความเมตตา เสียสละ และไม่เลือกปฏิบัติ อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของคณะสงฆ์และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักทศพิธราชธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าพระสังฆาธิการส่วนใหญ่ตระหนัก

ถึงความสำคัญของการนำหลักธรรมว่าด้วยคุณสมบัติของผู้นำมาใช้ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างจริงจัง ผลดังกล่าวแสดงถึงความเข้าใจและการยอมรับว่าทศพิธราชธรรมเป็นกรอบคุณธรรมที่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในบริบทสังคมปัจจุบัน ซึ่งต้องเผชิญกับความคาดหวังจากทั้งคณะสงฆ์และประชาชน พบว่าด้านตบะ (ความเพียร) อาจอธิบายได้ว่าพระสงฆ์มีการปฏิบัติงานที่จำนวนมาก ทั้งด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณ สงเคราะห์ จึงจำเป็นต้องอาศัยความเพียร ความเข้มแข็งทางจิตใจ และความเสียสละส่วนตนในการปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ความเพียรจึงเป็นคุณธรรมที่พระสงฆ์นำมาใช้เป็นรูปธรรมในชีวิตประจำวัน และการทำงานมากที่สุด ส่งผลให้มีการรับรู้และประเมินค่าสูงกว่าด้านอื่น ด้านศีล (การรักษาศีล) ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทพื้นฐานของพระสงฆ์ในฐานะสมณเพศที่ต้องเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน การยึดมั่นในศีลเป็นรากฐานสำคัญของความน่าเชื่อถือ ความศรัทธา และความชอบธรรมในการใช้อำนาจการปกครอง แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ให้ความสำคัญกับการประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นหลักในการดำรงตำแหน่งและบริหารงาน ในขณะที่ด้านปริจาคะ (การเสียสละ) สะท้อนข้อจำกัดบางประการในเชิงโครงสร้างและบริบทการทำงานของพระสงฆ์ เช่น ภาระหน้าที่ด้านการบริหารที่เพิ่มขึ้น กรอบระเบียบทางการปกครอง และข้อจำกัดด้านทรัพยากร ทำให้การแสดงออกด้านการเสียสละในรูปของการสละประโยชน์ส่วนตนหรือทรัพยากรอย่างเป็นรูปธรรมอาจทำได้ไม่เต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระปลัดวรณไชย มะยงค์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยหลักทศพิธราชธรรมในจังหวัดชุมพร พบว่า ผลการวิจัยที่พบว่าการใช้หลักทศพิธราชธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ อวิหิงสา อวิโรธนะ และขันติ สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ให้ความสำคัญกับ “การปกครองเชิงคุณธรรม” มากกว่าการใช้อำนาจตามโครงสร้างเพียงอย่างเดียว โดยหลักอวิหิงสาแสดงถึงการบริหารที่ไม่เบียดเบียน ไม่กดขี่ และไม่สร้างความเดือดร้อนแก่พระภิกษุสามเณรหรือประชาชน (พระปลัดวรณไชย มะยงค์, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตใจและศูนย์รวมศรัทธาของชุมชน ขณะเดียวกันหลักอวิโรธนะที่มีค่าเฉลี่ยสูง สะท้อนถึงความสามารถในการประสานความแตกต่างและหลีกเลี่ยงความขัดแย้งภายในองค์กรสงฆ์และระหว่างวัดกับชุมชน การบริหารบนฐานของความไม่ขัดแย้งช่วยให้การดำเนินงานด้านการปกครอง การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์เป็นไปอย่างราบรื่น ลดแรงต้าน และเอื้อต่อความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ส่วนหลักขันติสะท้อนถึงความอดทน อดกลั้น และความสามารถในการรับมือกับปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ อันเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในบริบทสังคมที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การที่พระสงฆ์สามารถบูรณาการหลักอวิหิงสา อวิโรธนะ และขันติ เข้ากับงานด้านสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ได้อย่างเหมาะสม แสดงให้เห็นถึงการบริหารที่มุ่งสร้างความสงบสุข ความสามัคคี และความเกื้อกูลต่อชุมชนเป็นสำคัญ

2. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าพระสังฆาธิการมีศักยภาพและความสามารถในการบริหารงานคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ แสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการให้ความสำคัญกับการพัฒนาวัด ศาสนสถาน และสาธารณูปโภคที่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์ของทั้งพระสงฆ์และประชาชนในชุมชน การดำเนินงานด้านนี้มักเห็นผลเป็นรูปธรรมชัดเจน จึงได้รับการรับรู้และประเมินในระดับสูง ด้านการปกครอง ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถของพระสังฆาธิการในการกำกับดูแล และประสานงานภายในองค์กรสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย และระเบียบคณะสงฆ์ การบริหารด้านการปกครองที่อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงการเน้นความเป็นระเบียบ ความสงบเรียบร้อย และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของพระภิกษุสามเณรและชุมชน โดยอาศัยความเมตตา ความอดทน และการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งเป็นหลัก ส่วนด้านการศาสนา สะท้อนถึงข้อจำกัดบางประการในการพัฒนางานด้านการศึกษา เช่น ข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ เวลา และการปรับตัวของรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบันและความสนใจของเยาวชน อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นโอกาสในการพัฒนา โดยพระสังฆาธิการสามารถบูรณาการงานด้านการศาสนศึกษากับการเผยแผ่และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความน่าสนใจในการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาอัครพงษ์ พูลผล และคณะ ได้วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกาย ของเจ้าอาวาสในจังหวัดชุมพร ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทุกภารกิจหลักของคณะสงฆ์ เพื่อให้การปกครองและการดำเนินงานของวัดสอดคล้องกับพระธรรมวินัยและบริบทสังคมร่วมสมัย ด้านการปกครอง ผลการวิจัยสะท้อนว่าเจ้าอาวาสมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำสูงสุดของวัด จำเป็นต้องมีความเข้าใจหน้าที่และอำนาจหน้าที่ของตนอย่างชัดเจน รวมทั้งมีแบบแผนในการกำกับดูแลพระภิกษุสามเณรให้ประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามพระธรรมวินัย ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเป็นระเบียบ ความสามัคคี และความศรัทธาของญาติโยมต่อคณะสงฆ์ ด้านการศึกษา พบว่าควรส่งเสริมการจัดการศึกษาให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้รอบด้าน ทั้งพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี และการศึกษาปริยัติสามัญ เพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพทางปัญญาและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความคาดหวังของประชาชน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นความสำคัญของการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป โดยวัดสามารถเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการสนับสนุนด้านการศึกษา ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมในระยะยาว ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการเผยแผ่ธรรมะ รวมถึงการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมอย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและสังคมปัจจุบัน เพื่อให้พระพุทธศาสนาเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ด้านการสาธารณูปการ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาวัดควรมุ่งเน้นความคุ้มค่าและประโยชน์ใช้สอย โดยการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ร่มรื่น สวยงาม และการก่อสร้างเสนาสนะเท่าที่จำเป็น จะช่วยให้วัดเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมและการใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สุดท้าย ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่าคณะสงฆ์ควรมีบทบาทเชิงรุกในการมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การดูแลพระภิกษุอาพาธ และการสนับสนุนโครงการพัฒนาสังคม ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของคณะสงฆ์ในฐานะศูนย์กลางแห่งความเมตตาและการเกื้อกูล อันจะนำไปสู่การสร้าง ความศรัทธา ความร่วมมือ และความยั่งยืนของพระพุทธศาสนาและสังคมโดยรวม (พระมหาอักรพงษ์ พูลผล และคณะ, 2561)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกในระดับสูง ($r = .806$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่า ยิ่งพระสังฆาธิการนำหลักทศพิธราชธรรมไปประยุกต์ใช้มากเท่าใด ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในทุกด้านก็ยิ่งสูงขึ้นเท่านั้น สะท้อนว่าหลักทศพิธราชธรรมเป็นกรอบคุณธรรมที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทการบริหารคณะสงฆ์ในสังคมปัจจุบันอย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่าคู่ที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุด คือ การใช้หลักทศพิธราชธรรมด้านมัททวะ (ความอ่อนโยน) กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณูปการ ($r = .719$) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า งานด้านสาธารณูปการจำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกับพระภิกษุ สามเณร ชุมชน และหน่วยงานภายนอก ความอ่อนโยน สุภาพ และการเปิดรับความคิดเห็นของผู้อื่น จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาวัดและสาธารณประโยชน์ให้เกิดประสิทธิภาพและได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย รองลงมา คือ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักขันติ (ความอดทน อดกลั้น) กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษา ($r = .703$) ซึ่งสะท้อนว่าการจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาเป็นภารกิจที่ต้องใช้เวลา ความต่อเนื่อง และความเพียรพยายามสูง ทั้งในการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรศึกษาอย่างจริงจัง พระสังฆาธิการที่มีขันติจึงสามารถขับเคลื่อนงานด้านการศึกษาได้อย่างมั่นคง แม้จะเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากรหรือแรงจูงใจของผู้เรียน ส่วนคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับน้อยที่สุด คือ หลักอภิกโรธ (ไม่โกรธ) กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($r = .517$) แม้จะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ยังมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการไม่โกรธและการควบคุมอารมณ์มีส่วนช่วยให้การช่วยเหลือด้านการศึกษาเป็นไปอย่างสงบและไม่เกิดความขัดแย้ง อย่างไรก็ตาม งานด้านการศึกษาสงเคราะห์อาจต้องอาศัยปัจจัยอื่นร่วมด้วย เช่น ทรัพยากร งบประมาณ และเครือข่ายความร่วมมือ จึงทำให้ระดับความสัมพันธ์ไม่สูงเท่าด้านอื่น โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ชัดว่าหลักทศพิธราชธรรมมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในทุกมิติ โดยเฉพาะคุณธรรมด้านมัททวะและขันติ ซึ่งมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการกิจ

เชิงปฏิบัติของคณะสงฆ์ ผลดังกล่าวสนับสนุนแนวคิดว่าการพัฒนาการบริหารคณะสงฆ์ควรมุ่งเสริมสร้างคุณธรรมผู้นำควบคู่กับทักษะการบริหาร เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความศรัทธา และนำไปสู่ความยั่งยืนของคณะสงฆ์และสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระปลัดวรณไชย มะยงค์ ได้ศึกษา การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยหลักทศพิธราชธรรมในจังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการนำหลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันทางบวกในระดับสูง ($r = 0.83$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ตั้งอยู่บนฐานของหลักทศพิธราชธรรม ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพ ความเป็นระบบ และความน่าเชื่อถือในการดำเนินงานของคณะสงฆ์ ทั้งยังสะท้อนว่าหลักธรรมดังกล่าวมีความสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในการในบริบทสังคมร่วมสมัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการศึกษาที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.84$) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จำเป็นต้องอาศัยคุณธรรมผู้นำอย่างศีล อาชวชะ ขันติ และตปะ เพื่อกำกับการเรียนการสอนให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยและหลักวิชาการ พระสงฆ์การที่ยึดหลักทศพิธราชธรรมย่อมสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีวินัย ความเพียร และความเมตตา ส่งผลให้การพัฒนาศาสนิกศึกษามีความมั่นคงและยั่งยืน ด้านการสาธารณูปการ ($r = 0.80$) ซึ่งสะท้อนว่าการพัฒนาวัดและสาธารณประโยชน์ต้องอาศัยหลักทาน บริจาคะ มัททวะ และอวิหิงสาเป็นสำคัญ เพื่อสร้างความร่วมมือ ความศรัทธา และความไว้วางใจจากชุมชน การบริหารบนฐานคุณธรรมช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างโปร่งใส คุ่มค่า และตอบสนองประโยชน์ส่วนรวมได้ ส่วนด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($r = 0.77$) แม้มีความสัมพันธ์ต่ำกว่าสองด้านแรก แต่ยังอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าหลักทศพิธราชธรรมมีบทบาทต่อการขยายโอกาสทางการศึกษาและการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะหลักทาน อาชวชะ มัททวะ และขันติ ซึ่งช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นธรรม โปร่งใส และดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การนำหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในมิติด้านการศาสนศึกษา สาธารณูปการ และการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นภารกิจหลักที่ต้องอาศัยทั้งคุณธรรมผู้นำและการบริหารจัดการที่ดี อันนำไปสู่ความเข้มแข็ง ความศรัทธา และความยั่งยืนของคณะสงฆ์และสังคม (พระปลัดวรณไชย มะยงค์, 2565)

4. การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การนำหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกรอบคุณธรรมที่มีความครอบคลุมเหมาะสม และสอดคล้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการในทุกมิติของการบริหาร ทั้งด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ หลักทศพิธราชธรรมช่วยกำกับการใช้อำนาจให้ตั้งอยู่บนฐานของความยุติธรรม ความโปร่งใส ความเมตตา และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ส่งผลให้การบริหารกิจการ

คณะสงฆ์มีความเป็นระบบ ลดความขัดแย้ง และสร้างความศรัทธาจากพระภิกษุสามเณรและประชาชน ในเชิงอภิปรายผล พบว่า หลักทาน บริจาคะ ศีล และอาชวชะ มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารเชิงโครงสร้างและทรัพยากร โดยช่วยให้การจัดสรรงบประมาณ การดำเนินโครงการ และการตัดสินใจต่าง ๆ เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างเป็นธรรม ขณะที่หลักมัททวะ อวิหิงสา อักโกธะ และขันติ สะท้อนมิติของภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมที่เน้นความอ่อนโยน การไม่เบียดเบียน การอดทนอดกลั้น และการจัดการความขัดแย้งด้วยสติ ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งกับบริบทการปกครองคณะสงฆ์ที่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนทางจิตใจและความสามัคคีในหมู่คณะ ส่วนหลักตปะ และอวิโรธนะช่วยเสริมความเข้มแข็งด้านวินัย ความเพียร และความถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย และระเบียบคณะสงฆ์ การประยุกต์ใช้หลักทศพิธราชธรรมในแต่ละด้านของกิจการคณะสงฆ์ ยังชี้ให้เห็นว่าการบริหารที่ดีมิได้มุ่งเพียงประสิทธิภาพเชิงผลงานเท่านั้น แต่ต้องควบคู่กับคุณธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูสุรัสวดีวิหารการ เขมธมโม (รอดแก้ว) ได้ศึกษา การใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า ในจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธรรมยุต) คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธรรมยุต) ผลการศึกษาพบว่า ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า พระสังฆาธิการคณะธรรมยุตในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมากถึง 10 ด้าน แสดงให้เห็นถึงการตระหนักรู้และให้ความสำคัญต่อการบริหารบนฐานของคุณธรรมและพระธรรมวินัยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านทานซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนบทบาทของพระสังฆาธิการในฐานะผู้นำทางจิตใจที่มุ่งเน้นการเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการเกื้อกูลพระภิกษุสามเณร รวมถึงประชาชนในชุมชน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างศรัทธาและความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณะสงฆ์กับสังคม ด้านอวิหิงสา ซึ่งสะท้อนแนวโน้มการบริหารที่เน้นความไม่เบียดเบียน การใช้ความเมตตาและสันติวิธีในการปกครองคณะสงฆ์ (พระครูสุรัสวดีวิหารการ เขมธมโม (รอดแก้ว), 2562) สอดคล้องกับบริบทการอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสามเณรที่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนทางจิตใจและการลดความขัดแย้งภายในองค์กรสงฆ์ ขณะที่ด้านอักโกธะ อาจสะท้อนความท้าทายของพระสังฆาธิการในการควบคุมอารมณ์และจัดการสถานการณ์ที่มีความกดดันจากภาระงาน ความคาดหวังของชุมชน และข้อจำกัดด้านทรัพยากร

สรุป

การส่งเสริมให้นำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช นับเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับระบบการปกครองคณะสงฆ์ให้ตั้งอยู่บนรากฐานของคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างรอบด้าน หลักทานช่วยปลูกฝังจิตสาธารณะและความเสียสละของพระสังฆาธิการในการทำงานเพื่อส่วนรวม หลักศีลและอาชวชะช่วยกำกับให้การบริหารเป็นไปด้วยความสุจริต โปร่งใส และยึดมั่นในพระธรรมวินัยเป็นหลักสำคัญ ขณะที่หลักมัททวะและขันติช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำที่อ่อนน้อม สุขุม อดทนต่อปัญหาและแรง

กตัญญูในการปกครอง ส่งผลให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างรอบคอบและเป็นธรรม หลักอักษิณะ และอวิหิงสาช่วยลดความขัดแย้งภายในหมู่คณะ สร้างบรรยากาศแห่งความเมตตา เอื้ออาทร และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หลักอวิโรธนะมีบทบาทสำคัญในการรักษาความเป็นเอกภาพของคณะสงฆ์ โดยทำให้การบริหารไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัย กฎหมาย และขนบธรรมเนียมที่ดั่งามของสังคม แนวทางการส่งเสริมควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการบูรณาการหลักทศพิธราชธรรมไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะสงฆ์ระดับจังหวัด การจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการให้สามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้กับบทบาทหน้าที่จริง รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรมีระบบติดตามและประเมินผลการบริหารงานที่เน้นมิติคุณธรรมควบคู่กับประสิทธิภาพเชิงภารกิจ เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์เกิดความเข้มแข็ง โปร่งใส เป็นที่ศรัทธาของประชาชน และสามารถตอบสนองต่อบริบทสังคมปัจจุบันได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรกำหนดให้หลักทศพิธราชธรรมเป็นกรอบนโยบายด้านคุณธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ระดับจังหวัด โดยบูรณาการเข้ากับแผนงานการปกครองคณะสงฆ์ การบริหารวัด และการทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อให้พระสังฆาธิการใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ การวางแผน และการกำกับดูแลภารกิจคณะสงฆ์อย่างเป็นระบบ โปร่งใส และสอดคล้องกับพระธรรมวินัย
2. ควรพัฒนาหลักสูตรอบรมและพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ โดยเน้นการประยุกต์ใช้หลักทศพิธราชธรรมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้าน เช่น การปกครอง การศาสนศึกษา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม โดยเฉพาะด้านมัททวะ ขันติ และอวิหิงสา ซึ่งมีความสัมพันธ์สูงกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์
3. ควรส่งเสริมให้มีระบบการบริหารและการประเมินผลการทำงานของพระสังฆาธิการบนฐานคุณธรรมควบคู่กับผลสัมฤทธิ์ของงาน โดยนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้เป็นตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ เพื่อสะท้อนพฤติกรรมกรรมการบริหารที่เน้นความเสียสละ ความอดทน ความเมตตา และความซื่อตรง อันจะช่วยยกระดับความน่าเชื่อถือและความศรัทธาของคณะสงฆ์ในสายตาประชาชน
4. ควรสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีระหว่างพระสังฆาธิการในระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ เพื่อเผยแพร่รูปแบบการบริหารที่ประสบความสำเร็จจากการใช้หลักทศพิธราชธรรม โดยเฉพาะการนำหลักมัททวะและอวิหิงสามาใช้ในการพัฒนาวัดและการสาธารณูปการให้เกิดความคุ้มค่าและยั่งยืน
5. ควรเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และชุมชน ในการพัฒนากิจการด้านศาสนศึกษาและสาธารณสงเคราะห์ โดยยึดหลักทศพิธราชธรรม

เป็นฐานคุณธรรมในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของสังคมได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักทศพิธราชธรรมรายข้อในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักทศพิธราชธรรมในศตวรรษที่ 21
3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักทศพิธราชธรรม

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระครูสุรัตวิহারการ เขมธมโม (รอดแก้ว). (2562). การใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระปลัดวรรณไชย มะยงค์. (2565). การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยหลักทศพิธราชธรรมในจังหวัดชุมพร. วารสารฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 8(1), 1518-1531.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2555). พระพุทธศาสนาในฐานะเสาหลักของสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2559). ทศพิธราชธรรม: หลักธรรมสำหรับผู้หน้าที่แท้จริง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2560). ทศพิธราชธรรมกับภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาอัครพงษ์ พูลผล, บรรเจิด เจริญเวช, และวาสนา จาตุรัตน์. (2561). แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกาย: กรณีศึกษา การบริหารของเจ้าอาวาสของวัดในจังหวัดชุมพร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พิสนุ ฟองศรี. (2552). วิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: พรอพเพอตีฟรันท.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2562). รายงานสถานการณ์พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

- สิริพงศ์ จันทร์เสวก. (2561). คุณธรรมของผู้นำกับการบริหารงานคณะสงฆ์. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาพระวิทยากร.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement.
- Lynn, M. R. (1986). Determination and Quantification of Content Validity. Nursing Research.
- Phuekphan, P., Aunguroch, Y., Yunibhand, J., & Chan, S. W. C. (2016). Psychometric properties of the Thai version of Copenhagen burnout inventory (T-CBI) in Thai nurses. Journal of Health Research. 30(2), 135–142.

การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียน
ตามหลักอริยบท 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8
เมืองสองอ่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครศรีธรรมราช เขต 2*

ACADEMIC ADMINISTRATION FOR ENHANCING READING AND WRITING
ACHIEVEMENT BASED ON THE PRINCIPLES OF IDDHIPADA IV OF
EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN EDUCATIONAL NETWORK CENTER 8
MUANG SONG ANG UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สันทิรี บุญฤทธิ์*, ปรีชา สามัคคี, มะลิวัลย์ โยธารักษ์

Sansiree Boonrithi*, Pricha Samakkhi, Maliwan Yotharak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: Sansiree.boonrithi@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียน 2) ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท 4 และ 3) นำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอริยบท 4 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ จำนวน 15 คน ผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 5 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเขียนอย่างหลากหลาย เช่น การอ่านก่อนเข้าเรียน การจัดมุมหนังสือในห้องเรียน การใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ และการฝึกคัดลายมือ

* Received March 16, 2026; Revised June 18, 2026; Accepted June 23, 2026

อย่างไรก็ตามยังพบปัญหา ได้แก่ ความแตกต่างของความสามารถของผู้เรียน การขาดแคลนสื่อการอ่านที่ทันสมัย และการสนับสนุนจากครอบครัวไม่ต่อเนื่อง

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ วิริยะ การส่งเสริมความเพียรในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จิตตะ การเอาใจใส่ติดตามพัฒนาการของผู้เรียน และวิมังสา การวิเคราะห์และปรับปรุงการดำเนินงาน

3. ผลการประเมินแนวทางพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่าแนวทางดังกล่าวมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, การอ่านและการเขียน, อิทธิบาท 4, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ABSTRACT

This research aimed to: (1) study the conditions of academic administration for enhancing reading and writing achievement; (2) examine the guidelines for academic administration based on the principles of Iddhipada IV; and (3) propose and evaluate the academic administration guidelines for enhancing reading and writing achievement based on the principles of Iddhipada IV. This study employed a qualitative research approach. Data were collected through documentary research, in-depth interviews, and focus group discussions. The key informants consisted of 15 participants including school administrators, deputy administrators, and teachers responsible for academic affairs. In addition, five experts participated in the in-depth interviews and seven experts took part in the focus group discussion. The data were analyzed using descriptive analysis.

The results revealed that:

1. Schools organized various activities to promote students' reading and writing skills, such as daily reading activities before class, classroom reading corners, the use of the library as a learning resource, and handwriting practice. However, several problems were identified, including differences in students' ability levels, insufficient modern reading materials, and inconsistent support from families.

2. The guidelines for academic administration based on the principles of Iddhipada IV consisted of four components: Chanda (motivation or aspiration), Viriya (effort and perseverance in organizing learning activities), Citta (attention and close monitoring of students' development), and Vimamsa (analysis and improvement of academic administration).

3. The evaluation results indicated that the experts agreed that the proposed guidelines were appropriate and could be effectively applied to develop academic administration for enhancing students' reading and writing achievement.

Keywords: Academic Administration, Reading and Writing, Iddhipada IV, Achievement

บทนำ

การจัดการศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศ เนื่องจากการศึกษามีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) การบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553; สันติ บุญภิรมย์, 2562)

ทักษะการอ่านและการเขียนเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้ภาษาไทยและเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ผู้เรียนที่มีทักษะการอ่านและการเขียนที่ดีจะสามารถทำความเข้าใจเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูล และสื่อสารความคิดของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) อย่างไรก็ตาม จากรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาพบว่า ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับทักษะการอ่านและการเขียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ และจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

ทักษะการอ่านและการเขียนเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญต่อการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ การคิดวิเคราะห์ และการสื่อสาร ผู้เรียนที่มีทักษะการอ่านและการเขียนที่ดีจะสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงหลายปีที่ผ่านมา พบว่าผู้เรียนจำนวนหนึ่งยังมีปัญหาด้านการอ่านออกเขียนได้ การอ่านจับใจความ และการสื่อสารด้วยการเขียน ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวม โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากร สื่อการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างผู้เรียน

ผลการทดสอบระดับชาติ ทั้งการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (Reading Test: RT) การประเมินคุณภาพผู้เรียน (National Test: NT) และการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะด้านการอ่านและการเขียนยังเป็นประเด็น

สำคัญที่สถานศึกษาต้องเร่งดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ประกอบด้วยสถานศึกษาหลายแห่งที่มีบริบทเป็นโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง มีความแตกต่างของผู้เรียนทั้งด้านพื้นฐานทางวิชาการและสภาพแวดล้อมทางสังคม ส่งผลให้การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนยังเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง อีกทั้งศูนย์เครือข่ายดังกล่าวมีการดำเนินงานร่วมกันด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการศึกษารูปแบบและแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียน

ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากการใช้หลักการบริหารทางการศึกษาแล้ว การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการยังสามารถช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้ โดยเฉพาะหลักอริยบท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน ประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความพอใจและความรักในงาน วิริยะ คือ ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน จิตตะ คือ ความเอาใจใส่และตั้งใจในการทำงาน และวิมังสา คือ การพิจารณาไตร่ตรองและปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานอย่างมีเหตุผล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2558) หลักธรรมดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาการเรียนการสอนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอริยบท 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอริยบท 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอริยบท 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่าง สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลัก อธิปไตย 4 และการประเมินแนวทางดังกล่าว เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดศูนย์เครือข่ายการศึกษา ที่ 8 เมืองสองอ่าง จำนวน 15 คน ซึ่งมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 3 ปี นอกจากนี้ ยังมีผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 5 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 7 คน เพื่อร่วมพิจารณาและประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการที่ผู้วิจัยนำเสนอ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบ ประเมินการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เครื่องมือมีความ เหมาะสมและสามารถใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดย คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แสดงว่าเครื่องมือมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการจัดสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อร่วมกันพิจารณาและ ประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอธิปไตย 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ข้อมูลที่ได้จากการ วิจัยนำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และนำเสนอ ผลการวิจัยในลักษณะการพรรณนาความ เพื่อสรุปสภาพ แนวทาง และผลการประเมินแนวทาง การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนของสถานศึกษา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) จากนั้นสรุปและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบความเรียง ตารางสรุป และแผนภาพสังเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียน จากการศึกษาพบว่า สถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่าง มีการดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียนของผู้เรียนอย่างหลากหลาย เช่น การจัดกิจกรรมอ่านก่อนเข้าเรียน การจัดมุมหนังสือในห้องเรียน การใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ การฝึกคัดลายมือ และการเขียนบันทึก อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาและอุปสรรคบางประการ ได้แก่ ความแตกต่างของระดับความสามารถของผู้เรียน การขาดแคลนสื่อการอ่านที่ทันสมัย เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จำกัด และการสนับสนุนจากครอบครัวที่ไม่ต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียนยังไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอิทธิบาท 4 ผลการศึกษพบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการในการบริหารงานวิชาการสามารถช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

2.1 ฉันทะ การสร้างความพอใจและแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน โดยผู้บริหารส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเห็นความสำคัญของการอ่านและการเขียน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน

2.2 วิริยะ การส่งเสริมความเพียรพยายามในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยครูดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเขียนอย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกอ่าน การฝึกเขียน และกิจกรรมเสริมทักษะ พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

2.3 จิตตะ การเอาใจใส่และตั้งใจในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยครูมีการดูแล ให้คำแนะนำ และติดตามพัฒนาการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งมีการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนอย่างใกล้ชิด

2.4 วิมังสา การใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์และการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน โดยสถานศึกษามีการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง

3. ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอิทธิบาท 4 ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอิทธิบาท 4 มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็น

ประโยชน์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. สภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียน จากผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนิเทศติดตาม และการวัดและประเมินผล เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการอ่านและการเขียนดีขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ อุทัย บุญประเสริฐ ที่กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาที่มีหลักสูตรเป็นแกนกลาง โดยผู้บริหารต้องกำกับดูแลการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2540) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิต บุญเลิศ ที่ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยต้องอาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในการดำเนินงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่างมีการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (วิจิต บุญเลิศ, 2559) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ รุจิร ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม ที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรในสถานศึกษาว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ (รุจิร ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์; สันติ บุญภิรมย์ ที่กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียน โดยผู้บริหารต้อง

สนับสนุนให้ครูใช้วิธีการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553; สันติ บุญภิรมย์, 2562) ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัคพร บุญเคล้า ศึกษาเรื่องยุทธวิธีพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้ปัจจัยด้านการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ จะช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายสามารถช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านภาษาไทยได้ดีขึ้น (ภัคพร บุญเคล้า, 2565)

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอิทธิบาท 4 จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการ สามารถช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ที่กล่าวว่า อิทธิบาท 4 เป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน เนื่องจากประกอบด้วยความพอใจในสิ่งที่ทำ ความเพียรพยายาม ความเอาใจใส่ และการพิจารณาไตร่ตรอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2558) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สมพร เทพสิทธิา ที่กล่าวว่า อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานและทำให้บุคคลเกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการช่วยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความตั้งใจในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สมพร เทพสิทธิา (2552) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิฑูรย์ วิฑูรย์เมธี ที่ศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคีสันธุ์ เขต 2 พบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาช่วยส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษามีแรงจูงใจในการทำงาน มีความรับผิดชอบต่องานที่ และสามารถพัฒนาการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาวิฑูรย์ วิฑูรย์เมธี, 2561) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรินทร์ พร้อมใจ ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า หลักอิทธิบาท 4 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานและการพัฒนาการศึกษาได้ เนื่องจากช่วยสร้างแรงจูงใจในการทำงานและส่งเสริมให้บุคลากรมีความรับผิดชอบต่องานที่ของตนเอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเมื่อผู้บริหารและครูนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารงานวิชาการ จะช่วยให้เกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (วชิรินทร์ พร้อมใจ, 2561)

ผลการวิจัยครั้งนี้อาจแตกต่างจากแนวคิดการบริหารการศึกษาในบางแนวทางที่เน้นการบริหารเชิงเทคนิคหรือเชิงระบบเพียงอย่างเดียว เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารเชิงพุทธบูรณาการที่เน้นการพัฒนาทั้งด้านประสิทธิภาพในการทำงานและด้านคุณธรรมของผู้ปฏิบัติงาน จึงช่วยให้การบริหารงานวิชาการเกิดความสมดุลทั้งด้านประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน

3. ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอิทธิบาท 4 จากผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่าง โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวทางดังกล่าวมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ทั้งในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนิเทศติดตาม และการวัดประเมินผลเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียน มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล ศรีทอง เรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับคุณภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแนวทางการบริหารงานวิชาการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นได้ผ่านกระบวนการศึกษาสภาพปัญหา การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงทำให้นโยบายดังกล่าวมีความสอดคล้องกับสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนในเครือข่ายการศึกษา (โกศล ศรีทอง, 2553) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิต บัญเลิศ เรื่องปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า การบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา (วิจิต บัญเลิศ, 2559) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับ หลักอิทธิบาท 4 ของพระพุทธมุนี (ป.อ.ปยุตโต) ที่กล่าวว่า อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงาน เนื่องจากประกอบด้วยความพอใจในงาน (ฉันทะ) ความเพียรพยายาม (วิริยะ) ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน (จิตตะ) และการพิจารณาไตร่ตรองเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน (วิมังสา) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานและการพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระพุทธมุนี (ป.อ.ปยุตโต), 2558) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการกับการบริหารงานวิชาการ ช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูมีแรงจูงใจในการทำงาน มีความเพียรพยายามในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีการวิเคราะห์ปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในสถานศึกษาแต่ละแห่งอาจให้ผลแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษา ความพร้อมของครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงการสนับสนุน

จากผู้บริหารสถานศึกษา หากสถานศึกษามีการส่งเสริมและสนับสนุนการนำแนวทางดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินงานอย่างจริงจัง ก็จะช่วยทำให้การบริหารงานวิชาการเกิดประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การนิเทศ กำกับ ติดตาม 3) การวัดและประเมินผล 4) ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน และ 5) ผลสัมฤทธิ์ด้านการเขียน โดยในการดำเนินงานดังกล่าวได้นำ หลักอิทธิบาท 4 มาเป็นแนวคิดสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการ ได้แก่

1. ฉันทะ (การมีใจรักและความพอใจในการปฏิบัติงาน)
2. วิริยะ (ความเพียรพยายามในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง)
3. จิตตะ (การเอาใจใส่ มุ่งมั่น และติดตามการดำเนินงาน)
4. วิมังสา (การพิจารณา วิเคราะห์ และปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน)

ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์องค์ความรู้จากผลการวิจัย โดยสามารถสรุปเป็นกระบวนการดำเนินงานได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์บริบท สภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา สถานศึกษาศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียน วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจำเป็น รวมทั้งศึกษาบริบทของสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนางานวิชาการ

2. การวางแผนการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาการอ่านและการเขียน สถานศึกษากำหนดแนวทางและแผนพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนิเทศ และการวัดและประเมินผลด้านการอ่านและการเขียน โดยให้ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

3. การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเขียนที่หลากหลาย เช่น การจัดมุมอ่านหนังสือ กิจกรรมอ่านออกเสียง การอ่านจับใจความ การฝึกเขียนอย่างต่อเนื่อง และการบูรณาการกิจกรรมการอ่านและการเขียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

4. การนิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงาน ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยให้ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาแก่ครูผู้สอน ติดตามพัฒนาการของผู้เรียน และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน

5. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สถานศึกษาดำเนินการวัดและประเมินผลทักษะการอ่านและการเขียนของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น แบบทดสอบ แบบประเมินทักษะ และการวิเคราะห์ผลงานของผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้

6. การวิเคราะห์ผลและปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษานำผลการประเมินมาวิเคราะห์และสรุปผล เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การนิเทศ และการบริหารงานวิชาการ เพื่อให้การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากกระบวนการดังกล่าว สามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ว่า การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียน จำเป็นต้องอาศัยการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยนำหลักอิทธิบาท 4 มาเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานทั้งในด้านการสร้างแรงจูงใจ ความเพียรพยายาม การเอาใจใส่ติดตาม และการวิเคราะห์ปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการอ่านและการเขียนที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 โมเดลการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอิทธิบาท 4

สรุป

การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 และนำเสนอพร้อมทั้งประเมินแนวทางการบริหาร

งานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

สถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เมืองสองอ่าง มีการดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียนของผู้เรียนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอ่านก่อนเข้าเรียน การจัดมุมหนังสือในห้องเรียน การใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ และการฝึกคัดลายมือ อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ได้แก่ ความแตกต่างของระดับความสามารถของผู้เรียน การขาดแคลนสื่อการอ่านที่ทันสมัย และการสนับสนุนจากครอบครัวที่ไม่ต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการสามารถช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยประกอบด้วย ฉันทะ การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ วิริยะ การส่งเสริมความเพียรพยายามในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จิตตะ การเอาใจใส่ติดตามพัฒนาการของผู้เรียน และวิมังสา การวิเคราะห์และปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า แนวทางดังกล่าวมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการหลัก อิทธิบาท 4 เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูผู้สอนมีแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนด้านการบริหารงานวิชาการ โดยจัดให้มีการอบรมหรือพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของผู้เรียน
3. ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนการพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียนให้มีความชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันพัฒนาทักษะด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียน และสนับสนุนการดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนตามหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนากิจการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ครูผู้สอนควรนำหลัก ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะด้านการอ่านและการเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากิจการการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน
4. ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอนผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อให้ครูสามารถร่วมกันพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- โกศล ศรีทอง. (2553). คุณลักษณะของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับคุณภาพการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริม.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2551). ทำอย่างไรจึงเรียนเก่ง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2558). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ: จันทรเพ็ญ.
- พระมหาวิวัฒน์ วิวฒณเมธี. (2561). การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภักพร บุญเคล้า. (2565). ยุทธวิธีการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้ปัจจัยด้านการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในเขตตรวจราชการที่ 13. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รุจิร ภูสาระ และ จันทราณี สงวนนาม. (2565). การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- วัชรินทร์ พร้อมใจ. (2561). แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิชิต บุญเลิศ. (2559). ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมพร เทพสิทธิ์. (2552). คุณธรรมและจริยธรรม. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมแห่งชาติแห่งประเทศไทย.

สันติ บุญภิรมย์. (2562). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2540). หลักสูตรและการบริหารวิชาการของโรงเรียน. กรุงเทพฯ: เอส.ดี.เพรส.

ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา*

SOCIAL FACTORS AFFECTING BUDDHIST FAITH IN THE COMMUNITY OF RANOT DISTRICT SONGKHLA PROVINCE

พระครูศรีรัตนภิรมย์ (สมหมาย) ถิรจิตโต*, ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี

Phrakhru Srirattanapirom (Sommai) Tirachitto*, Punnapong Wongnasri

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช, ประเทศไทย

Mahamakut Buddhist University, Sridharmasokarat Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: phrakrusrirattannapiromsommai.rat@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยทางด้านสังคมที่ส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านสังคมกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา และ 4) เสนอแนะแนวทางส่งเสริมความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา การวิจัยเป็นเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากประชาชนที่นับถือพระพุทธศาสนาในตำบลท่าบอน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา จำนวน 351 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชีและมอร์แกน และสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า:

1. ปัจจัยทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก (3.97) โดยด้านครอบครัวมีอิทธิพลสูงสุด (4.20) รองลงมาคือประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น (4.02) ส่วนกลุ่มเพื่อนหรือเครือข่ายทางสังคมมีอิทธิพลต่ำสุด (3.77) สะท้อนว่าศรัทธายังคงพึ่งพาโครงสร้างทางสังคมดั้งเดิมเป็นสำคัญ
2. ความศรัทธาโดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.00) โดยตลาคตโพธิสัตถามีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.10) แสดงถึงความเชื่อมั่นในพระปัญญาคุณ ขณะที่กัมมสัทธา (3.98) และวิปากสัทธา (3.92) เป็นฐานความเชื่อด้านศีลธรรมที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม การนำหลักกรรมไปใช้ในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น

* Received February 25, 2026; Revised June 15, 2026; Accepted June 23, 2026

3. ปัจจัยทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความศรัทธาในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .78, p < .01$) โดยประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความสัมพันธ์สูงสุดกับกัมมัสถาและวิปាកัสถา ($r = .82$) ขณะที่กลุ่มเพื่อนหรือเครือข่ายทางสังคมมีความสัมพันธ์ต่ำสุดกับตถาคตโพธิัสถา ($r = .54$)

4. แนวทางส่งเสริมศรัทธาควรครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน เน้นศรัทธาบนฐานปัญญาและการปฏิบัติจริง ใช้วัดเป็นศูนย์กลางบูรณาการครอบครัว โรงเรียน และผู้นำชุมชน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางศรัทธาและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ปัจจัยทางสังคม, ศรัทธาในพระพุทธศาสนา, ชุมชน

ABSTRACT

The objectives of this study were: 1) to examine the social factors affecting faith in Buddhism; 2) to investigate the level of Buddhist faith among the community in Ranot District, Songkhla Province; 3) to examine the relationship between social factors and Buddhist faith among the community in Ranot District, Songkhla Province; and 4) to propose guidelines for promoting Buddhist faith among the community in Ranot District, Songkhla Province. This research employed a quantitative research approach. Data were collected through questionnaires administered to 351 Buddhist residents in Thabon Subdistrict, Ranot District, Songkhla Province. The sample size was determined based on the Krejcie and Morgan sampling table, and the respondents were selected using proportional stratified random sampling. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. In addition, Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient was employed to examine the relationships between variables.

The findings revealed that:

1. Social factors were overall at a high level (3.97). Family factors showed the highest influence (4.20), followed by local traditions and cultural practices (4.02), while peer groups and social networks showed the lowest influence (3.77). This indicates that Buddhist faith remains largely rooted in traditional social structures.

2. Overall Buddhist faith was at a high level (4.00). Faith in the Enlightenment of the Tathāgata (Tathāgata-bodhi-saddhā) had the highest mean score (4.10), reflecting strong confidence in the wisdom and enlightenment of the Buddha. Meanwhile, faith in karma (Kamma-saddhā) (3.98) and faith in the results of karma

(Vipāka-saddhā) (3.92) remained important moral foundations. However, the application of karmic principles in daily decision-making was lower than other aspects.

3. Social factors were positively correlated with Buddhist faith at a high level with statistical significance ($r = .78$, $p < .01$). Local traditions and cultural practices showed the strongest relationship with faith in karma and the results of karma ($r = .82$), whereas peer groups and social networks demonstrated the weakest relationship with faith in the Enlightenment of the Tathāgata ($r = .54$).

4. Guidelines for promoting faith should encompass all four aspects, emphasizing wisdom-based faith and practical application. Temples should serve as centers for integrating the roles of families, schools, and community leaders to strengthen faith and promote sustainable community development.

Keywords: Social factors, Buddhist faith, Community

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ทำหน้าที่ทั้งเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจและเป็นระบบคุณค่าที่หล่อหลอมวิถีชีวิตของผู้คนในทุกยุคสมัย ตั้งแต่สมัยโบราณ วัดและชุมชนผูกพันกันอย่างแนบแน่น เป็นทั้งสถานที่ประกอบศาสนพิธี เป็นโรงเรียนแห่งแรกของชุมชน และเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคมที่สร้างความร่วมมือและความเป็นหนึ่งเดียวของผู้คน ความสัมพันธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวัดไม่ใช่เพียงสถานที่ประกอบศาสนกิจ แต่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันที่อยู่ร่วมกับชุมชนมาโดยตลอด (สุวิชา จิตตสุทธิ, 2555) อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายใต้อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาเศรษฐกิจ และการเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน ทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนเปลี่ยนไปอย่างมาก ชุมชนจำนวนไม่น้อยห่างเหินจากวัด ธรรมเนียมเดิมที่เคยทำร่วมกันเริ่มลดลง ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้านไม่ได้แนบแน่นเหมือนในอดีต ส่งผลให้บทบาทของพระพุทธศาสนาในฐานะกลไกหล่อหลอมค่านิยมและความศรัทธาถูกท้าทายโดยปัจจัยทางสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ซึ่งมีประวัติศาสตร์ผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งตั้งแต่อดีต และเป็นส่วนหนึ่งของคาบสมุทรสทิงพระ อาณาบริเวณที่เคยเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนาในคาบสมุทรไทยตอนล่าง (สมชาย รัตนวิมล และนพรัตน์ แสงทอง, 2560) ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงนับว่ามีความสำคัญต่อการศึกษาพฤติกรรมทางศาสนาและความศรัทธาของคนในพื้นที่มากเป็นพิเศษ

เมื่อกล่าวถึง “ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา” เราได้หมายถึงเพียงความเชื่อตามประเพณีหรือความผูกพันเชิงวัฒนธรรมเท่านั้น แต่หมายถึงความเชื่อมั่นที่ตั้งอยู่บนหลักธรรมที่พระพุทธองค์

ทรงวางไว้อย่างเป็นระบบ โดยงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาศรัทธาตามหลัก “ศรัทธา 4” ซึ่งประกอบด้วย กัมมสัทธา วิปากสัทธา กัมมัสสกะตาสัทธา และตถาคตโพธิสัทธา หลักทั้งสี่นี้ถือเป็นรากฐานสำคัญที่กำหนดทิศทางการดำเนินชีวิตของชาวพุทธให้ถูกต้องและงดงาม (สมบุรณ์ บุญญาณภาพ, 2558) ศรัทธาในกฎแห่งกรรมช่วยสร้างความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง วิปากสัทธาสร้างความเข้าใจต่อผลลัพธ์ของการกระทำ กัมมัสสกะตาสัทธาย้ำเตือนว่าทุกคนเป็นเจ้าของกรรมของตนเอง ไม่สามารถผลักภาระให้ผู้อื่น และตถาคตโพธิสัทธาช่วยให้เกิดความมั่นใจในพระปัญญาตรัสรู้และคำสอนของพระพุทธองค์ เมื่อศรัทธาทั้งสี่ประสานกันอย่างมั่นคง ชุมชนย่อมมีแนวทางดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนเหตุผล มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม และมีหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ แต่ในสังคมร่วมสมัย กลับพบว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมหลายประการเริ่มสั่นคลอนสภาวะศรัทธาใน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทกึ่งเมืองอย่างอำเภอระโนด ซึ่งผู้คนต้องเผชิญทั้งวัฒนธรรมดั้งเดิมและกระแสสังคมใหม่ไปพร้อมกัน ทำให้ความมั่นคงของศรัทธา 4 กลายเป็นประเด็นที่ควรได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ

แม้ระโนดจะเป็นพื้นที่ที่มีวัดจำนวนมากและผู้คนผูกพันกับพระพุทธศาสนามายาวนาน แต่ปัจจุบันกลับพบสัญญาณของการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านที่ส่งผลต่อความศรัทธาของชุมชน ทั้งในระดับสถาบันและระดับปัจเจกบุคคล ปัญหาที่เห็นได้ชัดคือประเด็นด้านจริยธรรมของพระสงฆ์บางรูปซึ่งปรากฏในสื่อบ่อยครั้ง ทำให้ภาพลักษณ์ของสถาบันศาสนาอ่อนแรงลง (วิจิต สมัยเจริญ, 2564) ความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย โดยเฉพาะตถาคตโพธิสัทธา จึงถูกกระทบตามไปด้วย นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจทำให้คนรุ่นใหม่จำนวนมากย้ายออกนอกพื้นที่เพื่อทำงานในเมืองใหญ่ ส่งผลให้การเรียนรู้หลักธรรมจากพระสงฆ์และผู้สูงอายุในชุมชนลดลงอย่างเห็นได้ชัด อีกทั้งประเพณีท้องถิ่นหลายอย่างที่เคยเป็นกิจกรรมสร้างความร่วมแรงร่วมใจระหว่างวัดและชุมชนก็เริ่มลดความสำคัญลง พร้อมกันนั้น สื่อดิจิทัลที่เข้าถึงได้ง่ายแม้เป็นช่องทางเผยแพร่ธรรมะ แต่ก็เผยแพร่ข้อมูลบิดเบือนหรือข่าวด้านลบเกี่ยวกับพุทธศาสนา ทำให้เกิดความสับสนและลดทอนความศรัทธาในพระธรรมคำสอน (พงศ์พัฒน์ ศิริพงษ์ และกนกวรรณ จิตต์อารี, 2563) เมื่อรวมปัจจัยเหล่านี้เข้าด้วยกัน จะเห็นว่ากลไกทางสังคมที่เคยช่วยค้ำจุนศรัทธา เช่น ครอบครัว วัด สถานศึกษา และผู้นำชุมชนเริ่มอ่อนแรงลง ความผูกพันระหว่างชาวบ้านกับศาสนาไม่เข้มแข็งเท่าเดิม และมีแนวโน้มส่งผลต่อความมั่นคงด้านจิตวิญญาณในระยะยาว หากไม่มีมาตรการฟื้นฟูและจัดการอย่างเหมาะสม ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอาจค่อย ๆ ลดลงตามกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

แม้งานวิจัยเกี่ยวกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีอยู่จำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในระดับประเทศหรือพื้นที่เมืองใหญ่ ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อการดำรงศรัทธาในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำเจ้าพระยาพบว่า ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคม เช่น บทบาทของวัด พระสงฆ์ ครอบครัว และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี (ภัทรา ธรรมรัตน์, 2564) ขณะที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาของประชาชนในสังคมไทย พบว่า ครอบครัว วัฒนธรรมประเพณี สถาบันการศึกษา และวัด เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม

งานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อศรัทธา 4 ในบริบทชุมชนชนบทชายฝั่งจังหวัดสงขลา ยังไม่ปรากฏ อีกทั้งอำเภอระโนดมีความโดดเด่นทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ทั้งการเป็นส่วนหนึ่งของคาบสมุทรสทิงพระ การมีชุมชนดั้งเดิมจำนวนมาก และมีวิถีชีวิตที่ผสมผสาน ทั้งการเกษตร ประเพณีท้องถิ่น และวัฒนธรรมพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ทำให้พื้นที่นี้มีความเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการศึกษากลไกทางสังคมที่ส่งผลต่อความศรัทธา (วิชิต สมัยเจริญ, 2564) นอกจากนี้ ยังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาเชิงโครงสร้างว่าครอบคลุม สถานศึกษา ผู้นำชุมชน กลุ่มเพื่อน สื่อออนไลน์ และประเพณีท้องถิ่น ส่งผลอย่างไรต่อความมั่นคงของศรัทธา 4 ในระดับชุมชนอย่างรอบด้าน งานวิจัยนี้จึงมีความจำเป็นเพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยมุ่งวิเคราะห์สถานการณ์จริงของชุมชน ระโนด พร้อมทั้งเสนอแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในการฟื้นฟูศรัทธาในบริบทท้องถิ่นให้ สอดคล้องกับยุคสมัย โดยเฉพาะการใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และการพัฒนาบทบาทของวัด โรงเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยที่ได้ไม่เพียงเป็น ประโยชน์ต่อชุมชนระโนดเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นที่กำลังเผชิญปัญหาการ เปลี่ยนแปลงด้านศรัทธาเช่นเดียวกันได้อีกด้วยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านสังคมที่ส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านสังคมกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ของชุมชนอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในชุมชนตำบลท่าบอน อำเภอระโนด จังหวัด สงขลา จำนวน 4,067 คน จากทั้งหมด 10 หมู่บ้าน ตามรายงานข้อมูลอำเภอระโนด ปี 2568 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในชุมชนตำบลท่าบอน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา จำนวน 351 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) การวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามหมู่บ้านในตำบลท่าบอน จำนวน 10 หมู่บ้าน จากนั้นสุ่มกลุ่ม ตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก รายชื่อแบบไม่ใส่คืน (Sampling Without Replacement) จนครบตามจำนวนที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอรโนด จังหวัดสงขลา” โดยศึกษาจากหนังสือ ตำรา เอกสาร พระไตรปิฎก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดครอบคลุมข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และความศรัทธาในพระพุทธศาสนาตามหลักศรัทธา 4

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบเนื้อหาในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย กรอบแนวคิด และนิยามศัพท์เฉพาะ

3. เสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC)

5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์สำหรับใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกราช ถึงผู้นำชุมชน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปประสานกับผู้นำชุมชนในพื้นที่ตำบลท่าบอน

3. แจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนดไว้ในแต่ละหมู่บ้าน

4. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน จำนวน 351 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

5. ลงรหัสข้อมูลและนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ วิเคราะห์ระดับปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ระดับความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอรโนด จังหวัดสงขลา โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

4. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคม ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และแนวทางส่งเสริมความศรัทธาในชุมชน

จริยธรรมการวิจัยในคน

การวิจัยครั้งนี้เกี่ยวข้องกับการเก็บข้อมูลจากประชาชนในชุมชน ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับจริยธรรมการวิจัยในคน โดยดำเนินการขอรับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย สิทธิของผู้ให้ข้อมูล และการรักษาความลับแก่กลุ่มตัวอย่างอย่างชัดเจน ผู้เข้าร่วมวิจัยมีสิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยได้โดยสมัครใจ และสามารถถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่เกิดผลเสียใด ๆ ข้อมูลที่ได้รับจะถูกเก็บรักษาเป็นความลับ ใช้เพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมโดยไม่เปิดเผยชื่อหรือข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของประชาชนในอำเภอรอนดง จังหวัดสงขลา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และศึกษาระดับความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของประชาชนในพื้นที่อำเภอรอนดง จังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปและนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์การวิจัย	ผลการวิจัยโดยสรุป
1. ศึกษาปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา	ปัจจัยทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่วนด้านกลุ่มเพื่อนหรือเครือข่ายทางสังคมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
2. ศึกษาความศรัทธาในพระพุทธศาสนา	ความศรัทธาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยตลาดศรัทธามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือกัมมัฏฐกถาสัทธา วิปាកสัทธา และกัมมสัทธา

วัตถุประสงค์การวิจัย	ผลการวิจัยโดยสรุป
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมกับความศรัทธา	ปัจจัยทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
4. เสนอแนะแนวทางส่งเสริมความศรัทธาในพระพุทธศาสนา	ควรบูรณาการบทบาทของวัด ครอบครัว สถานศึกษา ผู้นำชุมชน และกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมศรัทธา 4 อย่างยั่งยืน

จากตารางสรุปผลการวิจัยข้างต้น สามารถอธิบายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. การศึกษาปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา พบว่า ปัจจัยทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ขณะที่ด้านกลุ่มเพื่อนหรือเครือข่ายทางสังคมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างทางสังคมดั้งเดิมยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการหล่อหลอมความศรัทธาของประชาชนในพื้นที่อำเภอรอนด โดยเฉพาะครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดคุณธรรม ความเชื่อเรื่องกรรม และการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาตั้งแต่วัยเยาว์ ไม่ว่าจะเป็นการพาบุตรหลานเข้าวัด ทำบุญ ฟังธรรม หรือร่วมกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน ส่งผลให้บุคคลเกิดความซึมซับและยึดมั่นในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนคาบสมุทรสทิงพระ เช่น ประเพณีสารทเดือนสิบ การทอดกฐิน การบวช และกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงประชาชนเข้ากับวัดและพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดการเรียนรู้และซึมซับคุณค่าทางศาสนาโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ขณะที่อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนหรือเครือข่ายทางสังคมมีระดับต่ำกว่า แสดงให้เห็นว่าความศรัทธาของประชาชนในชุมชนชนบทแห่งนี้ยังคงตั้งอยู่บนฐานของครอบครัว วัด และวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่ากระแสสังคมสมัยใหม่หรือเครือข่ายทางสังคมรูปแบบใหม่

2. การศึกษาความศรัทธาในพระพุทธศาสนา พบว่า ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยทัศนคติโพธิสัตถา หรือความเชื่อมั่นในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือกัมมสัทธา วิปากสัทธา และกัมมัสสกตาสัทธา ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนอำเภอรอนดยังคงยกย่องพระพุทธเจ้าในฐานะพระศาสดาผู้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง และทรงเป็นแบบอย่างสูงสุดในการดำเนินชีวิต ความเชื่อมั่นในพระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาคุณของพระพุทธเจ้ายังคงฝังรากลึกอยู่ในวิถีชีวิตของประชาชน แม้ว่าสังคมปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากอิทธิพลของเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลก็ตาม ในขณะเดียวกันประชาชนยังมีความเชื่อมั่นในหลักกรรมและผลของกรรมในระดับสูง สะท้อนว่าหลักคำสอนเรื่องเหตุและผลยังคงเป็นกรอบสำคัญในการกำกับพฤติกรรมทางศีลธรรมของคนในชุมชน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่าการนำหลักเรื่องผลของกรรมไปใช้ประกอบการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน

ยังมีระดับต่ำกว่าด้านอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าแม้ประชาชนจะมีความเชื่อในหลักธรรมดังกล่าว แต่การนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิตจริงยังคงมีข้อจำกัดอยู่บ้าง จึงเป็นประเด็นที่ควรได้รับการส่งเสริมเพิ่มเติม

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนา พบว่า ปัจจัยทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งมีความสัมพันธ์สูงกับกัมมัสสัทธาและวิปากัสสัทธา ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า กิจกรรมทางศาสนาและประเพณีท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางสังคมที่ช่วยให้ประชาชนได้เรียนรู้และซึมซับหลักธรรมคำสอนเรื่องกรรมและผลของกรรมอย่างต่อเนื่อง ผ่านการฟังเทศน์ การทำบุญ การอุทิศส่วนกุศล และพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งล้วนแฝงเนื้อหาทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับเหตุและผลของการกระทำ จึงส่งผลให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและยึดถือหลักกรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ ความสัมพันธ์เชิงบวกดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นว่า สถาบันทางสังคมต่าง ๆ เช่น ครอบครัว โรงเรียน วัด และผู้นำชุมชน ต่างมีบทบาทร่วมกันในการเสริมสร้างความศรัทธาของประชาชน เมื่อสถาบันเหล่านี้มีความเข้มแข็ง ย่อมส่งผลให้ประชาชนมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาสูงขึ้นตามไปด้วย ในทางตรงกันข้าม หากสถาบันเหล่านี้อ่อนแอลง ย่อมส่งผลต่อการลดลงของการถ่ายทอดคุณค่าทางศาสนาในระยะยาว

4. การศึกษาแนวทางส่งเสริมความศรัทธาในพระพุทธศาสนา พบว่า การส่งเสริมความศรัทธาในพระพุทธศาสนาควรดำเนินการโดยมุ่งพัฒนาศรัทธาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ กัมมัสสัทธา วิปากัสสัทธา กัมมัสสัทธาสัทธา และตถาคตโพธิสัทธา โดยเน้นการสร้าง ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาควบคู่กับการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ วัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการบูรณาการความร่วมมือระหว่างครอบครัว สถานศึกษา ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน เพื่อร่วมกันออกแบบกิจกรรมทางศาสนาที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชุมชนในอนาคต ควรส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่ทันสมัยและเข้าถึงได้ง่าย เช่น การใช้สื่อออนไลน์ การจัดค่ายคุณธรรม และกิจกรรมจิตอาสาทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ควบคู่กับการพัฒนาสังคมร่วมสมัย เพราะประเพณีเหล่านี้เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความผูกพันระหว่างประชาชนกับวัดและพระพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสร้างภูมิคุ้มกันทางจริยธรรม และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอำเภอรอนดอยอย่างยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอรอนดอย จังหวัดสงขลา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคม ระดับความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมกับความศรัทธา และแนวทางส่งเสริมความ

ศรัทธาในชุมชน ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่ออธิบายความหมายและเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมของพื้นที่ได้ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอรโนด จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่วนด้านกลุ่มเพื่อนหรือเครือข่ายทางสังคมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผลดังกล่าวสะท้อนว่า ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของประชาชนในอำเภอรโนดยังคงได้รับอิทธิพลจากสถาบันทางสังคมพื้นฐานและวิถีวัฒนธรรมชุมชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะครอบครัวและประเพณีท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลไกที่ใกล้ชิดและต่อเนื่องในการหล่อหลอมความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางศาสนา ประเด็นแรกที่อภิปราย คือ บทบาทของครอบครัวต่อการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยที่พบว่าด้านครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวยังคงเป็นสถาบันหลักในการถ่ายทอดความเชื่อเรื่องกรรมดี กรรมชั่ว การทำบุญ การรักษาศีล และการดำเนินชีวิตตามหลักธรรม โดยเฉพาะการอบรมสั่งสอนและการเป็นแบบอย่างของบิดามารดาหรือผู้ใหญ่ในครอบครัว มีอิทธิพลต่อการก่อรูปความศรัทธามากกว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาเพียงอย่างเดียว กล่าวได้ว่า ศรัทธาของชาวระโนดมิได้เกิดจากการรับรู้หลักธรรมในเชิงทฤษฎีเท่านั้น แต่เกิดจากการเรียนรู้ผ่านชีวิตประจำวันในครอบครัว เช่น การพูดสอนเรื่องบุญบาป การเตือนให้ทำความดี และการเห็นแบบอย่างของผู้ใหญ่ที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิดในงานวิจัยที่มองว่าครอบครัวเป็นสถาบันสังคมขั้นพื้นฐานที่มีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และศรัทธาทางศาสนาตั้งแต่วัยเยาว์ เพราะเป็นพื้นที่แรกที่บุคคลได้รับการอบรมและเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคม ประเด็นที่สอง คือ บทบาทของประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในการค้ำจุนศรัทธาของชุมชน ผลการวิจัยที่พบว่าด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในลำดับรองจากครอบครัว แสดงให้เห็นว่า ประเพณีทางพระพุทธศาสนา ยังคงเป็นกลไกสำคัญในการรวมคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับวัดและกิจกรรมทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญตามเทศกาล งานบุญประจำปี การทอดกฐิน ผ้าป่า หรือประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา กิจกรรมเหล่านี้ทำให้ศรัทธาไม่ใช่เพียงความเชื่อส่วนบุคคล แต่เป็นประสบการณ์ร่วมของชุมชนที่ปรากฏผ่านการปฏิบัติจริง การพบปะช่วยเหลือกัน และการร่วมสืบทอดวัฒนธรรมทางศาสนา ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี วัฒนเศรษฐ์ เรื่อง บทบาทวัดกับความเป็นศูนย์กลางชุมชน ที่ชี้ให้เห็นว่า แม้วัดและชุมชนจะเผชิญความเปลี่ยนแปลงจากสังคมสมัยใหม่ แต่วัดยังคงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้ หากมีกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีที่เชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกัน (สุมาลี วัฒนเศรษฐ์, 2564) จากสองประเด็นข้างต้น จึงอภิปรายได้ว่า ปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอรโนด มิได้เกิดจากปัจจัยสมัยใหม่เป็นหลัก แต่ยังคงตั้งอยู่บนฐานความสัมพันธ์ทางสังคมแบบดั้งเดิม ได้แก่ ครอบครัวและประเพณีท้องถิ่น ครอบครัวทำหน้าที่ปลูกฝังศรัทธาในระดับบุคคล ส่วนประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นทำหน้าที่ขยายศรัทธาไปสู่ระดับชุมชน ดังนั้น การส่งเสริม

ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาในพื้นที่อำเภอรอนดอควรให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูบทบาทครอบครัวในการอบรมศีลธรรม ควบคู่กับการรักษาประเพณีท้องถิ่นให้มีสาระทางธรรม มิใช่เหลือเพียงรูปแบบพิธีกรรม เพื่อให้ศรัทธาในพระพุทธศาสนายังคงเป็นพลังทางสังคมที่ช่วยหล่อหลอมคุณธรรมและความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

2. การศึกษาความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอรอนดอ จังหวัดสงขลา พบว่า โดยภาพรวมประชาชนมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนายังคงเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจและเป็นฐานคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่วิถีชีวิตของประชาชนยังสัมพันธ์กับวัด ประเพณี และกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง ประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย คือ ตลาคตโพิธัสัทธามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผลดังกล่าวสะท้อนว่า ประชาชนในชุมชนอำเภอรอนดอยังคงมีความเชื่อมั่นในพระพุทธเจ้าในฐานะผู้ตรัสรู้จริง และเห็นว่าหลักธรรมคำสอนของพระองค์ยังมีคุณค่า สามารถนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ในปัจจุบัน ความศรัทธาลักษณะนี้มิได้จำกัดอยู่เพียงการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่เป็นความเชื่อมั่นในพระปัญญาคุณ และคุณค่าของพระธรรมคำสอน ซึ่งได้รับการหล่อหลอมจากครอบครัว วัด และประเพณี ท้องถิ่นที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่อธิบายว่า ศรัทธาในพระพุทธศาสนาควรเป็นศรัทธาที่ตั้งอยู่บนปัญญา มิใช่ความเชื่ออย่างมง่าย กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีความเชื่อมั่นในพระพุทธเจ้าและพระธรรมคำสอน ย่อมนำไปสู่การพิจารณา การปฏิบัติ และการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556) อีกประเด็นหนึ่ง คือ วิปากสัทธามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น แม้ผลการวิจัยยังอยู่ในระดับมาก แต่การที่วิปากสัทธายู่ในลำดับต่ำสุดสะท้อนว่า ประชาชนอาจเชื่อเรื่องผลของกรรมในเชิงหลักการ แต่การเชื่อมโยงผลของกรรมกับเหตุการณ์ในชีวิตจริงยังไม่ชัดเจนเท่ากับความศรัทธาต่อพระพุทธเจ้า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมปัจจุบันมีปัจจัยหลายด้านเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิต เช่น เศรษฐกิจ การศึกษา อาชีพ สื่อออนไลน์ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้ประชาชนบางส่วนไม่ได้อธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยเรื่องวิบากกรรมเพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาควบคู่กับเหตุปัจจัยทางสังคมด้วย ดังนั้น การส่งเสริมวิปากสัทธาก็ควรเน้นการอธิบายเรื่องกรรมและผลของกรรมในลักษณะที่สัมพันธ์กับหลักเหตุปัจจัย การกระทำ พฤติกรรม และผลที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ ภัทรา ธรรมรัตน์ เรื่องปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อการดำรงศรัทธาในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำเจ้าพระยา ที่ชี้ให้เห็นว่า การดำรงศรัทธาทางพระพุทธศาสนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับหลักคำสอนเพียงอย่างเดียว แต่สัมพันธ์กับบริบททางสังคม เช่น ครอบครัว วัฒนธรรม ท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต เมื่อพิจารณาในบริบทของชุมชนอำเภอรอนดอ (ภัทรา ธรรมรัตน์, 2564) จึงอธิบายได้ว่า ความศรัทธาที่อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะตลาคตโพิธัสัทธา เกิดจากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่ยังเข้มแข็ง ขณะที่วิปากสัทธาซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น สะท้อนความจำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องกรรมและผลของกรรมให้เข้าใจง่าย เชื่อมโยงกับประสบการณ์จริง และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม สรุปได้ว่า ความศรัทธาใน

พระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอรโนด จังหวัดสงขลา อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่โดดเด่นคือ ความเชื่อมั่นในพระพุทธเจ้าและพระธรรมคำสอน ส่วนประเด็นที่ควรส่งเสริมเพิ่มเติมคือ การทำความเข้าใจเรื่องผลของกรรมให้สัมพันธ์กับหลักเหตุปัจจัยและชีวิตจริง เพื่อให้ศรัทธาของประชาชนมีความมั่นคง ลึกซึ้ง และนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตและชุมชนต่อไป

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านสังคมกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอรโนด จังหวัดสงขลา พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความศรัทธาในพระพุทธศาสนาในทิศทางบวกระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่า ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของประชาชนในชุมชนมิได้เกิดขึ้นจากความเชื่อส่วนบุคคลเพียงลำพัง แต่สัมพันธ์กับบริบททางสังคมรอบตัว โดยเฉพาะครอบครัว วัด ผู้นำชุมชน ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และเครือข่ายความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ซึ่งทำหน้าที่หล่อหลอมถ่ายทอด และธำรงความเชื่อทางพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน ประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย คือ ปัจจัยด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความสัมพันธ์สูงกับวิปាកศรัทธาและกัมมศรัทธา ผลดังกล่าวสะท้อนว่า ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการทำให้หลักกรรมและผลของกรรมปรากฏเป็นรูปธรรมในชีวิตชุมชน กล่าวคือ งานบุญ พิธีกรรม การทำบุญอุทิศส่วนกุศล การทอดกฐิน ผ้าป่า และกิจกรรมทางศาสนาตามเทศกาล มิได้เป็นเพียงพิธีกรรมเชิงวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่เรียนรู้ร่วมกันของชุมชนที่ช่วยต่อยอดความเชื่อว่าการกระทำที่ดีนำไปสู่ผลที่ดี และการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมย่อมก่อให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม ดังนั้น ความสัมพันธ์ที่ปรากฏในผลการวิจัยจึงชี้ให้เห็นว่า ศรัทธาเรื่องกรรมและผลของกรรมได้รับการหล่อเลี้ยงผ่านประเพณีและกิจกรรมทางศาสนาที่ชุมชนปฏิบัติสืบต่อกันมา ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ธนพงษ์ วิริยะวงศ์ เรื่องบทบาทของชุมชนกับการธำรงพระพุทธศาสนาในยุคสมัยใหม่ ที่เห็นว่า การธำรงพระพุทธศาสนาในสังคมร่วมสมัยจำเป็นต้องอาศัยบทบาทของชุมชนในการสืบทอดกิจกรรมทางศาสนาและวิถีพุทธ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของวัดและประเพณีท้องถิ่น เพราะกิจกรรมเหล่านี้ช่วยเชื่อมโยงหลักธรรมกับการดำเนินชีวิตจริง (ธนพงษ์ วิริยะวงศ์, 2563) ผลการวิจัยครั้งนี้จึงสนับสนุนแนวคิดดังกล่าวว่า ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นทุนทางสังคมที่มีพลังในการค้ำจุนความศรัทธา โดยเฉพาะศรัทธาที่เกี่ยวกับหลักกรรมและผลของกรรม อีกประเด็นหนึ่งที่ควรอภิปราย คือ ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อนหรือเครือข่ายทางสังคมมีความสัมพันธ์กับตถาคตโพธิศรัทธาในระดับต่ำกว่าด้านอื่น ผลดังกล่าวสะท้อนว่า ความเชื่อมั่นในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเป็นศรัทธาที่มีลักษณะลึกซึ้งและเกี่ยวข้องกับทำความเข้าใจหลักธรรมโดยตรง จึงมิได้เกิดจากอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนเป็นหลัก หากแต่ต้องอาศัยการอบรมจากครอบครัว การเรียนรู้จากวัด พระสงฆ์ ครูอาจารย์ และการศึกษาพระธรรมอย่างต่อเนื่อง กลุ่มเพื่อนหรือเครือข่ายทางสังคมอาจมีบทบาทในการชักชวนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา แต่ยังไม่เพียงพอที่จะสร้างความเข้าใจลึกซึ้งในพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมตถาคตโพธิศรัทธาในชุมชนควรเน้นกระบวนการเรียนรู้พระธรรมที่เป็นระบบ

มากกว่าการอาศัยเพียงกิจกรรมทางสังคมหรือการชักชวนจากกลุ่มเพื่อน เช่น การจัดอบรมธรรมะ การเทศน์อธิบายหลักธรรมให้เข้าใจง่าย การส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธประวัติ และการเชื่อมโยงคำสอนของพระพุทธเจ้ากับปัญหาชีวิตของประชาชนในปัจจุบัน เพื่อให้ศรัทธาไม่หยุดอยู่เพียงความเคารพนับถือเชิงวัฒนธรรม แต่พัฒนาไปสู่ศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา กล่าวโดยสรุปผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีบทบาทเด่นในการส่งเสริมกัมมัสถาและวิปាកัสถา ขณะที่ตลาดโพธิ์สัทธาต้องอาศัยการเรียนรู้ทางศาสนาที่ลึกซึ้งมากกว่าการได้รับอิทธิพลจากเครือข่ายทางสังคมทั่วไป ดังนั้น แนวทางส่งเสริมศรัทธาในชุมชนอำเภอระโนดควรมุ่งเสริมทั้งทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนและการเรียนรู้หลักธรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาดำรงอยู่อย่างมั่นคงและสอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย

4. แนวทางส่งเสริมความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา พบว่า ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีศรัทธาครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ กัมมัสถา วิปាកัสถา กัมมัสสกาตาสัทธา และตลาดโพธิ์สัทธา โดยเฉพาะตลาดโพธิ์สัทธา ซึ่งเป็นความเชื่อมั่นในการตรัสรู้ของพระตถาคต มีแนวโน้มโดดเด่นกว่าด้านอื่น ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ความศรัทธาของประชาชนในชุมชนมิได้ตั้งอยู่บนพิธีกรรมหรือความเชื่อแบบสืบทอดเพียงอย่างเดียว หากแต่มีลักษณะเชื่อมโยงกับความเข้าใจในพระปัญญาคุณของพระพุทธเจ้า และความต้องการนำหลักธรรมไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ประเด็นแรกที่น่าสนใจคือ ความโดดเด่นของตลาดโพธิ์สัทธา ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธประวัติ โดยเฉพาะช่วงการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีค่าความถี่สูงสุด แสดงให้เห็นว่าประชาชนต้องการให้การส่งเสริมศรัทธาเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า มิใช่เพียงการประกอบพิธีกรรมตามประเพณีเท่านั้น การที่ประชาชนให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เรื่องการตรัสรู้ของพระตถาคต จึงสะท้อนแนวโน้มของศรัทธาที่ตั้งอยู่บนฐานของปัญญา กล่าวคือเมื่อบุคคลเข้าใจพระปัญญาคุณและหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ ย่อมทำให้เกิดความเชื่อมั่นที่มั่นคงและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่มองว่า ศรัทธาที่แท้จริงควรเป็นศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา ไม่ใช่ความเชื่ออย่างงมงาย ประเด็นที่สอง คือ การส่งเสริมกัมมัสถาและวิปាកัสถาผ่านกิจกรรมจิตอาสาและการปลูกฝังคุณธรรมตั้งแต่วัยเด็ก ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนเสนอให้ส่งเสริมกิจกรรมการทำความดีและจิตอาสาเพื่อให้เห็นผลของกรรมในทางปฏิบัติ รวมทั้งควรปลูกฝังความเชื่อเรื่องผลของกรรมแก่เด็กและเยาวชนตั้งแต่ระดับครอบครัวและสถานศึกษา ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า ชุมชนอำเภอระโนดให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงมากกว่าการสั่งสอนเชิงนามธรรมเพียงอย่างเดียว กล่าวคือ การให้ประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ได้ร่วมกิจกรรมทำความดี จะช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง “การกระทำ” กับ “ผลของการกระทำ” อย่างเป็นรูปธรรม จึงเป็นแนวทาง

ที่ช่วยให้กัมมัสถาและวิปាកัสถาไม่หยุดอยู่เพียงระดับความเชื่อ แต่พัฒนาไปสู่พฤติกรรมทางศีลธรรมในชีวิตจริง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐชยา เพชรรัตน์ เรื่องอิทธิพลของผู้นำชุมชนต่อการรักษาศรัทธาในพระพุทธศาสนา พบว่า ผู้นำที่มีศรัทธาและคุณธรรมสามารถเป็นกลไกสำคัญในการประสานความร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้กิจกรรมทางศาสนาและประเพณีท้องถิ่นดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง (ณัฐชยา เพชรรัตน์, 2562) เมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยครั้งนี้จะเห็นว่า การส่งเสริมศรัทธาในชุมชนอำเภอระโนดจำเป็นต้องอาศัยกลไกของวัด พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ครอบครัว และสถานศึกษา ร่วมกันขับเคลื่อน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักธรรมผ่านการปฏิบัติจริง เช่น กิจกรรมจิตอาสา การอบรมคุณธรรมเยาวชน การเรียนรู้พุทธประวัติ และการสืบสานประเพณีทางพระพุทธศาสนาในท้องถิ่น ดังนั้น จึงอภิปรายได้ว่า แนวทางส่งเสริมความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ควรมุ่งเน้น 2 ประเด็นสำคัญ คือ 1) การสร้างศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา โดยเน้นการเรียนรู้พระพุทธประวัติและหลักธรรมเกี่ยวกับการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และ 2) การส่งเสริมศรัทธาผ่านการปฏิบัติจริง โดยใช้กิจกรรมจิตอาสา การทำความดี และการปลูกฝังเรื่องกรรมแก่เด็กและเยาวชน แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนมีความมั่นคง ไม่หยุดอยู่เพียงระดับความเชื่อ แต่พัฒนาไปสู่การประพฤติปฏิบัติและการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

สรุป

ปัจจัยทางสังคมของชุมชนอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านครอบครัวและประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังความเชื่อและคุณธรรมทางศาสนา นอกจากนี้ระดับความศรัทธาของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเด่นด้านตลาคตโพธิสัทธาและกัมมัสถา ขณะที่วิปាកัสถามีระดับต่ำกว่าเล็กน้อย อีกทั้งพบว่าปัจจัยทางสังคมกับความศรัทธามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคมช่วยเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้อย่างมีนัยสำคัญ สำหรับแนวทางการส่งเสริมศรัทธาควรเน้นการปลูกฝังผ่านครอบครัว สนับสนุนประเพณีท้องถิ่น พัฒนารูปแบบของวัดและผู้นำชุมชน และใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือเผยแพร่ธรรมะอย่างเหมาะสม เพื่อให้ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาดำรงอยู่และพัฒนาอย่างยั่งยืนในชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมบทบาทครอบครัวในการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยสนับสนุนให้ครอบครัวเป็นฐานรากของการถ่ายทอดหลักศรัทธา 4 ได้แก่ กัมมัสถา วิปាក

สัทธา กัมมัสสกตาสัทธา และตถาคตโพธิสัทธา ผ่านการอบรมคุณธรรม การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ปกครอง และการส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาที่ทำร่วมกันในครอบครัว เช่น การทำบุญ เข้าวัด หรือปฏิบัติธรรมร่วมกัน เพื่อสร้างความศรัทธาที่ยั่งยืนตั้งแต่ระดับครัวเรือน

2. ควรบูรณาการบทบาทของวัดและสถานศึกษาในการส่งเสริมความศรัทธาอย่างเป็นระบบโดยให้วัดและโรงเรียนร่วมกันจัดกิจกรรมด้านศาสนศึกษาและคุณธรรมจริยธรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของประชาชนและเยาวชน เช่น ค่ายคุณธรรม การเรียนรู้เชิงบูรณาการ หรือการจัดกิจกรรมทางศาสนาในรูปแบบที่เหมาะสมกับช่วงวัย เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในหลักธรรมอย่างมีเหตุผล ไม่ยึดติดเพียงพิธีกรรม

3. ควรเสริมสร้างบทบาทผู้นำชุมชนและผู้นำทางศาสนาให้เป็นกลไกขับเคลื่อนศรัทธาในระดับพื้นที่ โดยสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนและพระสงฆ์ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการสื่อสารธรรมะกับประชาชนในบริบทสังคมร่วมสมัย รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้นำทำหน้าที่เป็นแบบอย่างทางศีลธรรม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและแรงบันดาลใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง

4. ควรใช้นโยบายด้านสื่อมวลชนและสื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมความศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยสนับสนุนการผลิตและเผยแพร่สื่อธรรมะที่ถูกต้อง เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับบริบทของชุมชนอำเภอระโนด เช่น สื่อออนไลน์ของวัด เพจชุมชน หรือเสียงตามสาย เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงหลักธรรมได้อย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อลดผลกระทบจากข้อมูลบิดเบือนที่อาจบั่นทอนศรัทธา

5. ควรส่งเสริมและฟื้นฟูประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นเครื่องมือสร้างความศรัทธาร่วมของชุมชน โดยสนับสนุนการจัดงานบุญและกิจกรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนาให้คงคุณค่าเชิงจิตวิญญาณ ไม่ลดทอนเหลือเพียงพิธีกรรมเชิงสัญลักษณ์ เพื่อให้ประเพณีทำหน้าที่เป็นพื้นที่รวมพลังของชุมชน และเป็นกลไกเชื่อมโยงศรัทธาระหว่างคนทุกช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยทางสังคมกับศรัทธา 4 โดยใช้แบบจำลองเชิงโครงสร้าง

2. ควรศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของวัดและพระสงฆ์ในการฟื้นฟูศรัทธาในยุคสังคมดิจิทัล

3. ควรศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคมกับความมั่นคงของศรัทธาในระดับชุมชน

4. ควรศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการส่งเสริมความศรัทธาในพระพุทธศาสนาในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

ณัฐชา เพชรรัตน์. (2562). อิทธิพลของผู้นำชุมชนต่อการรักษาศรัทธาในพระพุทธศาสนา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

- ธนพงษ์ วิริยะวงศ์. (2563). บทบาทของชุมชนกับการดำรงพระพุทธศาสนาในยุคสมัยใหม่. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสนตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พงศ์พัฒน์ ศิริพงศ์ และกนกวรรณ จิตต์อารี. (2563). ผลกระทบของการย้ายถิ่นฐานต่อความเข้มแข็งของชุมชนในภาคใต้. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น, 11(3), 33-48.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ.ปยุตโต). (2556). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย (พิมพ์ครั้งที่ 32). กรุงเทพฯ: ผลิตivism.
- พิสนุ ฟองศรี. (2550). แนวคิดและกระบวนการวิจัยทางการศึกษา. วารสารการวิจัยทางการศึกษา, 2(1), 1-15.
- ภัทรา ธรรมรัตน์. (2564). ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อการดำรงศรัทธาในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา ชุมชนลุ่มน้ำเจ้าพระยา. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 8(2), 89-103.
- วิจิต สมัยเจริญ. (2564). วิกฤตศรัทธาในพระพุทธศาสนา: ศึกษาเชิงกรณี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมชาย รัตนวิมล และนพรัตน์ แสงทอง. (2560). ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอรอนดง. วารสารวัฒนธรรมศึกษา, 12(2), 45-60.
- สมบูรณ์ บุญญาณภาพ. (2558). หลักธรรมในพระพุทธศาสนา: ความศรัทธาและปัญญา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุมาลี วัฒนเศรษฐ. (2564). บทบาทวัดกับความเป็นศูนย์กลางชุมชน. วารสารศาสนาและสังคม, 5(2), 120-134.
- สุวิชา จิตตสุทธิ. (2555). บทบาทของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยยุคปัจจุบัน. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 19(2), 45-60.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

การพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุ
ตามหลักสติปัญญา 4 ของโรงเรียนชะอวด
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช*
DEVELOPMENT OF SAFETY ENHANCEMENT AND EMERGENCY
RESPONSE PLANS BASED ON SATIPATTHANA IV FOR CHA-UAT SCHOOL,
UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
NAKHON SI THAMMARAT

วัชรพงศ์ มีจิตจร*, พระครูสุเมธปริยัติคุณ, ปรีชา สามัคคี

Watcharong Meejit*, Phrakrusumetpariyatkhun, Pricha Samakkhi

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: watcharongmeejit@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานตามแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุของโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุตามหลักสติปัญญา 4 และ 3) นำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุตามหลักสติปัญญา 4 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน ผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน และการสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงอุปนัยและการประเมินผลการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า:

1. โรงเรียนชะอวดมีการดำเนินงานด้านความปลอดภัยอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมการประเมินความเสี่ยง การจัดทำแผน การดำเนินมาตรการ การดำเนินงานตามขอบข่ายความปลอดภัย “3 ป” และการกำกับติดตามประเมินผล โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน

* Received February 18, 2026; Revised June 10, 2026; Accepted June 22, 2026

ผู้ปกครอง และชุมชน ส่งผลให้ความปลอดภัยด้านกายภาพและพฤติกรรมของนักเรียนดีขึ้นและเกิดวัฒนธรรมความปลอดภัยในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านความต่อเนื่อง มาตรฐานข้อมูล บุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยี และการสื่อสาร

2. แนวทางการพัฒนาแผนตามหลักสติปัญญา 4 ประกอบด้วย 1) การใส่ใจและตระหนักรู้ต่อการปฏิบัติและสภาพแวดล้อมทางกาย (กายานุปัสนาสติปัญญา) 2) การคำนึงถึงความรู้สึกและผลกระทบทางอารมณ์ของผู้เรียนและบุคลากร (เวทนานุปัสนาสติปัญญา) 3) การเสริมสร้างความพร้อมทางจิตใจและความมีสติในการปฏิบัติงาน (จิตตานุปัสนาสติปัญญา) และ 4) การวิเคราะห์เหตุและผลของปัญหาอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ในการปรับปรุงแผนและมาตรการอย่างต่อเนื่อง (ธรรมานุปัสนาสติปัญญา)

3. ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า แนวทางดังกล่าวมีความเป็นไปได้ เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความปลอดภัยในสถานศึกษา

คำสำคัญ: แผนเสริมสร้างความปลอดภัย, แผนเผชิญเหตุ, หลักสติปัญญา 4, โรงเรียนชะอวด

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study the current conditions of implementing the school safety enhancement and emergency response plan on Cha-Uat School under the Secondary Educational Service Area Office Nakhon Si Thammarat 2) develop of safety enhancement and emergency response plan based on the Satipatthana IV for Cha-Uat School under the Secondary Educational Service Area Office. 3) propose guidelines for developing of safety enhancement and emergency response plan based on the Satipatthana IV for Cha-Uat School under the Secondary Educational Service Area Office. This study employed a qualitative research methodology. Data were collected through in-depth interviews with 15 relevant stakeholders, in-depth interviews with 5 experts, and a focus group discussion with 7 experts. The data were analyzed using inductive analysis and focus group evaluation.

The research findings revealed that:

1. The results of the study on the current operational conditions of safety enhancement and emergency response plan at Cha-Uat School revealed that School implements safety enhancement and emergency response plans systematically, through collaboration among administrators, teachers, students, parents, and the community, leading to improved physical and behavioral student

safety. however, limitations persist in continuity, data standardization, human resources, budget, technology, and communication.

2. The guidelines for developing a plan based on the Satipatthana IV consisted of: (1) awareness of physical actions and the school environment (Kayanupassana), (2) consideration of the feelings and emotional impacts on students and staff (Vedananupassana), (3) enhancement of mental readiness and mindfulness in practice (Cittanupassana), and (4) systematic cause-and-effect analysis for the continuous improvement of safety and emergency response plans (Dhammanupassana).

3. The proposed guidelines for developing safety enhancement and emergency response plan based on the Satipatthana IV were feasible, appropriate, and beneficial for sustainable school safety.

Keywords: Safety enhancement plan, Emergency response plan, Satipatthana IV, Cha-Uat School.

บทนำ

ความปลอดภัยในโรงเรียนเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกำหนดให้สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมและกระบวนการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ เนื่องจากความปลอดภัยเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้และคุณภาพชีวิตของผู้เรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมุ่งพัฒนาการศึกษาในแนวคิด “การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่วิถีคุณภาพ” โดยเน้นการพัฒนา ระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยแก่ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา จากภัยพิบัติ และภัยคุกคามทุกรูปแบบ โดยแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุ เป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการความเสี่ยงภายในสถานศึกษา เนื่องจากเป็นแนวทางการป้องกัน เตรียมพร้อม และตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างเป็นระบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) อย่างไรก็ตาม การสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนมิได้อาศัยเพียงมาตรการหรือการจัดการเชิงกายภาพ เท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยการพัฒนาความตระหนักรู้ ความรับผิดชอบ และการมีสติของผู้เรียนและบุคลากรในการป้องกันและรับมือกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาถือเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยเฉพาะหลักสติปัฏฐาน 4 ซึ่งมุ่งเน้นการรู้เท่าทันกาย ความรู้สึก สภาวะจิต และเหตุปัจจัยของสิ่งต่าง ๆ อันเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท การมีสติช่วยให้บุคคลตระหนักรู้ต่อสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมของตนเอง สามารถควบคุม อารมณ์ ตัดสินใจ และตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ลดโอกาสการเกิดอุบัติเหตุ

ความรุนแรง และพฤติกรรมเสี่ยงภายในสถานศึกษา ตลอดจนส่งเสริมบรรยากาศแห่งความปลอดภัยและการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ (พระมหาสมพงษ์ จิตจิตโต และคณะ, 2562)

ดังนั้นการพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุตามหลักสติปัญญา 4 ของโรงเรียนชะอวด จะช่วยเสริมสร้างความปลอดภัยภายในโรงเรียน เป็นการสร้างกรอบแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ครูและนักเรียนมีสติรู้ตัวอยู่เสมอ ซึ่งส่งผลให้บรรยากาศการเรียนรู้มีความปลอดภัยมั่นคง และเอื้อต่อการพัฒนาทั้งทางด้านการศึกษาและจิตใจของนักเรียน การมีแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับหลักธรรมนี้ จึงเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษาที่ต่อเนื่องและยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุของโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุตามหลักสติปัญญา 4 ของโรงเรียนชะอวด สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุ ตามหลักสติปัญญา 4 ของโรงเรียนชะอวด สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุตามหลักสติปัญญา 4 ของโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานตามแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุของโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช จำนวน 15 คน

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุตามหลักสติปัญญา 4 ของโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนนี้ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุตามหลักสติปัญญา 4 ของโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช คือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) รองผู้อำนวยการโรงเรียนชะอวด 2) ครูที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัย 3) ครูที่รับผิดชอบด้านพฤติกรรมนักเรียน 4) เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องถิ่น 5) พระภิกษุที่มีความรู้การบูรณาการหลักธรรม

ระยะที่ 3 นำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุตามหลักสติปัฏฐาน 4 ของโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ใช้การสนทนากลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน 2) ครูที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัยในโรงเรียน 3) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 4) นักจิตวิทยา 5) ตัวแทนผู้ประกอบการ 6) เจ้าหน้าที่ตำรวจ 7) พระภิกษุผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสติปัฏฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุของโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกวางแผนแนวทางการพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุตามหลักสติปัฏฐาน 4 ของโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
3. การสนทนากลุ่มและแบบประเมินแนวทางการพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุ ตามหลักสติปัฏฐาน 4 ของโรงเรียนชะอวด สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย

การพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุตามหลัก สติปัฏฐาน 4 ของโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช มีการผลวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานตามแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุของโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่าโรงเรียนชะอวดมีการดำเนินงานตามแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมตั้งแต่การประเมินและจัดลำดับความเสี่ยง การจัดทำแผน การดำเนินมาตรการ การขับเคลื่อนงานตามขอบข่ายความปลอดภัย “3 ป” ตลอดจนการกำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยอาศัยความร่วมมือของผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ส่งผลให้ความปลอดภัยด้านกายภาพและพฤติกรรมของนักเรียนดีขึ้น อุบัติเหตุลดลง บุคลากรมีความตระหนักและความพร้อมในการรับมือสถานการณ์ฉุกเฉินมากขึ้น และเกิดวัฒนธรรมความปลอดภัยภายในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านความต่อเนื่องของการดำเนินงาน มาตรฐานและความเชื่อมโยงของข้อมูล บุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยี และการสื่อสาร ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการติดตามประเมินผลและการมีส่วนร่วมของบางภาคส่วน ดังนั้น โรงเรียนควรมุ่งพัฒนาการบริหารจัดการความปลอดภัยแบบองค์รวม โดยจัดทำระบบข้อมูลที่เป็นมาตรฐานและต่อเนื่อง

ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการติดตามประเมินผล เสริมสร้างศักยภาพบุคลากร และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้การดำเนินงานด้านความปลอดภัยมีประสิทธิภาพ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุตามหลักสถิติพื้นฐาน 4 ของโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า แนวทางการพัฒนาแผนโดยบูรณาการหลักสถิติพื้นฐาน 4 ประกอบด้วย 1) การใส่ใจและตระหนักรู้ต่อการปฏิบัติและสภาพแวดล้อมทางกาย เพื่อเฝ้าระวังและลดความเสี่ยงด้านความปลอดภัย (กายานุสัสนาสติพื้นฐาน) 2) การคำนึงถึงความรู้สึก ความกังวล และผลกระทบทางอารมณ์ของผู้เรียนและบุคลากร เพื่อส่งเสริมความรู้สึกปลอดภัยและการมีส่วนร่วม (เวทนานุสัสนาสติ-พื้นฐาน) 3) การเสริมสร้างความพร้อมทางจิตใจ ความตระหนักรู้ และความมีสติในการปฏิบัติงาน และการเผชิญสถานการณ์ฉุกเฉิน (จิตตานุสัสนาสติพื้นฐาน) และ 4) การวิเคราะห์เหตุและผลของปัญหาอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงแผน มาตรการ และการบริหารจัดการความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง (ธรรมานุสัสนาสติพื้นฐาน) โดยผู้ทรงคุณวุฒิเห็นตรงกันว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา

3. ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุตามหลักสถิติพื้นฐาน 4 ของโรงเรียนชะอวด สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่ามีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสมและมีความเป็นประโยชน์

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุตามหลักสถิติพื้นฐาน 4 ของโรงเรียนชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานตามแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุของโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า 1) โรงเรียนชะอวดมีการประเมินสภาพความเสี่ยงด้านความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการสำรวจพื้นที่จริง เพื่อจัดลำดับความเสี่ยง เช่น อาคารสถานที่ ระบบไฟฟ้า พื้นที่นักเรียนหนาแน่น และบริเวณการจราจรหน้าโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนตระหนักว่าการประเมินความเสี่ยงเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันและลดโอกาสการเกิดเหตุไม่ปลอดภัย ทำให้สามารถระบุจุดเสี่ยงและกำหนดมาตรการป้องกันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รชตภรณ์ ชัยประภา และสายฝน แสนใจพรม ได้วิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาโรงเรียนสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาควรเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและบริเวณรอบโรงเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อสำรวจจุด

เสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อนักเรียน (รชตภรณ์ ชัยประภา และสายฝน แสนใจพรหม, 2566) อีกทั้งการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และบุคลากร ยังช่วยให้การประเมินมีความครอบคลุมและสะท้อนสภาพปัญหาที่แท้จริงมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภร ณะภาณู และคณะ ได้วิจัยเรื่องการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดปทุมธานี ที่ระบุว่า การกำหนดหน้าที่ครูเวรหรือบุคลากรในการเดินสำรวจสิ่งแวดลอมภายในโรงเรียนเป็นประจำทุกวัน ช่วยให้สามารถตรวจพบความไม่ปลอดภัยจากอุปกรณ์หรือสิ่งของที่อาจชำรุดเสียหายได้ทันเวลาที่ (ศุภร ณะภาณู และคณะ, 2564) 2) โรงเรียนชะอวดมีการจัดทำแผนดำเนินการด้านความปลอดภัยอย่างต่อเนื่องโดยยึดนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเป็นกรอบในการดำเนินงาน ทั้งนี้เนื่องจากการมีแผนที่ชัดเจนช่วยให้โรงเรียนสามารถกำหนดเป้าหมาย มาตรการ และแนวทางปฏิบัติด้านความปลอดภัยได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การบริหารจัดการมีทิศทางที่ชัดเจนและต่อเนื่อง นอกจากนี้ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการประสานงานและการติดตามผลซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภณัฐ วรคุณพิณิจ ได้วิจัยเรื่องการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐารามสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร พบว่า การจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่เป็นระบบและใช้เป็นกรอบในการวางแผนปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงมีการกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยไว้ล่วงหน้า (ศุภณัฐ วรคุณพิณิจ, 2567) 3) โรงเรียนชะอวดมีการดำเนินการตามมาตรการด้านความปลอดภัยอย่างชัดเจน มีทั้งการตรวจสอบพื้นที่ คัดกรองสิ่งของต้องห้าม การเตรียมอุปกรณ์ด้านความปลอดภัย และการฝึกซ้อมแผนเผชิญเหตุ ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนมองว่าการมีมาตรการที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง เป็นปัจจัยสำคัญในการลดความเสี่ยงและสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เรียนและบุคลากร การฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอช่วยให้ทุกฝ่ายเกิดความคุ้นเคยกับขั้นตอนการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน และสามารถตอบสนองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤทธิไกร คิณินิ และคณะ วิจัยเรื่องการศึกษาองค์ประกอบความปลอดภัยในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีมาตรการความปลอดภัยที่ครอบคลุม ทั้งการป้องกันอุบัติเหตุ การรักษาความปลอดภัย การตรวจตราวัตถุอันตราย การจัดเตรียมอุปกรณ์ดับเพลิงและแจ้งเหตุฉุกเฉิน รวมถึงการอบรมและซ้อมสถานการณ์ ทำให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมและสามารถใช้มาตรการความปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ฤทธิไกร คิณินิ และคณะ, 2567) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญูชิตา สมบัติเพิ่ม เรื่องแนวทางการดำเนินการบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพสินธุ์ พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินการตามมาตรการด้านความปลอดภัยโดยมุ่งเน้นการจัดการสิ่งแวดลอมทางกายภาพอย่างเป็นระบบที่ชี้ให้เห็นว่า การดูแลอาคารสถานที่ การรายงานและซ่อมแซมอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการบันทึกข้อมูลอุบัติเหตุเพื่อนำมาวิเคราะห์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของมาตรการป้องกันและลดความสูญเสียจากเหตุไม่ปลอดภัยในสถานศึกษา (ปัญญูชิตา สมบัติเพิ่ม, 2565) สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาร์วา วาสิต คาลิต และคณะ

วิจัยเรื่องการประเมินตัวชี้วัดสุขภาพสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของโรงเรียนรัฐและเอกชนในเมืองตึกริต พบว่าบุคลากรที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัยและสุขภาพในโรงเรียนจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะที่หลากหลาย รวมทั้งควรมีการเผยแพร่ข้อมูลด้านความปลอดภัยภายในโรงเรียน และจัดอบรมครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เข้าใจนโยบายและแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยและสุขภาพในโรงเรียนอย่างถูกต้อง (Marwa Waleed Khalil et al, 2019) 4) การดำเนินการตามข้อข่ายความปลอดภัย (3 ป) ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่ามีส่วนสำคัญในการลดเหตุการณ์เสี่ยงและเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตประจำวันของนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานทั้งสามด้านช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดการความปลอดภัยได้อย่างครอบคลุม ตั้งแต่การป้องกันความเสี่ยง การสร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมที่ปลอดภัย ไปจนถึงการกำกับดูแลและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ การมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนยังช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรรชัย ชูชีพ และ ภัสยกร เลาสวัสดิกุล วิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เสนอรูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัย SCR-SBNOR ซึ่งครอบคลุมการดำเนินงานทั้งด้านการป้องกัน การปลูกฝัง และการปราบปราม โดยเน้นการสร้าง ความเข้าใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก (สรรชัย ชูชีพ และภัสยกร เลาสวัสดิกุล, 2568) 5) โรงเรียนชะอวดมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลด้านความปลอดภัยอย่างเป็นระบบผ่านการประชุม การตรวจสอบพื้นที่จริง และการรายงานผลเป็นระยะ ทั้งนี้เนื่องจากการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องช่วยให้โรงเรียนสามารถรับรู้ปัญหา จุดอ่อน และข้อบกพร่องของการดำเนินงานได้อย่างทันท่วงที และนำข้อมูลไปปรับปรุงมาตรการด้านความปลอดภัยให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การมีระบบติดตามที่ชัดเจนยังช่วยสร้างความรับผิดชอบร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิชัย สิงห์สุและคณะ วิจัยเรื่องการส่งเสริมสุขภาพและความปลอดภัยในสถานศึกษา: บทบาทผู้บริหาร ที่ชี้ให้เห็นว่าบทบาทของผู้บริหารในการกำกับ ดูแล และติดตามการแก้ไขข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะของบุคลากรและคณะกรรมการ เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับการดำเนินงานด้านสุขภาพและความปลอดภัย การนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สิทธิชัย สิงห์สุ และคณะ, 2568)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุตามหลักสถิติฐาน 4 ของโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า 1) แนวทางการประเมินสภาพความเสี่ยงด้านความปลอดภัยและการจัดลำดับความเสี่ยง จากการศึกษา การประเมินความเสี่ยงด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ทั้งการสำรวจสภาพกายภาพ สภาพแวดล้อม พฤติกรรมของผู้เรียน ตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องจากความเสี่ยงด้านความปลอดภัยในสถานศึกษามีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องทั้งปัจจัยด้านบุคคล สภาพแวดล้อม

และบริบทของสถานศึกษา การรวบรวมข้อมูลจากหลายมิติช่วยให้สามารถวิเคราะห์สาเหตุ จัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยง และกำหนดมาตรการป้องกันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ ศุภร ณะภาณ และคณะ วิจัยเรื่อง โรงเรียนควรบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลอุบัติเหตุอย่างเป็นระบบ ทั้งการบาดเจ็บที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ โดยพิจารณาจากสถานที่เกิดเหตุ เพื่อนำไปวิเคราะห์สาเหตุ ความเสี่ยง และกำหนดแนวทางแก้ไข เพื่อพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (ศุภร ณะภาณ และคณะ, 2564) 2) แนวทางการจัดทำแผนดำเนินการความปลอดภัย ผลการศึกษาพบว่าแผนที่มีความชัดเจนและนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ต้องกำหนดเป้าหมายที่ตรวจสอบได้อย่างเป็นรูปธรรม ครอบคลุมการลดความเสี่ยงและการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนและบุคลากร การวางแผนกิจกรรม โครงสร้างการบริหาร และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานด้านความปลอดภัยจำเป็นต้องอาศัยการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย การมีแผนที่ชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงจะช่วยให้ผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้เรียนเข้าใจแนวทางการดำเนินงานในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้การป้องกันและเตรียมความพร้อมต่อสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับ สุชีรา ใจหวัง ที่พบว่า นโยบายการจัดทำแผนดำเนินการด้านความปลอดภัยกำหนดมาตรการที่ชัดเจนในการดูแลนักเรียน โดยกำชับให้ครูรับผิดชอบด้านความปลอดภัย จัดครูเวรดูแลนักเรียนประจำวัน ประชาสัมพันธ์รณรงค์ด้านความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง และสื่อสารนโยบายและมาตรการให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างชัดเจน (สุชีรา ใจหวัง, 2566) 3) แนวทางการดำเนินการตามมาตรการ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การดำเนินการตามมาตรการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ ต้องให้ความสำคัญกับความต่อเนื่องและความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติ ทั้งการตรวจสอบสถานที่ การสร้างความเข้มแข็งทางอารมณ์ การสร้างความตระหนักรู้ และการฝึกซ้อมสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากการป้องกันและลดความสูญเสียจากเหตุการณ์ไม่ปลอดภัยไม่สามารถอาศัยเพียงการกำหนดแผนงานเท่านั้น แต่ต้องอาศัยการปฏิบัติจริงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนและบุคลากรเกิดความคุ้นเคย มีทักษะในการตัดสินใจ และสามารถควบคุมอารมณ์เมื่อต้องเผชิญสถานการณ์จริง ส่งผลให้การตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินเป็นไปอย่างถูกต้องและลดความตื่นตระหนกซึ่งสอดคล้องกับ สุเวช พิมน้ำเย็น และคณะ วิจัยเรื่องการประเมินการจัดสภาพแวดล้อมและการจัดบริการด้านความปลอดภัยในโรงเรียน สันติคีรีวิทยาคม อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย พบว่าโรงเรียนควรจัดอบรมและฝึกซ้อมป้องกันภัยพิบัติและอัคคีภัยเป็นประจำทุกปี เนื่องจากโรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม ตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อภัยพิบัติหลายรูปแบบ การฝึกซ้อมดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความรู้และทักษะในการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉินให้แก่นักเรียนและครูอย่างมีประสิทธิภาพ (สุเวช พิมน้ำเย็น และคณะ, 2568) สอดคล้องกับวิจัย ของพระสมศักดิ์ มนิสสุโร (ดีเสมอ) และคณะ เรื่องการประยุกต์หลักสติปัฏฐานเพื่อพัฒนาเยาวชนในโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่าการประยุกต์ใช้หลักสติปัฏฐาน 4 โดยเน้นด้านกายและจิต ผ่านกิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรม และการฝึกเจริญสติ ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสติสัมปชัญญะ มีวินัยทางความคิด รู้ถูก-รู้ผิด ควบคุมพฤติกรรม

และลดพฤติกรรมเสี่ยง อันนำไปสู่ความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตและการเรียนรู้ (พระสมศักดิ์ มนิสสุโร (ดีเสมอ) และคณะ, 2565) 4) แนวทางการดำเนินการตามขอบข่ายความปลอดภัย (3 ป) ผลการศึกษาพบว่า สามารถสร้างประสิทธิภาพได้เมื่อสถานศึกษาปลูกฝังพฤติกรรมที่ปลอดภัยเป็น วิถีปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนมุมมองและเรียนรู้จากเหตุการณ์จริงอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้ ผู้เรียนตระหนักว่าความปลอดภัยเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน และนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมความ ปลอดภัยในชุมชนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างความปลอดภัยที่ยั่งยืน ต้องสร้าง ความตระหนักและความรับผิดชอบร่วมกันของผู้เรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อช่วยให้เกิด การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงบวกและพัฒนาวัฒนธรรมความปลอดภัยภายในสถานศึกษาอย่าง ต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อลงกต สรณอก และคณะ วิจัยเรื่อง การบริหารความปลอดภัย โดยใช้หลัก 3 ป. ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา พบว่า สถานศึกษาควรมีระบบบริหารจัดการความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ โดยกำหนดแนวทาง การป้องกัน ระวังเหตุ และช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุ สร้างการรับรู้ร่วมกันทุกภาคส่วน แต่งตั้ง คณะกรรมการด้านกฎหมายเพื่อคุ้มครองนักเรียน ครู และบุคลากรตามกฎหมาย มีระบบรายงาน เหตุและฐานข้อมูลเครือข่ายช่วยเหลือ เยียวยา พ้นฟู และให้คำปรึกษาอย่างรวดเร็ว พร้อมทั้ง ติดตามให้กำลังใจผู้ประสบเหตุ และประเมินผลเพื่อปรับปรุงแผนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (อลงกต สรณอก และคณะ, 2567) และสอดคล้องกับวิจัยของ พระครูสารกิจประยุต และคณะ เรื่องการปรับใช้หลักสติปัญญา 4 ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาในอำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งพบว่า หลักสติปัญญา 4 เป็นหลักธรรมสำคัญ ในพระพุทธศาสนาที่สอนให้เรียนรู้ปรากฏการณ์ของสติหรือจิต เพื่อสร้างความสมดุลทางกาย ความรู้สึก และเห็นความจริงอย่างลึกซึ้งภายในร่างกายของมนุษย์ ผู้ปฏิบัติตามแนวสติปัญญา 4 (พระครูสารกิจประยุต และคณะ, 2563) 5) แนวทางการกำกับ ติดตาม และประเมินผล พบว่า การกำกับ ติดตาม และประเมินผลที่มีคุณภาพควรครอบคลุมทั้งผลการปฏิบัติงาน ความพร้อมของ บุคลากร ผลกระทบที่เกิดขึ้น และการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เนื่องจาก การประเมินผลเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษาทราบจุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสในการพัฒนา ระบบความปลอดภัย การนำข้อมูลจากการประเมินมาปรับปรุงแผนและมาตรการอย่างต่อเนื่องจะ ช่วยให้การดำเนินงานมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และเกิดการพัฒนา อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ ทันทิภา สวัสดิ์ภักดี วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการสร้างเสริมความ ปลอดภัยในการเดินทางสำหรับนักเรียน:กรณีศึกษาโรงเรียนนาร่องในจังหวัดขอนแก่น เชียงใหม่ ชลบุรี และสงขลา พบว่าปัจจัยความสำเร็จของโครงการสร้างเสริมความปลอดภัยคือการติดตาม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยการประชุมติดตามและรับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ช่วยให้ คณะครูนำข้อคิดเห็นไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ทันทิภา สวัสดิ์ภักดี, 2560)

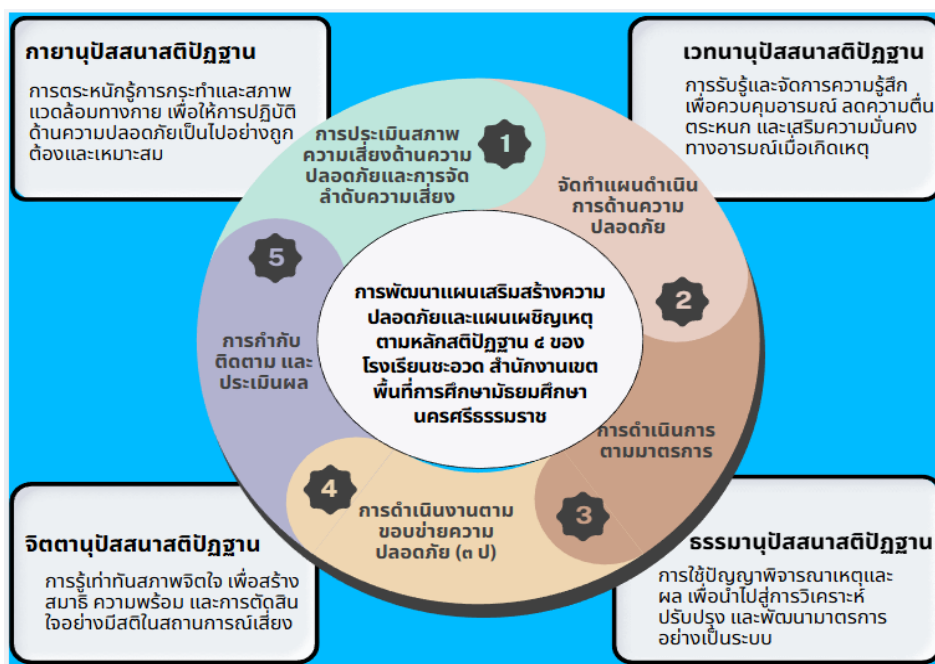

3. สรุปผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุตามหลักสติปัฏฐาน 4 ของโรงเรียนชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ผลการนำเสนอพบว่า แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อให้การจัดการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและกำกับให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเป็นระบบและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง โดยการนำหลักการตระหนักรู้และการพิจารณาอย่างรอบคอบมาใช้เป็นกรอบในการดำเนินงาน ได้แก่ 1) การใส่ใจและตระหนักรู้ต่อการปฏิบัติและสภาพแวดล้อมทางกาย (กายนุสฺสนาสติปัฏฐาน) 2) การคำนึงถึงความรู้สึก และผลกระทบทางอารมณ์ของผู้เรียนและบุคลากร (เวทนานุสฺสนาสติปัฏฐาน) 3) การเสริมสร้างความพร้อมทางจิตใจและความมีสติในการปฏิบัติงาน (จิตตานุสฺสนาสติปัฏฐาน) และ 4) การวิเคราะห์เหตุและผลของปัญหาอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ในการปรับปรุงแผนและมาตรการอย่างต่อเนื่อง (ธรรมานุสฺสนาสติปัฏฐาน) โดยผู้ทรงคุณวุฒิเห็นตรงกันว่า แนวทางการเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุของสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนำหลักการเจริญสติและการพิจารณาอย่างรอบด้านมาใช้เป็นฐานในการดำเนินงาน ทำให้การจัดการด้านความปลอดภัยมีความชัดเจน เป็นระบบ มีทิศทางการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้และแรงจูงใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุและเหตุฉุกเฉิน และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อความปลอดภัยของผู้เรียนและบุคลากรในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาไม่อาจจำกัดอยู่เพียงการกำหนดมาตรการ กฎระเบียบ หรือแผนปฏิบัติการเท่านั้น หากแต่จำเป็นต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการเสริมสร้างจิตสำนึก การรับรู้ และการตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงทั้งด้านกายภาพ พฤติกรรม และอารมณ์ของผู้เรียน ผู้วิจัยเห็นว่าการบูรณาการหลักสติปัฏฐาน 4 เข้ากับกระบวนการบริหารจัดการความปลอดภัยช่วยยกระดับการดำเนินงานจากการปฏิบัติตามมาตรการไปสู่การสร้างจิตสำนึกและวัฒนธรรมความปลอดภัยอย่างแท้จริง โดยกายนุสฺสนาสติปัฏฐานช่วยการตระหนักรู้การกระทำและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เวทนานุสฺสนาสติปัฏฐานช่วยให้ตระหนักถึงการรับรู้และการจัดการความรู้สึก เพื่อควบคุมอารมณ์ ลดความตื่นตระหนก และเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ จิตตานุสฺสนาสติปัฏฐานช่วยให้รู้เท่าทันสภาพจิตใจ เพื่อสร้างสมาธิและตัดสินใจอย่างมีสติในสถานการณ์เสี่ยง และธรรมานุสฺสนาสติปัฏฐานช่วยให้การตัดสินใจและการปรับปรุงแผนเป็นไปอย่างมีเหตุผล เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนามาตรการอย่างเป็นระบบ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. โรงเรียนชะอวดควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแผนเสริมสร้างความปลอดภัยและแผนเผชิญเหตุ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน
2. โรงเรียนชะอวดควรนำแนวทางจากผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการอบรม และการฝึกซ้อมด้านความปลอดภัย เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักรู้แก่ผู้เรียนและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง
3. สถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราชสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นต้นแบบ ในการปรับแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมของตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพด้านการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยและการจัดทำแผนเผชิญเหตุในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้สำหรับการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการความปลอดภัย

2. ควรศึกษาเรื่องการประยุกต์แนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักสติปัญญา 4 ในสถานศึกษาที่มีขนาดและบริบทแตกต่างกัน เพื่อสร้างข้อค้นพบที่สามารถนำไปขยายผลเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

3. ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษาที่บูรณาการหลักสติปัญญา 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความยั่งยืน และการพัฒนาวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). แนวทางปฏิบัติและมาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ทัศนิกา สวัสดิ์ภักดี. (2560). การประเมินโครงการสร้างเสริมความปลอดภัยในการเดินทางสำหรับนักเรียน:กรณีศึกษาโรงเรียนนาร่องในจังหวัดขอนแก่น เชียงใหม่ ชลบุรี และสงขลา. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 11(2), 151.
- ปัญญาชิตา สมบัติเพิ่ม. (2565). แนวทางการดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระครูสารกิจประยุต และคณะ. (2563). การปรับใช้หลักสติปัญญา 4 ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(10), 35-47.
- พระมหาสมพงษ์ ฐิตจิตโต และคณะ. (2562). การประยุกต์ใช้หลักสติปัญญา 4 ในการบริหารองค์กร. วารสารวามัญองศาพุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 106-107.
- พระสมศักดิ์ มินัสโร (ตีเสมอ) และคณะ. (2565). การประยุกต์หลักสติปัญญาเพื่อพัฒนาเยาวชนในโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครราชสีมา. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(2), 1657-1666.
- รชตภรณ์ ชัยประภา และสายฝน แสนใจพรหม. (2566). แนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาโรงเรียนสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่, 9(1), 91-106.
- ฤทธิไกร คิอินธิ และคณะ. (2567). การศึกษาองค์ประกอบความปลอดภัยในโรงเรียน. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(6), 110.
- ศุภณัฐ วรคุณพินิจ. (2567). การจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สำนักงานเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 9(1), 164-167.

- ศุภร ณะภาณ และคณะ. (2564). การจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดปทุมธานี. วารสารสหศาสตร์, 1(21), 164-167.
- สรชัย ชูชีพ และภัสสร เลาสวัสดิกุล. (2567). การพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี. วารสารวิจัยวิชาการ, 18(3), 395-408.
- สิทธิชัย สิงห์สุ และคณะ. (2568). การส่งเสริมสุขภาพและความปลอดภัยในสถานการศึกษา: บทบาทของผู้บริหาร. วารสารวิจัยวิชาการ, 8(1), 323-332.
- สุชีรา ใจหวัง และจันทร์ศม ภูติอริยวัฒน์. (2566). การศึกษาการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. วารสารการวัด ประเมินผล สถิติ และการวิจัยทางสังคมศาสตร์, 4(1), 54-59.
- สุเวช พินน้ำเย็น และคณะ. (2560). การประเมินการจัดสภาพแวดล้อมและการจัดบริการด้านความปลอดภัยในโรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 6(2), 25-31.
- อลงกต สรรนอก และคณะ. (2567). การบริหารความปลอดภัยโดยใช้หลัก 3 ป.ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา. สึกษา วารสารศึกษาศาสตร์, 12(1), 223-233.

การประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (ZERO WASTE SCHOOL)
ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่*
THE EVALUATION OF THE PROJECT ZERO WASTE SCHOOL
AT RAJAPRACHANNUKROH 1 SCHOOL, UNDER THE KRABI
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

รณพร อ่อนศรี, รัฐพร กลิ่นมาลี* นพรัตน์ ชัยเรือง

Ronnapor Onsr, Rattaporn Klinmalee*, Nopparat Chairueang

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: rattaporn_kli@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินโครงการของสคริฟเวนเป็นแนวทางการประเมิน ด้านการประเมินคุณค่าภายใน การประเมินความก้าวหน้า การประเมินผลสรุปรวม และการประเมินผลสำเร็จ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 3 คน ครูผู้สอนที่ จำนวน 6 คน นักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จำนวน 277 คน รวมทั้งสิ้น 286 คน เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ และแบบบันทึกการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. ผลการประเมินคุณค่าภายในก่อนดำเนินโครงการ โดยรวมอยู่ในในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านวัตถุประสงค์ของโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านวิธีการดำเนินการและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านระยะเวลา ตามลำดับ

* Received March 19, 2026; Revised June 24, 2026; Accepted June 27, 2026

2. ผลการประเมินความก้าวหน้าระหว่างดำเนินโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการร่วมกิจกรรม

3. ผลการประเมินผลสรุปรวมหลังดำเนินโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาพบว่า ทั้งสองด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะของนักเรียนและด้านพฤติกรรมในการจัดการขยะของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน

4. ผลการประเมินผลสำเร็จหลังดำเนินโครงการ พบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินการโครงการประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของโครงการ 2) ปัจจัยด้านความเหมาะสมของกระบวนการจัดกิจกรรม 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมจัดการขยะของนักเรียน 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนักด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความพึงพอใจของนักเรียน

คำสำคัญ: โรงเรียนปลอดขยะ, ลดการใช้, ใช้ซ้ำ, นำกลับมาใช้ใหม่

ABSTRACT

The purpose of this research was to evaluate the Zero Waste School project Ratchaprachanukroh School 1, Krabi Primary Educational Service Area Office Apply the Scriven project evaluation model as an evaluation guideline. Internal valuation progress assessment Overall evaluation and evaluation of success. The sample group consisted of 3 administrators, 6 teachers, and students of Ratchaprachanukroh School 1, a total of 277 people, a total of 286 people. Tools used Consisting of 3 questionnaires and an interview recording form. Statistics used in data analysis include frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis

The results of the research found that:

1. The results of internal valuation before implementing the project Overall it is at a high level. When considering each aspect, it was found that Project objectives There is the highest average, followed by the method of operation and the area with the lowest average is the duration, respectively

2. The results of the evaluation of progress during project implementation Overall it is at the highest level. When considering each aspect, it was found that Activity organizing process It has the highest average, followed by student participation in activities

3. The results of the evaluation were summarized after the project was implemented. Overall, it was at a high level. When considered, it was found that

both aspects, namely the knowledge and understanding of student waste management and the behavior in student waste management, had the same average

4. The results of the evaluation of success after the project were found that success factors in project implementation consisted of 1) factors of suitability for the project objectives, 2) factors of appropriateness of the activity organizing process, 3) factors that affect knowledge Student understanding and waste management behavior 4) Factors affecting awareness Environmental conservation and student satisfaction

Keywords: Zero Waste School, Reduce, Reuse, Recycle

บทนำ

ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ที่รัฐบาลได้มีนโยบายในการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เน้นให้มีการฟื้นฟูและสร้างใหม่รวมทั้งใช้ประโยชน์และสร้างการเติบโตบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมดุลภายในขีดความสามารถของระบบนิเวศ (สำนักเลขาธิการคณะกรรมการการยุทธศาสตร์ชาติ, 2560) รวมทั้งประกาศแผนการปฏิรูปประเทศที่ต้องจัดให้มีระบบจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่น ๆ ได้ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2561) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มุ่งเนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยกระบวนการเรียนรู้ควรส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกในการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและของชาติ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) เช่นเดียวกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ให้ความสำคัญในเรื่อง การจัดการศึกษาเพื่อเพื่อสร้างจิตสำนึก และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมซึ่งได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นแนวทางในการพัฒนา เสริมสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักและส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้สามารถเป็นอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในเรื่องของขยะและพลังงานที่กำลังส่งผลกระทบต่ออนาคตของประเทศ ทำให้เกิดสภาวะแปรปรวนของสภาพอากาศในปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แจ้งแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ.2559-2564) ตามนโยบายของรัฐบาลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกและรณรงค์คัดแยกขยะประเภทมูลฝอยต้นทาง ให้แก่นักเรียนและ

เยาวชนในสถานศึกษาทุกแห่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพในการให้ความรู้สร้างเจตคตินำไปสู่การมีความตระหนักและมีจิตสำนึกที่ดีในด้านการจัดการขยะน้ำเสียมลพิษทางอากาศมีเป้าหมายเชิงนโยบายให้ทุกโรงเรียนดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสิ่งแวดล้อมศึกษาด้านการสร้างจิตสำนึกการบริหารจัดการขยะน้ำเสียและมลพิษทางอากาศ พ.ศ. 2559-2564 เน้นการสร้างวินัยและจิตสำนึกให้พลเมืองด้านการคัดแยกขยะ การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมในการดูแลและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ขึ้น เพื่อมุ่งพัฒนาและสนับสนุนเครือข่ายสถานศึกษาในการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การลดปริมาณ การคัดแยก และการนำกลับมาใช้ประโยชน์ ตลอดจนการรวบรวมและกำจัดอย่างถูกวิธี ควบคู่กับการสร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะภายในสถานศึกษา เพื่อก้าวสู่สถานศึกษาปลอดขยะอย่างยั่งยืน และขยายผลสู่สังคมไร้ขยะในวงกว้างโดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ได้จัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนนำร่องโครงการ โรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละ 50 โรงเรียนเพื่อให้ครอบคลุมขอบข่ายของงานด้านการจัดการขยะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

การประเมินโครงการนับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการตรวจสอบคุณภาพการดำเนินงาน (ณัชชา มหปัญญานนท์ และคณะ, 2551) กล่าวว่า การประเมินมีประโยชน์ต่อการวางแผนและการบริหารงานช่วยให้ได้สารสนเทศต่าง ๆ เพื่อไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดแผนงานและโครงการ การตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรที่ต้องใช้ ในการดำเนินงานความเป็นไปได้ของการจัดกิจกรรม ช่วยในการจัดหาสารสนเทศเชิงความก้าวหน้า ปัญหา และเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน (ขวัญณา อุณหกานต์, 2553) ประโยชน์ของการประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ทราบถึงข้อมูลการดำเนินงานตามโครงการทั้งด้านความสำเร็จด้านอุปสรรค การดำเนินงานและเพื่อ ช่วยการตัดสินใจดำเนินการต่อไป

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จังหวัดกระบี่ เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล-ประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียน ครู และบุคลากรจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดขยะจากการจัดการเรียนการสอนและการอุปโภคบริโภคในปริมาณสูง กระทั่งต่อความสะอาดและบรรยากาศการเรียนรู้ภายในโรงเรียน จากการสำรวจพบว่านักเรียนยังขาดวินัยในการทิ้งและคัดแยกขยะ รวมถึงไม่ได้นำวัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์หรือรีไซเคิลมาใช้ให้คุ้มค่า ทำให้มีขยะตกค้างและต้องนำไปกำจัดเป็นจำนวนมากเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โรงเรียนจึงดำเนินโครงการ “โรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School)” โดยยึดแนวทางการจัดการขยะอย่างถูกวิธี สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐและการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมศึกษา มุ่งเน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการลด คัดแยก และนำขยะกลับมาใช้

ประโยชน์ ตลอดจนปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สะอาด เป็นระเบียบ และยั่งยืน โดยมี วัตถุประสงค์ของโครงการ 1) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา และชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการลด การคัดแยกขยะ และการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ 2) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญ และสามารถปฏิบัติได้ในเรื่อง การลด การคัดแยกขยะและการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินคุณค่าภายในโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จังหวัดกระบี่
2. เพื่อประเมินความก้าวหน้าความเหมาะสมของกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จังหวัดกระบี่
3. เพื่อประเมินผลสรุปรวมของโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จังหวัดกระบี่
4. เพื่อประเมินผลสำเร็จ โครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จังหวัดกระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผู้ประเมินได้ใช้รูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven) ซึ่งผู้ประเมินได้กำหนดขอบเขตของการประเมิน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน บุคลากร และนักเรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวนทั้งสิ้น 986 คน ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 3 คน ครูผู้สอน จำนวน 42 คน บุคลากร จำนวน 7 คน และนักเรียน จำนวน 934 คน ประจำปีการศึกษา 2568

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน รวมทั้งสิ้น 286 คน ดังนี้ (1) ผู้บริหาร จำนวน 3 คน ศึกษาจากประชากรทั้งหมด ประกอบด้วยผู้อำนวยการ 1 คน และรองผู้อำนวยการ 2 คน (2) ครูผู้สอน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซี่และมอร์แกน ได้จำนวน 46 คน และคัดเลือกแบบเจาะจงเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ จำนวน 6 คน โดยพิจารณาจากประชากรทั้งหมด และ (3) นักเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซี่และมอร์แกน ได้จำนวน 277 คน ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) โดยสุ่มตามระดับชั้น ห้องเรียน และเพศ จากนั้นคัดเลือกด้วยวิธีสุ่มอย่างง่ายตามความเหมาะสมของแต่ละห้องเรียน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ผู้ประเมินได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัย และตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) รวมถึงรูปแบบการประเมินโครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ และได้กำหนดเป็นกรอบการวิจัยและปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาจากนั้นกำหนดเป็นเครื่องมือการประเมิน

1.2 กำหนดกรอบแนวคิดการประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) จากเอกสารในข้อ 1 แล้วนำมาวิเคราะห์สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือฉบับร่างให้ครอบคลุมการประเมินโครงการ

1.3 สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ให้สอดคล้องกับการประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School)

1.4 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้ที่ปรึกษาตรวจสอบและขอคำแนะนำ พร้อม ปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาในข้อคำถาม ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของการประเมิน

1.5 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษาแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้และความชัดเจนของข้อคำถามแล้วนำผลมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน

1.6 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาภาษาการวัดผล การประเมินผลและพิจารณา ข้อสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ค่าดัชนีความสอดคล้องกับข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน คัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00

1.7 จัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 286 ชุด นำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

การตีความหมายการประเมิน ด้านการประเมินคุณค่าภายใน/ด้านการประเมิน ความก้าวหน้า วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทั้งโดยรวมและเป็นรายข้อ

3. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปประเด็นสำคัญและนำเสนอโดยการพรรณนาเนื้อหา (Content Description)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมิน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of item objective congruence)
2. วิเคราะห์ผลการประเมินด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินของสคริเวน (Scriven) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 286 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานรวมกับการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยนำเสนอให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ครบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินคุณค่าภายใน การประเมินความก้าวหน้า การประเมินผลสรุปรวม และการประเมินผลสำเร็จของโครงการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เพื่อประเมินคุณค่าภายในโครงการ ผลการประเมินคุณค่าภายในก่อนดำเนินโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.48$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วัตถุประสงค์ของโครงการ ($\bar{X}=4.59$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ วิธีดำเนินการ ($\bar{X}=4.56$) อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ระยะเวลา ($\bar{X}=4.40$) อยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าโครงการมีความชัดเจน เหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในภาพรวม

2. เพื่อประเมินความก้าวหน้าและความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินโครงการ ผลการประเมินระหว่างดำเนินโครงการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.62$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม ($\bar{X}=4.67$) อยู่ในระดับมากที่สุดและด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน ($\bar{X}=4.57$) อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานเป็นไปตามแผน มีความเหมาะสม และนักเรียนมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อประเมินผลสรุปรวมของโครงการ ผลการประเมินหลังดำเนินโครงการ พบว่า ด้านความรู้และพฤติกรรมของนักเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$) ด้านพฤติกรรมการจัดการขยะอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=4.25$) สะท้อนว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถแสดงพฤติกรรมด้านการจัดการขยะได้อย่างเหมาะสมในระดับดี

4. เพื่อประเมินผลสำเร็จของโครงการ ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โครงการประสบความสำเร็จโดยมีปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความสอดคล้องของโครงการกับวัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินงานที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและการสนับสนุนจากผู้บริหารส่งผลให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ พฤติกรรมและจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

การประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ซึ่งสามารถอภิปรายผลของการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการประเมินคุณค่าภายในก่อนดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) พบว่า โครงการมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในระดับมาก สะท้อนถึงคุณภาพของการออกแบบโครงการที่มีความชัดเจนและเป็นระบบ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศไทย โดยเฉพาะการศึกษาของ ธรรมชาติ มีรักษา ซึ่งชี้ให้เห็นว่าโครงการที่กำหนดวัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินงาน และแผนงานไว้อย่างชัดเจน จะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสามารถปฏิบัติได้จริง (ธรรมชาติ มีรักษา, 2562) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา เช่น การศึกษาของ UNESCO และ OECD ที่ระบุว่า โครงการด้านสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิผลต้องเริ่มจากการออกแบบโครงการที่ชัดเจน มีการกำหนดเป้าหมายเชิงพฤติกรรม และมีโครงสร้างการดำเนินงานที่ตรวจสอบได้ ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานในระยะต่อไปสามารถติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงได้อย่างต่อเนื่อง (UNESCO, 2020; OECD, 2022) ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของโครงการโรงเรียนปลอดขยะขึ้นอยู่กับกรอบการออกแบบโครงการที่มีคุณภาพ ได้แก่ การวางแผนอย่างเป็นระบบ ความชัดเจนขององค์ประกอบโครงการ และการประเมินก่อนดำเนินงาน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ผลการประเมินความก้าวหน้าระหว่างดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สะท้อนว่ากระบวนการดำเนินงานมีความเหมาะสม เป็นระบบ และเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนซึ่งเป็นผู้มีบทบาทหลักของโครงการผลลัพธ์ดังกล่าวอธิบายได้ว่าการดำเนินโครงการมีการวางแผนและกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านกิจกรรม บุคลากร และการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีทิศทาง ลดข้อผิดพลาด และเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เมื่อพิจารณาเชิงทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พงษ์เทพ จิระโร (2555) ที่เน้นการใช้ข้อมูลระหว่างดำเนินงานเพื่อปรับปรุงและควบคุมคุณภาพโครงการ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติยา มุ่งชอบกลาง และริญญาทิพย์ ศิริมนตรี ซึ่งชี้ว่าการออกแบบกระบวนการที่เหมาะสมและมีการประเมินระหว่างดำเนินงาน จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพและผลการประเมินของโครงการ (กิตติยา มุ่งชอบกลาง และริญญาทิพย์ ศิริมนตรี, 2563)

3. ผลการประเมินหลังดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) พบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมการจัดการขยะอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมของโครงการสามารถพัฒนาทั้งด้านความรู้และการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการ

คัดแยกและทิ้งขยะอย่างถูกวิธี ผลลัพธ์นี้สะท้อนว่า การจัดกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างลึกซึ้งและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dina et al. ที่ชี้ว่าการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาทั้งความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (Dina et al., 2023) รวมทั้งสอดคล้องกับ Choi et al. ที่พบว่าความรู้และทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรม Zero Waste อย่างไรก็ดี ด้านการ “ลดการสร้างขยะส่วนบุคคล” มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าประเด็นอื่น สะท้อนว่า พฤติกรรมลักษณะนี้เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยความรู้เพียงอย่างเดียว (Choi et al., 2022) ซึ่งสอดคล้องกับ Hanedar et al. ที่ระบุว่า การปรับพฤติกรรมเชิงลึกต้องอาศัยการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดผลอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องดำเนินควบคู่ทั้งการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต เช่น การลดการสร้างขยะ ซึ่งต้องอาศัยเวลาและความร่วมมือจากหลายภาคส่วน (Hanedar et al., 2021)

4. จากผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 พบว่าความสำเร็จในภาพรวมเกิดจากปัจจัยเกื้อหนุนที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ กระบวนการจัดกิจกรรมและการสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้โครงการบรรลุเป้าหมาย โดยโรงเรียนมีการวางแผนการจัดการในส่วนต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม มีการระบุตัวผู้รับผิดชอบและวิทยากรที่เหมาะสมกับบริบท ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปกรณ์ ปริยากร ที่เน้นย้ำว่าผู้จัดการโครงการและทีมงานต้องมีความเข้าใจภารกิจอย่างชัดเจนทั้งในแง่ของจุดมุ่งหมายและตัวชี้วัด (ปกรณ์ ปริยากร, 2553) การดำเนินงานของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จึงมิใช่เพียงการจัดกิจกรรมเป็นครั้งคราว แต่เป็นการสร้างระบบการทำงานที่มั่นคง และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่า การสนับสนุนจากผู้บริหารและการดำเนินงานภายใต้ระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมสามารถขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Tantranont, Saipa & Sawatdeenarunat ซึ่งพบว่าปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ประกอบด้วยการบริหารจัดการ บุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม โดยเฉพาะมิติด้านการจัดการซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันกิจกรรมสู่ความยั่งยืน (Tantranont, Saipa & Sawatdeenarunat, 2021) อีกทั้งความรู้และทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดการขยะภายในโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นผลสำเร็จของโครงการโรงเรียนปลอดขยะ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 มิได้เกิดขึ้นจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงลำพัง แต่เกิดจากการผสมผสานกันระหว่างการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ตามแนวคิดของ ปกรณ์ ปริยากร ภาวะผู้นำที่ทันสมัยที่เน้นการสร้างวัฒนธรรมและมีส่วนร่วมตามผลงานวิจัยในปัจจุบัน ส่งผลให้

โครงการสามารถตอบโจทย์ทั้งในด้านประสิทธิภาพการจัดการและประสิทธิผลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน (ปกรณ ปรียากร, 2553)

สรุป

จากการดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ผู้วิจัยพบว่า ความสำเร็จของโครงการเกิดจากการออกแบบโครงการที่มีความชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ผสานกับกระบวนการดำเนินงานที่เป็นระบบและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะนักเรียน เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่งผลให้การดำเนินงานไม่เพียงเกิดขึ้นตามแผน แต่ยังสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมในระดับพฤติกรรมและทัศนคติ ประเด็นสำคัญที่ค้นพบคือ การจัดกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริงและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียน กล่าวคือ เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือทำ จะนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมที่ยั่งยืนมากกว่าการเรียนรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องยังช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบของโครงการ และก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงในเชิงวิชาการ ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการประเมินโครงการแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินโครงการ ซึ่งช่วยให้เข้าใจกลไกของความสำเร็จได้อย่างรอบด้าน อีกทั้งยังยืนยันแนวคิดว่าการพัฒนาพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องอาศัยทั้งโครงสร้างที่ดี (เชิงระบบ) และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาอื่น โดยเน้นการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบท การสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังสามารถต่อยอดสู่การพัฒนานโยบายระดับสถานศึกษาหรือเครือข่ายโรงเรียน เพื่อยกระดับการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ สำหรับผลในอนาคต โครงการลักษณะนี้มีศักยภาพในการขยายผลไปสู่ระดับชุมชน โดยนักเรียนสามารถทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้และพฤติกรรมที่เหมาะสมไปยังครอบครัวและสังคมรอบข้าง อันจะนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมการจัดการขยะอย่างยั่งยืน และสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ภายหลังจากประเมินผลคุณค่าภายในก่อนดำเนินโครงการตามรูปแบบของสคริฟเวน (Michael Scriven) ควรดำเนินการแก้ไขเอกสารโครงการตามคำแนะนำและควรมีการนำผลการแก้ไขให้ผู้ประเมินพิจารณาอีกครั้ง เพื่อเอกสารของโครงการมีคุณภาพมากที่สุด

2. การประเมินความก้าวหน้าระหว่างดำเนินโครงการตามรูปแบบของสคริฟเวน (Michael Scriven) เป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จ และช่วยลดความเสี่ยงต่าง ๆ ในระหว่างดำเนินโครงการ และควรมีการประเมินและกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด

3. การประเมินผลสรุปรวมหลังดำเนินโครงการตามรูปแบบของสคริฟเวน (Michael Scriven) ควรให้ความสำคัญในการประเมินเนื่องจากเป็นการเก็บข้อมูลในภาพรวม ต้องมีการแยกประเด็นการประเมินให้ชัดเจนและเหมาะสม

4. การประเมินผลสำเร็จของโครงการตามรูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Michael Scriven) ควรมีการดำเนินการให้รอบด้าน กำหนดประเด็นการประเมินให้ชัดเจนและสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการประเมินโครงการอื่นๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะของนักเรียนและแนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

2. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการปลูกฝังพฤติกรรมการจัดการขยะของนักเรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

3. ควรวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างโรงเรียนปลอดขยะอย่างยั่งยืน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

4. สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายหรือมาตรการภายในโรงเรียนอย่างชัดเจน เช่น การกำหนดพื้นที่คัดแยกขยะ การกำหนดวันปลอดขยะ หรือกิจกรรมรณรงค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างวินัยและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

5. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการขยะร่วมกับโรงเรียน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในและนอกสถานศึกษา อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของโครงการ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: สยามสปอร์ต ซินดิเคท.

กิตติยา มุ่งชอบกลาง และริญญาทิพย์ ศิริมนตรี. (2563). การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม พุทธศักราช 2562 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสคริฟเวน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ขวัญณา อุดมกานต์. (2553). การประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- เชาว์ อินโย. (2553). การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัชชา มหปัญญานนท์ และคณะ. (2551). การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธรรมชาติ มีรักษา. (2562). การประเมินโครงการทางการศึกษาในสถานศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 30(1), 15–28.
- ปกรณ ปรียากร. (2553). การบริหารโครงการ: แนวคิดและแนวทางในการสร้างความสำเร็จ. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). คู่มือการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). นโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561). แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- Barr, S. (2007). Factors influencing environmental attitudes and behaviors. *Environment and Behavior*, 39(4), 435–473.
- Choi, E.-H., et al. (2022). Factors affecting zero-waste behaviours of college students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(15), 9697.
- Dina, D., Fillaeli, A., & Jayanti, A. A. (2023). Waste-wise education: Impact on zero waste awareness and practices. *Journal Pendidikan Matematika dan Sains*, 11(2), 20–27.
- OECD. (2022). *Education and environmental sustainability*. Paris: OECD Publishing.
- Scriven, M. (1991). *Evaluation thesaurus* (4th ed.). Newbury Park, CA: Sage.
- Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation theory, models, and applications*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Tantranont, N., Saipa, S., & Sawatdeenarunat, C. (2021). The study of success factors and beneficial values for school management in energy and environment. *Journal of Renewable Energy and Smart Grid Technology*, 16(2), 61–73.
- UNESCO. (2020). *Education for sustainable development: A roadmap*. Paris: UNESCO.

การประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (ZERO WASTE SCHOOL)
โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1*
THE EVALUATION OF THE PROJECT ON ZERO WASTE SCHOOL
AT BANBANGDUAN SCHOOL UNDER TRANG PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1

ศรินธร ควนวิไล, รัฐพร กลิ่นมาลี*, นพรัตน์ ชัยเรือง

Sarintorn Khuanwilai, Rattaporn Klinmalee*, Nopparat Chairueang

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: rattapon_kli@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินโครงการของสคริฟเวนเป็นแนวทางในการประเมิน ด้านการประเมินคุณค่าภายใน การประเมินความก้าวหน้า การประเมินผลสรุปรวม และการประเมินผลสำเร็จ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูจำนวน 9 คน นักเรียนโรงเรียนบ้านบางด้วน จำนวน 70 คน รวมทั้งสิ้น 80 คน เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม จำนวน 4 ฉบับ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. ผลการประเมินคุณค่าภายใน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงการ
2. ผลการประเมินความก้าวหน้า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความคุ้มค่าของงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม

* Received February 24, 2026; Revised June 26, 2026; Accepted June 27, 2026

3. ผลการประเมินผลสรุปรวม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจการจัดการขยะของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านพฤติกรรมในการจัดการขยะของนักเรียน

4. ผลการประเมินผลสำเร็จ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความพึงพอใจของนักเรียนต่อการดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านเจตคติในการจัดการขยะของนักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความพึงพอใจของผู้บริหารและครูต่อการดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ

คำสำคัญ: โครงการโรงเรียนปลอดขยะ, การประเมินโครงการ, การจัดการขยะ

ABSTRACT

The objective of this research was to evaluate the Zero Waste School Project implemented at Banbangduan School, under the Trang Primary Educational Service Area Office 1. The evaluation was conducted by applying Scriven's evaluation model. The evaluation focused on four aspects: Intrinsic Evaluation, Formative Evaluation, Summative Evaluation, and Pay-off Evaluation. The sample group consisted of school director, 9 teachers, and 70 students of Banbangduan School, totaling 80 people. The research instruments comprised four sets of questionnaires and a focus group discussion record. The statistics methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and Content Analysis.

The research findings were as follows:

1. The Intrinsic Evaluation: The overall evaluation results were at the highest level. When considering each aspect, the evaluation of administrators' and teachers' attitudes toward the project yielded the highest mean score, followed by the evaluation of the appropriateness and consistency of the project.

2. The Formative Evaluation: The overall results were also at the highest level. Among the evaluated aspects, budget cost-effectiveness received the highest mean score, followed by student participation. The aspect with the lowest mean score was the evaluation of the activity implementation process.

3. The Summative Evaluation: The overall evaluation results were at a high level. In terms of individual aspects, the evaluation of students' knowledge and understanding of waste management achieved the highest mean score, followed by the evaluation of students' waste management behaviors.

4. The Pay - off Evaluation: The overall results were at a high level. The aspect with the highest mean score was students' satisfaction with the implementation of the Zero Waste School Project, followed by students' attitudes toward waste management. The aspect with the lowest mean score was administrators' and teachers' satisfaction with the implementation of the Zero Waste School Project.

Keywords: Zero Waste School Project, Project Evaluation, Waste Management

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 กำหนดให้การศึกษา มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ มีความสามารถตามความถนัด และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561–2580 ที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลภายใต้ขีดความสามารถของระบบนิเวศ (สำนักเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2560) รวมถึงแผนการปฏิรูปประเทศที่มุ่งพัฒนาระบบจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2561) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 ได้กำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม โดยเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดยุทธศาสตร์ด้านที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผ่านการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ งานวิจัย นวัตกรรม และโครงการสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ โครงการโรงเรียนคุณธรรมและโครงการโรงเรียนสีเขียว นอกจากนี้ นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2569 ยังมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมจึงได้นำแนวคิด Zero Waste และหลัก 3Rs มาเผยแพร่ผ่านโครงการชุมชนปลอดขยะ และต่อมาได้ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการจัดทำโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 เพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายสถานศึกษา การจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง และการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เรียน ซึ่งได้รับการตอบรับจากสถานศึกษาเป็นอย่างดี (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2560) ปัญหาการจัดการขยะยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ โดยกรมควบคุมมลพิษได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.

2565-2570) เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการขยะอย่างเป็นระบบและยั่งยืน สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังพฤติกรรมและจิตสำนึกด้านการจัดการขยะให้แก่ผู้เรียน

โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ได้ดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีการศึกษา 2566 โดยจัดกิจกรรมด้านการอบรม อบรม คัดแยก และลดปริมาณขยะตามหลัก 3Rs เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดการขยะภายในสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการดังกล่าวยังขาดการประเมินอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเชิงบริหารและการพัฒนาโครงการในระยะต่อไป ดังนั้น การประเมินโครงการจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการให้สารสนเทศที่สะท้อนคุณค่า ประสิทธิภาพ และข้อจำกัดของการดำเนินงาน ผู้ประเมินจึงเลือกรูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven) หรือ Goal Free Evaluation ซึ่งเป็นการประเมินที่มุ่งเน้นคุณค่าและผลที่เกิดขึ้นจริง ทั้งผลที่ตั้งใจและผลที่ไม่คาดหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้าน เป็นกลาง และสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนา และตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินคุณค่าภายในของโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1
2. เพื่อประเมินความก้าวหน้าของโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1
3. เพื่อประเมินผลสรุปรวมของโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1
4. เพื่อประเมินผลสำเร็จของโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดในการประเมินโครงการ โดยใช้รูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven)

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครู จำนวน 9 คน และนักเรียนโรงเรียนบ้านบางด้วน จำนวน 70 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครู จำนวน 9 คน และตัวแทนนักเรียนโรงเรียนบ้านบางด้วน จำนวน 70 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม 4 ฉบับ และ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) 1 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 5 ฉบับ โดยใช้เก็บข้อมูลจาก ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ใน 4 มิติ ได้แก่ การประเมินคุณค่าภายใน (Intrinsic Evaluation) การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) การประเมินผลสรุปรวม (Summative Evaluation) และการประเมินผลสำเร็จ (Pay-off Evaluation) ทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักการและวิธีการประเมินโครงการ แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ ตามทฤษฎีของสคริฟเวน (Scriven) นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ความถูกต้อง ความชัดเจนของข้อคำถาม นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผลที่ได้คือ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามการประเมินคุณค่าภายในของโครงการ ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทั้งโดยรวมและเป็นรายข้อ
3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามการประเมินความก้าวหน้าของโครงการ ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทั้งโดยรวมและเป็นรายข้อ
4. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามการประเมินผลสรุปรวมของโครงการ ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทั้งโดยรวมและเป็นรายข้อ
5. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามการประเมินผลสำเร็จของโครงการ ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทั้งโดยรวมและเป็นรายข้อ

6. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปประเด็นสำคัญ และนำเสนอโดยการพรรณนาเนื้อหา (Content Description)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินโดยผู้บริหาร ครูและนักเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1 มีผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินคุณค่าภายในก่อนดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1

ประเด็นการประเมินคุณค่าภายใน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
ความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงการ	4.91	0.20	มากที่สุด
ทัศนคติของผู้บริหารและครู	4.98	0.06	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.95	0.13	มากที่สุด

จากตารางพบว่า ผลการประเมินคุณค่าภายในก่อนดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ทัศนคติของผู้บริหารและครูมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงการ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินความก้าวหน้าระหว่างดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1

ประเด็นการประเมินความก้าวหน้า	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
กระบวนการจัดกิจกรรม	4.42	0.40	มาก
การมีส่วนร่วมของนักเรียน	4.46	0.51	มาก
ความคุ้มค่าของงบประมาณ	4.76	0.36	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.55	0.43	มากที่สุด

จากตารางพบว่า ผลการประเมินความก้าวหน้า ระหว่างดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความคุ้มค่าของงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินผลสรุปรวมหลังดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

ประเด็นการประเมินผลสรุปรวม	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการขยะของนักเรียน	4.29	0.44	มาก
พฤติกรรมในการจัดการขยะของนักเรียน	4.26	0.41	มาก
เฉลี่ยรวม	4.28	0.43	มาก

จากตารางพบว่า ผลการประเมินผลสรุปรวมหลังดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการขยะของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ พฤติกรรมในการจัดการขยะของนักเรียน

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินผลสำเร็จ หลังดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

ประเด็นการประเมินผลสำเร็จ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
เจตคติในการจัดการขยะของนักเรียน	4.58	0.39	มากที่สุด
ความพึงพอใจของผู้บริหารและครูต่อการดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ	4.28	0.38	มาก
ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ	4.65	0.43	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.50	0.40	มาก

จากตารางพบว่า ผลการประเมินผลสำเร็จ หลังดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความพึงพอใจของนักเรียนต่อการดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านเจตคติในการจัดการขยะของนักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความพึงพอใจของผู้บริหารและครูต่อการดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม การประเมินผลสรุปรวมและการประเมินผลสำเร็จในภาพรวมของโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วนในครั้งนี้ สามารถสรุปได้ คือ

นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้และความเข้าใจหลักการ 3R อย่างถูกต้อง โดยตระหนักถึงความสำคัญของการลดขยะตั้งแต่ต้นทาง สามารถจำแนกประเภทขยะและเข้าใจการจัดการขยะแต่ละประเภท โดยเฉพาะการเห็นคุณค่าของขยะอินทรีย์และตระหนักถึงผลกระทบของขยะอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ อย่างไรก็ตาม นักเรียนบางส่วนยังมีความเข้าใจผลกระทบเชิงลึกและระยะยาวในระดับจำกัด รวมถึงขาดความมั่นใจในการจัดการขยะที่มีความซับซ้อน

นักเรียนมีพฤติกรรมด้านการจัดการขยะและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดีและสม่ำเสมอ สามารถคัดแยกขยะได้ถูกต้อง ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ลดการใช้วัสดุสิ้นเปลือง และนำวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ประโยชน์ นอกจากนี้ยังแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยเก็บและแยกขยะอย่างเหมาะสมแม้ไม่มีการควบคุมจากครู พบข้อบกพร่องเพียงเล็กน้อยในบางสถานการณ์เร่งรีบ โดยภาพรวมสะท้อนถึงความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมเชิงบวกที่พัฒนาเป็นวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันของนักเรียน

นักเรียนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการจัดการขยะและการดูแลความสะอาดของโรงเรียน โดยมองว่าเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของสมาชิกในโรงเรียน ส่งผลให้การดูแลสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะกลายเป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติอย่างสมัครใจ นักเรียนมีความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมและมีความกระตือรือร้นในการเสนอแนวคิดและเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งสะท้อนว่าการจัดการขยะเป็นโอกาสในการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและเสริมสร้างความตระหนักรู้ต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อม

โครงการโรงเรียนปลอดขยะได้รับความพึงพอใจในระดับมากจากครูและนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนมีการสนับสนุนทรัพยากรและอุปกรณ์ที่เพียงพอ การกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน และระบบติดตามความสะอาดที่เป็นรูปธรรม ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสามารถปรับปรุงพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง แม้การติดตามบางจุดยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด แต่โดยภาพรวมเห็นผลการพัฒนาที่ชัดเจน นอกจากนี้ โครงการส่งผลให้พฤติกรรมนักเรียนเปลี่ยนแปลงในทางบวก

การจัดวางถังขยะอย่างเหมาะสมช่วยลดปัญหาขยะตกค้าง และสร้างบรรยากาศโรงเรียนที่สะอาด เป็นระเบียบ เอื้อต่อการปลูกฝังวินัยและความรับผิดชอบ จึงควรได้รับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินโดยผู้บริหาร ครูและนักเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 สามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. การประเมินคุณค่าภายในของโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ผลการประเมินคุณค่าภายในของโครงการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าโครงการมีความเหมาะสมตั้งแต่ระยะก่อนดำเนินการ ทั้งในด้านการวางแผน การออกแบบ และการกำหนดโครงสร้างการดำเนินงาน ซึ่งเป็นฐานสำคัญของความสำเร็จของโครงการ เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ด้านทัศนคติของผู้บริหารและครูต่อโครงการอยู่ในระดับมากที่สุดและสูงสุด แสดงให้เห็นถึงการตระหนักรู้ การยอมรับ และความเชื่อมั่นในคุณค่าและประโยชน์ของโครงการ ตลอดจนความพร้อมในการสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ปัจจัยดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนโครงการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความต่อเนื่อง ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติมา จันทรสวรรณ เรื่องการประเมินโครงการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา ที่ได้ศึกษาการประเมินโครงการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา ที่พบว่า ทัศนคติและบทบาทเชิงสนับสนุนของผู้บริหารและครูเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความต่อเนื่องและความยั่งยืนของโครงการ โดยเฉพาะโครงการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของครูและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง (ชูติมา จันทรสวรรณ, 2565) และรวมทั้งการวิจัยของ กมลทิพย์ ศรีสง่า ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้บริหารและครูต่อโครงการพัฒนาสถานศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมที่พบว่า การสนับสนุนเชิงนโยบายและการมีส่วนร่วมของครูเป็นแรงเสริมที่ทำให้โครงการสามารถดำเนินได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าทัศนคติเชิงบวกและการสนับสนุนเชิงนโยบายของผู้บริหารและครูเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่เอื้อต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของโครงการด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา (กมลทิพย์ ศรีสง่า, 2568) นอกจากนี้ ด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่าโครงการมีการออกแบบอย่างเป็นระบบ มีความชัดเจนของหลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด กิจกรรม และการประเมินผล ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้การดำเนินงานมีทิศทางที่ชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

2. การประเมินความก้าวหน้าของโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ผลการประเมินความก้าวหน้าของโครงการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่าโครงการสามารถ

ดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ และมีระบบติดตาม ประเมิน และปรับปรุงการดำเนินงานระหว่างโครงการอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam ที่มองว่าการประเมินในระยะดำเนินงานเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาโครงการให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (Stufflebeam, 2007) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านความคุ้มค่าของงบประมาณมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด แสดงถึงการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในโรงเรียนและชุมชน รวมถึงการใช้บุคลากรของโรงเรียนในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ส่งผลให้สามารถลดภาระงบประมาณและเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ กนกวรรณ ศรีประเสริฐ และคณะ ที่ได้ศึกษาการดำเนินโครงการจัดการขยะในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในสถานศึกษาและการบูรณาการกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับการจัดการเรียนการสอน ช่วยลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการ ด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่านักเรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการดำเนินโครงการอย่างแท้จริง และแสดงถึงความกระตือรือร้นและความรับผิดชอบต่อกิจกรรม (กนกวรรณ ศรีประเสริฐ และคณะ, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen & Uphoff ที่เสนอแนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation Theory) ที่อธิบายการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ และการมีส่วนร่วม (Participation Theory) (Cohen & Uphoff, 1980)

3. การประเมินผลสรุปรวมของโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ผลการประเมินผลสรุปรวมของโครงการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่าโครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาความรู้และพฤติกรรมการจัดการขยะของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนผลของการจัดกิจกรรมให้ความรู้ การอบรม และการบูรณาการเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมในกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Bloom ที่เกี่ยวกับพัฒนาการด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ที่อธิบายลำดับขั้นของการเกิดความรู้ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ ซึ่งอธิบายไว้ว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านสติปัญญาและความคิดจะเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นจากง่ายไปยากหรือจากฐานล่างขั้นสู่ยอด โดยผู้เรียนจะต้องมีความรู้ในระดับพื้นฐานก่อน จึงจะสามารถพัฒนาไปสู่ระดับที่ซับซ้อนขึ้นได้ ถือว่าเป็นการทำงานเชิงระบบ (Bloom (1976) และ Ajzen ซึ่งเสนอแนวคิดเรื่อง ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) ซึ่งอธิบายว่าความรู้และทัศนคติที่ดีมีอิทธิพลต่อความตั้งใจและการแสดงพฤติกรรมอย่างเป็นรูปธรรม (Ajzen, 1991) จึงสะท้อนว่าเมื่อผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง ย่อมเอื้อต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการจัดการขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ด้านพฤติกรรมการจัดการขยะอยู่ในระดับมาก แสดงว่านักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติจริงได้ในระดับที่น่าพึงพอใจ อย่างไรก็ตามความแตกต่างระหว่างระดับความรู้และพฤติกรรมสะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต้องอาศัย

ระยะเวลาการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการนำความรู้ไปใช้ในการจัดการขยะที่ยั่งยืน

4. การประเมินผลสำเร็จของโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ผลการประเมินผลสำเร็จของโครงการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าโครงการก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกต่อผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้านความพึงพอใจของนักเรียนซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่านักเรียนรับรู้ถึงคุณค่า ประโยชน์ และความสำคัญของโครงการ อันนำไปสู่ความภาคภูมิใจ และแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนการคงอยู่ของพฤติกรรมด้านการจัดการขยะในระยะยาว นอกจากนี้ ด้านเจตคติของนักเรียนอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่ากระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องสามารถเสริมสร้างจิตสำนึก และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ กมลทิพย์ ศรีสง่า ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้บริหารและครูต่อโครงการพัฒนาสถานศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมที่ระบุว่าความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กับความต่อเนื่องและความยั่งยืนของโครงการในระยะยาว เกิดผลลัพธ์เชิงบวกกับผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้อง และสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารและครูมองว่าโครงการด้านสิ่งแวดล้อมช่วยส่งเสริมภูมิทัศน์ของโรงเรียนที่สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน การเรียนรู้ในสถานศึกษา และเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับนักเรียน (กมลทิพย์ ศรีสง่า, 2567)

สรุป

โครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนบ้านบางด้วน มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยอย่างชัดเจน และแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของการดำเนินโครงการในทุกระยะ ตั้งแต่การประเมินคุณค่าภายในก่อนดำเนินโครงการ ระยะดำเนินงาน ไปจนถึงผลลัพธ์หลังสิ้นสุดโครงการ โดยก่อนดำเนินโครงการ ผู้บริหารและครูมีทัศนคติที่ดีและเห็นคุณค่าโครงการในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงความพร้อมและแรงสนับสนุนเชิงนโยบายและการปฏิบัติ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนโครงการให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ในระหว่างดำเนินโครงการ พบว่าการจัดกิจกรรม การมีส่วนร่วมของนักเรียน และความคุ้มค่าของงบประมาณอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าโครงการสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผ่านการลงมือปฏิบัติและการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การเรียนรู้มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน ขณะที่ผลการประเมินหลังดำเนินโครงการชี้ให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมด้านการจัดการขยะในระดับมาก โดยเฉพาะความตระหนักเรื่องการลดขยะตั้งแต่ต้นทางและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ผลจากการสนทนากลุ่มยังช่วยยืนยันเชิงคุณภาพว่าโครงการไม่เพียงสร้างความรู้ แต่ยังส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและ

มุมมองต่อ “ขยะ” ในฐานะทรัพยากรที่สามารถจัดการและใช้ประโยชน์ได้อย่างมีคุณค่า อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาในอนาคต คือ นักเรียนบางส่วนยังขาดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบระยะยาวและการจัดการขยะที่มีความซับซ้อน ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการต่อยอดโครงการอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับบริบทชุมชนมากยิ่งขึ้น เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนและขยายผลการดำเนินงานในระยะยาว ภาพรวมจึงสะท้อนว่าโครงการโรงเรียนปลอดขยะเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษาอย่างรอบด้าน และสามารถใช้เป็นต้นแบบเชิงปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาอื่นได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าโครงการมีผลการประเมินคุณค่าภายใน และผลสำเร็จอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด จึงควรนำรูปแบบการดำเนินงานโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอื่น และใช้เป็นแนวทางในการขยายผลสู่ระดับเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน
2. จากผลการวิจัยที่พบว่านักเรียนมีความรู้ด้านการจัดการขยะอยู่ในระดับสูง แต่พฤติกรรมการปฏิบัติยังต่ำกว่าด้านความรู้ จึงควรจัดกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติ การมีส่วนร่วม และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างยั่งยืน
3. จากผลการวิจัยที่พบว่านักเรียนมีเจตคติและความพึงพอใจต่อโครงการในระดับมากที่สุด แต่ยังขาดความเข้าใจเชิงลึกในบางประเด็น จึงควรบูรณาการความรู้ด้านการจัดการขยะเข้ากับหลักสูตรและเชื่อมโยงการเรียนรู้กับครอบครัวและชุมชน เพื่อพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาผลการดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะในสถานศึกษาต่างบริบทภายใต้เครือข่ายโรงเรียน
2. การศึกษาผลกระทบระยะยาวของโครงการโรงเรียนปลอดขยะต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตของนักเรียนและครอบครัว
3. การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการประเมินโครงการด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ระหว่างรูปแบบการประเมินของสคริฟเวนกับรูปแบบการประเมินอื่น

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ ศรีสง่า. (2567). ความพึงพอใจของผู้บริหารและครูต่อโครงการพัฒนาสถานศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม. วารสารการบริหารการศึกษา, 18(2), 91-108.

- กนกวรรณ ศรีประเสริฐ, ชัยวัฒน์ อินทร์คำ, และสุภาวดี พรหมทอง. (2564). การดำเนินโครงการจัดการขยะในโรงเรียนประถมศึกษา. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา, 17(1), 23-38.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: สยามสปอร์ต.
- ชุติมา จันทรสวรรณ. (2565). การประเมินโครงการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561). แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติ การขับเคลื่อนนโยบายการจัดการขยะ ในสถานศึกษาสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืน “โรงเรียนปลอดขยะสัจจร” ในระดับภูมิภาค. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211.
- Bloom, B. S. (1976). *Human characteristics and school learning*. New York: McGraw-Hill.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8(3), 213-235.
- Haniva, R., Butar Butar, S., & Ambarita, N. (2024). Waste management in schools as part of sustainable development. *Journal of Sustainability, Society, and Eco-Welfare*, 1(2), 325.
- Rossi, Lipsey and Freeman, *Evaluation: A systematic approach*, 7th ed, (Thousand Oaks: Sage, 2004).
- Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation theory, models, & applications*. San Francisco, CA: Jossey-Bas

การประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (ZERO WASTE SCHOOL)
ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่*
THE EVALUATION OF THE PROJECT ZERO WASTE SCHOOL
AT RAJAPRACHANNUKROH 1 SCHOOL, UNDER THE KRABI
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

รณพร อ่อนศรี, รัฐพร กลิ่นมาลี* นพรัตน์ ชัยเรือง

Ronnaporn Onsri, Rattaporn Klinmalee*, Nopparat Chairueang

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: rattaporn_kli@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินโครงการของสคริฟเวนเป็นแนวทางการประเมิน ด้านการประเมินคุณค่าภายใน การประเมินความก้าวหน้า การประเมินผลสรุปรวม และการประเมินผลสำเร็จ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 3 คน ครูผู้สอนที่ จำนวน 6 คน นักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จำนวน 277 คน รวมทั้งสิ้น 286 คน เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ และแบบบันทึกการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. ผลการประเมินคุณค่าภายในก่อนดำเนินโครงการ โดยรวมอยู่ในในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านวัตถุประสงค์ของโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านวิธีการดำเนินการและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านระยะเวลา ตามลำดับ

* Received March 19, 2026; Revised June 24, 2026; Accepted June 27, 2026

2. ผลการประเมินความก้าวหน้าระหว่างดำเนินโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการร่วมกิจกรรม

3. ผลการประเมินผลสรุปรวมหลังดำเนินโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาพบว่า ทั้งสองด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะของนักเรียนและด้านพฤติกรรมในการจัดการขยะของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน

4. ผลการประเมินผลสำเร็จหลังดำเนินโครงการ พบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินการโครงการประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของโครงการ 2) ปัจจัยด้านความเหมาะสมของกระบวนการจัดกิจกรรม 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมจัดการขยะของนักเรียน 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนักด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความพึงพอใจของนักเรียน

คำสำคัญ: โรงเรียนปลอดขยะ, ลดการใช้, ใช้ซ้ำ, นำกลับมาใช้ใหม่

ABSTRACT

The purpose of this research was to evaluate the Zero Waste School project Ratchaprachanukroh School 1, Krabi Primary Educational Service Area Office Apply the Scriven project evaluation model as an evaluation guideline. Internal valuation progress assessment Overall evaluation and evaluation of success. The sample group consisted of 3 administrators, 6 teachers, and students of Ratchaprachanukroh School 1, a total of 277 people, a total of 286 people. Tools used Consisting of 3 questionnaires and an interview recording form. Statistics used in data analysis include frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis

The results of the research found that:

1. The results of internal valuation before implementing the project Overall it is at a high level. When considering each aspect, it was found that Project objectives There is the highest average, followed by the method of operation and the area with the lowest average is the duration, respectively

2. The results of the evaluation of progress during project implementation Overall it is at the highest level. When considering each aspect, it was found that Activity organizing process It has the highest average, followed by student participation in activities

3. The results of the evaluation were summarized after the project was implemented. Overall, it was at a high level. When considered, it was found that

both aspects, namely the knowledge and understanding of student waste management and the behavior in student waste management, had the same average

4. The results of the evaluation of success after the project were found that success factors in project implementation consisted of 1) factors of suitability for the project objectives, 2) factors of appropriateness of the activity organizing process, 3) factors that affect knowledge Student understanding and waste management behavior 4) Factors affecting awareness Environmental conservation and student satisfaction

Keywords: Zero Waste School, Reduce, Reuse, Recycle

บทนำ

ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ที่รัฐบาลได้มีนโยบายในการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เน้นให้มีการฟื้นฟูและสร้างใหม่รวมทั้งใช้ประโยชน์และสร้างการเติบโตบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมดุลภายในขีดความสามารถของระบบนิเวศ (สำนักเลขาธิการคณะกรรมการการยุทธศาสตร์ชาติ, 2560) รวมทั้งประกาศแผนการปฏิรูปประเทศที่ต้องจัดให้มีระบบจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่น ๆ ได้ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2561) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มุ่งเนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยกระบวนการเรียนรู้ควรส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกในการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและของชาติ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) เช่นเดียวกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ให้ความสำคัญในเรื่อง การจัดการศึกษาเพื่อเพื่อสร้างจิตสำนึก และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมซึ่งได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นแนวทางในการพัฒนา เสริมสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักและส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้สามารถเป็นอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในเรื่องของขยะและพลังงานที่กำลังส่งผลกระทบต่ออนาคตของประเทศ ทำให้เกิดสภาวะแปรปรวนของสภาพอากาศในปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แจ้งแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ.2559-2564) ตามนโยบายของรัฐบาลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกและรณรงค์คัดแยกขยะประเภทมูลฝอยต้นทาง ให้แก่นักเรียนและ

เยาวชนในสถานศึกษาทุกแห่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพในการให้ความรู้สร้างเจตคตินำไปสู่การมีความตระหนักและมีจิตสำนึกที่ดีในด้านการจัดการขยะน้ำเสียมลพิษทางอากาศมีเป้าหมายเชิงนโยบายให้ทุกโรงเรียนดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสิ่งแวดล้อมศึกษาด้านการสร้างจิตสำนึกการบริหารจัดการขยะน้ำเสียและมลพิษทางอากาศ พ.ศ. 2559-2564 เน้นการสร้างวินัยและจิตสำนึกให้พลเมืองด้านการคัดแยกขยะ การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมในการดูแลและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ขึ้น เพื่อมุ่งพัฒนาและสนับสนุนเครือข่ายสถานศึกษาในการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การลดปริมาณ การคัดแยก และการนำกลับมาใช้ประโยชน์ ตลอดจนการรวบรวมและกำจัดอย่างถูกวิธี ควบคู่กับการสร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะภายในสถานศึกษา เพื่อก้าวสู่สถานศึกษาปลอดขยะอย่างยั่งยืน และขยายผลสู่สังคมไร้ขยะในวงกว้างโดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ได้จัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนนำร่องโครงการ โรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละ 50 โรงเรียนเพื่อให้ครอบคลุมขอบข่ายของงานด้านการจัดการขยะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

การประเมินโครงการนับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการตรวจสอบคุณภาพการดำเนินงาน (ณัชชา มหปัญญานนท์ และคณะ, 2551) กล่าวว่า การประเมินมีประโยชน์ต่อการวางแผนและการบริหารงานช่วยให้ได้สารสนเทศต่าง ๆ เพื่อไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดแผนงานและโครงการ การตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรที่ต้องใช้ ในการดำเนินงานความเป็นไปได้ของการจัดกิจกรรม ช่วยในการจัดหาสารสนเทศเชิงความก้าวหน้า ปัญหา และเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน (ขวัญณา อุณหกานต์, 2553) ประโยชน์ของการประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ทราบถึงข้อมูลการดำเนินงานตามโครงการทั้งด้านความสำเร็จด้านอุปสรรค การดำเนินงานและเพื่อ ช่วยการตัดสินใจดำเนินการต่อไป

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จังหวัดกระบี่ เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล-ประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียน ครู และบุคลากรจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดขยะจากการจัดการเรียนการสอนและการอุปโภคบริโภคในปริมาณสูง กระทั่งต่อความสะอาดและบรรยากาศการเรียนรู้ภายในโรงเรียน จากการสำรวจพบว่านักเรียนยังขาดวินัยในการทิ้งและคัดแยกขยะ รวมถึงไม่ได้นำวัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์หรือรีไซเคิลมาใช้ให้คุ้มค่า ทำให้มีขยะตกค้างและต้องนำไปกำจัดเป็นจำนวนมากเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โรงเรียนจึงดำเนินโครงการ “โรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School)” โดยยึดแนวทางการจัดการขยะอย่างถูกวิธี สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐและการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมศึกษา มุ่งเน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการลด คัดแยก และนำขยะกลับมาใช้

ประโยชน์ ตลอดจนปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สะอาด เป็นระเบียบ และยั่งยืน โดยมี วัตถุประสงค์ของโครงการ 1) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา และชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการลด การคัดแยกขยะ และการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ 2) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญ และสามารถปฏิบัติได้ในเรื่อง การลด การคัดแยกขยะและการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินคุณค่าภายในโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จังหวัดกระบี่
2. เพื่อประเมินความก้าวหน้าความเหมาะสมของกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จังหวัดกระบี่
3. เพื่อประเมินผลสรุปรวมของโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จังหวัดกระบี่
4. เพื่อประเมินผลสำเร็จ โครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จังหวัดกระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผู้ประเมินได้ใช้รูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven) ซึ่งผู้ประเมินได้กำหนดขอบเขตของการประเมิน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน บุคลากร และนักเรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวนทั้งสิ้น 986 คน ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 3 คน ครูผู้สอน จำนวน 42 คน บุคลากร จำนวน 7 คน และนักเรียน จำนวน 934 คน ประจำปีการศึกษา 2568

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน รวมทั้งสิ้น 286 คน ดังนี้ (1) ผู้บริหาร จำนวน 3 คน ศึกษาจากประชากรทั้งหมด ประกอบด้วยผู้อำนวยการ 1 คน และรองผู้อำนวยการ 2 คน (2) ครูผู้สอน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซ์และมอร์แกน ได้จำนวน 46 คน และคัดเลือกแบบเจาะจงเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ จำนวน 6 คน โดยพิจารณาจากประชากรทั้งหมด และ (3) นักเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซ์และมอร์แกน ได้จำนวน 277 คน ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) โดยสุ่มตามระดับชั้น ห้องเรียน และเพศ จากนั้นคัดเลือกด้วยวิธีสุ่มอย่างง่ายตามความเหมาะสมของแต่ละห้องเรียน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ผู้ประเมินได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัย และตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) รวมถึงรูปแบบการประเมินโครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ และได้กำหนดเป็นกรอบการวิจัยและปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาจากนั้นกำหนดเป็นเครื่องมือการประเมิน

1.2 กำหนดกรอบแนวคิดการประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) จากเอกสารในข้อ 1 แล้วนำมาวิเคราะห์สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือฉบับร่างให้ครอบคลุมการประเมินโครงการ

1.3 สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ให้สอดคล้องกับการประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School)

1.4 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้ที่ปรึกษาตรวจสอบและขอคำแนะนำ พร้อม ปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาในข้อคำถาม ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของการประเมิน

1.5 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษาแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้และความชัดเจนของข้อคำถามแล้วนำผลมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน

1.6 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาภาษาการวัดผล การประเมินผลและพิจารณา ข้อสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ค่าดัชนีความสอดคล้องกับข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน คัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00

1.7 จัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 286 ชุด นำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

การตีความหมายการประเมิน ด้านการประเมินคุณค่าภายใน/ด้านการประเมิน ความก้าวหน้า วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทั้งโดยรวมและเป็นรายข้อ

3. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปประเด็นสำคัญและนำเสนอโดยการพรรณนาเนื้อหา (Content Description)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมิน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of item objective congruence)
2. วิเคราะห์ผลการประเมินด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินของสคริเวน (Scriven) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 286 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานรวมกับการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยนำเสนอให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ครบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินคุณค่าภายใน การประเมินความก้าวหน้า การประเมินผลสรุปรวม และการประเมินผลสำเร็จของโครงการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เพื่อประเมินคุณค่าภายในโครงการ ผลการประเมินคุณค่าภายในก่อนดำเนินโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.48$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วัตถุประสงค์ของโครงการ ($\bar{X}=4.59$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ วิธีดำเนินการ ($\bar{X}=4.56$) อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ระยะเวลา ($\bar{X}=4.40$) อยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าโครงการมีความชัดเจน เหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในภาพรวม

2. เพื่อประเมินความก้าวหน้าและความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินการโครงการ ผลการประเมินระหว่างดำเนินโครงการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.62$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม ($\bar{X}=4.67$) อยู่ในระดับมากที่สุดและด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน ($\bar{X}=4.57$) อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานเป็นไปตามแผน มีความเหมาะสม และนักเรียนมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อประเมินผลสรุปรวมของโครงการ ผลการประเมินหลังดำเนินโครงการ พบว่า ด้านความรู้และพฤติกรรมของนักเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$) ด้านพฤติกรรมการจัดการขยะอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=4.25$) สะท้อนว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถแสดงพฤติกรรมด้านการจัดการขยะได้อย่างเหมาะสมในระดับดี

4. เพื่อประเมินผลสำเร็จของโครงการ ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โครงการประสบความสำเร็จโดยมีปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความสอดคล้องของโครงการกับวัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินงานที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและการสนับสนุนจากผู้บริหารส่งผลให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ พฤติกรรมและจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

การประเมินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ซึ่งสามารถอภิปรายผลของการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการประเมินคุณค่าภายในก่อนดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) พบว่า โครงการมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในระดับมาก สะท้อนถึงคุณภาพของการออกแบบโครงการที่มีความชัดเจนและเป็นระบบ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศไทย โดยเฉพาะการศึกษาของ ธรรมชาติ มีรักษา ซึ่งชี้ให้เห็นว่าโครงการที่กำหนดวัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินงาน และแผนงานไว้อย่างชัดเจน จะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสามารถปฏิบัติได้จริง (ธรรมชาติ มีรักษา, 2562) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา เช่น การศึกษาของ UNESCO และ OECD ที่ระบุว่า โครงการด้านสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิผลต้องเริ่มจากการออกแบบโครงการที่ชัดเจน มีการกำหนดเป้าหมายเชิงพฤติกรรม และมีโครงสร้างการดำเนินงานที่ตรวจสอบได้ ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานในระยะต่อไปสามารถติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงได้อย่างต่อเนื่อง (UNESCO, 2020; OECD, 2022) ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของโครงการโรงเรียนปลอดขยะขึ้นอยู่กับกรอบการออกแบบโครงการที่มีคุณภาพ ได้แก่ การวางแผนอย่างเป็นระบบ ความชัดเจนขององค์ประกอบโครงการ และการประเมินก่อนดำเนินงาน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ผลการประเมินความก้าวหน้าระหว่างดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สะท้อนว่ากระบวนการดำเนินงานมีความเหมาะสม เป็นระบบ และเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนซึ่งเป็นผู้มีบทบาทหลักของโครงการผลลัพธ์ดังกล่าวอธิบายได้ว่าการดำเนินโครงการมีการวางแผนและกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านกิจกรรม บุคลากร และการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีทิศทาง ลดข้อผิดพลาด และเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เมื่อพิจารณาเชิงทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พงษ์เทพ จิระโร (2555) ที่เน้นการใช้ข้อมูลระหว่างดำเนินงานเพื่อปรับปรุงและควบคุมคุณภาพโครงการ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติยา มุ่งชอบกลาง และริญญาทิพย์ ศิริมนตรี ซึ่งชี้ว่าการออกแบบกระบวนการที่เหมาะสมและมีการประเมินระหว่างดำเนินงาน จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพและผลการประเมินของโครงการ (กิตติยา มุ่งชอบกลาง และริญญาทิพย์ ศิริมนตรี, 2563)

3. ผลการประเมินหลังดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) พบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมการจัดการขยะอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมของโครงการสามารถพัฒนาทั้งด้านความรู้และการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการ

คัดแยกและทิ้งขยะอย่างถูกวิธี ผลลัพธ์นี้สะท้อนว่า การจัดกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างลึกซึ้งและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dina et al. ที่ชี้ว่าการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาทั้งความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (Dina et al., 2023) รวมทั้งสอดคล้องกับ Choi et al. ที่พบว่าความรู้และทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรม Zero Waste อย่างไรก็ดี ด้านการ “ลดการสร้างขยะส่วนบุคคล” มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าประเด็นอื่น สะท้อนว่า พฤติกรรมลักษณะนี้เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยความรู้เพียงอย่างเดียว (Choi et al., 2022) ซึ่งสอดคล้องกับ Hanedar et al. ที่ระบุว่า การปรับพฤติกรรมเชิงลึกต้องอาศัยการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดผลอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องดำเนินควบคู่ทั้งการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต เช่น การลดการสร้างขยะ ซึ่งต้องอาศัยเวลาและความร่วมมือจากหลายภาคส่วน (Hanedar et al., 2021)

4. จากผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 พบว่าความสำเร็จในภาพรวมเกิดจากปัจจัยเกื้อหนุนที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ กระบวนการจัดกิจกรรมและการสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้โครงการบรรลุเป้าหมาย โดยโรงเรียนมีการวางแผนการจัดการในส่วนต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม มีการระบุตัวผู้รับผิดชอบและวิทยากรที่เหมาะสมกับบริบท ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปกรณ์ ปริยากร ที่เน้นย้ำว่าผู้จัดการโครงการและทีมงานต้องมีความเข้าใจภารกิจอย่างชัดเจนทั้งในแง่ของจุดมุ่งหมายและตัวชี้วัด (ปกรณ์ ปริยากร, 2553) การดำเนินงานของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จึงมิใช่เพียงการจัดกิจกรรมเป็นครั้งคราว แต่เป็นการสร้างระบบการทำงานที่มั่นคง และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่า การสนับสนุนจากผู้บริหารและการดำเนินงานภายใต้ระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมสามารถขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Tantranont, Saipa & Sawatdeenarunat ซึ่งพบว่าปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ประกอบด้วยการบริหารจัดการ บุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม โดยเฉพาะมิติด้านการจัดการซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันกิจกรรมสู่ความยั่งยืน (Tantranont, Saipa & Sawatdeenarunat, 2021) อีกทั้งความรู้และทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดการขยะภายในโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นผลสำเร็จของโครงการโรงเรียนปลอดขยะ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 มิได้เกิดขึ้นจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงลำพัง แต่เกิดจากการผสมผสานกันระหว่างการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ตามแนวคิดของ ปกรณ์ ปริยากร ภาวะผู้นำที่ทันสมัยที่เน้นการสร้างวัฒนธรรมและมีส่วนร่วมตามผลงานวิจัยในปัจจุบัน ส่งผลให้

โครงการสามารถตอบโจทย์ทั้งในด้านประสิทธิภาพการจัดการและประสิทธิผลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน (ปกรณ ปรียากร, 2553)

สรุป

จากการดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ผู้วิจัยพบว่า ความสำเร็จของโครงการเกิดจากการออกแบบโครงการที่มีความชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ผสานกับกระบวนการดำเนินงานที่เป็นระบบและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะนักเรียน เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่งผลให้การดำเนินงานไม่เพียงเกิดขึ้นตามแผน แต่ยังสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมในระดับพฤติกรรมและทัศนคติ ประเด็นสำคัญที่ค้นพบคือ การจัดกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริงและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียน กล่าวคือ เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือทำ จะนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมที่ยั่งยืนมากกว่าการเรียนรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องยังช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบของโครงการ และก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงในเชิงวิชาการ ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการประเมินโครงการแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินโครงการ ซึ่งช่วยให้เข้าใจกลไกของความสำเร็จได้อย่างรอบด้าน อีกทั้งยังยืนยันแนวคิดว่าการพัฒนาพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องอาศัยทั้งโครงสร้างที่ดี (เชิงระบบ) และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาอื่น โดยเน้นการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบท การสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังสามารถต่อยอดสู่การพัฒนานโยบายระดับสถานศึกษาหรือเครือข่ายโรงเรียน เพื่อยกระดับการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ สำหรับผลในอนาคต โครงการลักษณะนี้มีศักยภาพในการขยายผลไปสู่ระดับชุมชน โดยนักเรียนสามารถทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้และพฤติกรรมที่เหมาะสมไปยังครอบครัวและสังคมรอบข้าง อันจะนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมการจัดการขยะอย่างยั่งยืน และสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ภายหลังจากประเมินผลคุณค่าภายในก่อนดำเนินโครงการตามรูปแบบของสคริฟเวน (Michael Scriven) ควรดำเนินการแก้ไขเอกสารโครงการตามคำแนะนำและควรมีการนำผลการแก้ไขให้ผู้ประเมินพิจารณาอีกครั้ง เพื่อเอกสารของโครงการมีคุณภาพมากที่สุด

2. การประเมินความก้าวหน้าระหว่างดำเนินโครงการตามรูปแบบของสคริฟเวน (Michael Scriven) เป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จ และช่วยลดความเสี่ยงต่าง ๆ ในระหว่างดำเนินโครงการ และควรมีการประเมินและกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด

3. การประเมินผลสรุปรวมหลังดำเนินโครงการตามรูปแบบของสคริฟเวน (Michael Scriven) ควรให้ความสำคัญในการประเมินเนื่องจากเป็นการเก็บข้อมูลในภาพรวม ต้องมีการแยกประเด็นการประเมินให้ชัดเจนและเหมาะสม

4. การประเมินผลสำเร็จของโครงการตามรูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Michael Scriven) ควรมีการดำเนินการให้รอบด้าน กำหนดประเด็นการประเมินให้ชัดเจนและสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการประเมินโครงการอื่นๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะของนักเรียนและแนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

2. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการปลูกฝังพฤติกรรมการจัดการขยะของนักเรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

3. ควรวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างโรงเรียนปลอดขยะอย่างยั่งยืน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

4. สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายหรือมาตรการภายในโรงเรียนอย่างชัดเจน เช่น การกำหนดพื้นที่คัดแยกขยะ การกำหนดวันปลอดขยะ หรือกิจกรรมรณรงค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างวินัยและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

5. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการขยะร่วมกับโรงเรียน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในและนอกสถานศึกษา อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของโครงการ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: สยามสปอร์ต ซินดิเคท.

กิตติยา มุ่งชอบกลาง และริฎญาทิพย์ ศิริมนตรี. (2563). การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม พุทธศักราช 2562 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสคริฟเวน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- ขวัญณา อุณหานต์. (2553). การประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
- เชาว์ อินโย. (2553). การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัชชา มหปัญญานนท์ และคณะ. (2551). การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธรรมชาติ มีรักษา. (2562). การประเมินโครงการทางการศึกษาในสถานศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. วารสารศึกษาศาสตร์, 30(1), 15–28.
- ปกรณ ปรียากร. (2553). การบริหารโครงการ: แนวคิดและแนวทางในการสร้างความสำเร็จ. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). คู่มือการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). นโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561). แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- Barr, S. (2007). Factors influencing environmental attitudes and behaviors. *Environment and Behavior*, 39(4), 435–473.
- Choi, E.-H., et al. (2022). Factors affecting zero-waste behaviours of college students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(15), 9697.
- Dina, D., Fillaeli, A., & Jayanti, A. A. (2023). Waste-wise education: Impact on zero waste awareness and practices. *Journal Pendidikan Matematika dan Sains*, 11(2), 20–27.
- OECD. (2022). *Education and environmental sustainability*. Paris: OECD Publishing.
- Scriven, M. (1991). *Evaluation thesaurus* (4th ed.). Newbury Park, CA: Sage.
- Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation theory, models, and applications*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Tantranont, N., Saipa, S., & Sawatdeenarunat, C. (2021). The study of success factors and beneficial values for school management in energy and environment. *Journal of Renewable Energy and Smart Grid Technology*, 16(2), 61–73.
- UNESCO. (2020). *Education for sustainable development: A roadmap*. Paris: UNESCO.

1. หลักเกณฑ์การตีพิมพ์ในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

วารสารวิชาการพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช เป็นวารสารวิชาการ เพื่อเป็นสื่อกลางส่งเสริมการเผยแพร่องค์ความรู้ ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา ผลงานทั้งทางด้านการวิจัย และผลงานทางวิชาการ บทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ในมิติด้านพุทธศาสนา การพัฒนาสังคม สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก มีกำหนดออกวารสารปีละ 4 ฉบับคือ

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

2. ประเภทของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

1) บทความวิชาการ เป็นบทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ ความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้ในเรื่องนั้น ๆ โดยมีหลักฐานทางวิชาการอ้างอิง

2) บทความวิจัย (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

3. การจัดเตรียมบทความ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 10-15 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัด พร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วน

และเข้าใจได้ โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องควรสั้น และให้ได้ใจความตรงกับวัตถุประสงค์และเนื้อเรื่อง โดยให้พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน และพร้อมระบุอีเมล พิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่อง โดยเรียงมาทางด้านขวา

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย ไม่เกิน 300 คำตอบบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) เนื้อเรื่องควรใช้ภาษาที่ง่าย สั้นกะทัดรัดแต่ชัดเจน ถ้าเป็นต้นฉบับภาษาไทยให้ยึดตามหลักพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

7) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ประมาณ 6 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะห่างการพิมพ์ 1 ช่วงบรรทัด

8) ภาพ ให้ใช้ภาพสีหรือขาวดำ ให้ชื่อกำกับภาพเรียงตามลำดับ ในเนื้อเรื่องให้พิมพ์คำอธิบายที่สั้นและชัดเจนได้รูปภาพ การจะได้ตีพิมพ์ภาพสีหรือไม่ ขึ้นกับการพิจารณาของกองบรรณาธิการ

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด และสั้นได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียงชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบความคิดในการวิชันว่ามีความสอดคล้องหรือขัดแย้งอย่างไร

6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) (ถ้ามี) ระบุงค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) ระบุงค์สรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) หมายถึง ประเด็นที่ผู้วิจัย เสนอแนะขึ้นมาจากผลการวิจัยหรือข้อค้นพบจากการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ข้อมูลคำแนะนำแนวทางหรือวิธีการใด ๆ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อเสนอแนะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนา การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการ เป็นต้น

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถที่ปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือ หรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้อง ของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุลของผู้เขียนและเลขปีของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิงเอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ เล่มที่ ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/15/16/282-283), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/16/256-320)

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2554)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” เชื่อมระหว่างผู้แต่งทั้งสองราย แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโและเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2553) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (พระธรรมโกศาจารย์, ประยูร ธมมจิตโต, 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่าและคณะ แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระเทพโสภณ, ประยูร ธมมจิตโตและคณะ, 2548)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย ใช้เครื่องหมาย “&” ระหว่างผู้แต่งทั้งสองราย แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2000)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Kaiser et al., 2008)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1) บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี

2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธรรณ ธารณาวาสวสดี. (2548). ไต้ทะเลมีความรัก ภาคสาม: หลังคลื่นอันดามัน. กรุงเทพมหานคร: บ้านพระอาทิตย์.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง)./ สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เสาวณีย์ จำเดิมแผดจสีก. (2534). การรักษาภาวะจับหัดเฉียบพลันในเด็ก. ใน สมศักดิ์ โล่ห์เลขา, ชลรัตน์ ดิเรกวัฒนชัย และ มนตรี ตูจินดา (บรรณาธิการ), อิมมูโนวิทยาทางคลินิกและโรคภูมิแพ้. (หน้า 99-103). กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย และ สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.

4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ. ใน ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Sciencefiction. In The encyclopaedia America, (Vol.24, pp.390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์

ตัวอย่าง :

ทิพมาศ เศรษฐวรโชติ. (2559). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบบูรณาการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

มนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)./ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์./ (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

โกเมทร์ อ่อนนุช. (5 พ.ย. 2560). ความเชื่อเรื่องนาคในพระพุทธศาสนา (นางสาวเจนจิรา พุ่มแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ ชื่อเรื่อง./เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

เดชขจร ภูทิพย์. (2562). วิธีฝึกใจให้เลิกทรมานจากความเครียด เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936/คำสั่ง-ประกาศ/>

10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง (ถ้ามี)./ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า/ (วัน/ เดือน/ ปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก. หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกรมการปกครอง. (2564). เรื่องยกเลิกการเรียกสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 298 ง. (6 ธันวาคม 2564).

5. การส่งบทความเข้าระบบ ThaiJO เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tippamas.mbu@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. เงื่อนไขของบรรณาธิการ

เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความแล้ว มีความเห็นให้แก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ หากรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยนั้น ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ หรือไม่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิหรือเชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ผู้นิพนธ์บทความจะได้รับลิขสิทธิ์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่าง
การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

.....(16.pt).....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16.pt).....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

.....(16.pt)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1.....(16.pt)

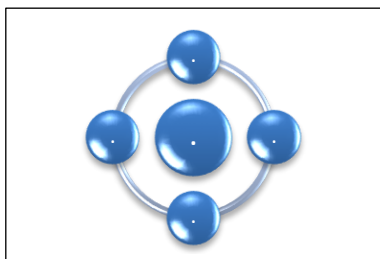
2.....(16.pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

.....(16.pt)

ผลการวิจัย (18pt)

.....(16.pt)

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18pt)

.....(16 pt)

.....

.....

.....

สรุป/องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (18 pt)

.....(16 pt)

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ (16 pt)

1.....(16 pt)

2.....(16 pt)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (ถ้ามี) (16 pt)

1.....(16 pt)

2.....(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

.....(16 pt)

.....

.....

.....

Eng.(16 pt)

.....

.....

.....

ตัวอย่าง
การเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ : Introduction (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

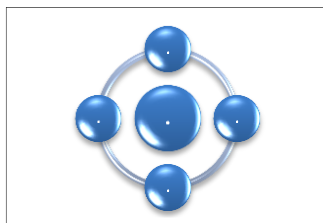
เนื้อหา : Body (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง (ถ้ามี)

สรุป : Conclusion (18pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

Eng (16 pt)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสถา
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus